

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI
SAQLASH VAZIRLIGI**

O‘RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA‘LIMI MARKAZI

M.N. BOLIYEV

**LOTIN TILI
VA TIBBIYOT
TERMINOLOGIYASI**

Tibbiyot kollejlari uchun darslik

Qayta ishlangan va to‘ldirilgan uchinchi nashri

81.2lot

B 83

*O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi
O‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi Markazining ilmiy-
metodik kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan.*

MUQADDIMA

Har bir fan zamon o‘zgarishi bilan rivojlanib, takomillashib boradi. Tibbiyot sohasidagi lotin tili va tibbiyot terminologiyasi fanining rivoji tibbiy fanlar bilan bog‘liqdir. Tibbiyot kollejlari o‘quvchilarga tibbiyot hamda tabobatda qo‘llaniladigan tib atamalarini o‘rgatish asosiy maqsadi hisoblanadi.

Darslik materiallari tibbiyot kollejlari uchun tuzilgan dastur mavzulari asosida berilgan. Ushbu darslikdagi topshiriqlar turli xil bo‘lib, ular o‘quvchilarning mustaqil ishlash va fikr yuritish, izlanish, tahlil qilish, xulosa chiqarish kabi malakalar hosil qilishida muhim ahamiyatga ega.

Tibbiyot atamaları yasalişhida qo‘llaniladigan so‘z yasovchi qo‘shimchalar va lotincha-yunoncha ma‘nodosh so‘zlarning darslikda berilishi so‘z turkumlaridan ot hamda sifatlarga oid mavzularni chuqurroq o‘rganishga qaratilgan. Har bir mavzuda yodlash uchun so‘zlar, mashqlar va retseptlar mutaxassisliklarning turlariga qarab, ya’ni M*— *anatomik*, S—M*— *davolash*, M—F*—*umumtibbiy*, F*—*dorishunoslikka doir atamalar* berilgan.

Ushbu uchinchi nashr oldingi nashrga qo‘shimchalar kiritilgan holda qayta ishlandi. «Fonetika» bo‘limidagi mashqlar, yozma nazorat ishlardan namunalar, tashqi a’zolar, skelet, ichki a’zolar, dori shakllari, dorivor o‘simlik tarkibiy qismlarining rasmlari va nomlari kabilar qo‘shimcha qilindi.

Mavzular soʻnggida kasb-hunar kollejlari oʻquvchilarning dunyoqarashi va manʼaviy-maʼrifiy bilimlarini oshirishga koʻmaklashuvchi mustaqil oʻrganish uchun lotin maqollari hamda hikmatli soʻzlar berilgan. Darslikda lotincha-oʻzbekcha lugʻat ham berilgan boʻlib, bu oʻquvchilarning mashq va topshiriqlarni mustaqil bajarishiga yordam beradi.

Tibbiyot kollejlari oʻquvchilari tibbiyotni oʻrganishga kirishishdan oldin quyidagi maqollarni hamma vaqt yodda saqlashi kerak: «*Invia est in medicina via sine lingua latina* — lotin tilisiz tibbiyotga yoʻl yoʻq» yoki «*Non est medicina sine lingua latina* — lotin tilisiz tibbiyotni tasavvur etib boʻlmaydi».

LOTIN TILINING QISQACHA TARIXI

Tibbiyotga oid yangiliklar, kasalliklar, dorilarning nomi necha asrlar davomida lotin-yunon tilida berilgan va bundan keyin ham shunday boʻlib qoladi. Lotin tili xalqaro tibbiyot tili deb tan olingan. Bu esa tibbiy olimlarning hamkorlikda ishlashlariga yanada yordamlashadi.

Juda qadim zamonlarda hozirgi Italiya hududidagi Appenin yarim orolida Latsiya viloyati boʻlib, u yerda lotin qabilasi yashagan. Bu qabila bosqinchilik urushlari vaqtida butun Yevropa, Afrikaning shimoliy qismi va Oʻrta yer dengizida yashovchi qabilalarga oʻz hukmdorligini oʻtkazgan. Bosib olingan yerlarda yashovchi qabilalarni oʻz tilini, yaʼni lotin tilini davlat tili deb qabul qilishga majbur qilgan. Lotinlarning poytaxti Rum shahri boʻlgan. Rum davlati Yunonistonni bosib olganda bu yerda madaniyat yuksak darajada taraqqiy etgan boʻlib, u Rum davlati xalqlari madaniyatida oʻz aksini topgan. Buni tibbiyotning davolashga doir atamalarida yaqqol koʻrish mumkin. Keyinchalik, eramizning beshinchi asrlariga kelib, Rum davlati inqirozga uchradi va uning oʻrniga hozirgi Fransiya, Ispaniya, Yunoniston, Misr, Italiya va shunga oʻxshash boshqa davlatlar yuzaga keldi. Ilk bor tibbiy

atamalar yigʻmasini eramizdan oldingi beshinchi asrda yashagan tibbiy alloma Buqrot (Gippokrat) yozgan. Koʻp olimlar oʻzlarining ilmiy ishlarini lotin tilida yozib, ilmiy darajalarni himoya qilishgan. Yevropa mamlakatlarida XVIII asrgacha lotin tili fanda va maʼmuriy ishlarda ishlatilib kelingan. Lekin milliy davlatlarning shakllanishi bilan lotin tili oʻzining fan va madaniyat sohasidagi ahamiyatini butunlay yoʻqotdi. Lotin tili oʻlik tilga aylangan boʻlsa-da, hozirgi kungacha oʻz ahamiyatini yoʻqotgani yoʻq. Ayni paytda tibbiyot, tarix, huquqshunoslik, filologiya va biologiya fanlari sohasida lotin tilidan keng foydalaniladi. Bu, ayniqsa, tibbiyotda aniq koʻzga tashlanadi, chunki anatomik va davolashga oid atamalar hamda dorilarning nomi lotin tilidadir. Retsept varaqasida hamisha dori nomlari va dorixonada xodimiga shifokor tomonidan dori tayyorlash haqidagi koʻrsatmalar lotin tilida yoziladi.

FONETIKA

1-§. LOTIN TILI ALIFBOSI

Lotin tili alifbosida 25 ta harf bor.

2-§. TOVUSHLAR TASNIFI

Lotin tilida tovushlar talaffuz etilishiga koʻra **unli** (*vocales*) va **undosh** (*consonantes*) tovushlarga boʻlinadi: *a, e, i, o, u, y* tovushlari unli *b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z* tovushlari undosh tovushlar hisoblanadi.

3-§. UNLI TOVUSHLAR TALAFFUZI

«A, a» unli tovushi o‘zbek tilidagi «A» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *amarus* (amarus) — achchiq, *albus* (albus) — oq, *abdomen* (abdomen) — qorin.

«E, e» unli tovushi o‘zbek tilidagi «E» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *pes* (pes) — oyoq, *elasticus* (elastikus) — qayishqoq, *derma* (derma) — teri.

«I, i» unli tovushi o‘zbek tilidagi «I» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *internus* (internus) — ichki, *intestinum* (intestinum) — ichak.

«O, o» unli tovushi o‘zbek tilidagi «O» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *organum* (organum) — a‘zo, *lobus* (lobus) — bo‘lak, *oculus* (okulus) — ko‘z.

«U, u» unli tovushi o‘zbek tilidagi «U» tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *uterus* (uterus) — bachadon, *ulcus* (ulkus) — yara, *urina* (urina) — siydik.

«Y, y» unli tovushlar o‘zbek tilidagi «I» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *symptoma* (simptoma) — belgi, alomat, *amygdala* (amigdala) — bodom, *Gossypium* (gossipium) — paxta.

1-mashq. O‘qing. Unli harflarning o‘qilish qoidasiga rioya qiling.

Amarus, Valeriana, emulsum, tabuletta, pasta, gaster, rubor, organum, linimentum, mastitis, costalis, bacterium, ventriculus, optimus, morbus, internus, tuberculum, sepsis, duodenum, oculus, hepatitis, medicamentum, ureter, elasticus, abdomen, vertebra, uterus, vagina, vena, sutura, scapula, papilla, medulla, urina, arteria, Kalium, lobulus, decoctum, Amygdala, spiritus.

4-§. DIFTONGLAR

Bir tovushni ifodalovchi ikki unli harf birikmasi diftong deb ataladi. Lotin tilida, asosan, to‘rtta diftong bor:

«ae» unli harflari birikmasi o‘zbekcha «e» deb o‘qiladi. Masalan, aegrotus (egrotus) — bemor, gangraena (gangrena) — tirik to‘qimalarning o‘lishi, Laevomycesinum (levomitsetinum) — levomitsetin.

«oe» unli harflari birikmasi o‘zbekcha «e» deb o‘qiladi. Masalan, oedema (edema)— shish, *Foeniculum* (fenikulum)— shivit.

«au» unli harflari birikmasi (au) dagi (u) harfi qisqa o‘qiladi. Masalan: *Aurum* (aurum) — oltin, trauma (trauma) — shikastlanish.

«eu» unli harflar birikmasi (eu) dagi (u) harfi qisqa o‘qiladi. Masalan, *neuralgia* (neuralgiya)— asab kasalligi, *pneumonia* (pneumoniya) — o‘pkaning yallig‘lanishi. *Leukomycesinum* (leukomitsin) — leykomitsin.

«ai» unli harflar birikmasi lotin tilida «ai» deb talaffuz qilinadi. Masalan, *Daimeton* (daimeton) — daimeton, *Dikcainum* (dikaynum) — dikain, *Naucaïn* (naukain) — novokain.

«ei» unli harflar birikmasi lotin tilida «ei» deb talaffuz qilinadi. Masalan, **Luteine** (luteine) — lutein.

«ou» unli harflar birikmasi o‘zbekcha «u» deb o‘qiladi. Masalan, *croup* (krup) — hiqildoqning o‘tkir yallig‘lanishi.

Ba’zi vaqtlarda qator kelgan ikki unli harf birikmasi diftong hosil qilmaydi, u holda ikkinchi unli harfning ustiga ikki nuqta qo‘yiladi va unililar ayrim-ayrim o‘qiladi. Masalan: *aër* (aer) — havo, *Aërosolum* (aerözolum) — aerözol, *Aloë* (aloe) — sabur, *dyspnoë* (dispnoe)— nafas qisishi.

2-mashq. O‘qing. Diftong va unli harflarning talaffuz qilinishiga e’tibor bering.

Praeparatum, diaeta, apnoë, anaemia, paediatër, haema, oedema, gangraena, haematogenum, aurum, pneumonia, Aloë,

Aminocaine, Daimeton, Intercaïn, Luteine, Foeniculum, Crataegus, roentgenum, aurus, bacteriaemia, oestrogenus, haemostaticus, aër, hyperaemia, trauma, leukaemia, croup, dyspnoë, Novocainum.

3-mashq. *Quyidagi soʻzlarni oʻqing va tibbiy termin shaklida yozing.*

[Valeriana], [preparatum], [spiritus], [apnoe], [planta], [dieta], [aurum], [emulsom], [medulla], [skapula], [anemia], [hema], [pediter], [dekoktum], [tabuletta], [kaput], [okulus], [auris], [oris], [trunkus], [kollum], [manus], [duktus], [mamma], [dorsum], [pektus], [umbilikus], [gluteus], [anus], [penis], [vagina], [testis], [pes], [edema], [pasta], [gangrena], [gaster], [hematogenum], [Aloë], [pneumonia], [fenikulum], [rentgenum], [linimentum], [morbus], [Kratagus], [bakteriemia], [morbus], [estrogenus], [duodenum], [hemostatikus], [medikamentum], [trauma], [elastikus], [urina], [leukemia], [abdomen].

4-mashq. *Oʻqing. Diftonglar va unli harflarning talaffuz qilinishiga eʼtibor bering.*

Aceteinum, Aminocaine, anaemia, amarus, auris, bacca, bacterium, Cysteinum, caecum, cito, cutis, Daimeton, dens, decoctum, emulsum, faex, gaster, haema, Herocaine, internus, intercaïn, Juniperus, Laevomycetinum, lobulus, Luteine, Leukomycin, Kalium, medulla, nasus, Neurotinum, oedema, Novocainum, papilla, Procaine, rubor, scabies, scapula, Syntocainum, sutura, succeus, tabuletta, tuberculum, ureter, uterus, vagina, vertebra, vena.

5-§. UNDOSH TOVUSHLAR TALAFFUZI

«C, c» harfi ikki xil oʻqiladi:

e, i, y — unli harflari va **ae, oe** diftonglari oldida (s) deb oʻqiladi. Masalan: *cerebrum* (serebrum) — miya, *cystis* (sistis) — pufak, *cito* (sito) — tez, *caecum* (sekum) — koʻrichak, *coelia* (seliya) — qorin boʻshligʻi.

Boshqa hollarda, ya'ni **a, o, u** — unilari oldida, undoshlar oldida va soʻz oxirida kelsa c harfi (k) deb oʻqiladi. Masalan: *caput* (kaput) — bosh, *costa* (kosta) — qovurgʻa, *cuprum* (kuprum) — mis, *lac* (lak) — sut, *medicus* (medikus) — shifokor, doʻxtir.

H, h — oʻzbekcha (h) harfi kabi talaffuz qilinadi: *herba* (herba) — oʻt (bot.) *humanus* (humanus) — odamiylik, *hepar* (hepar) — jigar, *haema* (hema) — qon.

K, k — harfi tibbiy lotin tilida kam qoʻllaniladi, faqatgina yunon va arab tilidan kirib kelgan atamalarda uchraydi: *Kalium* (kalium) — kaliy, *keratoma* (keratoma) — shoxsimon oʻsma.

L, l — harfi yumshoq talaffuz qilinadi. *mel*(mel)—asal, *luna*(luna) — oy, *labium* (labium) — lab.

S, s —harfi ikki unli yoki har qanday bir unli bilan **m,n** undosh harflari oʻrtasida (z) harfidek, boshqa hollarda esa (s) deb oʻqiladi: *Rosa* (roza) — atirgul, *vaselinum* (vazelinum) — vazelin, *neoplasma* (neoplazma) — neoplazma, *scabies* (skabies) — qichima, *mensis* (menzis) — oy.

X, x — harfi ikki unli oʻrtasida kelsa (gz) deb oʻqiladi, qolgan holarda (ks) yoki (gs) deb tallaffuz qilinadi: *apex* (apeks) — uch yoki bosh qism, *exitus* (egzitus)—natija, *lex* (legs)—qonun, *radix* (radiks)—ildiz.

Z, z —harfi yunon va boshqa tillardan oʻzlashtirilgan atamalarda (z) deb oʻqiladi: *zone* (zona) — zona, *zygoma* (zigoma) — yuz (yonoq) suyagi, *zonula* (zonula) — kamarcha. Lekin *Zincum* (sinkum) — rux va *influenza* (influenza) — yuqori nafas yoʻllarining oʻtkir katari atamalaridagina z — harfi (s) deb talaffuz qilinadi.

5-mashq. Undosh harflarning oʻqilishiga eʼtibor bering.

Activatus, leukaemia, Haematogenum, occipitalis, contagiosus, nasalis, bacteriaemia, costalis, roentgenum, suppositorium,

conjunctivus, sternum, gargarisma, spirituosus, paralysis, densitas, auris, laryngitis, symptoma, Magnesia, auscultare, Crataegus, apnoë, hyperaemia, gangraena, paediatr, haemostaticus, oestrogenus, aestimare, vaccinum, officinalis, pancreas, Amidopyrinum, cellula, hygienia, cera, cito, statim, praeparatum, prognosis, medicamentum, diagnosis.

6-mashq. *Quyidagi atamalarda C harfining (ts) tovushidek o'qilishini tushuntiring.*

Canalis, cerebrum, costa, occipitalis, conjunctivus, Crataegus, collum, cranium, cytus, ductus, processus, tuberculum, rectum, facies, tinctura, caecum, cella, calvaria, decoctum, cerebellum, causticus, ventriculus, medicinalis, columna, scapula.

7-mashq. *Quyidagi atamalarda C harfining (K) tovushidek o'qilishini tushuntiring.*

Abducens, abductor, acidum, acetum, bacca, bacterium, cancer, cartilago, cutis, cystis, elasticus, fascia, fructus, hepaticus, jecur, lac, medicamentum, mucilago, narcosis, oculus, pancreas, rectalis, scabies, succus, tuberculum, Urtica, vaccinum.

8-mashq. *Quyidagi tibbiy atamalarni o'qing va S harfining (Z) tovushdek talaffuz qilinishini tushuntiring.*

Abdominalis, Anisum, amarus, amnesia, bacillus, blastoma, calcaneus, cardiacus, cutis, cystis, dosis, narcosis, naturalis, nasus, obductus, otitis, optimus, spasmus, tabes, usus, vaselinum, vesica, virus.

9-mashq. *Tibbiy atamalarni o'qing va S harfining (S) tovushidek o'qilishini tushuntirib bering.*

Auris, abducens, compositus, dens, dentalis depuratus, dilutus, destillatus, durus, dysuria, dysenteria, emulsum, fissura, fibrosus, genus, hydrops, incisura, intestinum, internus, lobus, mastitis, mollis, morbus, neurosis, ostium, paries, percussio, Ricinus, Rosa, siccus, sternum, succus, species, tonsilla, ulcus, vaginalis, vomicus.

10-mashq. Quyidagi tibbiy atamalarni o'qing, x va z harflarining o'qilishiga e'tibor bering.

Zona, exoderma, exoplasma, xeroformium, eczema, extractum, larynx, zygoma, dexter, mixtura, Zincum, Taraxacum, radix, influenza, cortex, maxilla, externus, zygomaticus, zonula, Oryza.

1-rasm. Harflar va tovushlar tasnifi.

6-§. HARF BIRIKMALARI VA QO'SH UNDOHLARNING O'QILISH XUSUSIYATLARI

q — harfi doimo «u» harfi bilan birgalikda kelib, unli harf oldidan kelganda (KV) deb talaffuz qilinadi: *aqua* (akva) — suv, *quinque* (kvinkve) — besh, *quadriceps* (kvadritseps) — to'rt boshli.

ngu — harflar birikmasi unli oldida kelganda (ngv), boshqa hollarda esa (ngu) deb o'qiladi: *Lingua* (lingva) — til, *unguentum* (ungventum) — surtma, *angulus* (angulus) — burchak.

su — harf birikmasi a, e unli harflari oldida kelsa (sv), boshqa hollarda (su) deb o'qiladi: *Suavis* (svavis) — yoqimli, *consuetudo* (konsvetudo) — odat, *Suinsulinum* (suinsulinum) — suinsulin.

ti — harf birikmasi unlilar oldida kelganda (si) deb o'qiladi, lekin s, x undoshlaridan keyin kelganda esa (ti) deb talaffuz qilinadi:

Articulatio (artikulatsio) — bo‘g‘in, *solutio* (solutio) — eritma, *ostium* (ostium) — teshik, *mixtio* (mikstio) — aralashish.

sch — harflar birikmasi (sx) deb o‘qiladi: *Schizandra* (sxizandra) — limono‘t, *ischium* (isxium) — dumba suyagi.

Quyidagi harf birikmalarini yunon tilidan o‘zlashtirilgan atamalarda uchratish mumkin.

ch — harflari birikmasi (x) deb talaffuz qilinadi: *Chirurgus* (xirurgus) — jarroh, *Chamomilla* (xamomilla) — moychechak.

ph — harflar birikmasi (F) deb o‘qiladi: *Diaphoreticus* (diaforetikus) — terlatuvchi, *Phosphorus* (fosforus) — fosfor.

th — harflari birikmasi (t) deb o‘qiladi: *Mentha* (menta) — yalpiz, *thermometrum* (termometrum) — harorat o‘lchagich.

rh — harf birikmasi (R) deb o‘qiladi: *Rheum* (reum) — rovoch, *rhaphe* (rafe) — chok chizig‘i.

11-mashq. Quyidagi anatomik atamalarni o‘qing va tarjima qiling.

a). Cranium, maxilla, mandibula, dens, vertebra, columna, ulna, clavicula, scapula, thorax, costa, sternum, humerus, radius, femur, carpus, metacarpus, phalanx, patella, fibula, tibia, metatarsus, tarsus.

b). Lingua, pharynx, larynx, trachea, oesophagus, cor, pulmo, lien, diaphragma, hepar, ventriculus, vesica, duodenum, ovarium, testis, pancreas, uterus, colon, intestinum, processus.

12-mashq. Quyidagi farmakologik atamalarni o‘qing va tarjima qiling.

a). Tabuleta, pilula, dragee, briket, pulvis, unguentum, tinctura, linimentum, suppositorium, emplastrum, mixtura, oleum, solutio, extractum, decoctum, infusum, emulsum, suspensio, mucilago, aerosolum.

b). Herba, folium, flos, bacca, semen, stigma fructus, tuber, radix, rhizoma, cortex, secale cornutum.

13-mashq. *Atamalarni o'qing va ostiga chizilgan harf birikmalarining talaffuziga e'tibor bering.*

Althaea, **aether**, **bronchus**, **camphora**, **chirurgus**, **bronchialis**, **Morphinum**, **encephalon**, **Hippophaë**, **Kalanchoë**, **kephalaria**, **metaphisis**, **nephritis**, **phlegmone**, **phystiotherapia**, **physiologia**, **thorax**, **xerophagia**, **Ichthyolum**, **Rheum**, **phalanx**, **rheumatismus**, **saccharum**, **rhaphe**, **erythema**, **therapia**, **diaphoreticus**, **Phosphorus**, **Mentha**, **concha**, **cirrhosis**, **Helianthus**, **Phenolum**, **Chamomilla**, **Schizandra**, **diaphragma**, **Ephedra**, **lethargia**, **cholecystopathia**, **Strophanthus**, **pharmacologia**, **chronicus**, **Glycyrrhiza**, **terebinthina**.

14-mashq. *Quyidagi atamalarni o'qing va ti, qu, ngu, su harf birikmalari talaffuziga e'tibor bering.*

Angulus, **pinguis**, **essentia**, **lingua**, **suasor**, **articulatio**, **costio**, **operatio**, **equisetum**, **Sanguisorba**, **unguentum**, **Liquiritia**, **unguis**, **aqua**, **quadriceps**, **suavis**, **Suinsulinum**, **ostium**, **mixtio**, **longus**, **aequalis**, **Quersus**, **liquor**, **squama**, **combustio**, **injectio**, **substantia**, **solutio**, **liquor**, **sublingualis**.

7-§. UNLI «Y» HARFINING TIBBIY ATAMALARDA QO'LLANILISHI

Unli «Y» harfi yunon tilidan o'zlashtirilgan atamalarda uchraydi. «Y» unlisi old qo'shimchalarda, o'zak va qo'shimchalarda uchrashi mumkin. Buning uchun quyidagi old qo'shimcha, o'zak va qo'shimchalarni esda saqlash kifoya:

oxy-	hydr-
hyper-	pyo-
hypo-	pyr-
glyc-	syn-
yl-	myc-
dys-	myo-

oxy — taxir; oxygenium — kislorod

hyper — yuqori, ko‘proq; hypertonia — qon bosimining ko‘tarilishi

glyc — shirin; Glycyrrhiza — shirinmiya

yl — modda; amyllum — ohor

hypo — past, kamroq; hypotonia — qon bosimining pasayishi

hydr — suv; Hydrogenium — vodorod

pyo — yiring; pyorrhoea — yiring oqishi

myo — mushak; myocardium — yurak mushagi

pyr — issiqlik; Antipyrinum — issiqni

pasaytiruvchi

dori

myc — qo‘ziqorin; Biomycinum — biomitsin

dys — kasallik holati yoki a’zo faoliyatining buzilishi;

dysuria — qovuqdan siydik chiqishining qiyinlashuvi

syn (sym)— ulash; symphysis — qo‘shilish

15-mashq. *Quyidagi tibbiy atamalarni o‘qing.*

Antipyrinum, butyrum, cystis, dysenteria, dystrophia, hydrops, hypnoticus, mycosis, myotonia, larynx, lympho, hypertonia, lymphaticus, hypotonia, myoma, myalgia, physiologia, polyvitaminum, dystrophia, Glycyrrhiza, cytologia, dyspepsia, amylaceus, erythrocytus, pyocytus, Glycerinum, Erythromycinum, Glycosidum, Gossypium, hydroxydum, Hyoscyamus, hyperaemia, hypothermia, Ichthyolum, Hydrargyrum, Helichrysum, gypsum.

1. Lotin alifbosini yoddan aytib bering.
2. Qaysi harflar (I) tovushidek talaffuz qilinadi?
3. Qanday diftonglarni bilasiz?
4. **Ae, oe, au, eu** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
5. **Ai, ei, ou** harf birikmalari qanday talaffuz qilinadi?
6. C harfi qaysi hollarda (ts) va (K) deb o‘qiladi?
7. S harfi qaysi hollarda (S) va (Z) deb o‘qiladi?
8. X va Z harflarining o‘qilish qoidasini aytib bering.
9. **Qu** va **ngu** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
10. **Ti** va **su** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
11. **Sch, ch, ph, th** va **rh** harf birikmalari qanday o‘qiladi?

3-rasm. Skelet, *skeleton*.

4-rasm. Ovqat hazm qilish va nafas olish apparatlari —

Apparatus digestorius et apparatus respiratorius.

Mustaqil o‘rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so‘zlar

Non scholae, sed vitae discimus.

Biz maktab uchun emas, hayot uchun o‘qiyamiz.

Invia est in medicina via sine lingua latina

Lotin tilisiz tibbiyotga yo‘l yo‘q.

Radix litterarum amarae sunt, fructus dulce

Ilmning ildizi achchiq, mevasi esa shirin.

8-§. SO‘ZLARNING BO‘G‘INLARGA BO‘LINISHI

Lotin tilida o‘zbek tilidagidek so‘zlar bo‘g‘inlarga bo‘linadi va so‘zda necha unli harf bo‘lsa, shuncha bo‘g‘in bo‘ladi. Masalan: Com-po-si-tus, de-pu-ra-tus, mas-ti-tis. Tovushlar cho‘ziq va qisqa talaffuz qilinadi. Tovushning cho‘ziqligini belgilash uchun harf ustiga to‘g‘ri chiziqcha, qisqaligini belgilash uchun yoysimon chiziqcha

— ∪ ∪ — ∪ — ∪ — ∪ — ∪

qo‘yiladi: a a, o o, π i, u u, e e, y y.

Tovush va bo‘g‘inlarning cho‘ziq yoki qisqaligini aniqlash uchun harf ustiga urg‘u belgisini (‘) qo‘yish kerak.

9-§. BO‘G‘INLARNING CHO‘ZIQ VA QISQALIK QOIDALARI

1. Cho‘ziqlik qoidasi

1. Agar bo‘g‘inda diftong bo‘lsa, o‘sha bo‘g‘in cho‘ziq talaffuz qilinadi. Masalan; Gangraena — to‘qimalarning o‘lishi; diaeta — parhez; lagoena — shisha idish.

2. Agar unli harf ikki va undan ortiq undosh harflar yoki **x** va **z** undoshlari oldida kelsa, shu bo‘g‘in cho‘ziq o‘qiladi. Masalan: Maxilla — yuqori jag‘; tabuletta — tabletka; unguentum — surtma; Glycyrrhiza — qizilmiya; reflexus — refleks.

3. Agar bo‘g‘inda **ur, in, at, ut, ar, al, os** qo‘shimchalari bo‘lsa, bu bo‘g‘inlar cho‘ziq o‘qiladi. Masalan: Fissura — tirqish; Analginum — analgin; nitratis — nitrat, acutus — o‘tkir; aquosus — suvli; muscularis — mushakli; costalis — qovurg‘aga oid.

2. Qisqalik qoidasi

1. Agar unli harf unli harf oldida kelsa, o‘sha bo‘g‘in qisqa o‘qiladi. Masalan: Oleum — moy; labium — lab; folium — barg.
2. Agar unli harf **bl, br, cl, cr, dl, dr, pl, pr, tl, tr** harf birikmalari oldida kelsa, shu unli qisqa talaffuz qilinadi; Vertebra — umurtqa; cerebrum — bosh miya; cicatrix — chandiq; palpebra — qovoq.
3. Agar unli harf **ch, th, ph, rh, qu** harf birikmalari oldida kelsa, qisqa o‘qiladi: Stomachus — oshqozon; reliquus — qoldiq; Amaphos — amafos; choledochus — o‘t (safro)ga oid.
4. Agar bo‘g‘inda **ul, ol, ib, il, id** harf birikmalari bo‘lsa, bo‘g‘in qisqa o‘qiladi: Injectabilis — igna orqali dori yuborishga taalluqli; gracilis — nafis; solubilis — eruvchan; fluidus — suyuq.
5. **ia** qo‘shimchasiga ega bo‘lgan ayrim yunon atamalarida urg‘u **i** harfiga tushadi: Dysenteria — ichburug‘; anaemia — kamqonlik; therapia — davolash; hypertonia — qon bosimining ko‘tarilishi.

10-§. URG‘U

O‘zbek tilida urg‘u odatda ko‘pincha so‘zning oxirigi bo‘g‘inidagi unli tovushga tushadi. Masalan: jigar, yurak.

Lotin tilida esa urg‘u so‘zning oxiridan ikkinchi yoki uchinchi bo‘g‘indagi unli tovushga tushadi.

1. Lotin tilida urg‘u so‘zning oxirgi bo‘g‘iniga tushmaydi.
2. Ikki bo‘g‘inli so‘zlarda urg‘u hamisha so‘zning ikkinchi bo‘g‘iniga tushadi: Costa — qovurg‘a; caput — bosh.

3. Agar soʻzning oxiridan ikkinchi boʻgʻini choʻziq boʻlsa, urgʻu oʻsha boʻgʻinning unli tovushiga tushadi: *Medicina* — tibbiyot; *tinctura* — spirtli eritma; *destillatus* — tozalangan; *solutus* — eritilgan.

4. Agar soʻzning ikkinchi boʻgʻini qisqa boʻlsa, urgʻu soʻzning oxiridan uchinchi boʻgʻinidagi unli tovushga tushadi: *Medicus* — shifokor; *pilula* — hab dori; *cranium* — bosh suyagi.

16-mashq. *Urgʻu qoidasiga rioya qilgan holda quyidagi tibbiy atamalarni oʻqing.*

Ligamentum, extractum, vertebra, complexus, Glucyrrhiza, cerebrum, cranium, pilula, pneumonia, cella, musculus, acidum, femur, pectoralis, clavicula, medicatus, therapia, scabies, palpebra, oleum, butyrum, dystonia, fractura, anaemia, aethereus, tuberculum, folium, solutio, decoctum, tinctura, depuratus, signatura, operatio.

1. Urgʻu qoidasini aytib bering.
2. Boʻgʻinlarning choʻziqlik qoidasini bayon eting.
3. Boʻgʻinlarning qisqalik qoidasini aytib bering.
4. Tibbiy atamalarda urgʻu qaysi boʻgʻinlarga qoʻyiladi?
5. Unli tovush qachon choʻziq oʻqiladi?
6. Unli tovush qachon qisqa oʻqiladi?

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Omne principium diffecile est.

Har bir ish boshlanishidagina qiyin.

Qui scribit, bis legit

Yozmoq, ikki qayta o‘qimoqdir.

Alit lectio ingenium

O‘qish aqlni peshlaydi.

11-§. SO‘ZLARNING YASALISHI

So‘z tartibi. Tibbiy atamalarning yasalish usullari

Hozirgi zamon lotin tibbiy atamalari tibbiyotning rivojlanishi bilan bog‘liqdir. Qadimgi yunon olimi Buqrot tibbiy atamashunoslikka asos solgan olimdir. Vaqt o‘tishi bilan tibbiy atamalar ko‘pgina yangi so‘zlar bilan boyidi, ko‘pgina atamalar qaytadan ko‘rib chiqildi yoki ma’nosi o‘zgartirildi. Endi u yoki bu atamaning ma’nosini tushunish uchun ko‘pgina atamaning tarkibiy qismini farqlash bilangina cheklanib qolmasdan, ularning ma’nosini ham bilish kerak, buning uchun so‘z tarkibini bilish zarur. Har bir so‘zni, agar u faqat yordamchi so‘z bo‘lmasa, ma’noli qismlarga ajratish mumkin: old qo‘shimcha, o‘zak, so‘z yasovchi qo‘shimcha va tugallanma.

O‘zak deb so‘zning tub ma’nosini bildiradigan, biror qo‘shimcha olmagan qismiga aytiladi. Masalan:

Medicus	— shifokor
medicina	— tibbiyot
medicinalis	— tibbiy

Bu atamalarda umumiy o‘zak *medic* — hisoblanadi.

O‘zak oldida kelib unga yangi ma’no beradigan qismiga old qo‘shimcha deyiladi:

Intercostalis — qovurg'alar oralig'iga qarashli
intervertebralis — umurtqalar oralig'iga oid
interosseus — suyaklar oralig'iga tegishli

Bu atamalarda old qo'shimcha **inter** hisoblanadi.

O'zakdan keyin kelib, so'zga yangi ma'no beruvchi qismiga **so'z yasovchi** qo'shimcha deyiladi:

costalis — qovurg'aga tegishli
vertebralis — umurtqaga tegishli

Bu yerda yasovchi qo'shimcha — **alis** hisoblanadi.

So'zning turlanish yoki tuslanishdagi o'zgaruvchan qismiga **tugallanma** deyiladi.

Succus purus — toza shira
aqua pura — toza suv
unguentum purum — toza surtma

Bu atamalarda **-us, -a, -um** tugallanmalardir. Atamaning asosiy ma'nosini bilduruvchi, so'z o'zgartuvchi qo'shimchalar olmagan qismiga negiz deyiladi.

costa (negiz—cost)
vertebra (negiz—vertebr)
intervertebralis (negiz—intervertebr)

Lotin tili anatomik va farmatsevtik atamalarda, yunon tili klinik atamalarda ko‘p uchraydi.

Ko‘p atamalar bog‘lovchi unli harf yordamida va unsiz ikkita negizning qo‘shilishi bilan hosil bo‘ladi:

Psychotherapia	— ruhiy kasallikni davolash
psyshe	— ruh
therapia	— davolash
Oncologia	— o‘smalarni o‘rganuvchi fan
-onco	— o‘sma
-logia	— fan
Dermatologia	—teri kasalliklarini
o‘rganuvchi	fan
dermat	—teri
-logia	—fan

Ko‘pchilik murakkablashtirilgan dorilarning nomi qisqartirilgan murakkab so‘zlardan iborat bo‘ladi. Ular shu murakkablashtirilgan dori tarkibiga kiradigan dorilarning nomini qisqartirish asosida tuziladi. Misollar:

Tempalginum	— tempalgin
Tempidonum	— temp
Analginum	— algin
Calmaginum	— kalmagin,
Calcium	— cal
Magnium	— magni

Coffetaminum	— kofetamin
Coffeinum	— coffe
Ergotaminum	— tamin

Tibbiy atamalarning yasashida qo'llaniladigan asosiy so'z yasovchi qo'shimchalar

Jadvalning davomi

Jadvalning davomi

17-mashq. Quyidagi so'z yasovchi qo'shimchalarning ma'nosiga qarab joylashtiring va o'qing.

alg		quloq
arthr		yurak
cardi		bo'g'in
chole		pufak
cyst		ichki
endo		o't
itis		o'sma
gastr		buyrak
dermat	og'riq	
contra		yallig'lanish
aesthes	me'da	
nephr		teri
oma		qarshi
ot		sezgi

18-mashq. Quyidagi tibbiy atamalarni ma'nosiga qarab o'z o'rniga qo'yib chiqing va o'qing:

atrophia	qon bosimining ko'tarilishi
reanimatio	siydik chiqishining qiyinlashuvi
hydrotherapia	o'smalarni o'rganuvchi fan
dysuria	asab kasalligi
Corazolum	oriqlash
intravenosus	qayta tiriltirish
gastritis	suv bilan davolash
neuralgia	yurak dorisi

oncologia ko'k tomir ichidagi
hypertonia oshqozon shilliq pardasining
yallig'lanishi

19-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tilida yozing va o'qing:*

(Analginum), (invalidus), (dermatologiya), (tempalginum),
(kalmaginum), (neuralgia), (kofaminum), (onkologia),
(interkostalis), (antipirinum), (korazolum), (dispnoe), (anemia),
(hidroterapiya).

20-mashq. *Quyidagi so'z birikmalaridan tibbiy atama yasang va ma'nosini aniqlang.*

Haemato	—	Pharmaco	—
Bio	—	Sexo	—
Deonto	—logia	Reanimato	—logia
Onco	—	Stomato	—
Physio	—	Toxico	—
Epidemio	—	Parasito	—
Curorto	—	Surdo	—
Balneo	—logia	Cyto	—logia
Angio	—	Audio	—
Morpho	—	Histo	—

1. Lotincha so'z yasovchi qanday qo'shimchalarni bilasiz?
2. Yunoncha so'z yasovchi qanday qo'shimchalarni bilasiz?
3. Anatomik va farmatsevtik atamalarda qaysi so'z ko'proq ishlatiladi?
4. Klinik atamalarda qaysi til ustun turadi?
5. Murakkab atamalar qanday yasaladi?
6. Murakkablashtirilgan dori nomlari qanday yasaladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Pigritia est mater omnia vitiorum.

Dangasalik — kamchiliklarning onasi.

Medicina fructusior nulla.

Tibbiyot fanidek sermahsul fan olamda yo'q.

Scientia est potentia.

Bilim—kuchdir.

Mens sana in corpore sano.

Sog' tanda—sog' aql.

MORFOLOGIYA

12-§. SO'Z TURKUMLARI

So'zlarning ma'no va grammatik jihatdan o'xshashliklariga ko'ra ayrim leksik-grammatik turlarga bo'linishi natijasida hosil bo'lgan guruhlarga so'z turkumi deyiladi.

Lotin tilidagi so'zlar mustaqil hamda yordamchi so'z turkumlariga bo'linadi.

Mustaqil so'z turkumi

Nomen substantivum	ot
Nomen adjectivum	sifat
Nomen numerale	son
Pronomen	olmosh
Verbum	fe'l

Adverbium

ravish

Yordamchi soʻz turkumlari

Praepositio

old koʻmakchi

Conjunctio

bogʻlovchi

Interiectio

undov

Particulae

yuklama

13-§. FE'L

Predmetning ish-harakati yoki holatini ifodalovchi soʻzlar fe'l deb ataladi. Masalan: *curare* — davolamoq, *amare* — sevmok, *legere* — oʻqimoq.

Lotin tilida fe'l oʻzbek tilidagidek shaxs-son, zamon va mayl bilan tuslanadi.

Lotin tilida fe'llar toʻrt turga tuslanadi.

Birinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-are» qoʻshimchasi bilan tugallanadi: *dare* — bermoq. Ikkinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ere» qoʻshimchasi bilan tugallanadi: *miscere* — aralashtirmok.

Uchinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ere» qoʻshimchasi bilan tugaydi: *solvere* — eritmok. Toʻrtinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ire» qoʻshimchasi bilan tugaydi: *audire*—eshitmok.

Agar birinchi, ikkinchi va toʻrtinchi turda tuslanishga kiruvchi fe'llardan noaniq shakldagi «-re», uchinchi turda tuslanishga kiruvchi fe'llarda esa «-ere» qoʻshimchalari olib tashlansa, fe'ning negizi hosil boʻladi. Masalan:

Lotin tilida fe'llar xuddi o'zbek tilidagidek birlik (singularis), ko'plik (pluralis) da tuslanadi.

Lotin tilida fe'lining uch mayli mavjud:

I	<i>Indicativus</i>	— aniqlik mayli
II	<i>Conjunctivus</i>	— shart mayli
III	<i>Imperativus</i>	— buyruq mayli

Aniqlik mayli

Aniqlik mayli ish-harakati yoki holatining aniqligini ko'rsatadi.

Masalan:

Medicus aegrotam curat— «Shifokor bemorni davolayapti».

Buyruq mayli

Buyruq mayli buyurish, so'rash, iltimos kabi ma'nolarni ifodalab, odatda ikkinchi shaxsga qaratilgan bo'ladi. Buyruq mayli birlik sonini hosil qilishi uchun fe'ning noaniq shaklidan «-re» qo'shimchasini olib tashlash kerak. Masalan:

Buyruq mayli ko'plik sonini hosil qilishi uchun fe'ning buyruq mayli birlik soniga «-te», faqat uchinchi tuslanish negiziga «-ite» qo'shimchasini qo'shish kerak. Masalan:

Shart mayli

Shart mayli ish-harakatining ma'lum bir sharoitda bo'lishi mumkin ekanligini bildiradi. Masalan:

Misceatur — Aralashtirilsin! Aralashtirilgan bo'lsin!

Signetur — Bildirilsin! Bildirilgan bo'lsin!

Detur — Berilsin! Berilgan bo'lsin!

Retseptlarda shart mayli uchinchi shaxs birlik va ko'plik sonlarida ishlatiladi. Masalan:

Dividatur in partes aequales — teng qismlarga bo'linsin!

Dentur tales doses numero... — shunday miqdor (son)... da berilsin.

Lotin tilida fe'llarning ikkita nisbati bor:

aniqlik nisbati (*Activum*)

majhullik nisbati (*Passivum*)

Aniqlik nisbatidagi fe'lda ish-harakati shaxs tomonidan bajariladi, to'ldiruvchi esa harakatning obyekti bo'ladi. Aniqlik nisbati uchinchi shaxs birlik sonini hosil qilish uchun fe'l negiziga **-t**, ko'plik sonini hosil qilish uchun esa **-nt** qo'shimchasini qo'shish lozim. Masalan: *Medicus aegrotam curat* — Shifokor bemorni davolayapti.

Majhullik nisbatida harakat to'ldiruvchi anglatgan predmet tomonidan bajarilib, haqiqiy bajaruvchisi noma'lum bo'ladi. Majhullik nisbati uchinchi shaxs birlik sonini hosil qilish uchun fe'l negiziga **-tur**, ko'plik sonida esa **-ntur** qo'shimchasini qo'shish kerak. Masalan: *Aegrotus ab medicis curantur* — Bemor shifokorlar tomonidan davolansin.

I tuslanish

Dare — bermoq (negizi — *da*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *Dat* — u berayapti

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *dant* — ular berishayapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *datur* — berilsin

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *dantur* — berilsin

II tuslanish

Miscere — aralashtirmoq (negizi — *misce*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *misceat* — u aralashtirayapti

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *miscent* — ular aralashti-
rishayapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *miscetur* — aralashtirilsin

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *miscentur* — aralashtirilsin

III tuslanish

Fe‘l negiziga birlik sonda **-i**, ko‘plikda **-u** unli harflari qo‘shiladi.

Solvere — eritmoq (negizi — solv).

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni solvit — u eritayapti

Uchinchi shaxs ko‘plik soni solvunt — ular eritishayapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni solvitur — eritilsin

Uchinchi shaxs ko‘plik soni solvuntur — eritilsin

IV tuslanish

Audire — eshitmoq (negizi — audi)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni audit — u eshitayapti

Uchinchi shaxs ko‘plik soni audiunt — ular eshitishayapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *auditur* — eshitilsin

Uchinchi shaxs ko‘plik soni *audintur* — eshitilsin

Esse — bor bo‘lmoq yordamchi fe‘lining hozirgi zamon uchinchi shaxsda tuslanishi.

Birlik

Ko‘plik

Singularis

Pluralis

est — u bor

sunt — ular borlar

III shaxs

Misol:

Zincum metallum est

— rux metallidir

*Argentum et Zincum
metalla sunt*

— kumush va rux metallardir

Fiat, *fiant* fe‘lining retseptlarda qo‘llanilishi. Uchinchi shaxs birlik soni shart fe‘li *fiat* — qilinsin va uchinchi shaxs ko‘plik soni shart fe‘li *fiant* — tayyorlansin, *fio*, *fieri*— qilmoq, hosil bo‘lmoq fe‘lidan hosil qilingan. Masalan:

Misce, fiat pulvis

— aralashtirib kukun hosil qilinsin

Misce, fiat unguen

tum

— aralashtirib surtma hosil qilinsin

Misce, fiat pilulae

— aralashtirib hab dori tayyorlansin

14-§. GAPDA SO‘ZLARNING TARTIBI

Lotin tilida gap bo‘laklarining tartibi erkindir. Gapning boshida ega, o‘rtasida to‘ldiruvchi, oxirida kesim keladi. Masalan:

Aegrota pilulam sumit — bemor hab dori ichayapti.

15-§. TIBBIYOTDA QO‘LLANILADIGAN QUIYDAGI FE‘LLARNI XOTIRANGIZDA SAQLANG

Addere	— qo‘shmoq
adhibere	— qo‘llamoq, ishlatmoq
agitare	— chayqatmoq
audire	— eshitmoq
auscultare	— eshitib ko‘rmoq
colare	— suzmoq
concidere	— kesmoq
conspergere	— sepmoq
contundere	— yanchmoq
coquere	— pishirmoq, qaynatmoq
curare	— davolamoq
dare	— bermoq
diluere	— qo‘shmoq, suyultirmoq
diagnoscere	— aniqlamoq
dividere	— bo‘lmoq
exsiccare	— quritmoq
extendere	— surtmoq
extrahere	— chiqarib olmoq
extrimere	— siqmoq
filtrare	— suzgichdan o‘tkazmoq
formare	— shakl bermoq
finire	— tugatmoq
infundere	— quymoq
macerare	— ivitmoq
miscere	— aralashtirmoq
obducere	— o‘rab olmoq, qoplamoq
palpare	— paypaslamoq
praeparare	— tayyorlamoq
recipere	— olmoq
refrigerare	— sovitmoq
repetere	— takrorlamoq
salvere	— sog‘ bo‘lmoq
valere	— sog‘ bo‘lmoq
servare	— saqlamoq
solvere	— eritmoq
signare	— belgilamoq

sterilizare	— qaynatib tozalamoq
sumere	— qabul qilmoq, ichmoq
terere	— qirg'ichdan o'tkazmoq
vertere	— orqasiga aylantirib qaramoq

21-mashq. *Quyidagi fe'llarni tuslanishiga ko'ra guruhlarga ajrating.*

Audire, colare, miscere, obducere, palpare, coquere, curare, dare, dividere, recipere, salvere, sumere, vertere, solvere, repetere, praeparare, conspergere, finire.

22-mashq. *Fe'llarning negizini aniqlang.*

Addere, agitare, filtrare, finire, macerare, servare, extendere, valere, signare, terere, vertere, concidere.

Namuna:

23-mashq. *Quyidagi fe'llarning buyruq shaklini hosil qiling va o'zbek tiliga tarjima qiling.*

Agitare, audire, auscultare, conspergere, contundere, coquere, diagnoscere, extendere, praeparare, signare, dare, terere, miscere, vertere, adhibere, filtrare, colare, finire obducere.

Namuna:

24-mashq. *Quyidagi fe'llarni ma'nosiga qarab joylashtiring.*

Auscultare	— takrorlamoq
colare	— olmoq
obducere	— davolamoq
dare	— shakl bermoq
miscere	— belgilamoq

praeparare	— eshitib ko‘rmoq
infundere	— suzmoq
dividere	— o‘rab olmoq
signare	— bermoq
formare	— aralashtirmoq
dignoscere	— tayyorlamoq
curare	— quymoq
sterilizare	— bo‘lmoq
vertere	— aniqlamoq
repetere	— qaynatib tozalamoq
recipere	— orqasiga aylantirib qaramoq

1. Lotin tilida nechta tuslanish bor?
2. Qanday qo‘shimchali fe‘llar birinchi turda tuslanadi?
3. Qanday qo‘shimchali fe‘llar ikkinchi turda tuslanadi?
4. Qanday qo‘shimchali fe‘llar uchinchi turda tuslanadi?
5. Qanday qo‘shimchali fe‘llar to‘rtinchi turda tuslanadi?
6. Fe‘lning negizini qanday aniqlash mumkin?
7. I, II va IV turda tuslanadigan fe‘llarning buyruq shakli qanday hosil bo‘ladi?
8. III turda tuslanadigan fe‘llarning buyruq shakli qanday aniqlanadi?

9. Aniqlik nisbati fe'l negiziga qanday qo'shimchalar qo'shish yordamida hosil qilinadi?

10. Majhullik nisbati fe'l negiziga qanday qo'shimchalar qo'shilsa hosil bo'ladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Patriam amare et defendere debemus.

Vatanimizni sevishimiz va himoya qilishimiz kerak.

Non est medicina sine lingua latina.

Lotin tilisiz tibbiyotni tasavvur etib bo'lmaydi.

Salve

Assalom.

Salvete

Assalomu alaykum!

Vale

Xayr! Yaxshi qol! Ko'rishguncha!

Valete

Ko'rishgunimizcha xayr! Yaxshi qoling!

Labor omnia vincit

Mehnat hamma narsani yengadi.

16-§. OT

Predmetning ma'nosini ifodalaydigan va grammatik son, egalik, rod, kelishik kategoriyalariga ega bo'lib, kim? nima? so'roqlariga javob beradigan mustaqil so'z turkumiga ot deyiladi. Otlarda uch xil grammatik rod bo'lib, ular quyidagicha:

Rod (*Genus*)

Genus masculinum — Genus maskulinum

Genus femininum — Genus femininum

Genus neutrum — Genus neutrum

Son (*Numerale*)

Lotin tilida otlar ikki songa ega:

Singularis — birlik son

Pluralis — ko‘plik son

Lotin tilida ham xuddi o‘zbek tilidagidek oltita kelishik mavjud bo‘lib, tibbiyotda otlar, asosan, beshta kelishikda turlanadi.

Kelishik (*Casus*)

Casus Nominativus — bosh kelishik, kim? nima?

Casus Genetivus — qaratqich kelishigi, kimning?
nimaning?

Casus Dativus — jo‘nalish kelishigi, kimga?
nimaga?

Casus Accusativus — tushum kelishigi, kimni?
nimani?

Casus Ablativus — chiqish kelishigi, kimdan?
nimadan?

Casus Vocativus

— gapda bosh kelishik bilan bir xil savolga javob bo‘lib keladi. Shuning uchun ham oltinchi kelishik tibbiyotda qo‘llanilmaydi.

Lotin tilida otlarning turlanish xususiyatlarini asosan besh guruhga bo‘lish mumkin. Otlarning guruhlardagi turlanish xili qaratqich kelishigi (Genetivus Singularis)ning birlik sondagi kelishik qo‘shimchasiga qarab aniqlanadi.

Qaratqich kelishigi birlik sonining besh guruhda turlanish qo‘shimchalarini xotirada saqlang.

Lug‘atda otlar quyidagicha yoziladi: bosh kelishikning to‘liq shakli, keyin qaratqich kelishigini qo‘shimchasi va rodi. Masalan:

<i>Aqua, ae, f</i>	— o‘qilishi — <i>aqua, aquae,</i>	— suv,
	<i>feminini</i>	
<i>dens, ntis, m</i>	— o‘qilishi — <i>dens, dentis,</i>	— tish,
	<i>masculini</i>	
<i>septum, i, n</i>	— o‘qilishi — <i>septum, septi</i>	— to‘siq.
	<i>neutri</i>	

Otlar kelishiklar bo‘yicha turlanganda ot negiziga kelishik qo‘shimchalari qo‘shiladi. Otning negizini topish uchun qaratqich kelishik birlik soni shaklidan kelishik qo‘shimchasini olib tashlash kerak:

25-mashq. *Quyidagi otlarning turlanishini va rodini aniqlang:*

Tinctura ae, f; musculus, i, m; species, ei, f; dysenteria, ae, f; cutis, is, f, col—apsus, us, m; unguentum; i, n, membrana, ae, f;

spasmus, i, m; folium, i, n; dies, ei, f; coelia, ae, f; habitus, us, m;
bacillus, i, m; aër, is, m, res, ei, f.

17-§. OTLARNING BIRINCHI GURUHDA TURLANISHI

Otlarning birinchi guruhda kelishiklar bo'yicha turlanishiga bosh kelishik birlik sonida (Nominativus Singularis) «a» qo'shimchasi bilan tugallangan jenskiy roddagi otlar kiradi. Qaratqich kelishigi birlik sonida (Genetivus Singularis) esa «ae» qo'shimchasi bilan tugallanadi va lug'at shakli quyidagicha bo'ladi. Masalan:
Tinctura, ae, f — spirtli eritma, tabuletta, ae, f — tabletka, pilula, ae, f — hab dori. Bu otlar jenskiy rodga tegishli otlardir. Jenskiy roddagi otlar quyidagi kelishiklarda turlanadi.

Dori nomlari va dorivor o'simliklar nomi hamma vaqt bosh harf bilan yoziladi.

18-§. OTLARNING BIRINCHI GURUHDA TURLANISHIDA ISHLATILADIGAN SO'Z YASOVCHI QO'SHIMCHALAR

1. So'z yasovchi — ur + a qo'shimchasi harakat natijasini ifodalovchi fe'llardan hosil bo'lgan otlar bo'lishi mumkin.

Misollar:

Fract-ur-a	— sinish, frangere	— sindirmoq,
mixt-ur-a	— aralashma, miscere	— aralashtirmoq,
signat-ur-a	— belgilash, signare	— belgilamoq,
tinct-ur-a	— ivitma (nastoyka)- ning spirtida tay- yorlangan eritmasi, tingere	— ivitmoq,
fiss-ur-a	— yoriq, darz findere	— yormoq,
struct-ur-a	— tuzilish, struere	— tuzmoq,

recept-ur-a — retseptura, recipere — olmoq fe'lidan
hosil qilingan.

2. **-ul+a** va **-cul+a** soʻz yasovchi qoʻshimchalari kichraytirish maʼnosini anglatadi:

Gland-ul-a	— bezcha,	glans	—	eman
mevasi,				
radic-ul-a	— ildizcha,	radix	— ildiz,	
pil-ul-a	— hab dori,	pila	— toʻp, koptok,	
partic-ul-a	— qismcha,	pars	—	qism
soʻzlaridan				

kelib

chiqqan.

3. **-in+a** soʻz yasovchi qoʻshimchasi soha, kasallik va moddaning maʼnosini anglatishi mumkin:

Medic-in-a	— tibbiyot,
medicus	— shifokor,
ang-in-a	— halqum limfa toʻqimasining yalligʻlanishi,
angeion	— qon tomiri,
gelat-in-a	— yelimshak,
gel	— tuz soʻzlaridan kelib chiqqan.

Birinchi guruhda turlanuvchan quyidagi yunon atamalariga jenskiy rodga Nom. Sing. -e, Gen. Sing. -es qoʻshimchasi qoʻshiladi. Bularning faqat lugʻat shaklini bilish kerak.

Aloë, ës, f	— aloy, sabur,
Hippophaë, ës, f	— chirqanoq,
Kalanchoë, ës, f	— kalanxoye,
chole, es, f	— oʻt (safro),
Hierochloë, ës, f	— tilqiyor.

19-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	Aorta, ae, f	— shotomir
	arteria, ae, f	— o‘q qon tomiri
	bursa, ae, f	— xalta
	clavicula, ae, f	— o‘mrov suyagi
	costa, ae, f	— qovurg‘a
	cuticula, ae, f	— nozik po‘st teri
	fascia, ae, f	— mushak pardasi
	fibula, ae, f	— kichik boldir
suyagi		
	fossa, ae, f	— chuqurcha
	fractura, ae, f	— sinish
M:	glandula, ae, f	— bezcha
	lingua, ae, f	— til
	mamma, ae, f	— sut bezi
	mandibula, ae, f	— pastki jag‘
	maxilla, ae, f	— yuqori jag‘
	pleura, ae, f	— o‘pka pardasi
	scapula, ae, f	— kurak
	tibia, ae, f	— katta boldir suyagi
	tonsilla, ae, f	— bodomsimon bez
	trachea, ae, f	— kekirdak
	urethra, ae, f	— siydik chiqarish yo‘li
	urina, ae, f	— siydik
	vagina, ae, f	— qin, ayollar jinsiy
		a‘zosi

	vena, ae, f	— ko‘k qon tomir, vena
	vertebra, ae, f	— umurtqa
	vesica, ae, f	— pufak
	vesicula, ae, f	— pufakcha
S—M:	bucca, ae, f	— lunj
	calvaria, ae, f	— kalla suyagining qopqog‘i
	cellula, ae, f	— hujayracha
	columna, ae, f	— umurtqa ustuni
	concha, ae, f	— chig‘anoq
	cornea, ae, f	— ko‘z shox pardasi
	crista, ae, f	— qirra
	fissura, ae, f	— yoriq, darz
	gingiva, ae, f	— milk
	gravida, ae, f	— homilador
	incisura, ae, f	— kesma, bo‘lakcha
	mamilla, ae, f	— ko‘krak so‘rg‘ichi, emchak uchi
	medulla, ae, f	— miya moddasi, miya
	medulla ossium	— ilikli suyak
	medulla spinalis	— orqa miya
	medulla odlongata	— uzunchoq miya
	membrana, ae, f	— nog‘ora parda
	nucha, ae, f	— bo‘yinning orqa

tomoni

	orbita, ae, f	— ko‘z kosasi
	palpebra, ae, f	— qovoq
	papilla, ae, f	— so‘rg‘ich
	patella, ae, f	— tizza qopqog‘i
	prostata, ae, f	— erkaklar jinsiy a‘zosi- ning toq (prostata)
bezi		
	pulpa ae, f	— go‘sht, et
	retina ae, f	— to‘r parda (ko‘zg
oid)		
	sclera, ae, f	— ko‘zning oq
pardasi		
	spina, ae, f	— tuk
	substantia, ae, f	— modda (asos)
	sutura ae, f	— chok
M—F: vulva ae, f		— ayollarning tashqi jinsiy a‘zosi
	Althaea, ae, f	— gulxayri
	ampulla, ae, f	— 1) ampula, ichiga dori solib og‘zi
payvand-		
langan shishacha,		2) naychali a‘zoning kengaygan qismi (anat.)
	aqua, ae, f	— suv
	Belladonna, ae, f	— belladonna, zaharli o‘t o‘simligi

Calendula, ae, f	— tirnoqgul, gulhamisha- bahor
camphora, ae, f	— kamfora, o‘tkir hidli modda
capsula, ae, f	— 1) kapsula achchiq do- rining eruvchan g‘ilofi 2) qobiq (anat.)
Chamomilla ae, f	— moychechak
charta ae, f	— qog‘oz
Convallaria, ae, f	— marvaridgul
febricula, ae, f	— yengil isitma
gutta, ae, f	— tomchi
herba, ae, f	— o‘t (o‘sim.)
massa, ae, f	— xamirsimon modda
massa pilularum	— hab dorining xamirsi- mon moddasi
Mentha, ae, f	— yalpiz
mixtura, ae, f	— mikstura (suyuq dorivor aralashma)
natura, ae, f	— tabiat
oblata, ae, f	— shirin g‘ilof
particula, ae, f	— qismcha, bo‘lakcha
pasta, ae, f	— pasta (quyuq surtma dori)
pilula, ae, f	— hab dori

	Rosa, ae, f	— na'matak atirgul
	ratula, ae, f	— tugmacha dori
	Salvia, ae, f	— mavrak, marmarak
	signatura ae, f	— belgi ko'rsatma
	tabuletta, ae, f	— tabletka, tugmacha-simon dori
	temperatura, ae, f	— harorat
	tinctura, ae, f	— nastoykaning spirtida tayyorlangan
eritmasi		
	Valeriana, ae, f	— valeriana
F:	Amygdala, ae, f	— bodom (meva)
	axungia, ae, f	— yog', moy
	bacca, ae, f	— meva
	Betulla, ae, f	— qayin
	calcaria, ae, f	— ohak
	cera, ae, f	— mum
	colatura, ae, f	— suzib tindirilgan suyuqlik
	Cina, ae, f	— darmana
	Cucurbita, ae, f	— oshqovoq, kada
	Datura, ae, f	— bangidevona
	Ephedra, ae, f	— efedra, igna bargli daraxt
	Farfara, ae, f	— tuyatovon
	Frangula, ae, f	— itjumrut

	gelatina, ae, f	— yelimshak
	gemma, ae, f	— kurtak (o‘sim.)
	Gentiana, ae, f	— gazako‘t, gajako‘t
	Glycyrrhiza, ae, f	— qizilmiya
	Liquiritia, ae, f	— shirinmiya
	Ipecacuanha, ae, f	— ipekakuana,
qustiruv- (qayt qildiruvchi) ildiz		chi
	lagona, ae, f	— shisha idish
	Lavandula, ae, f	— lavanda, havorang, xushbo‘y yashil
o‘simlik		
	Leuzea, ae, f	— levezeya
	officina, ae, f	— dorixona
	olla, ae, f	— shisha idish
	Oryza, ae, f	— guruch (sholi)
	Periploca, ae, f	— periploka
	pharmaceuta, ae, f	— dorishunos
	planta, ae, f	— o‘simlik
	Polygala, ae, f	— istod
	rezina, ae, f	— yelim, qatron
	Sanguisorba, ae, f	— sangvizorba
dorivor ko‘kat		
	scatula, ae, f	— quticha

Schizandra, ae, f	— limon
Senna, ae, f	— senna
Terebinthina, ae, f	— terpentin, igna bargli daraxtning yelimi
Thea, ae, f	— choy
Tilia, ae, f	— jo‘ka
Tormentilla, ae, f	— g‘ozpanja, beshbarg, yerchoy
Urtica, ae, f	— chayono‘t

20-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

26-mashq. *Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab joylashtiring. M.*

Arteria	— pufak
clavicula	— ko‘k qon tomir
costa	— umurtqa
fibula	— qin
fractura	— siydik
glandula	— kurak
lingua	— katta boldir suyagi
mandibula	— bodomsimon bez
maxila	— o‘q qon tomiri
pleura	— o‘mrov suyagi
scapula	— qovurg‘a

tibia	—	sinish
tonsilla	—	til
urina	—	yuqori jag‘
vagina	—	o‘pka pardasi

27-mashq. *Tibbiy atamalarni ma‘nosiga qarab joylashtiring. S—M.*

a‘zosi	Calvaria	—	chok
	columna	—	modda
	fissura	—	ayollarning tashqi jinsiy
	gingiva	—	ko‘zning oq pardasi
	medulla	—	erkaklar jinsiy a‘zosining toq bezi
	membrana	—	kalla suyagi qopqog‘i
	orbita	—	ustun
	palpebra, ae, f	—	yoriq
	prostata	—	milk
	papilla	—	miya
sclera	—	nog‘ora parda	
substantia	—	ko‘z kosasi	
sutura	—	qovoq	
vulva	—	so‘rg‘ich	

28-mashq. *Lotin tilidagi otlarning o‘zbekcha muqobilini o‘z o‘rniga qo‘ying. M—F.*

Ampulla	— harorat
aqua	— belgi, ko‘rsatma
Belladonna	— spirtli eritma
Calendula	— valeriana
camphora	— suyuq dorivor aralashma
Chamomilla	— yalpiz
charta	— ampula
Convallaria	— suv
febricula	— belladonna
gutta	— tirnoqgul
herba	— kamfora
Mentha	— moychechak
mixtura	— qog‘oz
Salvia	— yengil isitma
singnatura	— tomchi
temperatura	— mavrak
tinctura	— marvaridgul

29-mashq. Quyidagi dorivor giyohlarning lotincha nomiga o‘zbekcha nomini moslashtiring. F.

Amygdala	— yerchoy
Betula	— chayono‘t
Leuzea	— ipekakuana
Cina	— jo‘ka
Cucurbita	— choy

Datura	— terpentin
Ephedra	— senna
Farfara	— limon
Frangula	— sangvizorba
Gentiana	— istod
Glycyrrhiza	— periploka
Lavandula	— guruch
Ipecacuanha	— levzeya
Oryza	— lavanda
Periploca	— shirinmiya
Polygala	— gazako‘t
Sanguisorba	— itjumrut
Schizandra	— tuyatovon
Senna	— efedra
Terebi—nthina	— bangidevona
Thea	— oshqovoq
Tilia	— darmana
Tormentilla	— qayin
Urtica	— qizilmiya
Liquiritia	— bodom

30-mashq. Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qilgan holda bosh kelishik birlik va ko‘plik (*Nominativus Singularis et Pluralis* hamda qaratqich kelishik birlik va ko‘plik *Genetivus Sing. et Plur*)da turlang.

- M: O‘q qon tomiri, qovurg‘a, bodomsimon bez, til, siydik, kurak, umurtqa, pufak, ko‘k qon tomiri, siydik chiqarish yo‘li.
- S—M: Kalla suyagining qopqog‘i, yoriq, milk, miya, nog‘ora parda, qovoq, modda, ko‘z kosasi, chig‘anoq.
- M—F: Suv, tirnoqgul, marvaridgul, o‘t, hab dori, g‘ilof, suyuq dorivor aralashma, quyuq surtma dori, tugmachasimon dori, spirtli eritma, valeriana.
- F: Bodom, oshqovoq, meva, ohak, mum, shisha idish, o‘simlik, limon, shirinmiya, quticha, chayono‘t, choy, jo‘ka, suzilgan suyuqlik.

Namuna:

31-mashq. *Quyidagi otlarning kelishigini aniqlang.*

- M: Aorta, bursae, costarum, fibula, glandulae, fractura, venarum, vesicae, vagina, urinarum.
- S—M: Buccae, cellularum, cornea, incisurae, conchae, grvida.
- M—F: Aquarum, Belladonnae, Calendularum, camphorae, capsularum, Chamomillae, charta, Convallariae, guttarum.
- F: Baccarum, axungia, Betula, Cucurbitarum, Frangulae, gemmarum, Polygala, Sennae, scatularum.

21-§. MOSLASHMAGAN ANIQLOVCHI

Lotin tilida ikki xil aniqlovchi qo‘llaniladi: moslashgan aniqlovchi sifat bilan, moslashmagan aniqlovchi esa qaratqich kelishigida turlangan ot bilan ifodalanishi mumkin. Masalan: aqua Menthae — yalpizning suvi, tinctura Valerianae — valeriananing spirtli eritmasi, tabuletta Bromcaphorae — bromkamforaning tugmachasimon dorisi, gemma Betulae — qayinning kurtagi, vena portae — ko‘k qon tomirning a‘zoga kirish joyi.

Moslashmagan aniqlovchi bilan aniqlanuvchi atamani kelishiklar bo‘yicha turlaganda faqat aniqlanuvchi so‘z o‘zgarib, moslashmagan aniqlovchi esa o‘zgarmasdan qoladi.

32-mashq. *Quyidagi moslashmagan aniqlovchilarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: Caput — fibulae, caput — costae, corpus — linguae, corpus tibiae, corpus vesicae, corpus vertebrae, fascia prostatae, fossa vesicae, incisura — mandibulae, papilla mammae, ruptura vaginae.
- S—M: Ampulla tibiae (uterinae), commissura palpebrarum, concha auriculae, fascia nuchae, rima palpebrarum, spina — scapulae, sutura calvariae, valva aortae, valvula venae.
- M—F: Aqua Menthae, guttae tincturae Convallariae, tabulettae Bromcamphorae, tinctura Valerianae, herba Chamomillae, tinctura Calendulae.
- F: Aqua Amygdalarum, adde aquam, adde tincturam Schizandreae, adde guttas tincturae Calendulae, divide massam pilularum, da gemmas Betulae, macera baccas, gemma Betulae, Senna planta est, Calendula, Convallaria, Chamomilla, Ephedra, Farfara, Glycyrrhiza, Polygala et Salvia plantae sunt.

33-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- S—M: Tilning ko'k tomiri, ko'k tomirning a'zoga kirish joyi, kurakning sinishi, o'mrov suyagining sinishi, qovurg'alarning sinishi, yuqori jag'ning sinishi, pastki jag'ning sinishi, ko'z shox pardasining moddasi.
- M—F: Tomchidan qo'sh, tugmachasimon doridan ber, spirtli eritmani aralashtir, suyuq dorivor aralashmadan ber, yalpiz suvi tomchisidan ol.
- F: Mevalarni qurit, suvdan quyuing, mevalarni va kurtaklarni ter, bodom suvining tomchisidan ol.

22-§. PREDLOG (OLD KO'MAKCHI)LAR VA BOG'LOVCHILAR

Predlog ayrim ot yoki otlarni ikkinchi bir so'z bilan bog'lab, ularning orasidagi munosabatlarni ko'rsatish uchun qo'llaniladi. Har qaysi predlog faqat ma'lum kelishik bilan birga ishlatiladi. Predloglar o'zlarini bog'lanib kelgan otlardan oldin ayrim yoziladi.

Tushum kelishigida ishlatiladigan predloglar:

Ante	— oldida
ad	— uchun, -gacha, -da (retseptda)
contra	— qarshi
intra	— ichida
per	— orqali
post	— keyin, soʻng

Masalan:

Ad aegrotam	— kasal uchun
intra ventriculum	— meʼda ichida
per vaginam	— qin orqali
post partum	— tuqqandan keyin
ante operationem	— operatsiya oldidan
contra scabiae	— qichimaga qarshi

Chiqish kelishigida qoʻllaniladigan predloglar:

cum	— bilan
de	— haqida
ex	— dan
sine	— siz
pro	— uchun

Masalan:

Cum aqua	—	suv bilan
de morbo	—	kasallik haqida
ex officina	—	dorixonadan
sine colore	—	rangsiz
pro aegrota	—	bemor uchun

Tushum va chiqish kelishigida qo‘llaniladigan predloglar:

in **-ga, -da** sub — ostida

Masalan:

in aquam	—	suvga
in aqua	—	suvda
sub linguam	—	til ostiga
sub lingua	—	til ostida

Bog‘lovchilar

Tibbiy atamalarni bir-biri bilan bog‘lash vazifasini bajarib, turlanmaydigan so‘z **bog‘lovchi** deb ataladi

et	—	va, bilan
aut	—	yoki
ut fiat	—	hosil bo‘lguncha
seu	—	yoki
sed	—	lekin

Masalan:

Amidopyrinum aut Analginum	— amidopirin yoki analgin
costa et vertebra umurtqa	— qovurg‘a va
miscel, ut fiat pulvis	— kukun hosil bo‘lguncha aralastir
capsula seu ampulla	— kapsula yoki ampula

34-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

- M—F: Da in capsulis amylaceis, da in ampullis, da in charta cerata, da in tabulettis, da in scatula, da in oblati.
- F: Solve in aqua, infunde aquam in ollam, forma pilulas ex massa pilularum, pone tabulettam sublinguam.

35-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M—F: Kapsulalarda ber, qog‘ozda (o‘ralgan holda) ber, tugmachasimon dori shaklida ber.
- F: Tugmachasimon dorini suvda erit, hab dorilarni qutichada (ichiga solib) ber, valerianalarni qutichada (ichiga solib) ber, valeriananing spirtli eritmasini shisha idishga quy, qayin kurtagidan spirtli eritma tayyorla, valeriananing spirtli eritmasi bilan aralastir.

1. Otlarda nechta rod bor?
2. Lotin tilidagi otlarning soni nechaga bo‘linadi?
3. Tibbiyotda qaysi kelishiklar ko‘p qo‘llaniladi?
4. Qaysi kelishik qo‘shimchasiga qarab otlarning guruhi aniqlanadi?

5. Besh guruhga tegishli otlarning *Gen. Sing.* qo‘shimchasini aytib bering.
6. Otlarning lug‘at shakli qanday yoziladi?
7. Lug‘atda otlarning rod belgisi qanday ko‘rsatiladi?
8. Birinchi guruh otlari qaysi rodga tegishli?
9. Birinchi guruh otlari Nominativus et Genetivus da qanday qo‘shimchalarga ega?
10. Birinchi guruh otlarini yasashda qanday so‘z yasovchi qo‘shimchalar qo‘llaniladi?
11. Moslashmagan aniqlovchi qanday so‘zlar bilan ifodalanishi mumkin?
12. Moslashmagan aniqlovchi bilan aniqlanuvchi atama kelishiklarda qanday turlanadi?
13. Accusativus kelishigida qanday predloglar qo‘llaniladi?
14. Ablativus kelishigida qanday predloglar ishlatiladi?
15. Tibbiyotda qo‘llaniladigan bog‘lovchilarni misollar asosida ayting?
16. Lotincha-yunoncha ma’nodosh atamalarni aytib bering.

Mustaqil o‘rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so‘zlar

Ars longa vita brevis.

Hayot qisqa, san’at esa abadiydir.

Vita sine litteris mors est.

Ilmsiz hayot — o‘limdir.

Amat victoria curam.

Talabalik tirishqoqlikni talab qiladi.

Carpe diem.

Bugungi ishni ertaga qoldirma.

Domus propria — domus optima.

Mehmondorchilik yaxshi, uy undan ham yaxshi.

23-§. RETSEPTURA

Retseptura — bu dorilarni yozish va tayyorlash qoidalarini o‘rganuvchi fandır.

Retsept va uning asosiy qismlari

Retsept — bu shifokorning dori tayyorlash, tayyorlangan dorini qabul qilish usullari ko‘rsatmasi va davolanish uchun bemorga berish kerakligi to‘g‘risida dorixonaga xat orqali murojaat qilishi. Retsept maxsus varaqalarda yoziladi.

Retsept rasmiy hujjat bo‘lib, uni yozgan shifokor, shu bilan birga dorini tayyorlab bergan dorishunos ham retseptning to‘g‘riligi uchun yuridik jihatdan javobgardir. Respublikamizda retseptlar lotin tilida yoziladi, ammo retseptning quyidagi qismlari bundan istisno: sarlavha, dorini qanday qabul qilish to‘g‘risidagi ko‘rsatma va retsept yozgan shaxsning imzosi.

Retsept sakkiz qismdan iborat

1. Davolash muassasasining manzili va telefon raqami.
2. Retsept yozgan kun, oy, yil.
3. Bemorning ismi-sharifi va yoshi.
4. Shifokorning ismi-sharifi.
5. Dorining nomi va miqdori.
6. Shifokorning dorixona xodimiga dori tayyorlash (surtma, kukun va boshqalar) to‘g‘risidagi ko‘rsatmasi.
7. Shifokorning bemorga dorini qabul qilish usuli haqidagi ko‘rsatmasi.

8. Shifokorning imzosi va shaxsiy muhri.

Retseptning beshinchi, oltinchi va yettinchi qismining boshlang'ich so'zi lotin tilida yoziladi.

Beshinchi qism — shartli belgi R. (qisqartirilgan holda) bilan boshlanadi (recipe—ol, recipere—olmoq fe'lining buyruq mayli uchinchi shaxs birlik sonidir). So'ngra bosh harf bilan dori nomi yoziladi, keyin miqdori ko'rsatiladi. Dori nomi hamma vaqt qaratqich kelishigi (*Genetivus*) da yoziladi. Masalan:

Recipe: Tincturae Valerianae 10 ml

Tincturae Convalariae 15 ml

Qattiq va sochiluvchan moddalar miqdori grammlarda, suyuqliklar esa millilitr, tomchilarda ko'rsatiladi:

(nimaning?) (nimasidan?) (qancha?)

Ol: Marvaridgul spirtli eritmasidan 10 ml

Recipe: Tincturae Convalariae 10 ml

Agar ikki dori moddasining miqdori bir xil bo'lsa, unda ikkinchi dori nomidan keyin shartli belgi aa(ana—teng, bar-baravar) yozilib so'ngra dori miqdori ko'rsatiladi:

Recipe: Tincturae Convalariae

Tincturae Velerianae aa 10 ml

Grammlar va millilitrlar arab raqamlari bilan ko'rsatilib yoziladi: 3,0; 0,3; 0,03 va boshqalar.

Tomchilar rim raqamlari bilan ko'rsatiladi:

gullam I, guttas II.

Dori moddalarining biologik ta'sir birligi qisqacha BT shaklida, soni esa arab raqamlari bilan o'nliklar, mingliklar, millionlarda yoziladi:

Recipe: Phenoxymethylpenicillini 100000

Oltinchi qismda shifokor dori moddasiga qanaqa shakl berishni lotin tilida yozadi (kukun, hab dori, surtma), ularga qanday ishlov berish kerakligi, qancha miqdorda berish va qanday ko'rinishdaligi ko'rsatiladi: *Misce, fiat unguentum.*

Dorilarni biror narsaga o'rab yoki solib berish kerak bo'lsa, retseptda kerakli ko'rsatmalar ko'rsatilib yoziladi:

Da in vitro nigro — qora (rangli) shishachada ber.

Da in vitro flavo — sariq shishachada ber,

Da in charta cerata — mumli qog'ozda ber,

Da in ampullis — ampulalarda ber,

Da in scatulla — qutichada ber

Retseptning lotincha qismi shartli qisqartirilgan S. (signa — belgila) harfi bilan tugaydi (Signa— belgila, ya'ni bu signare— belgilamoq fe'lining buyruq mayli uchinchi shaxs birlik sonidir).

Yettinchi qism dorini qabul qilish usuli (Signatura). Bu qismda bemor tushunadigan tilda dori miqdori, vaqti va dorini qanday usulda qabul qilish yo'llari ko'rsatiladi:

Signa: 15 tomchidan kuniga 2 marta ovqatdan yarim soat oldin,

Signa: 1 tabletkadan kuniga uch mahal,

Signa: 1 stakan issiq suvga 1 choy qoshiq (chayqash uchun).

Retseptdagi qo'shimcha yozuvlar

1. Dorini tezlik bilan tayyorlash yoki berish lozim bo'lsa, retsept varaqasining yuqori qismiga shifokor tomonidan quyidagi so'zlar yoziladi:

Cito — tez! tezlik bilan!

Sitissime — juda tez!

Statim — darhol!

2. Agar retsept varaqasining orqa tomonidan dori nomlarining davomi bo'lsa, u holda shifokor retsept varaqasi pastining o'ng tomoniga *Verte* — orqa tomoniga qaralsin! deb yozadi (qisqartirilgani — V!).
3. Agar yozilgan retseptni takrorlash lozim bo'lsa, unda shifokor retsept varaqasining yuqorisiga *Repete* — takrorla! *Repetatur* takrorlansin! yoki *Bis repetatur* — ikki marta takrorlansin! deb yozib qo'yadi. Retseptlar bitta moddadan tashkil topgan bo'lsa oddiy, ikki yoki undan ortiq moddadan tashkil topgan bo'lsa, murakkab retsept deyiladi.

RETSEPT VARAQASINING NAMUNASI

Retsept varaqasining shakli

Retseptning muddati — 10 kun, 2 oy

(keraksizi o'chirilsin)

Retsept varaqasining orqa tomoni

Shifokorga eslatma

- davolash-profilaktika muassasasining shartli belgisi bosmaxona usulida bosiladi yoki to'rtburchak muhr qo'yiladi;
- retsept lotin tilida tushunarli qilib, aniq harflar bilan siyohda yoki sharikli ruchkada yoziladi, retseptni tuzatish man etiladi;
- bir retsept varaqasida tarkibida zaharli yoki nasha moddasi bo'lgan bitta dori yoki ikkita oddiy va kuchli ta'sir etuvchi dori bo'lishi mumkin;
- faqat qabul qilingan qisqartma otlarning shartli belgisi yozilishi kerak;
- qattiq va sochiluvchan moddalar — grammlarda (0,001; 0,5; 1,0), suyuqliklar — millilitrlarda, grammlarda va tomchilarda yozilishi kerak;
- dorini qabul qilish usuli bemor tushunadigan tilda yozilishi kerak, «ichki», «ma'lum» kabi umumiy ko'rsatmalar bilan cheklanish mumkin emas;
- retsept shifokorning imzosi, shaxsiy muhri bilan tasdiqlanishi lozim.

36-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: *Aquae Menthae* 100.0 ml

Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 5—10 marta

Recipe: *Tincturae Calendulae* 40 ml

Da. Signa: 10—20 tomchidan kuniga 2 marta.

Recipe: *Tincturae Convallariae* 15 ml

Da. Signa: 15 tomchidan kuniga 2—3 marta.

Recipe: *Tincturae Schizandrae* 50 ml

Da. Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2 marta.

Recipe: *Tincturae Convallariae*

Tincturae Valerianae aa 10 ml

Tincturae Belladonnae 5 ml

Misce. Da. Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.

37-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

1. Ol: Valeriananing spirtli eritmasidan 10 ml

- Ber. Belgila: 15 — 20 tomchidan kuniga 3 mahal.
2. Ol: Yalpizning spirtli eritmasidan 25 ml
Ber. Belgila: 15 — 20 tomchidan kuniga 3 mahal.
3. Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan
Valeriananing spirtli eritmasidan teng miqdorda 15 ml
Aralashtir. Ber.
4. Ol: Qayin kurtagidan 30,0
Ber. Belgila. 1 osh qoshiq kurtak 1 stakan qaynoq
suvda damlansin, 2 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal
ichilsin.

1. Retseptura soʻzini tushuntirib bering.
2. Retsept deganda nimani tushunasiz?
3. Retsept necha qismdan iborat?
4. Retseptning lotincha qismi qaysi soʻzlar bilan boshlanib, qaysi soʻzlar bilan tugaydi?
5. Retseptda dori nomlari qaysi kelishikda yoziladi?
6. Qaysi retsept oddiy va qandaylari murakkab retsept deyiladi?
7. Retseptlarda qanday qoʻshimcha soʻzlar yozilishi mumkin?
8. Dorini tezlik bilan tayyorlash lozim boʻlsa qanday lotincha soʻzlar retsept varaqasiga yozilishi mumkin?

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari, hikmatli soʻzlar va iboralar

Amicus certus in re incerta cernitur.

Sodiq doʻst ogʻir kunda bilinar.

Natura sanat, medicus curat.

Tabiat sogʻaytiradi, shifokor davolaydi.

Usus optimus magister est.

Tajriba eng yaxshi ustozdir.

Fugiens laboris.

Yalqov. Dangasa.

Homo hebes.

Befarosat. Alqsiz odam.

Homo sapiens.

Aqlli odam.

24-§. TIBBIYOTDA KO'P QO'LLANILADIGAN YUNONCHA SO'Z YASOVCHI QO'SHIMCHALAR VA ATAMALAR. M—F.

aesthes, -aesthesia (gr. aesthesis)	— sezish, his qilish
anaesthesia	— og'riqsizlantirish
-alg, -algia (gr. algos)	— og'riq
neuralgia	— asab kasalligi
-graph, -graphia (gr. grapho)	— chizaman, tasvirlay- man,
yo zaman	
(ge. tomos)	— qavat
tomographia	— rentgen nurlari orqali qavatning olish
aniq tasvirini	
-haem, -haemat, -aemia (gr. haema)	— qon
anaemia	— kamqonlik
-logia (gr. logos)	— fan
oncologia	— shishlarni o'rganuvchi fan
-metria (gr. metreo)	— o'lchayman,
aniqlayman	
craniometria	— kalla suyagini
o'lchash	
-path, -pathia (gr. pathos:	— 1) sezish, 2) kasallik
apathia)	— sezmaslik,
qiziqishning so'nishi	
-therm, -thermia (gr. thermos)	— issiqlik, harorat
hypothermia	— sovish
-ton, -tonia (gr. tonos)	— taranglashish

hypertonia	— qon bosimining ko'tarilishi
-ur, -uria (gr. uron)	— siydik
anuria	— siydik chiqmasligi
-rrhagia (gr. rrhagos)	— yulingan, kesilgan
haemorrhagia)	— qon oqishi (ketishi)
-scop, -scopia (gr. scopeo)	— kuzataman,
o'rganaman	
rectoscopya	— to'g'ri ichakni maxsus asboblardan orqali
tek-	
	shirish
-therapia (gr. therapeia)	— qarash, davolash
hydrotherapia	— suv bilan davolash
-trophia (gr. thophe)	— oziqlanish
atrophia	— oriqlash
-ectasia (gr. ektasis)	— kengaytirish, cho'zish
bronchoectasia	— bronxlarning kengayishi
-ectomya (gr. ectome)	— kesish
tonsillectomia	— tanglaydagi bodomsimon bezni kesib olib tashlash
-ergia (gr. ergon)	— ish, harakat
(gr. allos)	— boshqa
allergia	— organizmning biron-bir dori moddasiga qarashiligi
malacia (gr. malokos)	— yumshoq
osteomalacia	— suyaklarning yumshashi
-penia (gr. penia)	— yetishmovchilik
lymphopenia	— periferik qonda limfotsitlarning kamayishi
-phad, -phagia (gr. phagein)	— yemoq
dysphagia	— yutishning qiyinlashuvi
-philia (gr. philia)	— sevmuq, moyillik
haemophilia	— qon ketishiga moyillik
-phobia (gr. phobos)	— qo'rquv
photophobia	— yorug'likdan qo'rqish
-plasia (gr. plasis)	— shakllanish, hosil bo'lish
hypoplasia	— rivojlanmagan
-plegia (gr. plege)	— zarba, falokat
hemiplegia	— muskul faoliyatining bir tomonlama izdan chiqishi

-rhapsia (gr. rhapshe)	— chok
(gr. colpos)	— qin
colporrhaphia	— qin ichki devorini tikish
-sthenia (gr. sthenos)	— kuch
asthenia	— holsizlanish, umumiy kuch-sizlanish
-stomia, stomat (gr. stoma. atos. n)	— teshik, ogʻiz
stomatologia	— ogʻiz boʻshligʻi va tish kasalliklarini oʻrganuvchi fan

25-§. OTLARNING IKKINCHI GURUHDA TURLANISHI

Otlarning ikkinchi guruhiga mujskoy (Masculinum) va sredniy (Neutrum) roddagi otlar kiradi. Masculinum Nom. Sing. da -us, -er qoʻshimchasiga, Neutrum Nom. Sing. da um qoʻshimchalariga ega. Ikkala roddagi otlar Gen. Sing. da -i qoʻshimchasi bilan turlanadi va lugʻat shakli quyidagicha boʻladi. Masalan:

Musculus, i, m	— mushak
magister, tri, m	— oʻqituvchi
oleum, i, n	— moy
unguentum, i, n	— surtma

***Masculinum va Neutrum* rodlaridagi otlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi**

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Femininum* rodiga tegishli

Alnus, if	— qandagʻoch
Amygdalus, i, f	— bodom (daraxt)
Crataegus, i, f	— doʻlana

Eucalyptus, i, f	— evkalipt
Juniperus, i, f	— archa
Pinus, i, f	— qaragʻay
Rhamnus, i, f	— itjumrut
Padus, i, f	— shumurt
Sambucus, i, f	— marjon daraxt
Sorbus, i, f	— milash (chetan)

Dorilarning asosiy qismi Neutrum rodida yozilib, Nom Sing.da -**um** qoʻshimchasi, Gen. Sing. da **-i** qoʻshimchasi qoʻshiladi.
Masalan:

Nom. Sing. Analginum, Vaselineum, Novocainum,
Gen. Sing. Analgini. Vaselini. Novocaini.

Dorilarning oʻzbekcha nomi lotincha nomining oʻqilishiga mos keladi, faqat **-um** qoʻshimchasi boʻlmaydi;

Penicillinum

Norsulfazolum

Corvalolum

26-§. IKKINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLARNING YASALISHIDA QOʻLLANILADIGAN SOʻZ YASOVCHI QOʻSHIMCHALAR

1. Soʻz yasovchi qoʻshimchalar -in+um va -ol +um koʻpincha dori nomlarida qoʻllaniladi: Analg-in-um; Menth-ol-um.
2. Soʻz yasovchi qoʻshimcha -ism+us har xil zaharlanishlarni va biror-bir kasallikka moyilligi borligini ifodalashi mumkin:

Saturn-ism-us (saturnus)	— qo'rg'oshin, qo'rg'oshin bu- g'idan yoki changidan surun- kali zaharlanish
Ophit-ism-us (gr.ophis)	— ilon, ilon zaharidan zahar- lanish
Cocain-ism-us	— kokainga berilish
Infantil-ism-us (infans)	— bola, aql pastlik

1. So'z yasovchi qo'shimchalar **-ment** — vosita yoki tadbirni ifodalovchi otlarni hosil qilishda xizmat qiladi:

Liga-mentum (ligare)	— bog'lamoq, bog'lam
ali-mentum (alare)	— ovqatlantirmoq, ovqat
medica-mentum	— dori-darmon

So'z yasovchi qo'shimchalar -ul+us, -cul+us, -ul+um,-culum otlarga kichraytirish ma'nosini beradi:

Globulus	—soqqacha;
tuberculum	—do'mboqcha;
capitulum	—boshcha;
granulum	—donacha;
globus	—soqqa,
tuber	—do'mboq,
caput	—bosh,
granum	—don.

27-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING

M.:	Bronchus, i, m	— bronx, nafas yo'li
	oesophagus, i, m	— qizilo'ngach
	humerus, i, m	— yelka suyagi
	morbus, i, m	— kasallik

musculus, i, m	— mushak, muskul
nasus, i, m,	— burun
nervus, i, m	— asab
oculus, i, m	— ko'z
uterus, i, m	— bachadon
ventriculus, i, m	— me'da, oshqozon
cerebrum, i, n	— bosh miya
cranium, i, n	— kalla suyagi
duodenum, i, n	— o'n ikki barmoqli ichak
intestinum, i, n	— ichak
myocardium, i, n	— yurak mushagi
endocardium, i, n	— yurak ichki pardasi
epicardium, i, n	— yurak mushagini sirdan qoplovchi seroz parda
pericardium, i, n	— yurak xaltasi
peritoneum, i, n	— qorin seroz pardasi
rectum, i, n	— to'g'ri ichak
per rectum	— to'g'ri ichak orqali
angulus, i, m	— burchak
bulbus oculi	— ko'z soqqasi
carpus, i, m	— kaft oldi
metacarpus, i, m	— kaft orqasi
condylus, i, m	— bo'rtma shakldagi o'sma
digitus, i, m	— barmoq
folliculus, i, m	— xaltacha, pufakcha
fundus, i, m	— tagi, osti
lobus, i, m	— bo'lak
lobulus, i, m	— bo'lakcha
lumbus, i, m	— bel
nodus, i, m	— tugun
neonatus, i, m	— yangi tug'ilgan bola, chaqoloq
pylorus, i, m	— me'dani chiqish qismi
sulcus, i, m	— burushiq, ajin
tarsus, i, m	— oyoq kafti yuzasiga oid
metatarsus, i, m	— oyoq kaftiga oid
thalamus, i, m	— ko'ruv do'mbog'i
thymus, i, m	— ayrisimon bez
truncus, i, m	— gavda, poya, tana
umbilicus, i, m	— kindik
atrium, i, n	— yurak bo'lmasi

S—M:

brachium, i, n	— yelka
antebrachium, i, n	— bilak
cavum, i, n	— bo'shliq
caecum, i, n	— ko'richak
cerebellum, i, n	— miyacha
collum, i, n	— bo'yin, bo'yincha
dorsum, i, n	— orqa
ileum, i, n	— yonbosh ichak
jejunum, i, n	— ingichka ichak
labium, i, n	— lab
ligamentum, i, n	— bog'lam
ovarium, i, n	— tuxumdon
permeum, i, n	— oraliq
septum, i, n	— to'siq
sternum, i, n	— ko'krak (to'sh)
tympanum, i, n	— nog'ora
membrana tympani	— nog'ora parda
M—F: Crataegus, i, f	— do'lana
globulus, i, m	— soqqacha (sharcha)
Helianthus, i, m	— kungaboqar
Leonurus, i, m	— arslonquyruq
numerus, i, m	— son (raqam)
sirupus, i, m	— sharbat
Strophanthus, i, m	— strofant
Strychnos, i, m	— chilibuxa
succus, i, m	— shira
Absinthum, i, n	— ermon (shuvoq, yovshan)
acidum, i, n	— kislota
amylum, i, n	— ohor
antidotum, i, n	— zaharga qarshi, ziddi-zahar
decoctum, i, n	— qaynatma
emulsum, i, n	— emulsiya (suyuqlik qorishmasi)
emplastrum, i, n	— malham
extractum, i, n	— ekstrakt (so'rim)
folium, i, n	— barg
granulum, i, n	— donacha
Helichrysum, i, n	— bo'znoch
Hypericum, i, n	— dalachoy, qizilpoycha

infusum, i, n	— damlama
linimentum, i, n	— suyuq surtma
oleum, i, n	— moy
Rheum, i, n	— rovoch
remedium, i, n	— davolash vositasi
saccharum, i, n	— qand, shakar
suppositorium, i, n	— shamcha
unguentum, i, n	— surtma
venenum, i, n	— zahar
vitaminum, i, n	— vitamin
vitrum, i, n	— shisha idishcha
Bacillus, i, m	— tayoqsimon dori
bulbus, i, m	— ildizpoya, piyozbosh
briketum, i, n	— briket
Eleutherococcus	— eleuterokokk
Galanthus	— boychechak
Hioscyamus, i, m	— mingdevona
Myrtilus, i, m	— chernika
Nerium oleander, dri, m	— sambitgul
Oxycoccus, i, m	— klyukva
Ricinus, i, m	— kanakunjut
Rubus idaeus	— parmanchak
Thymus, i, m	— tog'jambil
acetum, i, n	— sirka
Anisum, i, n	— arpabodiyon
butyrum, i, n	— moy (quyuq)
Chelidonium, i, n	— qoncho'p
Equisimum, i, n	— qirqbo'g'im
Erysimum, i, n	— jeltushnik
Gnaphalium, i, n	— shivit
Foeniculum, i, n	— gnafiliy
Gossypium, i, n	— paxta
Ledum, i, n	— ledum
Lecopodium, i, n	— likopodiy
Linum, i, n	— zig'ir
medicamentum, i, n	— dori-darmon
Millefolium, i, n	— bo'yomodaron
Stramonium, i, n	— bangidevona
Tanacetum, i, n	— dastarbosh
Taraxacum, i, n	— qoqigul

Triticum, i, n

— bug'doy

28-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

38-mashq. *Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.*

Bronchus	qorin seroz pardasi
humerus	to'g'ri ichak
morbis	yurak mushagi
musculus	ichak
nasus	kalla suyagi
nervus	o'n ikki barmoq ichak
oculus	bosh miya
uterus	nafas yo'li
ventriculus	yelka suyagi
cerebrum	kasallik
cranium	mushak
duodenum	burun
intestinum	asab
myocardium	ko'z
peritoneum	bachadon
rectum	me'da

39-mashq. *Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab joylashtiring. S—M.*

Carpus	tuxumdon
condylus	bog'lam
digitus	nog'ora
lobus	ko'krak
lumbus	orqa
nodus	ko'richak
thymus	bo'shliq
truncus	bilak
umbilicus	kaft oldi
brachium	bo'rtma shakldagi o'sma
antebrachium	barmoq
cavum	bo'lak

caecum	bel
collum	tugun
dorsum	ayrisimon bez
labium	gavda
ligamentum	kindik
ovarium	yelka
sternum	lab
tympanum	bo'yin

40-mashq. Lotin tilidagi otlarning o'zbekchasini o'z o'rniga qo'ying.
M—F.

Crataegus	zahar
numerus	shisha idishcha
sirupus	surtma
Helianthus	shamcha
Stophanthus	moy
succus	rovoch
acidum	suyuq surtma
amylum	damlama
decoctum	qaynatma
emulsum	barg
emplastrum	do'lana
extractum	son
folium	sharbat
infusum	malham
linimentum	strofant
oleum	shira
Rheum	kislota
suppositorium	ohor, kraxmal
unguentum	qaynatma
venenum	emulsiya
vitrum	kungaboqar

41-mashq. Quyidagi dorivor giyohlarning lotincha nomiga o'zbekchasini moslashtiring. F.

Galanthus	dastarbosh
Eleutherococcus	bangidevona
Myrtillus	qoqigul
Hioscyamus	bug'doy

Oxycoccus	bo'ymodaron
Thymus	zig'ir
Ricinus	paxta
Anisum	shivit
Chelidonium	eleuterokokk
Erysinum	boychechak
Foeniculum	mingdevona
Equisetum	chernika
Gossipium	kanakunjut
Linum	klyukva
Millifolium	tog'jambil
Stramonium	arpabodiyon
Tanacetum	qirqbo'g'im
Taraxacum	qoncho'p
Triticum	jeltushnik

42-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nominativus Sing. hamda Genetivus Sing. da turlang.*

- M: qizilo'ngach, yelka suyagi, mushak, ko'z, bachadon, me'da, yurakning ichki pardasi, yurak mushagini sirdan qoplovchi seroz parda, yurak xaltachasi, to'g'ri ichak, o'n ikki barmoq ichak.
- S—M: burchak, ko'z soqqasi, kaft orqasi, xaltacha tagi, bo'lakcha, chaqaloq, oyoq kafti yuzasiga oid: nog'ora parda, ko'ruv do'mbog'i, kindik.
- M—F: sharcha, arslonquyruq, chilibuxa, ermon, ziddi-zahar, donacha, bo'znoch, dalachoy, shakar, vitamin, davolash vositasi.
- F: tayoqchasimon dori, piyozbosh, briket, boychechak, mingdevona, sambitgul, parmanchak, qirqbo'g'im.

Namuna:

43-mashq. *Quyidagi otlarning kelishigini aniqlang.*

- M: oesophagus, morbus, musculi, cerebri, cranii, per rectum
- S—M: bulbi oculi, digitorum, lumbi, umbilici, brachii

M—F: Crataegi, globulus, foliorum, suppositorii, veneni bacillorum, bulbi, Galanthus, Hyoscyami, Rubi idaei, acetum

44-mashq. *Quyidagi soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling va moslashmagan aniqlovchini toping.*

M: angullus, oculi, caput humeri, cavum pericardii, cavum pleurae, corpus humeri, fossa cranii, fundus oculi, septum nasi, septum linguae, morbus oesophagi.

S—M: angulus costae, cancer labii, collum costae, dorsum sellae, fractura digitorum, fissura cerebelli, fundus vesicae, ligamentum nuchae, morbus gingivorum, vestibulum vaginae

M—F: antidotum metallorum, decoctum foliorum, Salviae, extractum Absinthii, folia Convallariae infusum herbae Hyperici, oleum Vaselini, sirupi Rhei, tinctura Strophanthi, unguentum Laevocini.

F: decoctum foliorum Uvae ursi, emplastrum Hydrargyri, folium Kalanchoës, herba Hyperici, infusum herbae Leonuri, sirupus Aloës, succus baccarum Myrtilli, tinctura Strychni.

45-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling va moslashmagan aniqlovchini koʻrsating.*

M: qiziloʻngachning xafli oʻsmasi (raki), meʼda raki, asab kasalligi, bosh miyaning koʻk tomiri (Vena).

S—M: meʼda osti, barmoq sinishi, muskul boylami, nogʻora pardasi, toʻsh burchagi, qovurgʻa boʻyinchasi, orqa muskul, kalla suyagining choki, miyachaning boʻlakchalari, bosh miya boʻlagi, bachadon boʻyinchasi,

M—F: rovoch ekstrakti (soʻrimi), gulxayri sharbati, shakar sharbati, mavrak barglari, yalpizning spirtli eritmasi, glukozaning tugmachasimon dorisi, yodning spirtli eritmasi, naʼmatak moyi, glitserinli surtma, «Sanitas»ning suyuq surtmasi.

F: klyukva mevasi, yalpiz bargi, kalanxoe shirasi. Ol: Tayoqchasimon dorilardan, soqqachalardan va shamchalardan, Ber: qonchoʻp oʻtidan, Ol: mavrak bargi damlamasidan, tuyatovon bargidan qaynatma tayyorla, Ol: parmanchak sharbatidan keragicha, shivit suvi,

moychechak o'tidan damlama tayyorla, ixtiol va vazelindan olib surtma tayyorla.

46-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe. Tincturae Absinthii
Tincturae Belladonnae aa 10 ml
Misce. Da
Signa: 15—20 tomchidan ovqatlanishdan oldin
- Recipe. Resorcini 1,0.
Vaselini 10,0
Misce, fiat unguentum.
Da. Signa: surtma.
- Recipe: Amidopyrini
Analгинi aa 0,25
Da tales doses numero 6 in tabulettis.
Signa: tabletkadan kuniga 2—3 mahal.
- Recipe: Infusi foliorum Salviae 20,0 — 200 ml
Da. Signa: Chayqash uchun
- Recipe: Mentholi 2,0
Olei Helianthi 20,0
Misce. Da.
Signa: Mentolli moy
- Recipe: Tincturae Strychni 5 ml
Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae aa 10 ml
Misce. Da

Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.

Recipe: Infusi herbae Hyperici 10,0 — 200 ml

Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 mahal.

Recipe: Olei Ricini 20,0

Xeroformii 1,2

Vinylini 1,0

Misce, fiat linimentum.

Da. Signa: Surtmali bog‘lamalar uchun.

Recipe: Infusi foliorum Eucalypti 10,0—200 ml

Da. Signa: Chayqash uchun.

Recipe: Olei Eucalypti 10,0

Mentholi 1,0

Misce. Da.

Signa: Bug‘li ingalatsiya uchun.

Recipe: Tabulettas Amidopyrini 0,25 numero 10

Da. Signa: 1 tabletkadan kuniga 2—3 marta.

Recipe: Decocti foliorum Farfarae 15,0—200 ml

Da. Signa: 1 osh qoshiqdan har 2—3 soatda

47-mashq. Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.

OI: Analgindan 0,5

10 dona shunday miqdorli tabletkadan ber.

Belgila: 1 tabletkadan kuniga 2 mahal.

OI: Marvaridgulning spirtli eritmasidan

Valeriananing spirtli eritmasidan teng

miqdorda 10 ml

Belladonnaning spirtli eritmasidan 5 ml

Mentoldan 0,2

Aralashtir. Ber.

Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta.

Ol: Arslonquyruq o‘ti damlamasidan 15,0—200 ml.

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta.

Ol: Archagul barglarining qaynatmasidan 10,0—200 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—5 marta.

Ol: Sano bargi damlamasidan 10,0—150 ml

Rovoch sharbatidan 30 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan ertalab va kechqurun ichish uchun.

Ol: Shivit suvidan 200 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 5—6 marta.

Ol: Chirqanoq moyidan 30 ml

Ber. Belgila: Surtish uchun.

Ol: Kanakunjut moyidan 20,0

Kseroformdan 1,2

Vinilindan 1,0

Suyuq surtma bo‘lguncha aralashtir.

Ber. Belgila: Surtmali malham uchun.

1. Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlarga qaysi rodlar misol bo'ladi?
2. Ikkinchi guruhdagi turlanuvchi otlarning lug'ut shakli qanday yoziladi?
3. *Masculinum* ga oid ikkinchi guruh otlari *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega bo'ladi?
4. *Nautrum* ga oid ikkinchi guruh otlari *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega bo'ladi?
5. Ikkinchi guruh otlarini yasashda qanday so'z yasovchi qo'shimchalar ishlatiladi?
6. Ikkinchi guruhda turlanuvchi *Femininum* ga oid otlarni aytib bering.
7. Lotincha-yunoncha ma'nodosh atamalarni aytib bering.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Homines dum docent, discunt.

Odamlar o'rgatib o'rganadilar.

Multum vinum bibere, non diu vivere.

Ichkilikni ko'p ichgan, ko'p yashamaydi.

Non progredi est regredi.

Olg'a intilmaslik, orqada qolmoq demakdir.

Nulla aetas ad discendum sera.

Ilmning kechi bo'lmaydi.

Qui quaerit — reperit.

Izlagan — topadi.

Summum bonum medicinae sanitas.

Tibbiyotning oliy maqsadi — sog'liq-salomatlik.

29-§. DORI NOMLARI YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN MA‘NOLI SO‘Z YASOVCHI QISMLAR

Ko‘pchilik dori nomlari sun‘iy ravishda hosil qilinib, ular bir necha so‘z bo‘laklari orqali ifodalanishi mumkin. Bunday so‘z qismlari dorining kimyoviy tarkibi, davolash ta‘siri yoki farmakologik tavsifi haqida ma‘lumot beradi. Masalan, Ampicillinum, Bicillinum, Oxacillinum dori nomlaridagi cillin+um so‘z yasovchi qismi shu dorilarning antibiotik guruhiga tegishli ekanini yoki Phenaminum, Phenobarbitalum, Phenylbutazolum dori nomlaridagi — phen — umumiy so‘z yasovchi qismi shu dorilar tarkibida fenil moddasi borligini ko‘rsatadi.

30-§. QUYIDAGI MA‘NOLI SO‘Z YASOVCHI QISMLARNI, ULARNING YOZILISHI VA MAZMUNINI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

Dorilarning farmakologik ta‘siri

Odam a‘zolariga bir xil ta‘sir ko‘rsatadigan dorilar farmakologiyada guruhlariga bo‘linadi va ular sifat ko‘rinishida bo‘lib, dorilarning farmakologik ta‘sirini ta‘riflaydi.

31-§. QUYIDAGI ATAMALARNI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

Analgetica	— og‘riq qoldiradigan
analeptica	— jonlantiruvchi
anaesthetica	— sezdirmaydigan (og‘riqsizlantiradigan)
antiseptica	— yuqumsizlantiradigan
cardiaca	— yurakka tegishli
haemostatica	— qon to‘xtatuvchi

spasmolytica	— spazmolitik
hypotensiva	— qon bosimini pasaytiruvchi
hypnotica	— uxlatuvchi
heroica	— ta'siri bo'yicha kuchli
narcotica	— narkotik
sedativa	— tinchlantiruvchi
anthelminthica	— gijjaga qarshi
antiasthmatica	— nafas qisishiga qarshi
antibiotica	— antibiotik
antipyretica	— isitma pasaytiruvchi
sulfanilamidea	— mikrobgaga qarshi
laxativa	— surgi, ichni yumshatuvchi
fungicida	— zamburug'li teri kasalligiga qarshi
diuretica	— siydik haydovchi
cholagoga	— o't (safro) haydovchi
bactericida	— bakteritsid (bakteriyaga qarshi)

48-mashq. *Quyidagi dori nomlarida ma'noli so'z yasovchi qo'shimchalarni ko'rsating. M—F.*

Algolsinum, Aminazinum, Aethacridinum, Anaesthocainum, Phthalazolom, Anaesthesinum, Barbamylum, Sulfacylum, Erythromycinum, Methylsulfazinum, Ampicillinum, Milocordinum, Octoestrolom, Pyrcophenum, Oleandomycinum, Sulfapyridazinum, Dicainum, Urodanum, Sulfadimethoxinum

49-mashq. *Farmatsevtik atamalarni ma'nosiga qarab joylashtiring. M—F.*

Analgetica	bakteritsid
anaesthetica	o't haydovchi
antiseptica	siydik haydovchi
anthelminthica	surgi
antibiotica	mikrobgaga qarshi
bactericida	narkotik
cardiaca	antibiotik
cholagoga	gijjaga qarshi
diuretica	og'riq qoldiruvchi
haemostatica	yuquqsizlantiruvchi

hypnotica	spazmolitik
laxativa	uxlatuvchi
narcotica	qon to'xtatuvchi
spasmolytica	yurakka oid
sulfanilamidea	og'riqsizlantiruvchi

50-mashq. *Dori nomlarini lotin tiliga tarjima qiling va ma'noli so'z yasovchi qismlar ostiga chizing. M—F.*

Agopirin, bisilin, valokardin, amidopirin, tetrasiklin, xolagol, etazol, tiamin, metoksin, anestizin, sovkain, korglikon, nitrogliserin, testosteron, fenoksimetilpenisillin, antianemin, diazolin.

51-mashq. *Quyidagi reseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—G'.*

Recipe: Dragee Diazolini 0,25

Da tales doses numero 20

Signa: 1 donachadan kuniga 3 mahal ovqatdan keyin.

Recipe: Phenoli 0,5

Glycerini 10 ml

Misce. Da

Signa: Quloqqa tomizish uchun.

Recipe: Sulfadimezini 0,5

Da tales doses numero 20 in tabulettis.

Signa: 2 tabletkadan kuniga 4 mahal.

Recipe: Sulfacyli — natrii 2,0

Lanolini 0,8

Vaselini ad 10,0

Misce, fiat unguentum.

Da. Signa: Ko'zga surtish uchun.

52-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Kordiamindan 10 ml

Ber. Belgila: 20–25 tomchidan ichish uchun.

Ol: Dibazoldan 0,02

Shunday miqdorli 12 ta tabletka ber.

Belgila: 1 tabletkadan kuniga 3 marta.

Ol: «Betiol» shamchalaridan 10 dona

Ber. Belgila: Kuniga 1 shamchadan.

Ol: Naftalan emulsiyasidan

Ber. Belgila: Kompresni yumshatish uchun.

32-§. KIMYOVIY MODDALAR, OKSIDLAR, KISLOTALAR VA TUZLARNING NOMI

Farmatsevtik atamalarining asosiy qismini kimyoviy moddalar va birikmalar tashkil qiladi.

1. Kimyoviy moddalar

Hamma kimyoviy moddalarning nomi ikkinchi guruhda turlanuvchi sredniy rodga oid bo‘lib **-um** qo‘shimchasiga ega bo‘ladi. Masalan:

Qoidadan tashqari holat:

Sulfur, uris, n — oltingugurt

Phosphorus, i, m — fosfor

2. Oksidlar nomi

Hamma oksidlar ikki otdan tashkil topadi.

Birinchisi — modda nomi Gen. Sing., ikkinchisi oksidlarning guruh nomi Nom. Sing. da bo‘ladi. Masalan:

Calcii oxydum — kalsiy oksidi

Hydrogenii peroxydum — vodorod peroksidi

oxudum	— oksid
peroxydum	— peroksid
hydroxydum	— gidroksid

Chala oksidlar ikkita otdan tarkib topib, birinchisi—modda nomi
Nog. Sing. da, ikkinchisi—chala oksid guruhining nomi
oxydulatus, a, um, sifati ham Nom. Sing. da bo‘ladi:

Nitrogenium oxydulatum—azotning chala oksidi.

3. Kislotalar nomi

Kislotalar nomi acidum (kislota) ot va moslashgan sifatsdan hosil qilinadi:

Acidum Lacticum	— sut kislota
Acidum Boricum	— borat kislota

Ayrim hollarda moddalar ikkita kislota hosil qilishi mumkin. Bu vaqtda tarkibida kislorod miqdori ko‘p bo‘lgan kislotalar - **icum** qo‘shimchali sifat yordamida hosil qilinadi:

Acidum Sulfuricum	— oltingugurt kislota
Acidum Nitricum	— azot kislota
Acidum Phosphoricum	— fosfor kislotalasi

Tarkibida kislorod miqdori kam bo‘lgan kislotalar -ocum qo‘shimchali sifat yordamida hosil qilinadi:

Acidum Sulfurosum	— oltingugurt kislota
Acidum Phosphorosum	— fosfor kislotalasi

Tarkibida kislorod moddasi bo‘lmagan kislotalar **hydro** — old qo‘shimchasini qo‘shish bilan hosil qilinadi:

Acidum Hydrochloricum — vodorod xlorid
kislota

Acidum Hydrobromicum — vodorod bromid
kislota

Acidum Hydroiodicum — vodorod yodid kislota

4. Tuzlar nomi

Kation nomi —ot Gen. Sing. shaklida birinchi o‘ringa, anion nomi ham ot bilan ifodalanib Nom. Sing. shaklida ikkinchi o‘ringa qo‘yiladi. Tarkibida kislorod bo‘lgan kislotali tuzlarni ifodalovchi anionlar **-as**, **-is** va **-idum** qo‘shimchalari yordamida hosil qilinadi:

Kalii sulfas — kaliy sulfat, Kalii asetas — kaliy atsetat.

Natrii sulfas — natriy sulfat. Natrii nitris — natriy nitrit,

Natrii sulfidum — natriy sulfid.

33-§. QUYIDAGI KISLOTALAR NOMINI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

Acidum	aceticum	— sirka kislota
Acidum	acetylsalicylicum	— atsetilsalitsilat kislota
Acidum	benzoicum	— benzoy kislota
Acidum	boricum	— borat kislota
Acidum	citricum	— limon kislota
Acidum	folicum	— folat kislota
Acidum	carbolicum	— karbolat kislota
Acidum	carbonicum	— ko‘mir kislota

Acidum	glutaminicum	— glutamin kislota
Acidum	lacticum	— sut kislota
Acidum	nicotinicum	— nikotinat kislota
Acidum	salicylicum	— salitsilat kislota
Acidum	tartaricum	— uzum kislota
Acidum	ascorbinicum	— askorbinat kislota
Acidum	dehydrocholum	— degidroxolat kislota
Acidum	arsenicum	— margimush kislota
Acidum	arsenicolum	— margimushli kislota
Acidum	ferro-ascorbinicum	— temir askorbinat kislota
Acidum	nitricum	— azot kislota
Acidum	nitrosum	— azotli kislota
Acidum	sulfuricum	— oltingugurt kislota
Acidum	sulfurosum	— oltingugurt kislota
Acidum	hydrobromicum	— vodorod bromid kislota
Acidum	hydrochloricum	— vodorod xlorid kislota
Acidum	hydroiodicum	— vodorod yodid kislota

53-mashq. Quyidagi kimyoviy moddalarni tarjimasiga qarab o'z o'rniga qo'ying. M—F.

Argentum	kislorod
Aurum	rux
Barium	qo'rg'oshin
Bromum	oltingugurt
Carboneum	vodorod

Chlorum	fosfor
Cuprum	natriy
Ferrum	magniy
Fluorum	simob
Hydrogenium	kaliy
Oxygenium	kumush
Hydrargyrum	oltin
Kalium	bariy
Magnium	brom
Natrium	uglerod
Plumbum	xlor
Zincum	mis
Sulfur	temir
Phosphorus	ftor

54-mashq. *Quyidagi oksidlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Magnii oxydum, Hydrogenii peroxydum, Aluminii hydroxydum, Zinci oxydum, Hydrargyri oxydum, Magnii peroxydum, Aluminii hydroxydum

55-mashq. *Kislotalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M—F.*

Acidum aceticum	— oltingugurt kislota
Acidum acetylsalicylicum	— temir askorbinat kislota
Acidum boricum	— margimush kislota
Acidum carbolicum	— azot kislota
Acidum carbonicum	— askorbinat kislota

Acidum	glutaminicum	— nikotinat kislota
Acidum	lacticum	— salisilat kislota
Acidum	nicotinicum	— sirka kislota
Acidum	salicylicum	— atsetilasalitsilat kislota
Acidum	ascorbicum	— borat kislota
Acidum	arsenicicum	— karbolat kislota
Acidum	ferro-ascorbicum	— ko‘mir kislota
Acidum	nitricum	— glutamin kislota
Acidum	sulfuricum	— sut kislota

56-mashq. *Quyida keltirilgan tuzlar nomini o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Calcii chloras, Kalii acetas, Natrii arsenis, Zinci sulfas, Natrii nitris, Magnii sulfas, Nitrii fluoridum, Hydrargyri cyanidum, Dihydrostreptomycini ascorbas

57-mashq. *Quyidagi tuzlar nomini lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Bariy sulfat, mis sulfat, kodein fosfat, kaliy xlorid, natriy benzoat, kalsiy laktat, rux dixlorid, kaliy yodid.

58-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

Recipe: Zinci oxydi

Amyli ana 5,0

Vaselini 10,0

Misce. Da. Signa: Quyuq surtma

Recipe: Magnii oxydi 20,0

Aquae destillatae 120 ml

Misce. Da.

Signa: 1 osh qoshchiqdan har daqiqada

Recipe: Natrii bromidi 4,0

Codeini phosphatis 0,2

Adonisidi 6,0

Aquae destillatae 200 ml

Misce. Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal

Recipe: Mentholi 0,15

Acidi borici pulverati

Zinci oxydi ana 0,75

Vaselini 15,0

Misce fiat unguentum Da.

Signa: Burunga surtish uchun

Recipe: Acidi salicylici 1,0

Zinci oxydi

Amyli Tritici ana 12,5

Vaselini flavi ad 50,0

Misce fiat pasta. Da

Signa: Lassar quyuuq surtmasi.

59-mashq. *Retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Benzoy kislotasidan 0,6

Salitsilat kislotadan 0,3

Vazelindan 10,0

Aralashtir. Ber.

Belgila: Surtma.

Ol: Natriy bromiddan 6,0

Barbital-natriydan 1,0

Antipirindan 2,0

Valeriananing spirtli eritmasidan

Doʻlana ekstraktidan teng miqdorda 6,0

Qalampirmunchoq suvidan 200 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga uch mahal.

Ol: Natriy bromiddan

Kaliy bromiddan teng miqdorda 3,0

Kofein-natriy benzoatdan 0,5

Tozalangan suvdan 200 ml

Valeriananing spirtli eritmasidan 2,0

Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2-3 mahal.

Ol: Natriy bromiddan

Natriy gidrokarbonatdan teng miqdorda 4,0

Kodein fosfatdan 0,12

Valeriananing spirtli eritmasidan 10 ml

Tozalangan suvdan 180 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal.

Ol: Ammoniy xloriddan 2,0

Kodein fosfatdan 0,2

Shirinmiya ekstraktidan 6,0

Tozalangan suvdan 200 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan har ikki soatda ichish uchun.

1. Kimyoviy moddalar qaysi rodga tegishli?
2. Oksidlar qanday hosil qilinadi?
3. Chala oksidlar qanday yasaladi?
4. Kislotalar nomi qanday hosil bo'ladi?
5. Tuzlar nomi qanday usulda hosil bo'ladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Consuetudo est altera natura.

Odat kishining ikkinchi tabiatidir.

Fortes fortuna adiuvat.

Jasur kishilarga taqdir yordam beradi.

Debes, argo potes.

Bajarish zarurmi, demak qo'lingdan keladi.

Homini cibus utilissimus est simplex.

Oddiy ovqat, odam uchun har narsadan ham foydali.

Ubi concordia, ibi victoria.

Hamjihatlik bor joyda, g'alaba bo'ladi.

34-§. SIFAT

Predmetning belgisini bildirib qanday? qanaqa? savollariga javob boʻlgan soʻzlarga sifat deyiladi. Lotin tilida sifatlar otlar kabi rollarda, sonlarda va kelishiklarda turlanadi. Sifatlarning oʻz kelishik qoʻshimchalari boʻlmaganligi sababli ular I, II va III guruhdagi otlarning kelishik qoʻshimchalari orqali turlanadi.

Sifatlar ikki guruhga boʻlinadi:

birinchisi — birinchi va ikkinchi guruhda turlanuvchi sifatlar;
ikkinchisi — uchinchi guruhda turlanuvchi sifatlar.

Birinchi guruhda turlanuvchi sifatlar *Femininum rodiga* tegishli boʻlib, Nom. Sing. dagi qoʻshimchasi **-a** va Masculinum hamda Neutrum rodlariga tegishli boʻlib, Masculinum Nom. Sing. da **-us, -er** qoʻshimchalariga va Neutrum Nom. Sing. da **-um** qoʻshimchasiga ega boʻladi.

Birinchi guruhda turlanuvchi sifatning lugʻat shakli

Lugʻatlarda Masculinum rodiga tegishli sifatning toʻliq shakli yozilib, keyin Femininum va Neutrum rodlarining Nom. Sing. qoʻshimchasi yoziladi. Masalan:

Purus, a, um	— toza,
ruber, bra, brum	— qizil,
niger, gra, grum	— qora.

Sifatlarning lugʻat shaklini esda saqlash kerak. Birinchi guruh sifatlarining kelishiklardagi turlanish namunasi.

1. *Purus*, a, um, — toza; 2. *Dexter*, tra, trum — oʻng.

35-§. BIRINCHI GURUH SIFATLARINING YASALISHIDA QO‘LLANILUVCHI SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. Sifatlarni yasashda **-eus** va **-aceus** so‘z yasovchi qo‘shimchalari predmet belgisini, rangini va uning qanday moddadan yasalganligini ko‘rsatadi. Masalan:

ferr+eus —temirga oid, ferrum — temir, oss+eus —suyakka tegishli, os. ossis. n —suyak, chari + aceus — qog‘ozga oid, charta —qog‘oz, so‘zlaridan olingan.

2. Sifatlarni hosil qilishda **-idus** so‘z yasovchi qo‘shimchasi qo‘llanilib, bunda predmetning tabiiy xususiyatlari (mazasi, og‘irligi va harorati) ko‘rsatiladi:

frig+idus — sovuq,

grav+idus — og‘ir,

faet+idus — sassiq.

3. **-osus** so‘z yasovchi qo‘shimchasi sifatlarda mo‘l-ko‘lchilik ma‘nosini anglatadi:

aqu+osus — suvga serob,

squam+osus — tangachasimon,

fibrin+osus — sertola.

-icus, -imus, -ideus, -asus, -enthus so‘z yasovchi qo‘shimchalar sifatlarni hosil qilishda qo‘llaniladi:

Pancreat+ icus — me‘da osti beziga oid,

palat+imus — tanglayga oid,

lamdo+ ideus — lamdovidli,

coll+asus — qadoqli, qavariqli,
 purul+entus — yiringli.

36-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M: Acusticus, a, um — eshitishga oid
 cavus, a, um — kovak, ichi bo'sh
 coccygeus, a, um — dumg'azaga oid
 coronarius, a, um — tojsimon
 dexter, tra, trum — o'ng
 sinister, tra, trum — chap
 externus, a, um — tashqi
 internus, a, um — ichki
 gastricus, a, um — me'daga oid
 iliacus, a, um — yonboshga tegishli
 intermedius, a, um — oraliq
 latus, a, um — keng
 lymphaticus, a, um — limfasimon
 medianus, a, um — oraliq
 medius, a, um — o'rta
 thoracicus, a, um — chuqur
 profundus, a, um — ko'krakka tegishli
 transversus, a, um — ko'ndalang
 nervus trigeminus — uch shoxli nerv
 zygomaticus, a, um — yuz suyagiga tegishli
 callosus, a, um — serqadoq
 compactus, a, um — zich, tig'iz

S—M: cutaneus, a, um — teriga oid
 subcutaneus, a, um — teri ostiga tegishli
 musculus deltoideus — deltasimon mushak
 durus, a, um — qattiq
 pius, a, um — miya pardasining yumshoq
 to'qimasiga oid
 fibrosus, a, um — tolasimon
 glandulosus, a, um — bezsimon
 ischiadius, a, um — quymichga tegishli
 mastoideum, a, um — sut bezisimon
 mucosus, a, um — shilliqsimon
 obliquus, a, um — qiyshiq
 oblongatus, a, um — uzunchoq

palatinus, a, um	— tanglayga oid
pilosus, a, um	— sersoçh
saphenus, a, um	— yashirin
serratus, a, um	— tishli
spinosus, a, um	— serqiltiq, sertuk
spongiosus, a, um	— g'ovaksimon
squamosus, a, um	— tangachasimon
acutus, a, um	— o'tkir
chronicus, a, um	— surunkali
contagiosus, a, um	— yuqumli
epidemicus, a, um	— keng tarqaluvchi
malignus, a, um	— xavfli
toxicus, a, um	— zaharli
tuberosus, a, um	— egri-bugrisimon
vasculosus, a, um	— sertomir
verrucosus, a, um	— serso'gal
M—F: acetylsalicylicus,	— atsetilsalitsilat
a, um	
albus, a, um	— oq
amarus, a, um	— achchiq
calidus, a, um	— issiq
camphoratus, a, um	— kamforali
ceratus, a, um	— mumli
compositus, a, um	— murakkab
concentratus, a, um	— to'yingan, quyuq
crystallisatus, a, um	— zarrachasimon
destillatus, a, um	— soflangan, tozalangan
dilutus, a, um	— suyultirilgan
fluidus, a, um	— suyuq, oquvchan
fervidus, a, um	— qaynovchan
gelatinosus, a, um	— yelimshaksimon
gelidus, a, um	— muzli
niger, gra, grum	— qora
obductus, a, um	— usti parda bilan
	qoplangan (qobiqli)
opticus, a, um	— ko'rishga oid
purus, a, um	— toza
rectificatus, a, um	— tozalangan (spirtli)
siccus, a, um	— quruq
spirituosus, a, um	— spirtli
spissus, a, um	— quyuq

tepidus, a, um	— iliq
activatus, a, um	— aktivlashtirilgan
aethereus, a, um	— efirli
aethylicus, a, um	— etilli
amylaceus, a, um	— ohorli
anhydricus, a, um	—suvsiz
hydricus, a, um	— suvli
anisatus, a, um	— arpabodiyonsimon
aquosus, a, um	— suvli
aromaticus, a, um	— xushbo'y
causticus, a, um	— achishtiruvchi
cinereus, a, um	— kulrang
coeruleus, a, um	— havorang, zangori
divinus, a, um	— bo'linuvchan
exsiccatus, a, um	— quritilgan
fructuosus	— sermeva
glutenosus, a, um	— serelim
grossus, a, um	— yirik, katta
liquidus, a, um	— suyuq, eruvchan
oleosus, a, um	— moyli
paraffinatus, a, um	— mumsimon
piperitus, a, um	— qalampirli
praecipitatus, a, um	— cho'kindi
porcinus, a, um	— cho'chqa yog'iga tegishli
pulveratus, a, um	— kukunsimon
ruber, bra, brum	— qizil
sanus, a, um	— sog'
solidus, a, um	— qattiq
sterilisatus, a, um	— sterillangan
suillus, a, um	— cho'chqa yog'iga oid
tritus, a, um	— qirg'ichdan o'tkazilgan
uliginosus, a, um	— dog'langan
ustus, a, um	— kuydirilgan

37-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH SIFATLAR

60-mashq. *Quyidagi sifatlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.*

Acusticus
coccygeus

ko'krakka oid
oraliq

dexter	yuz suyagiga tegishli
internus	limfasimon
externus	eshitishga oid
gastricus	dumg'azaga oid
lymphaticus	o'ng
medianus	tashqi
thoracicus	me'daga oid
zygomaticus	ichki

61-mashq. *Sifatlarni ma'nosiga qarab joylashtiring.*

S—M:	Compactus	sertomir
	cutaneus	egri-bugri
	durus	serso'gal
	fibrosus	zaharli
	ischiadicus	xavfli
	mastoideus	keng tarqaluvchi
	mucosus	yuqumli
	oblongatus	surunkali
	palatinus	o'tkir
	acutus	uzunchoq
	chronicus	tanglayga oid
	contagiosus	shilimshiqsimon
	epidemicus	sut bezisimon
	malignus	quymichga tegishli
	toxicus	tolasimon
	tuberosus	qattiq
	vasculosus	teriga oid
	verrucosus	zich

62-mashq. *Sifatlarning o'zbekcha nomini lotincha muqobiliga qarab o'z o'rniga qo'ying. M—F.*

acetylsalicylicus	toza
albus	qobiqli
amarus	quyuq
camphoratus	spirtli
ceratus	yelimshaksimon
compositus	suyuq
crystallisatus	atsetilsalitsilat
destillatus	oq

fluidus	achchiq
gelatinosus	kamforali
obductus	mumli
purus	murakkab
spirituosus	zarrachasimon
spissus	tozalangan

63-mashq. *Farmatsevtik atamalarni o'z o'rniga qo'ying. F.*

Activatus	kukunsimon
aethereus	sterillangan
amylaceus	kuydirilgan
anisatus	mumsimon
aromaticus	cho'chqa yog'iga oid
causticus	qirg'ichdan o'tkazilgan
divisus	moyli
suillus	faollashtirilgan
exsiccatus	efirli
fructosus	ohorli
oleosus	arpabodiyonli
tritus	xushbo'y
paraffinatus	achishtiruvchi
pulveratus	bo'linuvchi
sterilisatus	quritilgan
ustus	sermeva

64-mashq. *Quyidagi sifatlarni lotin tiliga tarjima qiling va lug'at shaklida yozing.*

- M: tojsimon, kovak, chap, yonboshga tegishli, oraliq, keng, chuqur, ko'ndalang, o'rta.
- S—M: serqadoq, teri ostiga tegishli, yumshoq, bezsimon, qiyshiq, sersochoq, yashirin, sertuk, tishli, g'ovaksimon, tangachasimon, egri-bugrisimon, sertomir, zaharli, serso'gal.
- M—F: issiq, to'yingan, zarrachasimon, qaynovchan, muzli, tozalangan, quruq, quyuc, iliq, qobiqli.
- F: etilli, ohorli, suvsiz, suvli, kulrang, havorang, serelim, suyuq, qalampirli, cho'kindi, qizil, sog', cho'chqa yog'iga oid.

65-mashq. *Quyidagi retseptlarini o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Magnesiae ustae 2,5

Da in scatula.

Signa: Yarim choy qoshiqdan kuniga 2 mahal.

Recipe: Diuretini 4,0

Aquae Menthae piperitae

Aquae destillatae ana 60 ml

Misce. Da.

Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 mahal.

Recipe: Tincturae amarae

Tincturae Rhei ana 15 ml

Misce. Da.

Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 mahal.

Recipe: Extracti Eleutherococci fluidi 50 ml

Da. Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 marta.

Recipe: Extracti Urticae fluidi

Extracti Millefolii fluidi ana 25 ml

Misce. Da.

Signa: 25—30 tomchidan kuniga 3 marta.

Recipe: Infusi herbae Gnaphalii uliginosi 30,0—200 ml

Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 4 marta.

66-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Sanoning murakkab spirtli eritmasidan 30 ml

Ber. Belgila: Kuniga 1 mahal (kattalar uchun)

Ol: Me'da shirasidan 100 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta
ovqatlanish paytida

Ol: Diprazindan 0,025

qobiqli tabletkadan 20 ta ber.

Belgila: 1 tabletkadan kuniga 2—3 marta.

Ol: Kuydirilgan Magneziydan 20,0

Tozalangan suvdan 120 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: Kislotadan zaharlangan paytda 1 osh qoshiqdan har 10 minutda ichish uchun.

Ol: Achchiq Rovochning spirtli eritmasidan 50 ml

Ber. Belgila: 12 tomchidan kuniga 2 mahal ovqatlanishdan oldin

Ol: Suyuq Gematogendan 250,0

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta

1. Sifat deganda nimani tushunasiz?
2. Sifatlar necha guruhga bo'linadi?
3. Sifatning lug'at shakli deganda nimani tushunasiz?
4. *Femininum* rodiga tegishli sifatlar *Nom. Sing. va Gen. Sing.* qanday qo'shimchalarga ega?
5. *Masculinum* va *Neutrum* rodiga qarashli sifatlar *Nom. Sing va Gen. Sing.* qanday qo'shimchalarga ega?
6. Predmet belgisi va rangini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
7. Predmetning tabiy xususiyatlarini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
8. Predmetdan mo'l-ko'lchilik ma'nosini anglatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
9. Lotincha-yunoncha ma'nodosh sifatlarni aytib bering.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ad cogitandum et agentum homo natus est.

Inson fikrlash va harakat qilish uchun yaratilgan.

Disce, sed a doctis, indoctos ipse doceto.

Bilgandan o'rgan, bilmaganga o'rgat.

Radices doctrinae amarae, fructus dulces sunt.

Ilmning ildizi achchiq, mevasi esa—shirin.

Diagnosis bona, curatio bona.

Yaxshilab tekshirish, davolash garovidir.

Ex malis eligere minima opertet.

Yemonlikdan eng kichigini tanlash lozim.

38-§. MOSLASHGAN ANIQLOVCHI

Lotin tilida sifatlar rod, son hamda kelishik bo‘yicha o‘zgaradi va ot sifatini aniqlab, u bilan rod, son va kelishikda moslashadi.

Moslashgan aniqlovchi—sifat hamma vaqt otdan keyin turadi:

Cera pura	— toza mum,
succus purus	— toza shira,
Vaselinum purum	— toza vazelin.

Birinchi guruh sifatlarining otlar bilan kelishiklarda turlanish namunasi:

Musculus rectus	—to‘g‘rilovchi muskul,
oculus dextre	—o‘ng ko‘z,
vena dextra	—o‘ng ko‘k tomir,
extractum fluidum	—suyuq ekstrakt.

67-mashq. Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.

- M: Arteria coronaria dextra, aorta thoracica, glandula thyroidea, glandulae gastricae, humerus dexter et sinister intestinum crassum, morbus chronicus, morbus hypertonicus et hypotonicus, morbus ischaemicus, musculus trapezius, nervus ischiadicus, nervus vagus, pneumonia crouposa, vena cava, ventriculus dexter, vertebra thoracica, vesica fellea, vesica urinaria.
- S—M: Cancer ventriculi, ganglia thoracicae, glandula parathyroidea, incisura cardiaca, medulla oblongata, musculus organismi, nodus lymphaticus, nervus trigeminus, palatum osseum, sutura palatina mediana, tunica vasculosa, typhus exanthematicus, urethra femina, urethra masculina, variola vera, morbus, contagiosus est, diphteria morbus internus est.
- M—F: Aqua destillata, charta cerata, Mentha piperita, infusum Sennae compositum, extractum Belladonnae siccum, extractum Leonuri fluidum, da oleum Camphoratum in ampullis, tabulettae extracti Valerianae obductae, tincturae Amarae.
- F: Axungia porcina depurata, extractum Taraxaci spissum, extractum Sanguisorbae fluidum, extractum Hyoscyami siccum, oleum Terebinthinae rectificatum, mixtura medicamentum compositum est, praepara aquam Amygdalarum amararum.

68-mashq. *Quyidagi so'zlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: Chap me'da, o'ng ko'z, ko'krakka oid aorta, ko'rish nervi, ko'zga oid muskul, ko'ndalang muskul, asab kasalligi, ichki kasallik.
- S—M: sariq bog'lam, keng bog'lam, limfa tuguni, tangachasimon chok, uzun muskul, tanglayga oid ko'ndalang chok, surunkali me'da kasalligi.
- M—F: rovochning quruq ekstrakti, gulxayrining quyuq ekstrakti, toza kodein, oq surtma, qora suyuq surtma, oq qandni soflangan suvda erit, to'g'ri ichak orqali, sariq vazelin, kanakunjut moyini elastik yelimshak kapsulalarda ber. Qalampir, yalpiz suvi, miksturani qora shishachada ber.
- F: ohorli kapsula, vazelin moyi, quruq ekstrakt, g'o'zaning (paxta) suyuq ekstrakti, shirinmiyaning quyuq ekstrakti,

chilibuxaning quruq ekstrakti, surtmani mumli, qog'ozda ber, murakkab qo'rg'oshin malhami, kuydirilgan magneziiy.

69-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Tincturae Convallariae

Tincturae Valerianae ana 10 ml

Extracti Crataegi fluidi 5 ml

Mentholi 0,05

Misce. Da.

Signa: 20—25 tomchidan kuniga 3 mahal.

Recipe: Olei Terebinthinae

Olei camphorati

Chloroformi ana 100,0

Misce. Da

Signa: Surtish uchun.

Recipe: Mentholi

Camphorae tritae 0,05

Olei Eucalypti guttam I

Olei Vaseline 10,0

Misce. Da.

Signa: Halqumga quyish uchun.

Recipe: Extracti Eucommiae fluidi 25 ml

Da. Signa: 15—30 tomchidan kuniga 2—3 mahal.

70-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Sangvizorba suyuq ekstraktidan 30 ml

Ber. Belgila: 30 tomchidan kuniga 3—4 marta.

Ol: Metil ko‘kidan 0,1

Shunday miqdorda 10 ta yelimshak kapsulalarja ber.

Belgila: 1 kapsuladan kuniga 2 marta.

Ol: Itshumurt suyuq ekstraktidan 30 ml

Ber. Belgila: 30—40 tomchidan ichish uchun.

Ol: Quruq Gematogendan 1,0

60 ta shunday miqdorda mumlangan qog‘ozda ber.

Belgila: Bittadan kuniga uch mahal.

MUSTAQIL BAJARISH UCHUN TOPSHIRIQLAR

Quyidagi so‘zlarni tarjima qiling:

A). Yuqori jag‘, ampula, arteriya, oziqlanishning buzilishi, modda, tashqi, o‘pka yallig‘lanishi, ko‘z, bakteriya, pastki jag‘, xotira yo‘qolishi, o‘tkir, kapsula, qorin bo‘shlig‘i, mumsimon, ovqat hazm qilishning buzilishi, suv, kuydirilgan, burun, yelka suyagi, ichki, til, yurak faoliyatining buzilishi, xushbo‘y, hab dori, ko‘k qon tomiri murakkab, pufak, ichburug‘, achchiq, tomchi, kekirdak, surunkali, mushaklarning tirishishi, yelimshaksimon, ichak, umurtqa, xavfli, bez, zaharli, spirtli, tirik to‘qimalarning o‘lishi tugmachasimon dori, qovuqdan siydik chiqishining qiyinlashuvi, suyultirilgan, o‘t (o‘simlik), o‘mrov bronx, o‘n ikki barmoqli ichak, me‘daga oid.

B). Tonsilla, anuria, oblongatus, tinctura, vagina, epidemicus, scapula, costa, compactus, oesophagus, furunculus, fluidus, rectum, contagiosus, mixtura, urethra, sutura, mamma, ventriculus,

uterus, caecum, infusum, urina, leukaemia, hypertonia, pasta, morbus, cranium, folium, decoctum, narcoticus, camphora, hypotonia, nervus, musculus, linimentum, suppositorium, medicamentum, serum, sedativus.

*Quyida berilgan sifatlarni otlar bilan moslashtiring
va tarjima qiling:*

A). lobus (dexter), substantia (compactus), bronchus (medius), medulla (oblongatus), medicamentum (internus), morbus (contagiosus), glycosidum (cardiacus), clavicula (dexter), capsula (gelatinosus), vesica (urinarius), rheumatismus (acutus), scapula (sinister).

B). To‘g‘ri ichak, tashqi chok, surunkali kasallik, suyuq ekstrakt, kamforali moy, me‘da shirasi, surunkali revmatizm, elastik kapsula, o‘t pufagi, o‘ng ko‘z, toza kodein, ichki kasallik.

Quyidagilardan retsept tuzing va tarjima qiling:

Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan

Valeriananing spirtli eritmasidan teng 10,0

Belladonaning spirtli eritmasidan 5,0

Aralashtir. Ber.

Belgila: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.

Ol: Achchiq spirtli eritmadan

Rovochning spirtli eritmasidan teng 15,0

Aralashtir. Ber.

Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 3 marta

ovqatlanish oldidan.

Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan

Valeriananing spirtli eritmasidan teng 10,0

Do‘lana ekstraktidan 5,0

Aralashtir. Ber.

Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2 marta.

Ol: Evkalipt moyidan

Arpabodiyon moyidan teng 10,0

Aralashtir. Ber.

Belgila: Ingalatsiya uchun.

Rp: Infus...foli....Senn....10,0—150,0

Sirup... Rhe...30,0

M.D.

S: Bir osh qoshiqdan ertalab va kechqurun.

Rp: Aqu....Menth... 100,0

D.S: Bir osh qoshiqdan kuniga 5—10 marta.

Rp: Tinctur...Valerian.... aethere....30,0

D.S: 10—15 tomchidan qabul qilish uchun.

Rp: Emuls....ole...Ricin...100,0

Resorcin....0,12

Bismuth...nitrat...1,0

Tinctur... Opi....

M.D.

S: Bir choy qoshiqdan kuniga 3 marta.

39-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

1. Uchinchi guruhga Masculinum, Femininum va Neutrum rodlariga tegishli otlar kirib, ular Nom. Sing. da har xil qo'shimchalarga ega bo'ladi. Uchinchi guruhdagi otlarning asosiy xususiyati, uchala roddagi otlar Gen. Sing. da -is qo'shimchasiga ega bo'lishidir.
2. Masculinum va Femininum rodlaridagi otlar kelishiklarda turlanganda bir xil qo'shimchalarga ega bo'ladi.
3. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlar teng murakkab bo'ladi, bunda Gen. Sing. dagi bo'g'inlar soni Nom. Sing. dagi bo'g'inlar soniga teng bo'ladi. Noteng murakkabda esa Gen. Sing. dagi bo'g'inlar soni Nom. Sing. dagi bo'g'inlar sonidan ortiq bo'ladi. Masalan:

Teng murakkab	Noteng murakkab
Nom. Sing. Cut-is	cor-pus
Gen. Sing. cut-is	cor-po-ris

4. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning negizi Gen. Sing. dagi -is qo'shimchasini olib tashlash bilan hosil qilinadi:

Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning lug'at shakli birinchi o'rinda Nom. Sing. shaklining to'liq holi, keyin Gen. Sing. ning qo'shimchasi, so'ngra rodi ko'rsatilib, oxirida tarjimasini beriladi:

Radix, icis, **f** ildiz Nom. Sing. radix, Gen. Sing. radices.

Bir bo'g'inli otlar lug'atda Nom. Sing. shakli bilan birga Gen. Sing. shaklida ham to'liq yoziladi: Flos, floris, m.

Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo'shimchalari

Otlarning uchinchi guruhda turlanish namunasi

Cortex **icis**, **m**- Solutio, **onis**, **f**- Semen, **inis**, **n**-

40-§. BIRINCHI GURUH SIFATLARINING UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR BILAN MOSLASHISHI

Birinchi guruh sifatlari uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan rodde va sonda moslashib, faqat kelishiklar bo'yicha turlanganda qo'shimchalar har xil bo'ladi. Masalan: Amarus, **a, um** — achchiq sifatini cortex, icis, m — po'stloq, radix, icis, **f**—ildiz, semen, **inis**, **n**—urug' otlar bilan moslashtirsak, unda quyidagilar hosil bo'ladi:

Cortex amarus	achchiq po'stloq,
radix amara	achchiq ildiz,
semen amarum	achchiq urug'.

Bunday hollarda cortex, radix, semen otlari uchinchi guruhda amarus, a, um sifati esa birinchi va ikkinchi guruhda kelishiklar bo'yicha turlanadi.

Sifatlarning otlar bilan moslashuv namunasi

1. Liquor flavus	— sariq suyuqlik,
liquor, oris, m	— suyuqlik,
flavus, a, um	— sariq.

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	liquor flavus	liquor-es flav-i
Gen	liquor-is flav-i	liquor-um flav-orum
Acc.	liquor-em flav-um	liquor-es flav-os

Abl. liquor-e flav-o liquor-ibus flav-is

2. Radix amara — achchiq ildiz,
radix, **icis, f** — ildiz,
amarus, **a, um** — achchiq.

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	radix amara	radic-es amar-
ae		
Gen.	radic-is amar-ae	radic-um amar-
arum		
Acc.	radic-em amar-am	radic-es amar-
as		
Abl.	radic-e amar-a	radic-ibus amar-is

3. Semen amarum — achchiq urug',
semen, **inis, n** — urug',
amarus, **a, um** — achchiq.

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	semen amarum	semin-a amar-a
Gen	semin-is amar-i	semin-us amar-orum
Acc.	semin-en amar-um	semin-a amar-a
Abl.	semin-e amar-o	semin-ibus amar-is
	semen, inis, n	

41-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI *MASCULINUM* RODIGA TEGISHLI OTLAR

Qoidadan tashqari holat

1. Quyidagi otlar Neutrus rodiga qarashli:

Os, oris, n — ogʻiz, tuber, eris, n boʻrtma, tugunak, piper, eris, n — qalampir, cor, cordis, n — yurak, os, ossis, n — suyak, Papaver, eris, n — koʻknori, cadaver, eris, n — jonsiz (oʻlik) tana.

2. Quyidagi otlar Femininum rodiga qarashli:

Gaster, gastris, f — oshqozon, meʼda; mater, matris, f — miya pardasi.

42-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI MASCULINUM RODIGA OID OTLARNING YASALISHIDA QOʻLLANILADIGAN SOʻZ YASOVCHI QOʻSHIMCHALAR

1. tor, -sor, -xor soʻz yasovchi qoʻshimchalari harakat maʼnosini anglatadi:

Flexor — bukuvchi: flectere — bukmoq,
extensor — toʻgʻrilovchi (yoziluvchi), extendere —
toʻgʻrilamoq,
adductor — yaqinlashtiruvchi, adducere — yaqinlash-
tirmoq,
abductor — uzoqlashtiruvchi, abducere — uzoqlash-
tirmoq,
rotator — aylantiruvchi, rotare — aylantirmoq,
levator — koʻtaruvchi, levare — koʻtarmoq feʼllaridan
hosil qilingan.

2. -or soʻz yasovchi qoʻshimchasi jismoniy yoki ruhiy holat maʼnosini anglatadi:

Dolor — ogʻriq, dolere — ogʻrimoq,
tumor — shish, oʻsma tumere — shishmoq,
rubor — qizarish, rubere — qizarmoq feʼllaridan hosil qilingan.

43-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	Apex, icis, m	— uchki qism, boshi
	cor, cordis, n	— yurak
	cortex, icis, m	— poʻstloq (teriga oid)
	gaster, tris, f	— oshqozon
	os, oris, n	— ogʻiz

os, ossis, n	— suyak
per os	— ogʻiz orqali
pes, pedis, m	— oyoq
pulmo, onis, m	— oʻpka
musculus sphincter, eris, m	— qisuvchi muskul
ureter, eris, m	— siydik yoʻli
S—H: musculus extensor, oris, m	— yozuvchi muskul
musculus flexor, oris, m	— bukuvchi muskul
musculus abductor, oris, m	— uzoqlashtiruvchi muskul
musculus adductor, oris, m	— yaqinlashtiruvchi muskul
musculus rotator, oris, m	— aylantiruvchi muskul
musculus levator, oris, m	— koʻtaruvchi muskul
calor, oris, m	— issiqlik
dolor, oris, m	— ogʻriq
paries, etis, m	— toʻsiq
tuber, eris, m	— boʻrtma
tumor, oris, m	— shish, oʻsma
vomer, eris, m	— dimogʻ suyagi
M—F: aether, eris, m	— efir
auctor, oris, m	— retsept yozgan kishi, muallif
pro auctore	— muallif uchun
cortex, icis, m	— poʻstloq (oʻsim.)
flos, oris, m	— gul
liquor, oris, m	— suyuqlik
liquor Ammonii anisatus	— novshadil arbabodiyon tom- chisi
F: adeps, icis, m	— yogʻ, charvi
aër, aëris, m	— havo
Bursa pastoris	— jagʻ-jagʻ, ochambiti
carbo, onis, m	— koʻmir
odor, oris, m	— hid
sapo, onis, m	— sovun
sapor, oris, m	— maza

stipes, itis, m	— novda (bot)
Papaver, eris, n	— ko'knori
Piper, eris, n	— qalampir, murch
Polygonum	— suvqalampir
hydropiper	
tuber, eris, n	— bo'rtma, tugunak

44-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

71-mashq. *Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.*

Apex	oyoq
cor	o'pka
cortex	qisuvchi muskul
gaster	siydik yo'li
os	uchki qism
per os	yurak
pes	po'stloq
pulmo	oshqozon
musculus sphincter	og'iz
ureter	og'iz orqali

72-mashq. *Quyidagi atamalarni mazmuni asosida moslashtiring. S—M.*

Musculus extensor	bo'rtma
musculus flexor	shish, o'sma
musculus abductor	dimog' suyagi
musculus adductor	to'siq
musculus rotator	og'riq
musculus levator	yozuvchi muskul
calor	bukuvchi muskul
dolor	yaqinlashtiruvchi muskul
paries	aylantiruvchi muskul
tuber	uzoqlashtiruvchi muskul
tumor	ko'taruvchi muskul
vomer	issiqlik

73-mashq. Lotin tilidagi otlarning o'zbekcha muqobilini o'z o'rniga qo'ying. M—S.

Aether		novshadil arpabodiyon tomchisi
auctor		gul
pro auctore		suyuqlik
cortex		muallif
flos		efir
liquor		muallif uchun
liquor	Ammonii	po'stloq
anisatus		

74-mashq. Quyidagi so'zlarning lotincha nomiga o'zbekcha nomini moslashtiring. F.

Adeps		novda
aër		ko'mir
Bursa pastoris	hid	
carbo		qalampir
odor		bo'rtma
sapo		yog'
sapor		havo
stipes		jag'-jag'
Papaver	sovun	
Piper		maza
Polygonum		ko'knori
hydropiper		
tuber		suvqalampir

75-mashq. Quyidagi otlarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. Sing. et Gen. Sing. da turlang:

M: yurak, po'stloq, og'iz, oshqozon, oyoq, o'pka, issiqlik, og'rig', to'siq, bo'rtma, shish, dimog' suyagi, efir, gul, suyuqlik, novshadil arpabodiyon tomchisi, yog', havo, jag'-jag', ko'mir, ko'knori, qalampir, suvqalampir, bo'rtma (bot).

Namuna:

76-mashq. Quyidagi atamalarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

- M: Cortex cerebri, apex linguae, apex cordis, nasus hominis, musculus adductores, abductores, flexores extensores: gangraena pulmonis, tumor cerebri
- S—M: Cortex cerebelli, musculus sphincter, apex vesicae, digiti pedis, paries externus
- M—F: flores Calendulae, infusum florum Chamomillae, decoctum corticis Frangulae, liquor Burovi, liquor Ammonii anisatus, da medicamentum
- F: pro auctore, extractum Bursae pastoris fluidum, cortex Eucommiae, extractum florum Helichrysi, decoctum florum Tanacetii, extractum Viburni fluidum, flores Crataegi, extractum Polygoni hydropiperis fluidum

77-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: odam gavdasi, oyoq sinishi, yurakning oʻrta venasi, oʻng va chap oʻpka, oʻpkaning uchki qismi.
- S—M: quymichga oid boʻrtma, ichki toʻsiq, yozuvchi muskul, koʻtariluvchi muskul, uzoqlashtiruvchi muskul, yuqori jagʻ boʻrtmasi, xavfsiz oʻsma, xavfli oʻsma.
- M—F: moychechak guli, tirnoqqul guli damlamasi, faollashtirilgan koʻmir, novshadil arpabodiyon tomchisi, chirqanoq bargi, mevasi va poʻstlogʻi.
- F: Qora marjon daraxti guli, itshumurt poʻstlogʻi qaynatmasi, jagʻ-jagʻ, etil efiri, dastarbosh guli, suvqalampir suyuq ekstrakti.

78-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlarga moslashtiring va oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Apex (internus, a, um) sapor (amarus, a, um)
- pulmo (dexter, tra, trum) carbo (activatus, a, um)
- aether (purus, a, um) liquor (puris, a, um)
- tuber (ischiadicus, a, um) pulmo (sinister, tra, trum)

79-mashq. *Quyidagi retseptlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Florum Calendulae 30,0

Da. Signa: Chayqash uchun damlama.

Recipe: Carbonis activati 100,0

Da in scatula.

Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Infusi herbae Bursae pastoris ex 10,0—200 ml

Da. Signa: 1—2 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Extracti Bursae pastoris fluidi

Extracti Viburni fluidi ana 10 ml

Misce. Da

Signa: 20 tomchidan kuniga 3 marta.

Recipe: Decocti corticis Eucommiae ex 10,0—200 ml

Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Infusi florum Tiliae 50 ml

Da. Signa: Chayqash uchun.

80-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Moychechak gulidan 30,0

Ber. Belgila. Choy kabi damla.

Ol: Burov suyuqligidan 100 ml

Ber. Belgila: Malham uchun.

Ol: Novshadil arpabodiyon tomchisidan 15 ml

Ber. Belgila: 5—10 tomchidan kuniga 2—3 marta.

Ol: Suvqalampir suyuq ekstrakti

Bodrezak suyuq ekstraktidan teng miqdorda 20 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta

Ol: Novshadil arpabodiyon tomchisidan 50 ml

Gulxayri sharbatidan 30,0

tozalangan suvdan 200 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2 marta.

Ol: Alnus po‘stlog‘i damlamasidan 15,0—200 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta.

1. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning asosiy xususiyati nimadan iborat?
2. Teng murakkab otlar deganda nimani tushunasiz?
3. Noteng murakkab otlar deganda nimani tushunasiz?
4. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning negizini qanday aniqlash mumkin?
5. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning lug‘at shakli qanday yoziladi?
6. Birinchi guruh sifatleri uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi? Misollar keltiring.
7. Masculinum rodiga tegishli otlar Nom. Sing. da qanday qo‘shimchalarga ega?
8. Masculinum rodiga oid otlarning yasalishida qanday so‘z yasovchi qo‘shimchalar qo‘llaniladi?
9. Lotincha-yunoncha ma‘nodosh atamalarni aytib bering.

Mustaqil o‘rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so‘zlar

Salus populi — suprema lex.

Xalq farovonligi — oliy qonun.

Dulce et decorum est pro patria mori.

Vatan uchun jon bermoq baxt va sharaf erur.

Vivere est cogitare.

Yashamoq — fikr yuritmoqdir.

Vox audita latet, littera scripta manet.

Aytilgan soʻz uchib ketar, yozilgani qolar.

Bonum initium est dimidium facti.

Yaxshi boshlangan ish—yarim bitgan ish.

45-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI FEMININUM RODIGA TEGISHLI OTLAR

Femininum rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.*da quyidagi
qoʻshimchalarga ega:

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Musculinum* rodiga tegishli:

Canalis, **is, m** — yoʻl, kanal; lapis, **idis, m**—tosh; pulvis, **eris, m** — kukun; axis, **is, m** — boʻyin umurtqasi; penis, **is, m** — olat, erkaklarning jinsiy aʼzosi; sanguis, **in, m**—qon; unguis, **is, m**—tirnoq; vermis, **is, m**—chuvalchangsimon qurt, gijja; dentis, **m**—tish; hydrops, **opis, m**—istisqo; thorax, **acis, m**—koʻkrak qafasi; larynx, laryngis — hiqildoq; pharynx, **ngis, m** —halqum, yutqin; coccyx, **ygis, m** — dum suyagi; tendo, **in, m** — pay, chandir; margo, **in, m** — qirra, chekka.

Quyidagi otlar Neutrum rodiga qarashli:

Pancreas, pancreatis, **n** — me'da osti bezi; vas, vasis — tomir.

**46-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI FEMININUM RODIGA
TEGISHLI OTLARNING YASALISHIDA ISHLATILADIGAN SO'Z
YASOVCHI QO'SHIMCHALAR**

1. **-io** so'z yasovchi qo'shimchasi harakat yoki harakat natijasini ifodalaydi:

contusio — shikastlanish, lat eyish, contundere —
urmoq,

curatio — davolash, curare — davolamoq,

solutio — eritma, solvere — eritmoq fe'llaridan
hosil qilingan.

2. **-itis** so'z yasovchi qo'shimchasi yallig'lanish jarayonini anglatadi:

bronchitis — bronx shilliq pardasining yallig'lanishi,

hepatitis — jigarining yallig'lanishi,

hephritis — buyrakning yallig'lanishi,

gingivitis — milk shilliq qavatining yallig'lanishi.

3. **-osis** so'z yasovchi qo'shimchasi moddaning ko'payishi yoki to'planishini ko'rsatadi:

monocytosis — monotsitlarning qonda ko'payishi,

lipomatosis — yog' to'qimalarining ayrim a'zo qismlarida
to'planishi.

4. **-iasis** so'z yasovchi qo'shimchasi kasallikni anglatadi:

amaebias — amyobali ichburug',

leontiasis—moxov kasalligi.

47-§. TIBBIY AMALIYOTDA QO‘LLANILADIGAN ANIONLAR NOMI

Acetas, atis, m	— atsetat
arsenas, atis, m	— arsenat
arsenis, itis, m	— arsenat
benzoas, atis, m	— benzoat
bromidum, i, n	— bromid
carbonas, atis, m	— karbonat
citras, atis, m	— sitrat
chloridum, i, n	— xlorid
iodidum, i, n	— yodid
nitras, atis, m	— nitrat
nitris, itis, m	— nitrit
phosphas, atis, m	— fosfat
salicylas, atis, m	— salitsilat
sulfas, atis, m	— sulfat
tetraboras, atis, m	— tetraborat
gluconas, atis, m	— glyukonat
glycerophosphas, m	— glitserofosfat
hydrocarbonas, atis, m	— gidrokarbonat
hydrochloridum, i, n	— gidroxlorid

48-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	Appendix, icis, f	— o‘simta
	articulatio, onis, f	— bo‘g‘im
	auris, is, f	— quloq
	basis, is, f	— asos
	canalis, is, f	— yo‘l, kanal
	cartilago, inis, f	— tog‘ay
	cavitas, atis, f	— bo‘shliq
	dens, dentis, f	— tish
	hypophysis, is, f	— miya (pastki) ortig‘i
	larynx, yngis, m	— hiqildoq, bo‘g‘iz
	pancreas, atis, n	— me‘da osti bezi
	pervis, is, f	— chanoq (jom)
	pharynx, yngis, m	— halqum, yutqin
	thorax, acis, m	— ko‘krak qafasi
	vas, vasis, n	— tomir

	amputatio, onis, f	— kesib tashlash	
	anamnesis, is, f	— kasallikning kelib chiqishi	haqida noma
ma'lumot-	auscultatio, onis, f	— eshitib aniqlash, eshitib ko'rish	
	cirrhosis, is, f	— to'qima kassalligi	
	contusio, onis, f	— shikastlanish, lat eyish	
	crisis, is, f	— kasallik jarayonining keskin o'zgarishi	
	curatio, onis, f	— davolash	
	diagnosis, is, f	— kasallikni aniqlash	
	genesis, is, f	— kelib chiqish, rivojlanish	
	lysis, is, f	— buzilish	
	metastasis, is, f	— kasallikning bir a'zodan ikkinchisiga o'tishi	
	mycosis, is, f	— terining zamburug' kasalligi	
	necrosis, is, f	— to'qimalarning o'lishi	
	palpatio, onis, f	— qo'l bilan paypaslab tekshirish	
	paralysis, is, f	— biron-bir a'zo faoliyatining, buzilishi, ishlamasligi	
	percussio, onis, f	— barmoq yoki bolg'acha bilan urib ko'rish, to'qillatish	
	prognosis, is, f	— kasallik rivojini oldindan bilish	
	sclerosis, is, f	— skleroz, tomirda qonning zichlanishi	
	sepsis, is, f	— sepsis, qon orqali zaharlanish	
	stenosis, is, f	— stenoz, torayish	
	transfusio onis, f	— transfuziya, quyish	
	transfusio sanguinis	— qon quyish	
S—M:	cutis, is, f	— teri	
	bilis, is, f	— o't (safro)	
	extremitas, atis, f	— uchi, oxiri	
	graviditas, atis, f	— homilador	

	graviditas extrauterina	— homilaning bachadon- dan tashqarida
rivojlanishi	iris, iridis, f	— ko'z rangdor pardasi
	meninx, ngis, f	— miya pardasi
	sanguis, inis, m	— qon
	symphysis, is, f	— birlashish, qo'shilish
	tendo, inis, m	— pay, chandir
	terminatio, onis, f	— xotima, yakun
	testis, is, m	— tuxum (urug')
	tuberositas, atis, f	— g'adur-budir
	convulsio, onis, f	— tutqanoq, mushaklar- ning beixtiyor qisqarishi
	extractio, onis, f	— 1) sug'orish, olib tash- lash, so'rish, 2) ajratib olish (so'rim)
	febris, is, f	— isitma, bezgak
	incisio, onis, f	— kesik
	inflammatio, onis, f	— yallig'lanish
	paresis, is, f	— qisman shol, falaj bo'lish
	perforatio, onis, f	— teshilish
	synthesis, is, f	— qo'shilma, birikma
	tussis, is, f	— yo'tal
M—F:	Adonis, idis, m	— gulizardak
	borax, acis, f	— tanakor
	Digitalis, is, f	— angishvonagul
	dosis, is, f	— miqdor o'lchovi
	emulsio, onis, f	— emulsiya, bir-biriga mos kelmaydigan ikki xil suyuqlik aralashmasi
	Filix, icis, f	— qirqquloq
	hirudo, onis, f	— zuluk
	injectio, onis, f	— tomir yoki teri ostiga igna orqali dori yuborish
	mucilago, inis, f	— shilliq modda
	narcosis, is, f	— og'riq sezdirilmaydigan yoki behush qilish
	pars, partis, f	— qism
	pulvis, eris, m	— kukun

	radix, icis, f	— ildiz
	solutio, onis, f	— eritma
	Thermopsis, idis, f	— afsonak
	pix, picis, f	— yelim
	Pix liquida	— qatron
F:	apis, is, f	— asalari
	Arachis idis, f	— yeryong'oq
	aspersio, onis, f	— sepma dori
	basis, is, f	— asos
	Mays, ydis, f	— makkajo'xori
	nux, nucis, f	— yong'oq
	Plantago, inis, f	— zubturum
	Ribes, is, n	— qorag'at
	Sinapis, is, f	— xantal
	Solutio Ammonii caustici	— novshadil spirti
	suspensio, onis, f	— suspenziya

49-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

81-mashq. Quyidagi otlarning lotin nomiga qarab o'zbekcha muqobilini o'z o'rniga qo'ying. M.

Appendix	qo'l bilan paypaslab kasallikni aniqlash
articulatio	qon orqali zaharlanish
auris	kasallikning bir a'zodan ikkinchisiga o'tishi
cartilago	kasallikni aniqlash
dens	shikastlanish
larynx	davolash
pancreas	eshitib ko'rish
pharynx	kasallikning kelib chiqishi haqida ma'lumotnoma
thorax	o'siq
amputatio	bo'g'im
anamnesis	tog'ay
auscultatio	quloq
contusio	tish
curatio	hiqildoq

diagnosis	me'da osti bezi
metastasis	halqum
palpatio	ko'krak qafasi
sepsis	kesib tashlash

82-mashq. Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab joylashtiring. S—M.

cutis	qisman shol, falaj bo'lish
bilis	teshilish
extremitas	yo'tal
graviditas	isitma, bezgak
meninx	yallig'lanish
sanguis	sug'urish
tendo	teri
terminatio	o't (safro)
convulsio	uchi, oxiri
extractio	homiladorlik
febris	miya pardasi
inflammatio	qon
paresis	pay, chandiq
perforatio	xotima
tussis	tutqanoq

83-mashq. Lotincha so'zlarni o'zbekchasi bilan moslashtiring. M—F.

Adonis	igna bilan dori yuborish
borax	qirqquloq
Digitalis	yelim
dosis	afsonak
emulsio	eritma
mucilago	gulizardak
pulvis	tanakor
radix	angishvonagul
solutio	o'lchovli miqdor
Thermopsis	ikki xil suyuqlik qorishmasi
pix	shilliq modda
injectio	kukun
Filix	ildiz

84-mashq. *Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab o'rniga qo'ying.*
F.

Apis	novshadil spirti	
Arachis	suspenziya	
aspersio	xantal	
Mays	qorag'at	
nux	asalari	
Plantago		yeryong'oq
Ribes	sepma	
Sinapis		makkajo'xori
suspensio		yong'oq
solutio Ammonii	zubtutum	

85-mashq. *Quyidagi otlarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. Sing. Gen. Sing. et Pluralis da turlang.*

- M: asos, yo'l, bo'shliq, miya ortig'i, chanoq, tomir, to'qima kasalligi.
S—M: ko'z rangdor pardasi, birlashish, tuxum, kesik, qo'shilma.
M—F: qirqquloq, zuluk, behush qilish, qism, kukun, qatron.
F: eryong'oq, sepma, makkajo'xori, zubtutum, qorag'at, xantal.

Namuna:

86-mashq. *Quyidagi atamalarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: articulatio composita, cavitas thoracis, cavitas pharyngis, cavitas oris, dens serotinus, auris interna, basis crani, cervix uteri, transfusio sanguinis, radix pulmonis
S—M: articulationes digitorum pedis, ligamentum apicidentis, arteria carotis interna, plicae iridis, compressio cerebri, raphe pharyngis, canalis radices dentis, symphysis mandibulae, erosio cervici uteri, graviditas extra uterina, tussis convulsiva, tumor laryngis
M—F: infusum radices Valerianae, solutio lodi spirituosa, solutio Folliculino oleosa pro injectionibus, solutio Natrii chloridi isotonica, solutio Ammonii caustici, extractum Thermopsisidis

siccum infusum radices Althaeae, pix liquida Betulae,
extractum Aloës fluidum

87-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: oʻng qism, burun togʻayi, togʻay uchi, dumgʻaza suyagi boʻshligʻi, oʻrta, ichki va tashqi quloq, koʻrish yoʻli (kanali), limfa tomiri, oʻpka asosi, murakkab boʻgʻin, qon quyish.
- S—M: ichki toʻsiq, miya pardasi, tanglay yoʻli, keng pay, sut tishlari, meʻdaning kengayishi, qiziloʻngachning torayishi.
- M—F: natriy brom, kaliy brom, eritma, igna orqali dori yuborish uchun suv, achchiq ildiz, murakkab kukun, rovoch ildizi kukuni, angishvonagul bargi kukuni, gulizardak oʻti, afsonak oʻti damlamasi, amidopirin kukuni, yeryongʻoq moyi, paxta ildizi poʻstlogʻi, shirinmiya ildizining murakkab kukuni, novshadil spirti.

88-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlarga moslashtiring va oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Pulvis (compositus, a, um) solutio (spirituosus, a, um) bronchitis (acutus, a, um) auris (medius, a, um) pleuritis (siccus, a, um) meningitis (epidemicus, a, um) articulatio (compositus, colitis (chronicus, a, um) a, um)

89-mashq. *Quyidagi retseptlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Infusi herbae Thermopsisidis 0,1—100 ml

Liquoris Ammonii anisati 1 ml

Natrii benzoatis 0,6

Sirupi Althaeae 20 ml

Misce. Da.

Signa: Bir choy qoshiqdan kuniga 3—4 mahal

Recipe: Tabulettas Oleandomycini phosphatis obductas numero 25

Da. Signa: 1 tabletkadan kuniga 4—6 mahal

Recipe: Boracis

Natrii hydrocarbonatis ana 20,0

Natrii chloridi 10,0

Olei Menthae guttas III

Misce, fiat pulvis

- Da. Signa: Chayqash uchun.
Recipe: Calcii carbonatis praecipitatis
Natrii hydrocarbonatis
Bismuthi subnitratis ana 0,3
Extracti Belladonnae 0,015
Misce, fiat pulvis.
Dentur tales doses numero 20
Signetur: 1 donadan kuniga 3 marta.
- Recipe: Strychnini nitratis 0,05.
Phenobarbitali 5,0
Pulveris et radices Valerianae quantum satis
Misce, fiat pilulae numero 100
Da. Signa: Har kuni 2—3 hab doridan.
- Recipe: Chlorali hydratis 1,0
Mucilaginis Amyli
Aquae destillatae ana 25 ml
Misce. Da.
Signa: 1 donadan huqna uchun.
- Recipe: Pulveris foliorum Digitalis 0,05
Sacchari 0,3
Misce, fiat pulvis. Da tales doses numero 12
Signa: 1 donadan kuniga 3—4 mahal.

90-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- OI: 5 %li Glukoza eritmasidan 5 ml
Shunday miqdorda 6 ta ampula ber.
Belgila: Ko'k tomirga yuborish uchun.
- OI: 0,1 Tetratsiklin gidrokslorid tabletkasidan 30 dona ber
Belgila: 2 tabletkadan kuniga 3—4 mahal
- OI: Natriy xloriddan 0,45
Natriy gidrokarbonat
Kalsiy xlorid
Kalsiy xloriddan teng miqdorda 0,01
Glukozadan 0,5
Igna orqali quyish uchun suvdan 500 ml
Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!
Belgilansin: Ko'k tomirga yuborish uchun (tomchilab)
- OI: Pilokarpin gidroksloriddan 0,1
Tozalangan suvdan 10 ml

Aralashtir. Ber.
Belgila: Ko'zga tomizish uchun
Ol: Bariy sulfiddan 20,0
Rux oksidi
Bug'doy ohoridan teng miqdorda 10,0
Aralashtir. Bankada ber.
Belgila: Sochni to'kish uchun.
Ol: Zubturum shirasidan 50 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
Ol: Qayin qatronidan 5,0
Kseroformdan 3,0
Kanakunjut moyidan 100 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Bog'lash (malham) uchun (Vishnevskiy surtmasi).

1. *Femininum rodiga* tegishli otlar *Nom. Sing.da* qanday qo'shimchalarga ega?
2. *Femininum rodiga* oid otlarning yasashida qanday so'z yasovchi qo'shimchalar qo'llaniladi?
3. Tibbiy amaliyotda qo'llaniluvchi anionlarni aytib bering.
4. Lotincha-yunoncha ma'nodosh atamalarni bayon eting.
5. Birinchi guruhdagi sifatlar uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan rodda qanday moslashadi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Amicus cognoscitur amore, more, ore, re.

Do'st mehr-muhabbatda, axloqda, gapda va ishda bilinar.

Amor tussisque non celatur.

Sevgi va yo'talni yashirib bo'lmaydi.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

Zamon o‘zgarayapti, shu bilan birga biz ham o‘zgarayapmiz.

Si vera narretis, non opus sit testibus..

Agar haqiqatni gapirsangiz, guvohga hojat yo‘q.

Mendaci homini verum quidem dicenti credere non solemus.

Yolg‘onchining rost gapi ham yolg‘on bo‘lur.

50-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI *NEUTRUM* RODIGA TEGISHLI OTLAR

Neutrum rodiga oid otlar *Nom. Sing.*da quyidagi qo‘shimchalarga ega:

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Masculinum* rodiga qaraydi:

Ren, renis, m—buyrak; Lien, lienis, m—taloq; lichen, inis, m—temiratki; sal, is, m—tuz; aden, is, m—bez.

51-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI *NEUTRUM* RODIGA TEGISHLI OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. **-itis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi yallig‘lanish jarayonini ifodalaydi:

hepatitis—jigar yallig‘lanishi, hepar—jigar,
arthritis—bo‘g‘im yallig‘lanishi, arthron —bo‘g‘im so‘zidan hosil qilingan.

2. **-ema** va **-oma** so‘z yasovchi qo‘shimchalari sepkil, shish va yiringli yara ma‘nosini anglatadi.

blepharodema
adenoma

— ko‘z qovoqlarining shishi,
— bez shishi,

odontoma	— tish shishi,
emphysema	— terining havo borligi natijasida kengayishi,
exanthema	— terida toshma paydo bo'lishi

1. **-osis** so'z yasovchi qo'shimchasi yallig'lanishiga oid bo'lmagan kasalliklarni ifodalaydi:

nephrosclerosis	— buyrak sklerozi
acidosis	— kislotaning me'yoridan ortiq bo'lishi
neurosis	— asab sistemasi faoliyatining buzilishi

2. **-asis, -esis** so'z yasovchi qo'shimchalari yallig'lanishga oid bo'lmagan kasalliklarning sharoitini, harakatini yoki holatini aniqlaydi:

cholelithiasis	— o't pufagida tosh paydo bo'lish kasalligi
diuresis	— ma'lum vaqt ichida hosil bo'lgan siydik miqdori

52-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:.	Abdomen, inis, n	— oshqozon, me'da
	caput, itis, n	— bosh, boshcha
	corpus, oris, n	— gavda, tana
	diaphragma, atis, n	— ko'krak-qorin to'sig'i (muskulli devor)
	femur, oris, n	— son
	foramen, inis, n	— teshik
	hepar, atis, n	— jigar
	lien, lienis, m	— taloq
	pectus, oris, n	— ko'krak
	ren, renis, m	— buyrak
	asthma, atis, n	— nafas qisishi
	carcinoma, atis, n	— xavfli o'sma, rak
	glaucoma, atis, n	— ko'z ichi qon bosimi- ning oshishi
	sarcoma, atis, n	— biriktiruvchi to'qima- dan o'sadigan xavfli o'sma
	symptoma, atis, n	— belgi, alomat

M:	aden, enis, m	— bez
	crus, cruris, n	— boldir
	occiput, itis, n	— ensa
	rete, is, n	— to'rsimon parda (ko'zga oid)
	zygoma, atis, n	— yong'oq
	viscus, eris, n	— ichki
	eczema, atis, n	— chilla yara
	emphysema, atis, n	— terining havo borligi natijasida kengayishi
	erythema, atis, n	— qizillik (dog')
	neoplasma, atis, n	— o'sma
	oedema, atis, n	— shish
	trachoma, atis, n	— shilpiqlik (traxoma)
	ulcus, eris, n	— yara
	vulnus, eris, n	— jarohat
M—F:	Secale, is, n	— javdari bug'doy
	Secale cornutum	— shoxkuya (bot.)
	sulfur, uris, n	— oltingugurt
	jecur, oris, n	— jigar
	oleum jecoris Aselli	— baliq yog'i
	semen, inis, n	— urug'
	rhizoma, atis, n	— ildizpoya
	viride, is, n	— maysa, ko'kat
F:	albumen, inis, n	— oqsil
	alumen, inis, n	— achitqi, achchiqtosh
	elexir, iris, n	— eleksir
	gargarisma, atis, n	— chayqash
	genus, eris, n	— rod, jinc
	lac, lactis, n	— sut
	mel, mellis, n	— asal
	Nuphar, aris, n	— nilufar (sariq gulli dori-vor suv o'simligi)
	sal, salis, m	— tuz
	stigma, atis, n	— tumshuqcha, og'izcha (bot.)
	tempus, oris, n	— vaqt
	ex tempore	— kerakli vaqtda, kera-gicha

53-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

91-mashq. Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.

abdomen	belgi, alomat
caput	xavfli o'sma
corpus	taloq
diaphragma	biriktiruvchi to'qimadan o'sadigan xavfli o'sma
femur	buyrak
hepar	oshqozon
lien	bosh
pectus	gavda
ren	ko'krak-qorin to'sig'i
carcinoma	son
symptoma	jigar
sarcoma	ko'krak

92-mashq. Quyidagi otlarni ma'nosiga qarab joylashtiring. S—M.

aden	shilpiqlik
crus	yara
occiput	shish
zygoma	jarohat
eczema	bez
erythema	boldir
neoplasma	yong'oq
oedema	ensa
trachoma	qizillik (dog')
ulcus	o'sma
vulnus	chilla yara

93-mashq. Lotincha atamalarni o'zbekcha muqobili bilan moslashtiring. M—F.

Secale	ildizpoya
sulfur	urug'

jecur	ko'kat
Secale cornutum	oltingugurt
oleum jecoris Aselli	javdari bug'doy
semen	jigar
rhizoma	qorakuya
viride	baliq yog'i

94-mashq. *Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab o'z o'rniga qo'ying. F.*

Albumen	tuz
elixir	kerakli vaqtda
alumen	sariq nufar
gargarisma	oqsil
lac	achitqi, achchiqtosh
mel	eleksir
Nuphar	chayqash
sal	sut
ex tempore	asal

95-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Singularis et Plur da turlang.*

- M: oshqozon, nafas qisishi, ko'z ichi qon bosimining oshishi, belgi.
- S—M: to'rsimon parda, yonoq, ensa, ichki, chilla yara.
- M—F: oltingugurt, jigar, urug', baliq yog'i, ildizpoya.
- F: tumshuqcha, vaqt, chayqash, eleksir, oqsil, achitqi.

Namuna:

96-mashq. *Quyidagi so'z birikmalaridan tibbiy atama yasang va ma'nosini aniqlang.*

bronch —	arthr —	myocard —
col —	cervis —	nephr —
encephal — — itis	dermat — — itis	odont — —
itis		

gingiv	—	myos	—	parat	—
mast	—	neur	—	rach	—
vagin	—			stomat	—
rhin	—			prostat	—
polimyel	— —	itis		radicul	— — itis
periton	—		metr	—	
tonsill	—			gastr	—

97-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: foramen mandibulae, cavitas abdominis, foramen venae caevae, foramen apicis dentis, corpus humeri, caput femoris, ten dexter, angina pectoris, fractura femoris, emphysema pulmonum, carcinoma vesicae felleae
- S—M: foramina incisiva, foramina palatina, foramen spinosum, rete testis, crus dextrum et sinistrum, lobuli hepatis, diaphragma pelvis, symptomata certa morbi, ulcus duodeni, vulnus capitis, erythema cutis
- M—F: Sulfur praecipitatum, oleum jecoris Aselli, semen Lini, mucilago seminis Lini, rhizoma Filicis maris, pulvis Secalis cornuti
- F: rhizoma Eleutherococci, semen Schizandrae, acidum Lacticum, rhizoma Nupharis lutei, stigma Maydis, radix Veratri.

98-mashq. *Quyidagi so'zlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: aylana teshik, son tanasi, chap buyrak, me'da osti bezi tanasi, uzunchoq bosh, nafas qisishi belgisi, jigarning xavfli o'smasi.
- S—M: chap boldir, jigarning chap bo'lagi, to'g'ri ichak yarasi, qizil ekzema, hiqildoq shishi, to'sh tanasi.
- M—F: achchiq urug', valeriana ildizpoyasi, zig'ir urug'i, oshqovoq urug'i, tozalangan oltingugurt, afsonak urug'i.
- F: kuydirilgan achchiqtosh, makkajo'xori popugi, achchiq bodom urug'i, qora xantal urug'i, oshqovoq urug'i emulsiyasi.

99-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Lien (sanus, a, um) crus (dexter, tra, trum) ren (sinister, tra, trum) corpus (luteus, a um) hepar (adiposus, a, um) alumen (ustus, a, um) oedema (malignus, a, um) gargarisma (tepidus, a, um)

100-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe: Emulsi olei jecoris Aselli 200,0
Da in vitro fusco.
Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 2 mahal.
- Recipe: Corporis Vitrei 2 ml
Da in ampulla.
Signa: Teri ostiga yuborish uchun.
- Recipe: Sulfuris depurati
Magnesii oxydi
Sacchari ana 10,0
Misce. Da.
Signa: Yarim choy qoshiqdan ichish uchun.
- Recipe: Picis liquidae Betulae
Sulfuris praecipitati ana 3,0
Vaselini ad 30,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Surtma.
- Recipe: Emulsi seminum Cucurbitae 100 ml
Da Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Recipe: Extracti stigmatum Maydis fluidi 20 ml
Da. Signa: 30—40 tomchidan kuniga 2—3 mahal.

101-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- OI: Achchiqtoshdan 4,0
Borat kislotasidan 6,0
Tozalangan suvdan 200 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Malham uchun.
- OI: Tozalangan oltingugurtdan 0,3
Shaftoli moyidan 30,0
Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!
Belgilansin: Igna orqali yuborish uchun
- OI: Makkajo'xori popugidan 20,0

Ber. Belgida: 1 stakan qaynoq suvga bir osh qoshiqda damlansin va 1 osh qoshiqdan kuniga uch mahaldan ichish uchun.

Ol: Yeryong'oq urug'i emulsiyasidan 180 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga uch marta.

Ol: Qorakuyaning suyuq ekstraktidan

Suvqalampirning suyuq ekstraktidan teng miqdorda
10 ml

Jag'-jag'ning suyuq ekstraktidan 10 ml

Aralashtirilsin. Berilsin.

Belgilansin: 30 tomchidan kuniga uch marta.

Ol: Salitsilat kislotadan 2,0

Kuydirilgan achchiqtosh

Talkdan teng miqdorda 50,0

Aralashtir. Ber.

Belgila: Sepma.

1. *Neutrum* rodiga tegishli otlar Nom. Sing. da qanday qo'shimchalarga ega?
2. *Neutrum* rodiga oid otlarning yasalişida qanday so'z yasovchi qo'shimchalar qo'llaniladi?
3. Birinchi guruh sifatleri uchinchi guruhda turlanuvchi *Neutrum* rodidagi otlar bilan qanday moslashadi?
4. Lotincha-yunoncha ma'nodosh otlarni aytib bering.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Non quaerit aeger medicum eloquentem, sed sanantem.

Bemor shirinsuxan shifokorni emas, sog'aytiruvchi shifokorni istaydi.

Est modus in rebus.

Hamma narsaning chegarasi (me'yori) bor.

Non omne, Quod nitet, aurum est.

Yaltiroq narsalar oltin bo‘lavermaydi.

Notae inflammationis sunt quattuor: rubor et tumor cum calore et dolore.

Yallig‘lanishning belgilari to‘rtta: qizarish va shish hamda isitma og‘riq bilan.

Optimum medicamentum quies est.

Orom eng yaxshi doridir.

54-§. YUNON TILIDAN KIRIB KELGAN TIBBIY ATAMALAR

Lotin tiliga va tibbiy atamalarga yunon tilidan kirib kelgan ko‘pgina so‘zlarni uchratish mumkin. Bularning ayrimlari o‘zining sof yunoncha shaklini saqlab qolgan, boshqalari esa lotin tili qo‘shimchalarini qabul qilgan. Shuning uchun ham ularning kelishiklarda turlanish xususiyatlarini esda saqlash lozim.

Birinchidan, Masculinum roddagi otlar Nom. Sing. da -es. Gen. Sing. esa -ae qo‘shimchasi bilan tugaydi va birinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo‘shimchalarini oladi. Masalan:

Diabetes, diabetae, m	— qand kasalligi,
ascites, ascitae, m	— istisqo, qoringa suv yig‘ilishi

Ikkinchidan, Femininum roddagi otlar Nom. Sing. da -e, Gen. Sing. da -es kelishik qo‘shimchalari bilan tugaydi. Birlik sonida turlanganda yunon tili qo‘shimchalari saqlanib, ko‘plik sonida esa birinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo‘shimchalarini qabul qiladi.

Phlegmone, phlegmones, f	— yallig‘lanish
rhaphe, rhapses, f	— chok, chok chizig‘i

systole, systoles, f — qisilish, siqilish

Uchinchidan, **-on** qo‘shimchali otlar ikkinchi guruhda turlanuvchi Neutrum roddagi otlar kabi kelishiklarda turlanadi:

Sceleton, sceleti, n — skelet

organon, organi, n — a‘zo

To‘rtinchidan, Neutrum roddagi otlar Nom. Sing. da **-ma**, Gen. Sing. da **-atis** qo‘shimchasi bilan tugaydi va uchinchi guruhda turlanuvchi Neutrum roddagi otlar kabi turlanadi, lekin Dativus et Ablativus Plur. da **-ibis** o‘rniga **-is** qo‘shimchasi qo‘yiladi:

Eczema, eczematis, n — chilla yara,

gramma, grammatis — gramm,

systema, systematis, n — sistema.

Beshinchidan, **-is** qo‘shimchali yunon tilidan kirib kelgan teng murakkab so‘zlar uchinchi guruhda turlanuvchi Masculinum yoki Femininum rodlariga tegishli otlarning kelishik qo‘shimchalarini oladi, lekin quyidagi turlanish xususiyatlariga ega:

a) Accusativus Singularis da **-em** (o‘rniga — **im**)

Dativus Singularis da **-e** (o‘rniga **-i**)

Genetivus Pluralis da **-um** (o‘rniga —

ium)

qo‘yiladi

Basis, basis, f — asos

crisis, crisis, f

— kasallik jarayonining
keskin oʻzgarishi.

55-§. QUIYDAGI YUNONCHA ATAMALARNI YOD OLING!

M:	ancon, onis, m	— tirsak
	angeion, ii, n	— tomir
	arthron, i, n	— boʻgʻim
	carcinoma, atis, n	— xavfli oʻsma, rak
	cele, es, f	— dabba, churra tushishi
	colon i, n	— yoʻgʻon ichakning koʻ- richakdan toʻgʻri ichak- kacha boʻlgan qismi
	cystis, is, f	— pufak
	derma, atis, n	— teri
	desma, atis, n	— bogʻlam
	encephalon, i, n	— bosh miya
	enteron, i, n	— ichak
	ganglion, ii, n	— tugun
	genion, i, n	— iyak, engak
	haema, atis, n	— qon (tomir ichagidagi)
	kephale, es, f	— bosh
	keratoma, atis, n	— epidermis, shox qavat- ning oʻsma kabi qalin- lashuvi
	lipoma, atis, n	— yogʻli oʻsma
	myxoma, atis, n	— shilliq parda sarkomasi
	neuron, i, n	— asab
	osteon, i, n	— suyak
	pyon, i, n	— yiring
	rhapfe, es, f	— chok
	soma, atis, n	— gavda, tana
	stoma, atis, n	— ogʻiz
	zygoma, atis, n	— yonoq
S—M:	anamnesis, is, f	— xotirlash, eslash
	angiostenosis, is, f	— tomirning torayishi
	apostema, atis, n	— chipqon, sizlogʻich

ascites, ae, f	— assit, qoringa suv
yig'i-	lishi
brachypnoë, ës, f	— nafas olishning qisqaligi
cardiorrhesis, is, f	— yurak faoliyatining to'xtashi (yorilishi)
cataplasma, atis, n	— issiq suvga ho'llangan doka bog'lam yo'li bilan davolash
cholelithiasis, is, f	— o't xaltachasiga tosh
cholestasis, is, f	yig'ilishi
	— o'tning to'planib qo-
	lishi
diabetes, ae, f	— qand kasalligi
diastole es, f	— yurakning kengayishi
dyspnoë ës, f	— nafas qisishi, harsillash
enteroptosis, is, f	— ichaklarning pastga qarab siljishi
epidermis, is, f	— teri ustki qavati
gastroptosis, is, f	— me'daning pastga qarab siljishi
haemoptoë, ës, f	— nafas yo'li orqali qon tupurish
hydrohepatosis, is, f	— jigarda suyuqlik to'p-
	lanishi
iridorrhesis, is, f	— ko'z rangdor pardasi-
	ning yorilishi
kyesis, is, f	— homiladorlik
neurosis, is, f	— asab kasalligi
odontopoësis, is, f	— tish chiqishi
psychosis, is, f	— ruhiy kasallik
systole, es, f	— yurakning bir me'yorda qisqarishi
uropoësis, is, f	— siydik hosil bo'lishi
xeroderma, atis, n	— terining quruqlashishi
M—F: Aloë, ës, f	— aloy, sabur
astma, atis, n	— nafas bo'g'ilishi
basis, is, f	— asos, negiz
chole, es, f	— o't (safro)
clyasma, atis, n	— huqna, to'g'ri ichakni yuvish

crisis, is, f	— kasallik jarayonining keskin o'zgarishi
dosis, is, f	— miqdor o'lchovi
diagnosis, is, f	— kasallikni aniqlash
gargarisma, atis, n	— chayqash
hypnosis, is, f	— uxlatuvchi
mensis, is, f	— oy
narcosis, is, f	— sun'iy uyqu holati
pharmacon, i, n	— dori-darmon
phyton, i, n	— o'simlik
pneumon, i, n	— o'pka
praxis, is, f	— amaliyot
psyche, es, f	— ruh
pyrosis, is, f	— jig'ildon qaynashi, zarda
rhizoma, atis, n	— ildizpoya
syntoma, atis, n	— belgi, alomat
systema, atis, n	— sistema, tarmoq

102-mashq. *Yunoncha atamalarni o'zbekcha muqobili bilan moslashtiring. M.*

Angeion	suyak
arthron	yiring
carcinoma	og'iz
cele	bosh
colon	asab
cystis	tomir
derma	bo'g'im
encephalon	xavfli o'sma
enteron	dabba
ganglion	yo'g'on ichakning ko'richakdan to'g'ri ichakkacha bo'lgan qismi
genion	pufak
haema	teri
kephale	ichak
neuron	bosh miya
osteon	tugun
pyon	iyak, engak
stoma	qon

103-mashq. Quyidagi atamalarni mazmuniga qarab o'z o'rniga qo'ying. S—M.

Anamnesis	asab kasalligi
angiostenosis	terining quruqlashishi
apostema	siydik hosil bo'lishi
ascites	yurakning bir me'yorda qisqarishi
cardiorrhexis	ruhiy kasallik
cataplasma	xotirlash
diabetes	o'tning to'planib qolishi
diastole	tomirning torayishi
dyspnoë	yurak faoliyatining to'xtashi
neurosis	issiq suvga ho'llangan doka bog'lash yo'li bilan davolash
psychosis	qand kasalligi
cholestasis	yurakning bir me'yorda kengayishi
systole	nafas qisishi
uropoësis	chipqon
xeroderma	istisqo, qoringa suv yig'ilishi

104-mashq. Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M—F.

Aloë	ildizpoya
asthma	belgi
basis	chayqash
chole	uxlatuvchi
clyσμα	dori-darmon
dosis	o'pka
diagnosis	ruh
gargarisma	aloy
hypnosis	nafas bo'g'ilishi
pharmacon	asos, negiz
narcosis	o't (safro)
phyton	to'g'ri ichakni yuvish
psyche	miqdor o'lchovi
rhizoma	kasallikni aniqlash
symptoma	sun'iy uyqu holati
pneumon	o'simlik

105-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Gen. Singularus hamda Plur. da turlang.*

- M: tirsak, xavfli o'sma, bog'lam, qon, yog'li o'sma, gavda, yonoq.
- S—M: nafas olishning qisqaligi, o't pufagiga tosh yig'ilishi. Ichakning pastga qarab siljishi, terining ustki qavati, me'daning pastga qarab siljishi, jigarda suyuqlik to'planishi, ko'z rangdor pardasining yorilishi.
- M—F: aloy, o't (safro), kasallik jarayonining keskin o'zgarishi (miqdor o'lchovi), kasallikni aniqlash, chayqash, dori-darmon, o'pka, ruh.

Namuna:

106-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

rete (venosus, a, um)	rhizoma (amarus, a, um)
os (latus, a, um)	rete (arteriosus, a, um)
diagnosis (certus, a, um)	auris (medius, a, um)
systema (nervosus, a, um)	oedema (malignus, a, um)

107-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

basis cranii	canalis dentis
crisis morbi	rhizoma cum radicis
radix dentis	symptomata gastricis
anamnesis morbi	rhizoma Tormentillae

108-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Emulsi seminum Juglandis 180 ml

Da. Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 3 mahal.

Recipe: Decocti rhizomatis Tormentillae ex 6,0—150 ml

Sirupi Sacchari 10 ml

Misce. Da.

Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 3 marta

Recipe: Pulveris Glycyrrhizae compositi 20,0

Da.

Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 2 marta.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Quilibet fortunae suae faber.

Har kim o'z baxtini o'zi yaratadi.

Potius mori quam foedari.

Sharmanda bo'lguncha, o'lgan yaxshidir.

Nihil est tam populare, quam bonitas.

Xalq yaxshilikni yuksak qadrlaydi.

Qui non laborat, non manducet.

Ishlamagan — tishlamaydi.

Aliis inserviando consumor.

O'zgalarga nur berib, o'zim ado bo'laman.

56-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARI

Ikkinchi guruh sifatleri uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo'shimchalarida turlanadi. Ikkinchi guruh sifatleri uchta kichik guruhga bo'linadi:

1. (Teng murakkab) uch qo‘shimchali sifatlarda har bir rod o‘zining qo‘shimchasiga ega bo‘ladi:

Masculinum rodi	-er, aser (m)	— o‘tkir
Femininum rodi	-is, acris (f)	— o‘tkir
Neutrum rodi	-e, acre (n)	—

o‘tkir

Bu guruhning lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi:

Silvester, tris, tre — o‘rmonga oid

2. (Teng murakkab) ikki qo‘shimchali sifatlarda Masculinum va Femininum rodi **-is**, medicinalis — tibbiy, Neutrum rodi **-e**, medicinale — tibbiy.

letalis, e — o‘ldiruvchan

3. (Noteng murakkab) bir qo‘shimchali sifatlarda uchala rod bir qo‘shimchaga, ya’ni **-s**, **-x**, yoki **-g** qo‘shimchalariga ega bo‘lishi mumkin. Bunda lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Birinchi Nom. Sing. shakli to‘liq yoziladi, keyin Gen. Sing. ning kelishik qo‘shimchasi ko‘rsatiladi:

Simplex, icis	— oddiy
recens, ntis	— yangi chiqqan, uzilgan, buzilmagan
par, paris	— bir xil, baravar, teng
teres, etis	— dumaloq, soqqasimon

57-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARINING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. **-ilis, -bilis** so‘z yasovchi qo‘shimchalari sifatning majhullik xususiyatini anglatadi:

facilis — yengil, facere — qilmoq, bajarmoq

mobilis — yengil, harakatchan, movere — harakatlanmoq

sanabilis — davolanishi mumkin, sanare — davolamoq

flagilis — mo‘rt, sinuvchan, frangere — sinmoq

volatilis — uchuvchan, volere — uchmoq fe‘llaridan hosil qilingan

2. **-alis, -aris** so‘z yasovchi qo‘shimchalari sifatning biror narsaga qarashlilikini, biror narsaga bog‘liqligini yoki biror narsadan kelib chiqqanligini ko‘rsatishi mumkin:

dorsalis — orqa tomonga oid, dorsum — orqa tomon

lateralis — yonboshga tegishli, latus, lateris — yonbosh

palmaris — kaftga oid, palma — kaft

plantaris — oyoq kaftiga oid, planta — oyoq kafti so‘zlaridan hosil qilingan.

Tibbiyotda qo‘llaniluvchi sifatlarning asosiy qismini ikkinchi guruh sifatlari tashkil qiladi.

58-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	Biceps, bicipitis	— ikki boshli
	cerebralis, e	— miyaga oid
	cervicalis, e	— bo‘yinga tegishli
	costalis, e	— qovurg‘aga qarashli

	intercostalis, e	— qovurg'alar orasiga oid
	cranialis, e	— kalla suyagiga tegishli
	dorsalis, e	— orqa tomonga qarashli
	ethmoidalis, e	— panjarasimon
	facialis, e	— yuzga (betga) tegishli
	lateralis, e	— yonboshga oid
	nasalis, e	— burunga oid
	occipitalis, e	— ensaga tegishli
	renalis, e	— buyrakka qarashli
	sacralis, e	— dumg'azaga oid
	sphenoidalis, e	— ponasimon
	spinalis, e	— orqa o'simtga oid
	temporalis, e	— chakkaga oid
	vertebralis, e	— umurtqaga tegishli
S—M:	articularis, e	— bo'yinga oid
	ascendens, entis	— ko'tariluvchi
	descendens, entis	— tushuvchi
	brachialis, e	— yelkasimon
	brevis, e	— qisqa
	caudalis, e	— quyruqqa oid
	centralis, e	— markaziy
	distalis, e	— markazdan (gavdadan) uzoq
	femoralis, s	— songa tegishli
	frontalis, e	— manglayga oid
	intervertebralis, e	— umurtqa oralig'iga tegishli
	intramuscularis, e	— mushak ichiga qarashli
	lacrimalis, e	— ko'z yoshiga oid
	lingualis, e	— tilsimon
	sublingualis, e	— til ostiga tegishli
	longitudinalis, e	— uzunasiga
	lumbalis, e	— belga oid
	muscularis, e	— mushakka tegishli
	ovalis, e	— tuxumsimon shakli
	parietalis, e	— bosh (suyak)ning tepa qismiga oid
	proximalis, e	— yuqori kamarga yaqin qism
	pulmonalis, e	— o'pkaga qarashli
	radialis, e	— bilakka oid

	reconvalescens, tis	— sog'aytiruvchi, sog'a-yuvchi
	sternoclavicularis	— to'sh-o'mrovga tegishli
	superficialis, e	— yuzaki
	teres, etis	— dumaloq, aylanasimon
	triceps, itis	— uch boshli
	ventricularis, e	— me'da
M—F:	aequalis, e	— teng baravar
	communis, t	— umumiy
	dulcis, e	— shirin
	letalis, e	— o'ldiruvchan
	majalis, e	— may oyiga tegishli
	medicinalis, e	— tibbiy
	naturalis, e	— tabiiy
	nitens, ntis	— yaltiroq
	Viride (is) nitens (ntis)	— brilliant yashili
	officinalis, e	— dorixonaga oid
	pectoralis, e	— ko'krakka tegishli
	simplex, icis	— oddiy
	solubilis, e	— eruvchan
	enterosolubilis, e	— ichakda eruvchi
	subtilis, e	— mayda
	talis, e	— shunaga, o'xshash
	vaginalis, e	— qinga oid
	vernalis, e	— bahorgi
F:	adiuvans, ntis	— yordamchi, ikkinchi darajali
	arvensis, e	— dalaga oid
	chinensis, e	— xitoycha
	consiliuens, ntis	— dori shaklini hosil qiluvchi
	corrigenans, ntis	— tuzatuvchi
	expectorans, ntis	— balg'am ko'chiruvchi
	glacialis, e	— muzsimon
	laxans, ntis	— surgi, ichni yumshatuvchi
	mollis, e	— yumshoq
	originalis, e	— asl nusxa
	paluster, tris, tre	— botqoqqa oid
	pinguis, e	— yog'li, moyli

purgans, ntis	— surgı
rectalis, e	— to'g'ri ichakka tegishli
recens, ntis	— yangi chiqqan, buzilmagan, aynimagan
silvester, tris, tre	— o'rmonga oid
tricolor, oris	— uch xil rangli
utilis, e	— foydali
vegetabilis, e	— o'simlikka oid
viridis, e	— yashil, ko'katsimon
volatilis, e	— uchuvchan
vulgaris, e	— oddiy

59-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

60-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARINING BIRINCHI, IKKINCHI HAMDA UCHINCHI GURUHLARDA TURLANUVCHI OTLAR BILAN RODDA, SONDA VA KELISHIKLARDA MOSLASHUVI

Ikkinchi guruh sifatlari birinchi, ikkinchi va uchinchi guruhlarda turlanuvchi otlar bilan rodda, sonda va kelishiklarda moslashadi, lekin kelishiklar bo'yicha turlanganda qo'shimchalari har xil bo'ladi. Masalan:

1. Tinctura simplex — oddiy spirtli eritma,
tinctura, ae, f — spirtli eritma,
simplex, icis — oddiy
2. Morbus gravis — og'ir kasallik,
morbus, i, m — kasallik,
gravis, e — og'ir.
3. Pars aequalis — teng qism,
pars, partis, f — qism,

aequalis, e — teng.

4. Semen dulce — shirin urug'
semen, inis, n — urug'
dulcis, e — shirin

109-mashq. *Sifatlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.*

Cerebralis	orqa o'simtaga oid
cervicalis	chakkaga tegishli
costalis	umurtqaga oid
cranialis	buyrakka oid
intercostalis	miyaga oid
dorsalis	bo'yinga oid
facialis	qovurg'aga qarashli
nasalis	qovurg'alar orasiga oid
occipitalis	kalla suyagiga tegishli
renalis	orqaga qarashli
sacralis	yuzga tegishli
spinalis	burunga oid
temporalis	ensaga tegishli
vertebralis	dumg'azaga oid

110-mashq. *Quyidagi sifatlarni mazmuniga qarab o'z o'rniga qo'ying. M—F.*

oid	Articularis	me'dasimon
	ascendens	bilakka oid
	descendens	o'pkaga qarashli
	brachialis	bosh (suyak)ning tepa qismiga
	candalis	bo'g'inga oid
	centralis	ko'tariluvchi
	femoralis	tushuvchi
	frontalis	yelkasimon
	intervertebralis	quyruqqa oid
	intramuscularis	markaziy

lacrimalis	songa tegishli
lingualis	manglayga oid
lumbalis	mushak ichiga qarashli
muscularis	umurtqa oralig'iga tegishli
parietalis	ko'z yoshiga oid
pulmonalis	tilsimon
radialis	belga oid
ventricularis	mushakka tegishli

111-mashq. *Lotincha atamalarning o'zbekcha muqobilini toping. M—F.*

aequalis	qinga oid
communis	shunaqa
dulcis	bahori
letalis	mayda
medicinalis	teng
naturalis	shirin
officinalis	o'ldiruvchan
pectoralis	tibbiy
simplex	tabiiy
solubilis	dorixonaga oid
subtilis	oddiy
talıs	eruvchan
vaginalis	ko'krakka tegishli
vernalis	umumiy

112-mashq. *Quyidagi atamalarni lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. F.*

Adiuvans	o'simlikka oid
constituens	yashil
corrigens	uchuvchan
expectorans	foydali
glacialis	to'g'ri ichakka tegishli
laxans	yordamchi
mollis	dori shakli hosil qiluvchi
originalis	uzatuvchi
pinguis	balg'am ko'chiruvchi
rectalis	muzsimon
utilis	surgi

vegetabilis	yumshoq
viridis	asl nusxa
volatilis	yog'li

113-mashq. *Quyidagi sifatlarni lotin tiliga tarjima qiling va lug'at shaklida yozing.*

- M: ikki boshli, qovurg'alar orasiga oid, panjarasimon, dumg'azaga oid, ponasimon chakkaga tegishli, orqaga (o'simtaga) oid, umurtqaga oid.
- S—M: yelkasimon, qisqa, markazdan uzoq, til ostiga tegishli, uzunasiga, shakli tuxumsimon, yuqori kamarga yaqin qism.
- M—F: may oyiga tegishli, yaltiroq, brilliant yashili, oddiy, ichakda eruvchi, qinga oid, mayda.
- F: dalaga oid, xitoycha, botqoqqa oid, surgil, buzilmagan, o'rmonga oid, uch xil rangli, o'simliksimon, oddiy.

114-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Foramen (vertebralis, e)	vena (temporalis, e)
intestinum (tenuis, e)	foramen (ovalis, e)
musculus (brevis, e)	pars (aequalis, e)
papilla (lacrimalis, e)	aether (medicinalis, e)
glandula (lacrimalis, e)	pulvis (simplex)
pars (abdominalis, e)	palatum (mollis, e)
vena (centralis, e)	

115-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Divide in partes aequales, da tales doses numero 10, pulveres simplicis, emplastrum simplex, aetner medicinaliis, viride nitens, infusum herbae, Adonidis vernalis, Sulfacylum solubile, elixir pectorale, extractum Pini silvestris naturale, herba Violae tricoloris recens, acidum Aceticum glaciale, Ricinus communis, olea vegetabilia, succus baccarum recens, rhizoma cum radicibus Valerianae recens.

116-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Succi gastrici naturalis 200 ml

Da in lagena originali.

Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal.

Recipe: Solutionis Viridis nitentis aquosae 1 % 20 ml

Da. Signa: Og'izga surtish uchun.

Recipe: Tincturae Convallariae majalis

Tincturae Valerianae simplicis ana 7,5 ml

Adonisidi 15 ml

Misce. Da

Signa: 20 tomchidan bir marta ichish uchun.

Recipe: Olei Terebinthinae

Linimenti volatilis ana 20,0

Misce. Da.

Signa: Surtish uchun.

Recipe: Coffeini-natrii benzoatis 1,0

Natrii bromidi 3,0

Tincturae Schizandrae chinensis 6 ml

Aquae destillatae 200 ml

Misce. Da.

Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Acidi salicylici

Acidi lactici ana 6,0

Acidi acetici glacialis 3,0

Collodii ad 20,0

Misce. Da.

Signa: Qavargan joyga surtish uchun.

117-mashq. Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.

- Ol: Bahorgi adonis o‘ti damlamasidan 180 ml
Natriy bromiddan 6,0
Kodein fosfatdan 0,2
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Ol: 20 %li sulfatsilning eruvchan surtmasidan 20 ml
Ber. Belgila: Burunga surtish uchun.
- Ol: Xitoy limonnigi kukunidan 0,5
Shunday kukundan 12 dona ber.
Belgila: 1 donadan kuniga 2 mahal.
- Ol: Gulxayri ildizi qaynatmasidan 180 ml
Ko‘krak eleksiri
Novshadil spirti
Natriy gidrokarbonatdan teng miqdorda 3,5
Dionindan 0,15
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan har 3 soatda ichish uchun.

1. Ikkinchi guruh sifatleri necha guruhga bo‘linadi?
2. Ikkinchi guruh sifatlarining lug‘at shakli qanday ifodalanadi?

3. Uch qo'shimchali, ikki qo'shimchali va bir qo'shimchali sifatlarni tushuntirib bering.
4. Sifatning majhullik xususiyatini anglatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
5. Sifatning biror narsaga bog'liqligini, qarashlilikini yoki kelib chiqishini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
6. Lotincha-yunoncha ma'nodosh sifatlarni aytib bering.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Alit lectio ingenium.

O'qish aqlni rivojlantiradi.

Contraria contrariis curantur.

Zaharning davosi — ziddi-zahar.

Medice, cura te ipsum.

Shifokor, muolajani o'zingdan boshla.

Nil desperandum.

Hech qachon umidsiz bo'lma.

Non bis in idem...

Bir gunoh uchun ikki marta jazolama.

61-§. HOZIRGI ZAMON ANIQ SIFATDOSHI

Ham fe'llik, ham sifatlik xususiyatlariga ega bo'lgan ayrim fe'l shakllari sifatdosh deb ataladi. Hozirgi zamon aniq sifatdoshini hosil qilish uchun I va II tuslanishidagi fe'llarning negiziga **-ns**, III va IV tuslanishdagi fe'llarning negiziga **-ens** qo'shimchasini qo'shish kifoya. Masalan:

I sanare — davolamoq, sanans — davolovchi,

II miscere — aralashtirmoq, miscens — aralashtiruvchi,

III dividere — bo‘lmoq, dividens — bo‘luvchi,

IV audire — eshitmoq, audiens — eshituvchi

62-§. QUYIDAGI SIFATDOSHLARNI XOTIRADA SAQLANG!

M:	Abducens	— uzoqlashtiruvchi
	afferens	— keltiruvchi
	deferens	— chiqaruvchi
	efferens	— olib chiquvchi
	ascendens	— ko‘tariluvchi
	descendens	— tushuvchi
	comitans	— yo‘ldoshlik etuvchi,
		kuzatuvchi
	communicans	— birlashtiruvchi
	fructuans	— tebranib (liqillab) turuvchi
	opponens	— qarama-qarshi qo‘yuvchi
	perforans	— teshuvchi (yo‘qoluvchi)
	recurrens	— qaytuvchi
	accelerans	— tezlatuvchi
	permanens	— doimiy
	prominens	— chiqib turuvchi
	reuniens	— qo‘shuvchi
	limitans	— chegaralovchi
S—M:	migrans	— adashgan
	dissecans	— yorib chiquvchi
	alternans	— o‘zgaruvchi
	deficiens	— yetishmovchi, yo‘qoluvchi
	differens	— har xil
	deformans	— shakli o‘zgaruvchi
	abscendens	— yiringlovchi
	reccurens	— qaytuvchi
	intermittens	— takrorlanuvchi
	remittens	— so‘nuvchi
	intercurrans	— oraliq, oradagi
	latens	— yashirin
	penetrans	— tarqaluvchi, yoyiluvchi
	perforans	— teshuvchi
	serpens	— sudraluvchi (yoyiluvchi)

	tremens	— titratuvchi, qaltiratuvchi
	imminens	— xavfli, tahlikali, dahshatli
	agitans	— harakatlanuvchi
	delurans	— bosinqirash
	convalescens	— sog'ayuvchi
	reconvalescens	— sog'ayuvchi
	recipiens	— oluvchi
	iuvans	— yordam beruvchi, ko'maklashuvchi
	patiens	— azob chekuvchi, kasallik tufayli azoblanuvchi
F:	laxans	— yumshatuvchi
	purgans	— tozalovchi
	excitans	— uyg'otuvchi
	relaxans	— susaytiruvchi
	adiuvans	— yordamchi
	corrigens	— tuzatuvchi
	constituens	— shakllantiruvchi

118-mashq. Lotincha sifatdoshlarni o'zbekchasi bilan moslashtiring. M.

abducens	qo'shuvchi
afferens	chiqib turuvchi
prominens	qaytuvchi
comitans	teshuvchi
communicans	uzoqlashtiruvchi
perforans	keltiruvchi
recurrens	kuzatuvchi
reuniens	birlashtiruvchi

119-mashq. Quyidagi sifatdoshlarni o'zbekcha muqobiliga qarab o'z o'rniga qo'ying. S—M.

Migrans	bosinqirash
dissecans	xavfli
alternans	yoyiluvchi
deformans	teshuvchi
abscendens	tarqaluvchi
intermittens	adashgan (adashuvchi)
remittens	shakli o'zgaruvchi

penetrans	yorib chiquvchi
perforans	o'zgaruvchi
serpens	yiringlovchi
delurans	takrorlanuvchi
imminens	so'nuvchi

120-mashq. *Quyidagi atamalarning o'zbekchasini lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. F.*

laxans	yordamchi
purgans	shakllantiruvchi
excitans	susaytiruvchi
relaxans	yumshatuvchi
adiuvans	tozalovchi
corrigens	uyg'otuvchi
constituens	tuzatuvchi

121-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- S—M.: ren migrans, absessus dissecans, pulsus alternans, pulsus deficiens, pulsus defferens, arthritis deformans, pneumonia absconens, typhus recurrens, febris intermittens, febris remittens, mobus intercurrentes, ulcus penetrans, ulcus perforans, ulcus serpens, delirium tremens, glaucoma imminens, paralysis M:agitans, diagnosis ex iuvantibus nervus abducens, vasa afferentia, vasa efferentia, ductus deferens, aorta ascendens, aorta descendens, arteria comitans, communicantes, costa fluctuans, musculus, opponens, arteriae perforantes, nervus recurrens, nervi accelerantes, dentes permanentes, vertebro seytima prominens, ductus reuniens, laminae limitantes.
- F. remedium laxans, remedium purgans, remedium excitans, remedia myorelaxantia, remedium adiuvens, remedium corrigens, remedium constituens

63-§. TO'RTINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

Otlarning to'rtinchi guruhiga Masculinum va Neutrum roddagi otlar kiradi. Masculinum roddagi otlar Nom.Sing. da **-us** qo'shimchasiga, Neutrum roddagi otlar esa Nom. Sing. da **-u** qo'shimchasiga ega. Ikkala roddagi otlar Gen. Sing. da **-us**

kelishik qo‘shimchasi bilan turlanadi va lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Masalan:

Spiritus, us, m — spirt,
genu, us, n — tizza.

Masculinum va *Neutrum* rodlaridagi otlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi:

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Femininum* rodiga tegishli:

manus, us, f — qo‘l, kaft
Querqus, us, f — eman

64-§. TO‘RTINCHI GURUH TURLANUVCHI OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANUVCHI SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

-**tus** yoki -**sus** so‘z yasovchi qo‘shimchalari fe’lning supin shaklidagi -**tum**, -**xum** qo‘shimchasi o‘rniga qo‘yiladi va sezishni, holatni yoki harakatni ifodalaydi. Masalan:

auditus — eshitish, auditum (fe’lning supin shakli), audire—
eshitmoq,

affluxus — oqish, affluxum fe’lining supin shakli, affluere—
oqmoq,

effectus — harakat, effectus fe’lining supin shakli,

efficere — qilmoq,

gustus — maza, ta'm, gustum (fe'lining supin shakli),
gustare—ta'mini tatimoq.

olfactus—hidlash, olfactum fe'lining supin shakli, olfacere—
hidlamoq,

pulsus—tomir urishi, pulsum fe'lining supin shakli, pellere—
itarmoq,

partus—tug'ish, partum fe'lining supin shakli,

parere—tug'moq,

plexus—chigal, plexum fe'lining supin shakli,

plectere—to'qimoq,

status—holat, ahvol, statum fe'lining supin shakli, stare—
turmoq,

tactus—paypaslab his etish, tactum fe'lining supin shakli,
tangere —tegmoq,

visus—ko'rish, visum fe'lining supin shakli,

videre—ko'rmoq.

sensus—sezish, sensum fe'lining supin shakli,

sentere—sezmoq,

habitus—tashqi ko'rinish, habitum fe'lining supin shakli,
habere—ega bo'lmoq.

65-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	Arcus, us, m	— yod, ravoq
	auditus, us, m	— eshitish
	ductus, us, m	— oqim
	manus, us, t	— qo'l, kaft
	plexus, us, m	— chigal
	processus, us m	— o'simta
	abcessus, us, m	— yiringlash

	collapsus, us, m	— yurak faoliyatining keskin susayib ketishi
	defectus, us, m	— nuqson, kamchilik
	exitus, um, m	— natija
	habitus, us, m	— tashqi ko'rinish
	infarctus, us, m	— infarkt, qon bilan ta'minlanishning to'xtashi natijasida to'qimalarning o'lishi
S—M:	status, us, m	— holat, ahvol
	afflexus, us, m	— oqish
	genu, us, n	— tizza
	effectus, us, m	— harakat
	meatus, us, m	— o'tish joyi, teshik
	sinus, us, m	—bo'shliq, chuqurlik
	textus, us, m	— to'qima
	abortus, us, m	— bola tashlash, muddatidan ilgari tug'ish
	decubitus, us, m	— yotaverishdan uvishib qolgan joy
	partus, us, m	— tug'ish
	pulsus, us, m	— tomir urishi
	prolapsus, us, m	— tushish
	pruritus, us, m	— qichish, qichima
	tactus, us, m	— paypaslab his etish
	vomitus, us, m	— qayt qilish
	visus, us, m	— ko'rish
M—F:	cornu, us, n	— muguz (shox)
	fructus, us, m	— meva
	olfactus, us, m	— hidlash
	Querqus, us, f	— eman
	spiritus, us, m	— spirt
	sensus, us, m	— sezish
	usus, us, m	— qo'llash, ishlatish

122-mashq. Quyidagi atamalarni lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. M.

Arcus
auditus

tashqi ko'rinish
natija

fructus	qo'llash
olfactus	spirt
Quercus	muguz (shox)
spiritus	meva
sensus	hidlash
usus	eman

125-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qilgan holda Nom. et Gen. Sing. hamda Plur. da turlang.*

M:	qo'l, o'simta, yiringlash, nuqson
S—M:	harakat, bola tashlash, tug'ish, tomir urishi, tushish
M—F:	meva, hidlash, eman, spirt, qo'llash

Namuna:

126-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

status naturalis, exitus letalis, arcus vertebrae, plexus cervicalis, ductus choledochus, abscessus pulmonis, infarctus myocardii, articulatio genus, arcus zygomaticus, processus spinosus, textus epithelialis, partus praematurus, spiritus aethylicus, decoctum corticis Quercus, sirupus fructuum Rosae, fructus Anisi, fructus Myrtilli, fructus Sorbi, spiritus dilutus.

127-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

abscessus (gangraenosus, a, um)	plexus (venosus, a, um)
arcus (venosus, a, um)	processus (osseus, a, um)
exitus (letalis, e)	spiritus (aethylicus, a, um)
fructus (amarus, a, um)	usus (internus, a, um)
manus (sinister, tra,	ductus (choledochus, a, um)

trum)

128-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Spiritus aethylici 95 % 20 ml

Aquae pro inectionibus 100 ml

Misce. Da.

Signa: 10 ml. dan ko'k tomirga yuborish uchun.

Recipe: Solutionis Iodi pro usu interno 15 ml

Da. Signa: 1—5 tomchidan sutga tomizib kuniga 3 marta ichilsin.

Recipe: Sulfuris depurati 2,0

Glycerini

Spiritus camphorati ana 5,0

Aquae destillatae 60 ml

Misce. Da. Signa: Yuz terisiga surtish uchun.

Recipe: Decocti fructuum Rhamni catharticae 200 ml

Sirupi Rhei 20 ml

Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Resorcini

Acidi carbolicum ana 10,0

Thymoli 1,0

Boracis 2,0

Glycerini 15 ml

Spiritus Vini rectificati 50 ml

Aquae destillatae ad 500 ml

Misce. Da. Signa: Teri qichishishida surtish uchun.

Recipe: Acidi salicylici 1,0

Spiritus aethylici 95 % 1,0

Collodii 8,0

Viridis nitentis 0,01

Misce. Da.

Signa. Sirtga qoʻllash uchun.

129-mashq. *Quyidagi reseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: 20 %li tozalangan uzum spirtidan 30 ml

30 %li glukoza eritmasidan 70 ml

Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!

Belgilansin: 20 ml. dan kuniga bir martadan bir
necha kun koʻk tomirga yuborish uchun

Ol: Metil koʻkidan 0,5

70 %li etil spirtidan 50 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: Teri kuygan paytda surtish uchun.

Ol: 33 %li suyultirilgan etil spirtidan 50 ml

Tozalansin! Berilsin!

Belgila: 20 ml. dan koʻk tomirga yuborish uchun

Ol: Qatron

Yashil sovundan teng miqdorda 15,0

95 %li etil spirtidan 15 ml

Suyuq surtma hosil boʻlguncha aralashtir.

Ber. Belgila: Sovunli qatron spirti.

1. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
2. Sifatlar to'rtinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi?
3. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlarning yasashida qanday so'z yasovchi qo'shimchalar ishlatiladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ut quisque est doctissimus, ita est modestissimus.

Kim aqlli bo'lsa, u kamtarin hamdir.

Nota bene.

E'tibor ber.

Fer patienter onus, fac sapienter opus.

Qiyinchiliklarga chidagan holda, oqilona ish qil.

Festina lente.

Sekinlik bilan shoshil.

Suum cuique.

Har kimniki o'ziga...

66-§. BESHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

Otlarning beshinchi guruhiga Femininum rodiga tegishli otlar kirib, Nom. Sing. da **-es**, Gen. Sing. da esa **-ei** qo'shimchalariga ega bo'ladi. Lug'at shakli quyidagi ko'rinishda bo'ladi:

Facies, ei, f — yuza, bet, yuz

res, rei, f — narsa, ish

Femininum roddagi otlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi.

Quyidagi so'zlarni esda saqlang:

1. Dosis letalis — o'ldiruvchi miqdor
pro dosi — bir marta qabul qilinishi kerak bo'lgan dori miqdori (dosis)
pro die — bir kunda qabul qilinishi kerak bo'lgan dori miqdori.
2. Species, ei, f — yig'ma so'zi hamma vaqt ko'plik sonida qo'llaniladi, chunki yig'ma bir necha dorivor o'simliklardan tashkil topgan bo'lishi mumkin:

yumshatuvchi yig'ma — species laxantes

siydik haydovchi yig'ma — species diuretical

Recipe: Specierum diureticarum 50,0

Misce, ut fiant species.

Ol: Siydik haydovchi yig'madan 50,0

Yig'ma bo'lguncha aralashtir.

67-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YODLANG!

M:	Facies, ei, f	— yuz, bet, yuza
S—M:	caries, ei, f	— chirish
	rabies, ei, f	— quturish
	scabies, ei, f	— qichima
M—F:	dies, ei, f	— kun
	dosis pro die	— bir kunda qabul qilinishi kerak bo'lgan dori miqdori
	species, ei, f	— yig'ma (dori turi)
F:	res, ei, f	— narsa, ish
	res rudes	— xomashyo

130-mashq. *Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M—F.*

facies		kun
caries		narsa
rabies		yig'ma
scabies	chirish	
dies		quturish
species	bet	
res	qichima	

131-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Gen; Singularis hamda Plur. da turlang.*

M—F: yuz, chirish, quturish, qichima, kun, yig'ma, narsa.

Namuna:

132-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

M: ossa faciei, nervus facialis, facies costalis, facies interna, facies lateralis

S—M: facies nasalis, facies cutis, facies renalis, caries dentis, rebies morbi, scabies morbi

M—F: species polyvitaminosae, species aromaticae, species sedativae, species antiasthmaticae, species laxantes, dosis letalis

F: species stomachicae, species diaphoreticae

133-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

caries (acutus, a, um)	fabies (paralyticus, a, um)
facies (externus, a, um)	facies (costalis, e)
facies (albus, a, um)	facies (internus, a, um)
caries (siccus, a, um)	facies (muscularis, e)

134-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tilida yozing. M—F.*

- Recipe: Specierum antiasthmaticarum 50,0
Da in scatula.
Signa: Bronxial nafas qisishida qo‘llash uchun.
- Recipe: Herbae Adonidis vernalis 2,0
Rhizomatis cum radicibus Valerianae 1,5
Misce, fiant species. Da in sacco.
Da. Signa: Damlab ichish uchun.
- Recipe: Florum Chamomillae
Herbae Millefolii
Herbae Absinthii
Foliorum Menthae piperitae
Foliorum Salviae ana 10,0
Misce, fiant species
Signa: Damlab ichish uchun.
- Recipe: Foliorum Menthae piperitae
Florum Sambuci
Florum Tiliae ana 30,0
Misce, fiant species, Da.
Signa: Choydek damlansin.
- Recipe: Corticis Frangulae
Foliorum Sennae ana 15,0
Florum Sambuci
Florum Chamomillae ana 7,0
Florum Malvae 2,0

Misce, fiant species. Da.

Signa: Choydek damlash lozim.

Recipe:

Radice Althaeae

Radice Glycyrrhizae ana 10,0

Herbae Thymi vulgaris 40,0

Misce, fiant species. Da in sacculo.

Signa: Qaynoq suvda damlash uchun.

135-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: Siydik haydovchi yigʻmadan 50,0

Xaltachada ber.

Belgila: Choyga oʻxshatib damlash uchun.

Ol: Bahorgi gulizardek oʻtidan 8,0

Qalampirmunchoq bargidan 1,0

Yigʻma boʻlguncha aralashtir.

Shunday miqdorda 6 ta xaltachaga solib ber.

Belgila: 1 stakan qaynagan suvga solib 15 daqiqa qaynagandan keyin suzish kerak.

Bir osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta ichish lozim.

Ol: Yumshatuvchi yigʻmadan 5,0

Mumli xaltachada ber.

Belgila: Choy kabi damlash kerak.

Ol: Belladonna bargi

Bangidevona bargidan teng miqdorda 15,0

Kaliy nitratdan 4,0

Yigʻma boʻlguncha aralashtir. Ber.

Belgila: Nafas qisganda ichish uchun.

1. Beshinchi guruhda turlanuvchi otlarning lugʻat shakli qanday yoziladi?
2. Sifatlar beshinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi?

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Bona fide.

Vijdonan, sofdillik bilan.

Est modus in rebus.

Hamma narsa meʼyori bilan.

In spe.

Umid, ishonch bilan.

Omnium medicorum antiquitatis Hippocrates clarissimus est.

Buqrot qadim zamon tabiblarining eng mashhuridir.

Omnium doctrinarum medicina difficillima est.

Tibbiyot — fanlar ichida eng qiyinidir.

69-§. SIFAT DARAJALARI

Lotin tilida sifat darajalari xuddi oʻzbek tilidagidek oddiy, qiyosiy va orttirma darajalarga boʻlinadi:

gradus positivus

— oddiy daraja

gradus comparativus — qiyosiy daraja
gradus superlativus — orttirma daraja

Qiyosiy daraja

Masculinum va Femininum rodga tegishli sifatlarning qiyosiy darajasini hosil qilish uchun sifat negiziga **-ior**, Neutrum rodga esa **-ius** qoʻshimchasini qoʻshish lozim. Masalan:

Qiyosiy darajadagi sifatlar uchinchi guruhda turlanuvchi otlar kabi turlanib uchala roddagi sifatlar Gen. Sing. da **ior+is** qoʻshimchasiga ega boʻladi.

Qiyosiy darajali sifatlarning kelishiklarda turlanish namunasi:

Latior, ius — kengroq

Qiyosiy darajali sifatlarning lugʻat shakli quyidagicha boʻladi:

longior, ius — uzunroq

purior, ius — tozaroq

subtilior, ius — maydaroq

simplicior, ius — oddiyroq

Orttirma daraja

1. Sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun sifat negiziga **issim** va **-us**, **-a**, **-um** rod qoʻshimchalari qoʻshiladi:

pur-issimus, a, um — juda ham (eng) toza

subtil-issimus, a, um — juda ham (eng) mayda

simplic-issimus, a, um — juda ham (eng) oddiy

2. Masculinum rodga tegishli -er qo'shimchali sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun Nom. Sing. ga **-rimus**, **-rima**, **-rimum** qo'shimchalari qo'shiladi:

Niger-rimus, a, um — juda ham (eng) qora

acer-rimus, a, um — juda ham (eng) o'tkir

Orttirma darajali sifatlar I va II guruhda turlanuvchi otlar kabi kelishiklarda turlanadi. Orttirma darajali sifatlarning lug'at shakli quyidagicha bo'ladi:

Purissimus, a, um — juda ham (eng) toza

subtilissimus, a, um — juda ham (eng) mayda

simplicissimus, a, um — juda ham (eng) oddiy

70-§. HAR XIL NEGIZLARDAN YASALGAN SIFAT DARAJALARI

Quyidagi beshta sifatning qiyosiy va orttirma darajasi noto'g'ri hosil qilinadi, ya'ni har xil negizlarga ega bo'ladi:

71-§. QUYIDAGI SIFATLARNI YODLANG!

M:	anterior, ius	— oldingi
	posterior, ius	— orqangi
	superior, ius	— yuqorigi
	inferior, ius	— pastki
M—F:	major, jus	— kattaroq
	minor, minus	— kichikroq
	maximus, a, um	— juda ham (eng) katta
	minimus, a, um	— juda ham (eng) kichik
	optimus, a, um	— juda ham (eng) yaxshi

136-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: musculus latissimus dorsi, musculus pectoralis major, vena cordis magna, vena cava superior, foramen occipitale magnum, membrum inferius, prognosis optima
- S—M: musculus longissimus thoracis, paries anterior, canales palatini minores, foramen palatinum majus, foramen ischiadicum majus, venae frontales superiores
- M—F: Vaselinum purissimum, Vaselinum optimum, oleum Vaselini purissimum, pulvis subtilissimus, remedia amarissima, pilula minima, pilula maxima, fructus majoris Cucurbita maxima, aether purissimus

137-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tilida yozing. M—F.*

- Recipe: Benzylpenicillini-natrii 125000
Aethazoli 5,0
Misce, fiat pulvis subtilissimus. Da.
Signa: Burunga puflash uchun.
- Recipe: Acidi borici pulverati 4,0
Zinci oxydi pulverati 6,0
Talci purissimi 40,0
Misce. Da. Signa: Sirtga qo'llash uchun.
- Recipe: Hydrargyri oxydi flavi 0,1
Vaselini optimi pro oculis 10,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Ko'z uchun surtma.
- Recipe: Viridis nitentis 0,025
Cupri citratis
Streptocidi albi ana 0,2
Vaselini optimi pro oculis 10,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Ko'z surtmasi.
- Recipe: Zinci oxydi subtilissimi
Talci ana 20,0
Acidi salicylici subtilissimi 2,0
Misce, fiat pulvis. Da in scatula.
Signa: Terining yallig'langan joyiga sepush
uchun
- Recipe: Streptocidi albi 5,0

Penicillini 200000
Misce, fiat pulvis subtilissimus. Da.
Signa: Quloqqa puflash uchun.

138-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tilida yozing. M—F.*

- Ol: Juda mayda Streptotsiddan 20,0
Ber. Belgila: Jarohatga sepish uchun.
- Ol: Norsulfazol
Streptotsiddan teng miqdorda 5,0
Mentoldan 0,05
Juda mayda kukun bo‘lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Burunga puflash uchun.
- Ol: Toza vazelin moyidan 200,0
Yalpiz moyidan 2 tomchi
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2 mahal.
- Ol: Salitsilat kislotadan 0,5
Rux oksid
Bug‘doy ohoridan teng miqdorda 5,0
Ko‘z uchun toza vazelindan 10,0
Xamirsimon modda bo‘lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: (Ko‘z) Qovoq terisiga surtish uchun.

1. Sifatlarning qiyosiy darajasi qanday hosil qilinadi?
2. Qiyosiy darajali sifatning lug‘at shakli qanday yoziladi.
3. Sifatning orttirma darajasi qanday yasaladi.

4. Ortirma darajali sifatlarning lug'at shakli qanday yoziladi.
5. Har xil negizli sifatlarni aytib bering.

72-§. OLMOSH

Ot, sifat va son o'rnida qo'llaniladigan so'z turkumlariga olmosh deyiladi.

Tibbiyotda quyidagi olmoshlar qo'llaniladi:

1. Pro me — o'zim uchun
2. Per se — toza holda
3. Da tales doses — shunday miqdorda ber

139-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Da pro me, da pro auctore, pro usu proprio, recipe Iodum per se ad usum internum, medicum me curat.

140-mashq. *Quyidagi so'zlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Men uchun dori ber, muallif uchun dori ber, shunday miqdorda 10 dona ber, toza holdagi yod, toza holdagi oltingugurt, archagul bargi qaynatmasini men uchun tayyorla, oltingugurtni toza holda ber.

141-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tilida yozing. M—F.*

Recipe: Euphyllini 0,1
Ephedrini hydrochloridi 0,025
Sacchari 0,2
Misc, fiat pulvis. Da tales doses numero 12 in
capsulis
gelatinosis.

Signa: Muallif uchun.

Recipe: Iodi 0,1
Vaseline 1,0
Benzini 100 ml
M. D. S: Pro me.

73-§. RAVISH

Lotin tilida ravishlar sifat va boshqa soʻz turkumlaridan hosil boʻlishi mumkin.

1. Birinchi guruh sifatlarining negizi -e yoki -o qoʻshimchalarini qoʻshish bilan ravish yasaladi. Masalan:

Latus, e, um	— keng, lat-e,
rectus, a, um	— toʻgʻri, rect-e,
citus, a, um	— tez, cit-o,
rarus, a, um	— siyrak, rar-o.

2. Ikkinchi guruh sifatlarining negiziga **-iter** qoʻshimchasini qoʻshish natijasida ravish hosil qilinadi:

gravis, e	— ogʻir, grav-iter,
simplex, icis	— oddiy, simpliciter

Notoʻgʻri yasaluvchi ravishlar

bonus	— yaxshi, bene,
alius	— boshqa, aliter.

**74-§. TIBBIY ATAMALARDA QO‘LLANILUVCHI QUYIDAGI
RAVISHLARNI YODLANG!**

M—F: ana	— teng, baravar
cito	— tez, tezlik bilan
citissime	— juda ham tezlik bilan, shoshi- linch ravishda
statim	— darhol
quantum satis	— keragicha
bis	— ikki marta
bene	— yaxshi
optime	— juda yaxshi
maxime	— juda katta
minime	— juda kichik
caute	— ehtiyotlik bilan
aseptice	— zararsizlantirilgan holda
exacte	— aniq
exactissime	— juda aniq
F: grosse	— yo‘g‘on, katta
modice	— o‘rta, me‘yorida
longe	— favqulodda holat, yuqori darajada
calide	— issiq, issiqlik holatida
frigide	— sovuq, sovuq usul bilan
lente	— sekin (harakat asosida)
tenuiter	— yupqa, mayda
tenuissime	— juda yupqa, mayda

semilente	— yanada sekinroq
simpliciter	— oddiy
ultralente	— juda ham sekin

142-mashq. *Quyidagi ravishlarni o'z o'rniga qo'ying.*

ana	zararsizlantirilgan holda
cito	juda katta
citissime	juda kichik
statim	ehtiyotlik bilan
quantum satis	teng
bis	tez
bene	juda ham tez
optime	darhol
maxime	keragicha
minime	ikki marta
caute	yaxshi
aseptice	juda yaxshi

143-mashq. *Quyidagi ravishlarni lotincha muqobiliga qarab moslashtiring. F.*

Grosse	juda ham sekin
modice	sovuq
longe	yanada sekinroq
calide	yo'g'on
frigide	me'yorida
lente	favqulodda holat
semilente	issiq
ultralente	sekin

144-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Da citissime, para infusum calide, extende tenuissime, spiritus Vini optime rectificatus, sirupus simpliciter, misce liquorem exactissime, statim da medicamentum, pulvis modice grossus, pulvis longe subtilissimus.

145-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Statim!

Recipe: Solutionis Glucosi 25 % 50 ml
Methyleni coerulei 0,5
Da tales doses numero 3 in ampullis.
Signa: Sinil kislotasidan zaharlanganda qo‘llash uchun.

Cito!

Recipe: Linimenti Synthomycini 1 % cum Novocaino
0,5 % 25,0
Da. Signa: Kuygan joyga surtish uchun.

Citissime!

Recipe: Aquae bidestillatae recenter paratae 20 ml
Sterilisetur Detur.
Signetur: Poliklinikada muolaja qilish uchun.

1. Ravishlar qanday hosil qilinadi? (Birinchi guruh sifatleri misolida ko‘rsating).
2. Ravishlar qanday yasaladi? (Ikkinchi guruh sifatleri misolida ko‘rsating).

75-§. SON

Lotin tilida sonlar o‘zbek tilidagidek quyidagilarga bo‘linadi:

Sanoq son	— numeralia cardinalia
Tartib son	— numeralia ordinalia

76-§. QUYIDAGI SONLARNI XOTIRADA SAQLANG!

1. Sanoq son

I,	1. unus, a, um — bir
II,	2. duo, duae, duo — ikki
III,	3. tres, tria — uch
IV,	4. quattuor — to'rt
V,	5. quinque — besh
VI,	6. sex — olti
VII,	7. septem — yetti
VIII,	8. octo — sakkiz
IX,	9. novem — to'qqiz
X,	10. decem — o'n
XI,	11. undecim — o'n bir
XII,	12. duodecim — o'n ikki
XIII,	13. tredecim — o'n uch
XIV,	14. quattuordecim — o'n to'rt
XV,	15. quindecim — o'n besh
C,	100. centum — yuz
D,	500. quingenti — besh yuz
M,	1000. mille — ming

2. Tartib son

primus, a, um — birinchi	sextus, a, um — oltinchi
secundus, a, um — ikkinchi	septimus, a, um — yettinchi
tertius, a, um — uchinchi	octavus, a, um — sakkizinchi
quartus, a, um — to'rtinchi	
quintus, a, um — beshinchi	nonus, a, um — to'qqizinchi
decimus, a, um — o'ninchi	

Old qo'shimchali sonlar

bi — ikki	biceps, bicipitis — ikki boshli
	bicolor, bicoloris — ikki rangli
tri — uch	triceps, tripicitis — uch boshli
	triplex, triplicis — uch hissa ko'p
	trigeminus, a, um — uch shoxli
	tricolor, oris — uch rangli

147-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Unguenti Tetracyclini hydrochloridi 1 % 10,0

Da. Signa: Koʻz uchun surtma.

Recipe: Hydrargyri monochloridi

Lanolini

Vaselini ana 20,0

Misce, fiat unguentum. Da.

Signa: Surtma.

Recipe: Natrii tetraboratis 2,5

Clycerini 5 ml

Spiritus aethylici 95 % ad 10 ml

Misce. Da.

Signa: Sirtga qoʻllash uchun.

Recipe: Hydrargyri dichloridi 0,5

Solutionis Acidi acetici 3 % 150 ml

Misce. Da.

Signa: Sirtga qoʻllash uchun.

Recipe: Hexamethylentetramini

Phenylis salicylatis ana 0,25

Dentur tales doses numero 10 in tabulettis.

Signetur: 1 tabletkadan kuniga 3 mahal.

Recipe: Foliorum Menyanthidis trifoliatae

Foliorum Menthae

Radici Taraxaci

Gemmarum Betulae ana 25,0

Misce, fiat species. Da.

Signa: Choyga o‘xshatib damlash uchun.

1. Lotin tilida sonlar nechtaga bo‘linadi?
2. Sanoq sonlarda o‘ngacha sanay olasizmi?
3. Tartib sonlarda o‘ngacha sanay olasizmi?
4. Lotincha qanday old qo‘shimcha sonlar bor?
5. Yunoncha qanday old qo‘shimcha sonlar bor?

77-§. RETSEPTDAGI QISQARTMA OTLAR

Oliy va o‘rta maxsus ma’lumotli shifokorlar hamda hamshiralar retsept yozganda turli xil qisqartma otlardan foydalanadilar.

1. Ko‘pincha dori nomlarini shakli, dorivor o‘simlik qismlari, dorixona xodimiga har xil ko‘rsatmalar va retsepturaga tegishli aniq ifodalar qisqartiriladi.
2. Tarkibi jihatdan bir-biriga yaqin dori moddalarning nomi qisqartirilmasdan to‘liq shaklda yoziladi.
3. Agar so‘zning bosh qismida bir necha undosh harflar kelsa va shu so‘z qisqarsa, ular saqlanib qoladi.

Extractum	qisqartirilganda	extr.
compositum	— // —	comp.
emplastrum	— // —	empl.
infusum	— // —	inf.

4. Retseptlarda takrorlanib turuvchi so‘zlar va ifodalarni bitta harfgacha qisqartirish mumkin:
Misce —M, Da — D, Signa — S.

78-§. RETSEPTURADA QISQARTIRILISHI MUMKIN BO‘LGAN QISQARTMA OTLAR

BU QISQARTMA OTLARNI YODLANG! Retsepturada qo'llaniluvchi qisqartma shakllar

Qisqartma shakl	To'liq shakl	Tarjimasi
Rp.	Recipe	O'l
D.	Da. Detur	Ber. Berilsin
D.S.	Da. Signa	Ber. Belgila
	Detur. Signetur	Berilsin. Belgilansin
M.D.S.	Misce. Da. Signa	Aralashtir. Ber. Belgila
	Misceatur. Detur.	Aralashtirilsin. Berilsin.
	Signetur	Belgilansin
rep.	repete	Takrorla
D.t.d.n.	Da (dentur) tales doses numero	Shunday miqdorda ber (berilsin)
M.f.	Misce fiat	Hosil bo'lguncha aralashtir
M.f. pil.	Misce, fiat pilulae	Hab dori hosil bo'lguncha aralashtir
M.f. pulv.	Misce, fiat pulvis	Kukun hosil bo'lguncha aralashtir
O.D.	oculo dextro	O'ng ko'zga
O.S.	oculo sinistro	Chap ko'zga
Steril	Sterilisa sue Sterilisetur	Qaynatib tozala
Pro inject.	Pro injectionibus	Dorini igna orqali quyish uchun
ED.		Ta'sir birligi
gtt.	guttam	Tomchi
in. amp.	in ampullis	Ampulalarda
in caps. amyl.	in capsulis amyloaceis	Ohorli kapsulalarda
in caps. gel.	in capsulis gelatinosis	Yelimli kapsulalarda
in ch. cer.	in charta cerata	Mumli qog'ozda
in ch. paraff.	in charta paraffinata	Parafinli qog'ozda
in lag. origin.	in lagena originali	Asl shisha idishda
in vitr. nigr.	in vitro nigro	Qora shishachada
in vitr. fusc.	in vitro fusco	Qoramtir shishachada
in obl.	in oblata	G'ilof, qobiq
V.	Verte	Orqasiga qaralsin
in tabl.	in tabulettis	tabletkada
vitr.	vitrum	shishacha
m. pil.	massa pilularum	xamirsimon modda
aa	ana	teng, baravar
ac, acid	acidum	kislota
aq. dest.	aqua destillata	tozalangan suv
but. Cac.	butyrum Cacao	kakao moyi
comp.	compositus	murakkab
cort.	cortex	po'stloq
dec.	decoctum	qaynatma
dep.	depuratus	tozalangan
emuls.	emulsum	emulsiya
extr.	extractum	ekstrakt

fl.	flos	gul
fluid.	fluidum	suyuq
fol.	folium	barg
fr.	fructus	meva
hb.	herba	o't
inf.	infusum	damlama
linim.	linimentum	suyuq surtma
liq.	liquor	suyuqlik
mucil.	mucilago	shilliq modda
obd.	obductus	qoplama, g'ilof
ol.	oleum	moy (suyultirilgan)
past.	pasta	pasta
pulv.	pulvis	kukun
q. s.	quantum satis	keragicha
rad.	radix	ildiz
rhiz.	rhizoma	ildizpoya
sem.	semen	urug'
sicc.	siccus	quruq
simpl.	simplex	oddiy
sir.	sirupus	sharbat
sol.	solutio	eritma
sp.	species	yig'ma
spir.	spiritus	spirt
stigm.	stigma	tumshuqcha, og'izcha (bot.)
supp.	suppositorium	shamcha
susp.	suspensio	suspenziya
tabl.	tabuletta	tugmachasimon dori shakli
tinc.	tinctura	nastoyka
tr.	tritus	qirg'ichdan o'tkazilgan (maydalangan)
ung.	unguentum	surtma dori

148-mashq. *Quyidagi retseptlarni to'ldirilgan holda yozib, tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Natrii tetraboratis
 Natrii hybrocarbonatis — 20,0
 Natrii chloridi 10,0

Ol. Menthae gtts. III.
 M. f. pulv
 D.S: Chayish uchun

Recipe: Cocarboxylasi 0,05

D.t.d. N. 10 in amp.

S: Dorini qo‘llash qoidasi asosida.

Recipe: Oleandomycini phosphatis 0,25

D. t. d. N. 30 in tab.

S: 1 tablekadan kuniga 4 — 6 mahal.

Rp: Pulv. for. Digitalis 0,03

Chinini hydrochloridi 0,05

Bromcamphorae 0,25

M.f. pulv.

D.t.d.N. 12 in caps. gel.

S: 1 kapsuladan kuniga 3 marta.

Rp: Ol jecor. Aselli 20,0

Celatosae 10,0

Aq. dest. ad 200 ml

M.f. emuls.

D.S: Ikki marta ichish uchun.

Rp: Sol. Viridis nitentis spirituosae 1% 50 ml

D.S: Kasallangan joyga surtish uchun.

Rp: Phenobarbitali 0,05

Bromisovali 0,2

Coffeini-natrii benzoatis 0,015

Papaverini hydrochloridi 0,03

Calcii gluconatis 0,5

M.f. pulv. D.t. d. N. 24

S: Bir miqdordan kuniga 3 mahal.

Rp: Sol. Desoxycorticosteroni acetatis oleosae

0,5 % 1 ml

D. t. d. N. 10 in amp.

S: 1 ml. dan 1—2 kun oralatib muskul orasiga.

Rp: Chinosoli

Ac. borici aa 0,2

But. Cac. q. s.

M. ut f. glob. vag.

D. t. d. N. 6

S: Qinga qo'yish uchun.

Rp: Spir. eathyl. 95 % 20 ml

Aq. pro inject. 100 ml

M. D. S: 10 ml. dan venaga yuborish uchun.

Rp: Inf. fr. Anisi 15,0 — 200 ml

D. S: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ovqatdan oldin.

Rp: Bicillini-fortis 600000

D. t. d. N. 6 in lag.

S: 600000 TBdan haftasiga bir marta.

Rp: Extr. Aloës

Pulv. r. Rhei aa 0,1

Extr. Belladonnae 0,015

M. f. pulv.

D. t. d. N 20

S: Bir miqdorda kuniga 2 marta.

Rp: Amidopyrini 1,0

Coffeini-natrii benzoatis 0,8

Novocaini 0,5

Aq. pro inject. 20 ml

M. Steril.

S: Igna orqali quyish uchun.

Rp: Theobromini-natrii cum Natrii Salicylate 0,5

Phenobarbitali 0,02

M. f. pulv.

D. t. d. N. 6 in ch. paraff.

S: Bir miqdorda kuniga 3 mahal ichish uchun.

MUSTAQIL BAJARISH UCHUN TOPSHIRIQLAR

Quyidagi so'zlarni tarjima qiling:

A). Uchki qism, qalampir, dumg'azaga oid, o'simta, umurtqaga oid, xantal, me'da, ko'tariluvchi, vaqt, tomir, mushakka tegishli, tarmoq, o'ldiruvchan, miyaga oid, uchuvchan, tibbiy, bo'g'im, zubtutum, tabiiy, gavda, asal, eruvchan, chamber ichak, belgi, qinga oid, qovurg'aga oid, foydali, yoy (ravoq), yig'ma, yurak, suvqalampir tuzatuvchi, po'stloq, ko'knori, tog'ay, yeryong'oq, pufak, o'simlik, ensaga oid, asl nusxa, oqim, quturish, oddiy.

B). Gaster, sapor, amputatio, narcosis, asthma, gargarisma, sacralis, laxans, manus, caries, os (oris), sapo, anamnesis, injectio, carcinoma, elixir, derma, pharmacum, temporalis, plexus, os (ossis), odor, auscultatio, filix, glaucoma, alumen, encephalon,

narcosis, vaginalis, facies, pes, carbo, contusio, dosis, symptoma, albumen, enteron, mensis, vertebralis, processus.

Quyida berilgan sifatlarni otlar bilan moslashtiring va tarjima qiling:

A). Dumgʻazaga oid teshik, yuz suyagiga doir mushak, boʻgʻimga oid oʻsimta, bronxial nafas qisishi, qoringa oid ichterlama, tibbiy vosita, tozalangan suyuqlik, eruvchan kukun, mushak ichiga igna orqali dori yuborish, markaziy, koʻk tomir, tibbiy efir, oddiy kukun.

B). Vertebra (cervicalis), facies (muscularis), nervus (sacralis), os (fibularis), processus (maxillaris), os (nasalis), suppositorium (vaginalis), dosis liquor (volatilis), os (sphenoidalis), arteria (pulmonalis), cartilago (nasalis).

Quyidagilardan retsept tuzing va tarjima qiling:

Rp: Extract... Burs... pastor... fluid...
Extract... Viburn... fluid... ana 10 ml
M. D.

S: 20 tomchidan kuniga uch mahal.

Rp: Infus...herb... Thermops... 0,1—100 ml
Liqu... Ammon... anisat... 1 ml
Natri... benzo... 0,6
Sirup... Althae... 20 ml
M. D.

S: Bir choy qoshiqdan kuniga 3—4 mahal.

Rp: Pic... liquid... Betul...

Sulf... praecipitat... ana 3,0

Vaselin... ad 30,0

M. f. ung.

D. S: Surtma.

Rp: Natri... tetrabor...

Natri... hydrocarbon... ana 20,0

Natri... chlorid... 10,0

Ole... Menth... gtts. III

M.f. pulv.

D.S: Chayish uchun.

Pr: Tinctur... Convallari... maja...

Tinctur... Valerian... officin... ana 7,5 ml

Adonisid... 15 ml

M.D.

S: 20 tomchidan bir marta ichish uchun.

Rp: Pic...

Sapon.. virid... ana 15,0

Spir... aethylic... 95 % 15 ml

M. f. linim.

D.S. Sovunli —qatron spirt.

Ol: Suvqalampirning suyuq so‘rimidan

Bodrezakning suyuq so‘rimidan teng 20 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta.

- Ol: Kalsiy karbonat choʻkindisidan
Natriy gidrokarbonatdan
Bismut subnitratdan teng 0,3
Belladonna soʻrimidan 0,015
Kukun hosil boʻlguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Bir donadan kuniga 3 marta.
- Ol: Shoxkuyaning suyuq emulsiyasidan
Suvqalampirning suyuq soʻrimidan teng 10 ml
Jagʻ-jagʻning suyuq soʻrimidan 10 ml
Aralashtir. Ber.
Belgilansin: 30 tomchidan kuniga 3 marta.
- Ol: Aloy soʻrimidan
Rovoch ildizpoyasining kukunidan teng 0,1
Belladonnaning soʻrimidan 0,015
Kukun hosil boʻlguncha aralashtir.
Shunday miqdorda 20 dona ber.
Belgila: Bir miqdorda kuniga 2 marta.
- Ol: Kodein fosfatdan 0,18
Fenobarbitaldan 0,3
Amidopirindan 1,8
Kukun hosil boʻlguncha aralashtir.
6 ta teng qismlarga boʻl.
Ber. Belgila: Kuniga uch mahal.
- Ol: Gulxayri poʻstlogʻi qaynatmasidan 150,0

Natriy benzoatdan 3,0
Ko'krak eleksiridan 2,0
Oddiy sharbatdan 20,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: Kuniga bir mahal.

**DORI SHAKLLARI TO'G'RIDA UMUMIY MA'LUMOT VA
RETSEPTLARDAN NAMUNALAR**

Infusa (damlamalar) — dorivor o'simlikning yumshoq qismidan tayyorlanadi.

Rp: Infusi herbae Thermopsidis 0,5 — 200 ml
D. S: Bir osh qoshiqdan kuniga 4 marta.

Rp: Decocti foliorum Uvae ursi 10,0 — 180 ml
D.S: Bir osh qoshiqdan kuniga 5 — 6 marta.

Decocta (qaynatma) — dorivor o'simlikning dag'al qismidan tayyorlanadi.

Rp: Decocti foliorum Uvae ursi 10,0 — 180 ml
D.S: Bir osh qoshiqdan kuniga 5 — 6 marta.

Solutiones (eritmalar) — bir yoki bir nechta dori moddasini eritib hosil qilingan bir xil tiniq suyuqlik.

Eritmalar suvli (*solutiones aquosae*) yoki oddiy eritma (*solutiones*), spirtli (*solutiones spirinuosae*) yoki moyli (*solutiones oleosae*) bo'lishi mumkin.

- Rp: Solutionis Furacilini 1:5000 — 500 ml
D. S: Tomoqni chayish uchun.
- Rp: Solutionis Viridis nitiens spirituosae
1 % — 500 ml
D.S: Terining jarohatlangan qismiga surtish uchun.
- Rp: Solutionis Camphorae oleosae 10 % — 100 ml
D. S: Bo‘g‘imga surtish uchun.
- Rp: Solutionis Hydrogenii peroxydi dilutae 100 ml
D. S: Yiringli yarani yuvib tozalash uchun.
- Rp: Solutionis Euphyllini 24 % 1 ml
D. t. d. N. 6 in amp.
S: Kuniga 1 ml. dan mushakka 1 — 2 marta

Emulsa (bir-biriga mos kelmaydigan ikki xil suyuqlik aralashmasi). Suvda erimaydigan moddalar aralashmasi: moylar bilan, dorivor o‘simlik moylari bilan, efirli moylar bilan.

- Rp: Olei jecoris Aselli 30 ml
Gelatosae 15,0
Aq. destill. ad 200 ml
M. f. emuls.
D. S: Sirtga qo‘llash uchun.
- Rp: Emulsi olei Amygdalarum 200 ml
Codeini phosphatis 0,2
S: Bir osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Rp: Olei Amygdalarum 20 ml

Gummi Armeniacaе 10,0

Aq. destill. ad 200 ml

Codeini phosphatis 0,2

M. f. emuls.

D.S: Bir osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Rp: Emulsi Synthomycini 1 % 25,0

D. S: Sirtga qo‘llash uchun.

Extracta dorivor o‘simliklardan tayyorlanadigan, ichishga yoki sirtga ishlatishga mo‘ljallangan quyuuq dori turi.

Rp: Extr. Frangulae fluid. 20 ml.

D.S: 20 tomchidan kuniga 3 marta.

Rp: Extr. Filicis maris spissi 0,5

D. t. d. N. 10 in caps. gel. elastic.

S: Har 1 soatda bir kapsuladan ichish kerak

Rp: T-rae Convallariae

T-rae Valerianaе aa 10 ml

Mentholi 0,05

Extr. Crataegi fluid. 5 ml

M. D. S: 15 — 20 tomchidan kuniga 2 — 3 marta.

Tincturae — dorivor o‘simlikning spirtida, suvli spirtida, efirli spirtida tayyorlangan eritmasi.

Rp: T-rae Valeriana 25 ml

D. S: 25 tomchidan kuniga 3 — 4 marta

Rp: T-rae Strophanthi 5 ml

T-rae Valerianae 15 ml

M. D. S: 20 tomchidan kuniga 3 marta.

Mucilagines (quyuq yelimshak suyuqlik).

Rp: Chlorali hydratis 1,5

Mucilaginis — Amyli

Aq. destill. aa 25 ml

M. D. S: (katta yoshdagi kishiga) 1 marta huqna
qilish
uchun.

Mixturae — Aralashirilgan suyuq dori. Bir necha dorini aralashtirish natijasida hosil qilingan suyuqlik.

Rp: Codeini phosphatis 0,18

Sol. Kalii bromidi 6,0 — 180 ml

M. D. S: Bir osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Rp: Codeini phosphatis 0,18

Kalii bromidi 6,0

Aq. destill. ad 180 ml

M. D. S: Bir osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Rp: Inf. hb. Adonidis vernalis 6, 0 : 180 ml

Natrii bromidi 6,0

Codeini phosphatis 0,2

M. D. S: Bir osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Rp: Pepsini 2,0

Acid. hydrochlorici diluti 5 ml

Ad. destill. 200 ml

M. D. S: Ovqatlanayotgan paytda 1 — 2 osh
qoshiq-
marta. dan kuniga 2 — 3

Unguenta (quyuq surtma) — yumshoq, xamirsimon dori shakli.

Rp: Ung. Neomycini sulfatis 0,5 — 50,0

D. S: Terining jarohatlangan qismiga surtish uchun.

Rp: Neomycini sulfatis 0,5

Vaselini ad 50,0

M. f. ung.

D. S: Terining jarohatlangan joyiga surtish uchun.

Rp: Sulfacyli-natrii 1,0

Lanolini 0,4

Vaselini ad 5,0

M. f. ung.

D. S: Koʻz uchun quyuq surtma.

Linimenta (suyuq surtma) — tana haroratida eruvchi quyuq suyuqlik.

Rp: Linim. Streptocidi 5 % 30,0

D. S: Jarohatga surtish uchun.

Rp: Kalli iodidi

Adipis suilli aa 2,0

Lanolini 15,0

Aq. destill. 1 ml

M. f. linim.

D. S: Surtish uchun.

Pasta (xamirsimon modda) — xamirsimon suyuq surtma.

Rp: Zinci oxydi

Amyli Tritici aa 10,0

Vaselini 20,0

M. f. past.

D. S: Terining jarohatlangan qismiga surtish uchun.

Rp: Past. Zinci 50,0

D. S: Terining jarohatlangan qismiga surtish uchun.

Emplastra (malham) — tana haroratida yumshab teriga yopishuvchi massa.

Rp: Empl. adhaesivum bactericidum 10S6 cm

D. S: Jarohatlangan joyga surtish uchun.

Rp: Empl. Plumbi simpl. 50,0

D. S: Isitib eritgandan soʻng matoga surtib terining jarohatlangan qismiga qoʻyish kerak.

Suppositoria (shamcha) — xona haroratida erimaydigan, tana haroratida eriydigan dori shakli. Toʻgʻri ichakka yuborishga moʻljallangan shamchalar (suppositoria rectalia) va qin shamchalari (suppositoria vaginalia).

Rp: Ichthyoli 0,1

Extr. Belladonnae 0,01

But. Cacao 5,0

M. f. globulus vaginalis.

D. t. d. N. 10

S: Bir suppozitoriydan ogʻriq paytida.

Rp: Promedoli 0,02

But. Cacao q. s.

M. f. supp. rectale.

D. t. d. N. 6

S: Bir shamchadan ogʻriq vaqtida.

Rp: Ichthyoli 1,0

Extr. Belladonnae 0,1

But. Cacao 50,0

M. f. globuli vaginalis. N. 10

D. S: Bir suppozitoriydan ogʻriq paytida.

Rp: Atropini sulfatis 0,0005

But. Cacao q. s.

ut fiat bacillus longitudine 5 cm

et crassitudine 0,5 cm

D. t. d. N. 6

S: Siydik chiqarish yo‘liga bir donadan kuniga bir marta.

Pulveres (kukun) — sochiluvchi dori moddasi. Kukunlar yirik (*pulveres grossi*), mayda (*pulveres subtiles*) va juda mayda (*pulveres subtilissimi*) bo‘linadi. Kukunlar oddiy va murakkab bo‘lishi mumkin. Bir dori moddasidan tashkil topgan kukun oddiy (*pulvis simplex*), ikki va undan ortiq dori moddasidan tashkil topgan kukun murakkab (*pulvis compositus*) dori deyiladi. Ular ichish, inyeksiya qilish va sirdan ishlatishga mo‘ljallanadi.

Rp: Xeroformii subtilissimi 20,0

D. S: Jarohat uchun sepma

Rp: Benzylpenicilini-natrii 125000

Aethazoli 5,0

M. f. pulv. subtilissimus.

D.S: Burunga puflash uchun.

Rp: Pancreatini 0,6

D. t. d. N. 24

S: Ovqatlanishdan oldin bir donadan kuniga 3 marta.

Rp: Pulv. rad. Rhei 1,0

D. t. d. N. 12

S: Yotishdan oldin bir dona ichish kerak.

Rp: Magnesii oxydi 30,0

D. S: $\frac{1}{4}$ choy qoshiqdan kuniga 2 marta.

Rp: Euphyllini 0,1
Ephedrini hydrochloridi 0,025
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12 in caps. gel.
S: 1 kapsuladan kuniga 2— 3 marta.

Rp: Phenacetini 0,3
Coffeini-natrii benzoatis 0,1
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S: Bosh ogʻriganda bir donadan ichish kerak.

Tablettae (tugmachasimon dori shakli) — kukunni taxtakachlash natijasida hosil qilingan qattiq dori shakli. Tabletkaning shakli tugmachasimon yoki tuxumsimon boʻlishi mumkin.

Rp: Reserpini 0,00025
D. t. d. N. 50 in tabl.
S: Bir tabletkadan kuniga 2 marta.

Rp: Tabl. «Nicoverinum» № 20
D.S: Bir tabletkadan kuniga 2 marta

Rp: Amidopyrini 0,25
Coffeini 0,03
Phenobarbitali 0,02
D. t. d. N. 6 in tabl.
S: Bosh ogʻriganda bir tabletkadan ichish kerak.

Pilulae (hab dori) — 0,1, 0,5 grammlari, kichik dumaloq shaklli, qattiq miqdorli dori shakli.

Rp: Acid. arsenicosi anhydrici 0,06

Ferri lactatis 6,0

Extr. et pulv. Liquiritiae q. s. ut

fiat pil. N. 60

D.S: Bir hab doridan kuniga 2 marta
ovqatlangandan

keyin.

Rp: Strychnini nitratis 0,05

M. pil. q. s. ut fiat pil. N. 50

D. S: Bir hab doridan kuniga 2 marta.

Boli (katta hab dori) — miqdori 0,5 grammdan og'ir bo'lgan qattiq dori shakli.

Dragee (mayda dumaloq shaklli dori) usti qavat-qavat qoplamali dumaloq shaklli qattiq dori shakli

Rp: Dragee Diazolini 0,05

D. t. d. N. 20

S: Bir donadan kuniga 2 marta.

Capsula (qoplamali dori) — ichiga dori moddasi solingan qoplamali dori: ohorli (capsulae amyloaceae) yelimshak (capsulae gelatinosae).

Species (yig‘ma) — dorivor o‘simliklarning har xil qismini quritib maydalangan yig‘masi — bargi (folium), guli (flos, floris), mevasi (fructus), ildizi (radix), ildizpoyasi (rhizoma), urug‘i (semen).

Rp: Specierum diureticarum 100,0

D.S: Bir osh qoshiqdan kuniga 3 — 4 marta.

Rp: Specierum pectoralium 100,0

D.S: Yarim piyoladan kuniga 2 — 3 marta
ovqatdan

so‘ng.

Rp: Specierum antiasthmaticarum 100,0

D. S: $\frac{1}{2}$ choy qoshiqda olib tutatib so‘ng nafas olish
kerak

Rp: Fl. Chamomillae

Hb. Millifolii

Hb. Absinthii

Fol. Menthae piperitae

Fol. Salviae aa 10,0

M. f. Sp.

D.S: Bir osh qoshig‘i bir piyola qaynoq suvda
damlab ichilsin.

O‘QISH UCHUN QO‘SHIMCHA MAVZULAR

«Gaudeamus igitur» — «Shodu xurram bo‘laylik» she‘ri talabalar madhiyasi bo‘lib, taxminan o‘rta asrda G‘arbiy Ovrupoda yaratilgan.

*Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem
Nos nabebit humus.
Ubi sunt, qui ante nos,
In munbo fuere?
Vadite ad superos,
Transeas ad inferos,
Ubi jam fuere (bis)
Vita nostra brevis est,
Brevi finietur;
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur,
Vivat academia,
do'stlarim!
Vivat professores!
Vivat membrum
 quodlibet
Vivant membra quaelibet
Semper sint in flore!
Vivant omnes virgines,
Faciles, formosae!
Vivant et mulieres,
Tenerae, amabiles,
Bonaе, laboriosae
Vivat et Respublica,
Et qui illam regit!
Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
Quae nos hic protegit!
Pereat tristitia,
Pereant osores
Pereat diabolus,
Quivis antiburschius,
Atque irrisores*

Yoshlik zavqin suraylik,
Quv naylik, yoru do'stlar!
Bu kunlar ham g'animat,
 Yer o'z qa'riga chorlar.
Qani bizdan oldingi
Yer yuzida yurganlar?
 Samoga chiqib ko'ring,
 Do'zaxga tushib ko'ring.
Yashaganlar—qanilar?
 Umr degani qisqa,
Bir zumda o'tar, ketar
Ajal degani tezda
Shafqatsiz kirib kelar.
 Yashasin dorilfunun!
 Yashasinlar domlalar!
Yashang, aziz

Doim yashnab yuringlar.
Yashasin barcha qizlar,
 Nazokatli go'zallar!
 Yashasin latofatli,
Mehribon-u mehnatkash,
Sevgiga loyiq mangu
 Qadri abad ayollar.
 Yashasin Davlatimiz.
 Va uni boshqarganlar,
 Yasha barchaga homiy,
Yoshlarga zo'r murabbiy
 Bizning odil jamiyat.
Yo'qolsin g'am-u g'urbat!
Daf bo'lsin qora niyat.
Daf bo'lsin mal'un shayton,
Va talabalarga dushman,
Ham undan kuluvchilar.

Yallig'lanish kasalliklarining nomi

Lotincha

O'zbekcha

<i>Adenitis</i>	— limfa bezining yallig'lanishi
<i>Adnexitis</i>	— bachadon (tuxumdon va naylarning yallig'lanishi)
<i>Aortitis</i>	— aorta devorining yallig'lanishi
<i>Appendicitis</i>	— chugalchangsimon o'simtaning o'tkir yallig'lanishi
<i>Arthritis</i>	— o'q tomirning yallig'lanishi
<i>Arteritis</i>	— bo'g'imlarning yallig'lanishi
<i>Blepharitis</i>	— qovoq chetining yallig'lanishi
<i>Bronchitis</i>	— bronx shilliq qavatining yallig'lanishi
<i>Bronchoadenitis</i>	— bronx limfa bezining yallig'lanishi
<i>Conjunctivitis</i>	— ko'z birlashtiruvchi to'qimasining yallig'lanishi
<i>Cavernitis</i>	— olat g'ovak tanasining yallig'lanishi
<i>Coxitis</i>	— chanoq-son bo'g'imining yallig'lanishi
<i>Colitis</i>	— yo'g'on ichak shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Coronaritis</i>	— yurak arteriyasining yallig'lanishi
<i>Cholecystitis</i>	— o't pufagining yallig'lanishi
<i>Chondritis</i>	— tog'ayning yallig'lanishi
<i>Chorioiditis</i>	— ko'z tomir pardasining yallig'lanishi
<i>Cellulitis</i>	— g'ovak hujayraning yallig'lanishi
<i>Cervicitis</i>	— bachadon bo'ynining yallig'lanishi
<i>Dacryocystitis</i>	— ko'z yoshi xaltasining yallig'lanishi
<i>Dermatitis</i>	— terining yallig'lanishi
<i>Deferentitis</i>	— urug' yo'lining yallig'lanishi
<i>Endaortitis</i>	— ko'z yoshi xaltasining yallig'lanishi
<i>Endarteriitis</i>	— aorta ichki pardasining yallig'lanishi
<i>Endocarditis</i>	— yurak ichki pardasining yallig'lanishi
<i>Endometritis</i>	— bachadon shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Endophlebitis</i>	— vena ichki pardasining yallig'lanishi
<i>Enteritis</i>	— ingichka ichakning yallig'lanishi
<i>Enterocolitis</i>	— ingichka va yo'g'on ichak shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Encephalitis</i>	— bosh miyaning yallig'lanishi
<i>Epididymitis</i>	— moyak ortig'ining yallig'lanishi

<i>Epiplottis</i>	— katta charvining yallig'lanishi
<i>Frontitis</i>	— peshona suyagi bo'shlig'ining yallig'lanishi
<i>Funiculitis</i>	— urug' yo'lining yallig'lanishi
<i>Folliculitis</i>	— soch xaltasining yiringli yallig'lanishi
<i>Gastritis</i>	— me'da shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Gastraenteritis</i>	— me'da va ingichka ichakning yallig'lanishi
<i>Gingivitis</i>	— milk shilliq qavatining yallig'lanishi
<i>Glossitis</i>	— tilning yallig'lanishi
<i>Gonarthrits</i>	— tizza bo'g'imining yallig'lanishi
<i>Highmoritis</i>	— yuqori jag' suyagi shilliq qavatining yallig'lanishi
<i>Hepatitis</i>	— jigarning yallig'lanishi
<i>Iridochorioiditis</i>	— ko'z rangdor va tomir pardasining yallig'lanishi
<i>Iridocyclitis</i>	— ko'z rangdor pardasi va kiprikning yallig'lanishi
<i>Keratitis</i>	— ko'z shox pardasining yallig'lanishi
<i>Laryngitis</i>	— hiqildoqning yallig'lanishi
<i>Labyrinthitis</i>	— ichki quloqning yallig'lanishi
<i>Laryngoatracheitis</i>	— hiqildoq va kekirdakning bir vaqtda yallig'lanishi
<i>Lienitis, splenitis</i>	— taloqning yallig'lanishi
<i>Lymphadenitis</i>	— limfa tugunining surunkali yallig'lanishi
<i>Lymphangitis</i>	— limfa tomirining yallig'lanishi
<i>Mastitis</i>	— sut bezining yallig'lanishi
<i>Mesencephalitis</i>	— o'rta miyaning yallig'lanishi
<i>Meningitis</i>	— bosh va orqa miya pardasining yallig'lanishi
<i>Meningocephalitis</i>	— bosh miyaga o'tadigan pardaning yallig'lanishi
<i>Metritis</i>	— bachadon mushak qavatining yallig'lanishi
<i>Metrothrombophlebitis</i>	— bachadon venasining yallig'lanishi
<i>Metroendometritis</i>	— bachadon tanasining yallig'lanishi
<i>Myelomeningitis</i>	— orqa miya pardasining yallig'lanishi

<i>Myxadenitis</i>	— bezlarning yallig'lanishi
<i>Myositis</i>	— skelet muskul qavatining yallig'lanishi
<i>Myocarditis</i>	— yurak muskul qavatining yallig'lanishi
<i>Miringitis</i>	— nog'ora pardaning yallig'lanishi
<i>Monoarthritis</i>	— bitta bo'g'imning yallig'lanishi
<i>Nasopharyngitis</i>	— burun-halqum shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Neuritis</i>	— nerv tomirlarining yallig'lanishi
<i>Nephritis</i>	— buyraklarning yallig'lanishi
<i>Odontitis</i>	— tishning yallig'lanishi
<i>Omarthritis</i>	— yelka bo'g'imining yallig'lanishi
<i>Omentitis</i>	— charvining yallig'lanishi
<i>Omphalitis</i>	— kindik teri osti biriktiruvchi to'qimasining yallig'lanishi
<i>Onychitis</i>	— tirnoq atrofi terisining yallig'lanishi
<i>Oophoritis</i>	— tuxumdonning yallig'lanishi
<i>Orchitis</i>	— moyakning yallig'lanishi
<i>Osteomyelitis</i>	— ilik (ko'mik)ning yallig'lanishi
<i>Osteoperiostitis</i>	— suyak ustki pardasi va ilik to'qimasining yallig'lanishi
<i>Ostitis</i>	— suyakning yallig'lanishi
<i>Oesophagitis</i>	— qizilo'ngachning yallig'lanishi
<i>Otitis</i>	— quloqning yallig'lanishi
<i>Panarthritis</i>	— bo'g'implarning yallig'lanishi
<i>Pancreatitis</i>	— me'da osti bezining yallig'lanishi
<i>Panophthalmitis</i>	— ko'z to'qimalari va pardalarining yallig'lanishi
<i>Paranephritis</i>	— buyrak oldi yog' to'qimalarining yallig'lanishi
<i>Paracystitis</i>	— qovuq atrofidagi biriktiruvchi to'qimalarning yallig'lanishi
<i>Paratitis</i>	— quloq oldi so'lak bezining yallig'lanishi
<i>Pachymeningitis</i>	— miya qattiq pardasining yallig'lanishi
<i>Perihepatitis</i>	— jigar pardasining yallig'lanishi
<i>Periduodenitis</i>	— o'n ikki barmoq ichak qorin pardasining yallig'lanishi

<i>Pericarditis</i>	— yurak seroz pardasining yallig'lanishi
<i>Pericranitis</i>	— kalla suyagi pardasining yallig'lanishi
<i>Perimetritis</i>	— bachadon seroz pardasining yallig'lanishi
<i>Perinephritis</i>	— buyrak qobig'ining yallig'lanishi
<i>Peridontitis</i>	— tish atrofidagi to'qimalarning yallig'lanishi
<i>Periostitis</i>	— suyak ustki pardasining yallig'lanishi
<i>Perisplenitis</i>	— taloq qobig'ining yallig'lanishi
<i>Peritonitis</i>	— qorin pardasining yallig'lanishi
<i>Polyartitis</i>	— bo'g'imlarning ketma-ket yallig'lanishi
<i>Polyneuritis</i>	— nerv tolalarining yallig'lanishi
<i>Polimyelitis</i>	— markaziy nerv sistemasining yallig'lanishi
<i>Polioencephalitis</i>	— bosh miya kulrang moddasining yallig'lanishi
<i>Plexitis</i>	— yuqumli kasallik tufayli shikastlangan nerv chigallarining yallig'lanishi
<i>Phalangitis</i>	— barmoq suyaklaridan birining yallig'lanishi
<i>Phallitis</i>	— olatning yallig'lanishi
<i>Pharyngitis</i>	— halqum shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Phlebitis</i>	— vena tomirining yallig'lanishi
<i>Proctitis</i>	— to'g'ri ichak shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Prostatitis</i>	— prostata bezining yallig'lanishi
<i>Pyelitis</i>	— buyrak jomchasining yallig'lanishi
<i>Pyelonephritis</i>	— buyrak va buyrak jomchasining yallig'lanishi
<i>Pyonephritis</i>	— buyraklarning yiringli yallig'lanishi
<i>Rachitis</i>	— organizmda vitamin D yetishmasligi natijasida kelib chiqadigan bolalar kasalligi
<i>Radiculitis</i>	— orqa miya nerv ildizlarining yallig'lanishi

<i>Rheumacarditis</i>	— bod kasalligi ta'sirida yurakning xastalanishi
<i>Rhinitis</i>	— burun shilliq pardasining yallig'lanishi
<i>Saplingitis</i>	— bachadon naylarining yallig'lanishi
<i>Scleritis</i>	— ko'z oqining yallig'lanishi
<i>Spondylitis</i>	— umurtqa pog'onasining surunkali yallig'lanishi
<i>Spondylarthritis</i>	— umurtqa pog'onasi bo'g'imlarining surunkali yallig'lanishi
<i>Stomatitis</i>	— og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining yallig'lanishi
<i>Synovitis</i>	— bo'g'im pardasining seroz yallig'lanishi
<i>Tendovaginitis</i>	— pay qinining yallig'lanishi
<i>Tonsillitis</i>	— bodomcha bezining yallig'lanishi
<i>Thyreoiditis</i>	— qalqonsimon bezning yallig'lanishi
<i>Typhlitis</i>	— ko'richakning yallig'lanishi
<i>Urocystitis</i>	— qovuqning yallig'lanishi
<i>Vaginitis</i>	— qin (diloq)ning yallig'lanishi
<i>Volvulitis</i>	— yurak klapanlarining yallig'lanishi
<i>Vulvitis</i>	— ayollar tashqi jinsiy a'zolarining yallig'lanishi

Odam a'zolarida uchraydigan xavfsiz va xavfli o'smalarning nomi

	<i>Lotincha</i>	<i>O'zbekcha</i>
	<i>Adenoma</i>	— odam a'zolarini sirtidan qoplab turuvchi to'qima bezidan rivojlanadigan xavfsiz o'sma
	<i>Adenosarcoma</i>	— buyrakning aralash xavfli o'smasi
	<i>Angioma</i>	— qon yoki limfa tomirlarida paydo bo'ladigan xavfsiz o'sma
	<i>Angiosarcoma</i>	— qon yoki limfa tomirlari hujayralaridan paydo bo'ladigan xavfli o'sma
	<i>Angiofibroma</i>	— qon tomirlarda rivojlanadigan, biriktiruvchi to'qimadan hosil bo'lgan xavfsiz o'sma
	<i>Atheroma</i>	— yog' bezlarida hosil bo'ladigan o'sma

<i>Leucoma</i>	— koʻzga oq tushishi
<i>Blastoma</i>	— mustaqil rivojlanish xususiyatiga ega boʻlgan oʻsma
<i>Haemangioma</i>	— qon tomirlarida rivojlanadigan xavfsiz oʻsma
<i>Hepatoma</i>	— jigar hujayralarida rivojlanadigan jigarning birlamchi raki
<i>Hydradenoma</i>	— ter bezlari elementlaridan kelib chiqadigan xavfsiz oʻsma
<i>Hydrocystoma</i>	— ter bezi kistasi (shishi)
<i>Hypernephroma</i>	— buyrak naychalarining epiteliy hujayralarida xavfli oʻsma
rivojlanuvchi <i>Glaucoma</i>	— koʻz ichki bosimining ortib ketishi
<i>Glioma</i>	— gliyadan kelib chiqadigan oʻsma
<i>Glisarcoma</i> oʻxshashligi kelib chiqadigan oʻsma	— sarkomalarga biroz bor gliyadan xavfli
<i>Insuloma</i>	— meʼda osti bezi hujayralarida rivojlanadigan oʻsma
<i>Kephalhaematoma</i> (chaqaloq) oʻsmasi	— yangi tugʻilgan bola ning qonli
<i>Xanthoma</i> tashkil oʻsma	— ksantom hujayralardan topgan sariq rangli
<i>Leimyoma</i>	— silliq mushak tolalaridan hosil boʻladigan xavfsiz
oʻsma <i>Leproma</i>	— moxov kasalligida rivojlanadigan hujayra va iborat leproz
toʻqimalardan tugun <i>Lymphadenoma</i> aʼzolar	— yoʻgʻon ichak va boshqa shilliq qavatida paydo boʻladigan
xavfsiz oʻsma	

<i>Lymphasarcoma</i>	— limforetikulyar to'qimadan rivojlanadigan xavfli o'sma
<i>Lipoma</i>	— yog' to'qimasidan rivojlanadigan xavfli o'sma
<i>Liposarcoma</i>	— yog' to'qimasidan rivojlanadigan xavfli o'sma
<i>Mesothelioma</i>	— mezoteliydan kelib chiqadigan xavfli o'sma
<i>Melanoma</i>	— melanin pigmenti hosil qiladigan hujayralardan tashkil topgan xavfli o'sma
<i>Myxoma</i>	— biriktiruvchi shilliq to'qimadan kelib chiqadigan o'sma
<i>Myoma</i>	— mushak to'qimasidan tashkil topgan xavfsiz o'sma
<i>Myosarcoma</i>	— mushak to'qimasidan tashkil topgan xavfli o'sma
<i>Neurinoma</i>	— nerv tolalarining Shvann hujayralaridan kelib chiqadigan o'sma
<i>Neuroepithelioma</i>	— nerv epiteliysidan tashkil topgan o'sma
<i>Neuroglioma</i>	— nerv gliyasidan paydo bo'ladigan xavfsiz o'sma
<i>Neurofibroma</i>	— periferik nerv sistemasidan o'sib chiqadigan o'sma
<i>Nephroma</i>	— buyrakning xavfli o'smasi
<i>Osteosarcoma</i>	— suyak to'qimasidan kelib chiqadigan xavfli o'sma
<i>Rhabdomyoma</i>	— ko'ndalang-targ'il mushaklardan o'sib chiqadigan o'sma
<i>Sarcoma</i>	— biriktiruvchi to'qimadan o'sadigan xavfli o'sma
<i>Seminoma</i>	— moyakning xavfli o'smasi
<i>Syringoma</i>	— teri ortiqlaridan o'sadigan xavfsiz o'sma
<i>Fibroma</i>	— biriktiruvchi to'qimadan tashkil topgan xavfsiz o'sma
<i>Fibromyoma</i>	— mushak va biriktiruvchi to'qimalardan tuzilgan o'sma

<i>Fibrosarcoma</i>	— biriktiruvchi to'qimadan kelib chiqadigan xavfli o'sma
<i>Chondroma</i>	— tolali tog'ay to'qimasidan kelib chiqadigan xavfsiz o'sma
<i>Chondrosarcoma</i>	— tog'ay to'g'imasidan kelib chiqadigan xavfli o'sma
<i>Embryoma</i>	— tuxumdonning terisimon kistasi (o'sma)
<i>Endothelioma</i>	— qon va limfa tomirlari ichki hujayra qoplamidan vujudga keladigan o'sma
<i>Epithelioma</i>	— terining turli xil epiteliy o'smalari nomi

Muhim so'z yasovchi qo'shimchalar

Tibbiyotga oid fan, soha va bo'limlarning lotincha nomi

<i>Angiologia</i>	— qon va limfa tomirlarini o'rganuvchi fan
<i>Anaesthesiologia</i>	— og'riqsizlantirishni o'rganadigan fan
<i>Antropologia</i>	— odamning kelib chiqishi va evolyutsion rivojlanishini o'rganadigan fan
<i>Aesthesiologia</i>	— sezgi a'zolarini o'rganadigan fan
<i>Audiologia</i>	— eshituv a'zolarini o'rganadigan fan
<i>Aestiologia</i>	— kasalliklarning sabab va kelib chiqish sharoitlarini o'rganadigan fan
<i>Balneologia</i>	— mineral suvlarning turli kasalliklarda a'zolarga ta'sirini o'rganadigan fan
<i>Biologia</i>	— jonli tabiatni o'rganadigan fan
<i>Cardiologia</i>	— yurak xastaligini o'rganadigan fan
<i>Caryologia</i>	— hujayra yadrosini o'rganadigan fan
<i>Curortologia</i>	— tabiiy davo omillari va uning kasal a'zolarga ta'sirini o'rganadigan fan
<i>Chirurgia</i>	— jarrohlik uslubi bilan davolash haqidagi fan
<i>Cytologia</i>	— odam va o'simlik hujayralarining tuzilishi, rivojlanishi va faoliyatini o'rganadigan fan

<i>Deontologia</i>	— tibbiy xodimlarning axloq qoidalarini o'rganadigan fan
<i>Dermatologia</i>	— teri kasalliklari va ularni davolash usullarini o'rganadigan fan
<i>Electrophysiologia</i>	— a'zoldagi elektr hodisalarini va a'zoga elektr toki ta'sirini o'rganadigan fan
<i>Embryologia</i>	— a'zolarning individual rivojlanishini o'rganadigan fan
<i>Endocrinologia</i>	— ichki sekretiya bezlarining tuzilishi va faoliyatini o'rganadigan fan
<i>Epidemiologia</i>	— yuqumli kasalliklarning paydo bo'lishi, rivojlanishi va oldini olishni o'rganadigan fan
<i>Gerontologia</i>	— tirik a'zolarning tuzilish qonuniyatlarini o'rganadigan fan
<i>Helminthologia</i>	— odam organizmida tekinox'rlilik qilib yashaydigan qurtlar va ular keltirib chiqaradigan kasalliklarni o'rganadigan fan
<i>Haematologia</i>	— qon kasalliklarini o'rganadigan fan
<i>Heriatria</i>	— keksalarda uchraydigan kasalliklar, ular keltirib chiqaradigan omillar va uzoq umr ko'rish sabablarini o'rganadigan fan
<i>Hygiena</i>	— tashqi muhit va ishlab-chiqarish faoliyatidagi xilma-xil omillarning odam sog'lig'i va umriga ta'sirini o'rganadigan fan
<i>Histologia</i>	— jonli a'zo to'qimalari rivojlanishini o'rganadigan fan
<i>Immunologia</i>	— odam a'zolarining biror-bir kasallikka qarshi turishini o'rganadigan fan
<i>Iridologia</i>	— ko'z rangdor pardasini o'rganadigan fan
<i>Laryngologia</i>	— hiqildoq kasalliklarini o'rganadigan fan
<i>Logopaedia</i>	— bolalar nutqidagi nuqsonlar va ularning oldini olishni o'rganadigan fan

<i>Microbiologia</i>	— ko‘z bilan ko‘rib bo‘lmaydigan juda mayda tirik mavjudotlarni o‘rganadigan fan
<i>Morphologia</i>	— a‘zolarining shakli va tuzilishini o‘rganadigan fan
<i>Neurologia</i>	— asab sistemasini rivojlanishi, tuzilishi, faoliyati, kasalliklari va ularni davolashni o‘rganadigan fan
<i>Neuropathologia</i>	— asab kasalliklarining kelib chiqish sabablari, davolash va oldini olish usullarini o‘rganadigan fan
<i>Neuropsychologia</i>	— miyaga bog‘liq ruhiy jarayonlar va ularning bosh miya sistemasi bilan aloqasini o‘rganadigan fan
<i>Neurochimia</i>	— nerv hujayrasining kimyoviy tarkibi va unda ro‘y beradigan moddalar almashinuvi xususiyatlarini o‘rganadigan fan
<i>Neurochirurgia</i>	— asab kasalliklarini jarrohlik usuli bilan davolashni o‘rganadigan fan
<i>Nephrologia</i>	— buyrak kasalliklarini o‘rganadigan fan
<i>Odontologia</i>	— tish kasalliklari va ularni davolash usullarini o‘rganadigan fan
<i>Oecologia</i>	— odam a‘zolarining tashqi muhit bilan o‘zaro munosabatini o‘rganadigan fan
<i>Oncologia</i>	— o‘smalar va ularni davolash usullarini o‘rganadigan fan
<i>Orthopaedia</i>	— odamdagi tug‘ma va orttirilgan majruhliliklarning vujudga kelish sabablari, oldini olish va davolash usullarini o‘rganadigan fan
<i>Osteologia</i>	— suyak skeletini o‘rganadigan fan
<i>Otologia, otiaatria</i>	— quloq kasalliklari va ularni davolash usullarini o‘rganadigan fan
<i>Otorhinolaryngologia</i>	— quloq, burun va tomoq kasalliklari, ularni davolash usullarini o‘rganadigan fan

<i>Ophthalmologia</i>	— ko'z kasalliklari, ularni davolash va oldini olishni o'rganadigan fan
<i>Parasitologia</i>	— tekinox'r qurtlarni har taraflama o'rganadigan fan
<i>Pathophysiology</i>	— kasallik jarayonlarining kelib chiqishi, rivojlanishi va oqibatini o'rganadigan fan
<i>Pathologia</i>	— odam tirik a'zolarining kasallik holatini o'rganadigan fan
<i>Psychologia</i>	— ruhiy kasalliklar, ularni davolash,
<i>Psychiatria</i>	oldini olish usullarini o'rganadigan fan
<i>Psichologia</i>	— ruhiy faoliyat qonunlari, evolutsiyasi va shakllari haqidagi fan
<i>Pharmacologia</i>	— dori moddalarining odam a'zolariga ta'sirini o'rganadigan fan
<i>Pharmacognosia</i>	— o'simlik va hayvonot a'zolaridan tayyorlanadigan dori mahsulotlarini o'rganadigan fan
<i>Physiologia</i>	— a'zolar, to'qimalar, hujayralar va ularning tuzilishida ro'y beradigan jarayonlarni o'rganadigan fan
<i>Phthisiatria</i>	— o'pka sili, uni davolash va oldini olishni o'rganadigan fan
<i>Radiobiologia</i>	— odam a'zolariga ionlashtiruvchi nurlarning barcha turlari ta'sirini o'rganadigan fan
<i>Radiologia</i>	— ionlashtiruvchi nurlarning tabbiyotda qo'llanilishini o'rganadigan fan
<i>Reanimatologia</i>	— odam a'zolari funksiyasining so'nishi va qayta tiklanishini o'rganadigan fan
<i>Rheumatologia</i>	— biriktiruvchi to'qimaning sistemali kasalliklari va bo'g'in atrofidagi to'qimalar shikastlanishlarini o'rganadigan fan
<i>Roentgenologia</i>	— rentgen nurlari va ularning tibbiyotda qo'llanilishini o'rganadigan fan
<i>Sexologia</i>	— jinsiy hayotni o'rganadigan fan

<i>Sexopathologia</i>	— jinsiy buzilishlarni ilmiy asosda aniqlash, davolash va oldini olishni o'rganadigan fan
<i>Symptomatologia</i>	— kasalliklarning belgi-alomatlarini o'rganadigan fan
<i>Serologia</i>	— immun zardoblar bilan davolashga bog'liq fan
<i>Syndesmologia</i>	— suyaklar o'rtasidagi birikma (bo'g'imlar, boylamlar, paylar)ni o'rganadigan fan
<i>Splanchnologia</i>	— ichki a'zolar tuzilishini o'rganadigan fan
<i>Stomatologia</i>	— og'iz bo'shlig'i a'zolari kasalliklarini o'rganadigan fan
<i>Surdologia</i>	— kar bo'lib qolish va uning oqibatini o'rganadigan fan
<i>Thanatologia</i>	— o'lim sabablarini o'rganadigan fan
<i>Teratologia</i>	— mayib-majruhlikni o'rganadigan fan
<i>Toxicologia</i>	— zaharlanish, zaharlanishga qarshi kurashish va ularni davolash to'g'risidagi fan
<i>Urologia</i>	— siydik sistemasi a'zolarining kasalliklari, ularni davolash va oldini olish tadbirlarini o'rganadigan fan

Tibbiyotda qo'llaniladigan davolash usullarining nomi

<i>Aërosoltherapia</i>	— bug'simon biologik aktiv moddalarni bemorning nafas yo'llariga yuborib davolash
<i>Aëroionotherapia</i>	— unipolyar zaryadlangan aeroionlar ta'sirida davolash
<i>Aërotherapia</i>	— ochiq havoda davolash
<i>Autohaemotherapia</i>	— odamni o'z qoni bilan davolash
<i>Acupunctura</i>	— igna bilan davolash
<i>Apitherapia</i>	— asalari va uning mahsuloti bilan davolash
<i>Chimiotherapia</i>	— kasallik qo'zg'atuvchilarga ta'sir qiladigan kimyoviy moddalar bilan davolash
<i>Chromotherapia</i>	— rangli yorug'lik ta'siri bilan davolash

<i>Cryotherapie</i>	— sovuq bilan davolash
<i>Curitherapia</i>	— tabiiy va sun'iy radioaktiv moddalar ta'sirida davolash
<i>Dietotherapie</i>	— bemorlarni parhez ovqatlar bilan davolash
<i>Electrotherapia</i>	— elektr toki bilan davolash
<i>Galvanotherapie</i>	— bo'g'im, mushak va asabni elektr toki bilan davolash
<i>Haemotherapie</i>	— qon va undan tayyorlangan preparatlar bilan davolash
<i>Heliotherapie</i>	— quyosh nurlari bilan davolash
<i>Hormonotherapie</i>	— gormonlar bilan davolash
<i>Histotherapie</i>	— to'qima bilan davolash
<i>Hydrotherapia</i>	— suv bilan davolash
<i>Immunotherapie</i>	— yuqumli kasalliklarni biologik preparatlar bilan davolash
<i>Kinesitherapia</i>	— aktiv va passiv harakatlar bilan davolash
<i>Mechanotherapie</i>	— maxsus asboblarda yordamida jismoniy mashqlar qildirib davolash
<i>Oxygenotherapie</i>	— kislorod bilan davolash
<i>Pelotherapie</i>	— balchiq bilan davolash
<i>Pneumotherapie</i>	— zaryadsizlantirilgan yoki elektr zaryadi bilan boyitilgan havodan nafas olish yordamida o'pka kasalligini davolash
<i>Phagotherapia</i>	— ayrim yuqumli kasalliklarni bakteriofaglar bilan davolash
<i>Pharmacotherapie</i>	— kasalliklarni dori moddalari bilan davolash
<i>Phototherapie</i>	— sun'iy nur bilan davolash
<i>Phthisiotherapia</i>	— sil kasalliklarini davolash
<i>Physiotherapia</i>	— odam a'zolarini tashqi muhitning fizikaviy omillari bilan davolash
<i>Phytotherapia</i>	— dorivor o'simliklari bilan davolash
<i>Psychotherapia</i>	— ruhiy kasalliklarni ishontirish, ruhiy ta'sir etish bilan davolash
<i>Serotherapie</i>	— kasalliklarni immun zardoblari yordamida davolash
<i>Roentgenotherapie</i>	— rentgen nurlari bilan davolash

<i>Thalassotherapia</i>	— dengiz iqlimi va dengizda cho‘milish orqali umumiy davolash
<i>Vitaminotherapie</i>	— vitaminlar bilan davolash

Tibbiyot amaliyotida eng ko‘p qo‘llaniladigan dorivor o‘simliklar

Shifobaxsh o‘simliklar xalq tabobatida davolash xususiyatlariga qarab quyidagi guruhlarga bo‘linadi:

Yurak-tomir sistemasiga ta’sir etuvchi dorivor o‘simliklar

<i>Adonis</i>	— gulizardak, safsargul (adoniz)
<i>Convallaria</i>	— marvaridgul
<i>Digitalis</i>	— angishvonagul
<i>Hypericum</i>	— qizilpoycha
<i>Leonurus</i>	— arslonquyruq
<i>Schizandra</i>	— limon
<i>Valeriana</i>	— valeriana
<i>Vitis</i>	— uzum

Ovqat hazmini yaxshilovchi dorivor o‘simliklar

<i>Achillea</i>	— bo‘ymodaron
<i>Althaea</i>	— gulxayri
<i>Arctostaphylos</i>	— archagul
<i>Artemisia</i>	— shuvoq, yovshan
<i>Chamomilla</i>	— moychechak
<i>Glycyrrhiza</i>	— shirinmiya
<i>Helianthus</i>	— kungaboqar
<i>Origanum</i>	— tog‘rayhon, jambil, kiyiko‘t
<i>Plantago</i>	— zubturm
<i>Rumex</i>	— shovul, otquloq
<i>Taraxacum</i>	— qoqi, momaqaymoq

Burushtiruvchi dorivor o‘simliklar

<i>Alnus</i>	— qandag‘och
<i>Chamomilla</i>	— moychechak
<i>Fistacia</i>	— pista
<i>Fragaria</i>	— qulupnay, yertut

<i>Hypericum</i>	— qizilpoycha
<i>Hyppophaë</i>	— chirqanoq
<i>Juglans</i>	— yongʻoq
<i>Mays</i>	— makkajoʻxori
<i>Padus</i>	— shumurt
<i>Punica</i>	— anor
<i>Quercus</i>	— eman
<i>Rheum</i>	— rovoch
<i>Salvia</i>	— mavrak
<i>Thea</i>	— choy
<i>Viburnum</i>	— bodrezak

Surgi, ichni yurishtirish xususiyatiga ega boʻlgan dorivor oʻsimliklar

<i>Achillea</i>	— boʻymodaron
<i>Aloë</i>	— aloy, sabur
<i>Frangula</i>	— itshumurt
<i>Glycyrrhiza</i>	— qizilmiya
<i>Helianthus</i>	— kungaboqar
<i>Melo sativus</i>	— qovun
<i>Rheum</i>	— rovoch
<i>Senna</i>	— sano

Gijjani tushirish xususiyatiga ega boʻlgan dorivor oʻsimliklar

<i>Allium sativum</i>	— sarimsoqpiyoz
<i>Artemisia</i>	— shuvoq, yovshan
<i>Cucurbita</i>	— oshqovoq
<i>Ficus</i>	— anjir
<i>Frangula</i>	— itshumurt
<i>Inula</i>	— qora andiz
<i>Juglans</i>	— yongʻoq
<i>Nigella</i>	— sedana
<i>Punica</i>	— anor
<i>Tanacetum</i>	— dastarbosh

Hazm qilish jarayonini tezlatuvchi dorivor oʻsimliklar

<i>Allium cepa</i>	— piyoz
<i>Allium sativum</i>	— sarimsoqpiyoz

<i>Bidens</i>	— ittikanak
<i>Calamus</i>	— igir
<i>Coriandrum</i>	— kashnich
<i>Cnicus</i>	— qushqo'nmas
<i>Gentiana</i>	— gazako't
<i>Daucus sativa</i>	— sabzi
<i>Melissa</i>	— limono't
<i>Oryza sativa</i>	— sholi
<i>Persica</i>	— shaftoli

Tarkibida antispazmatik moddalari bor dorivor o'simliklar

<i>Belladonna</i>	— zaharli o't, o'simlik, belladonna
<i>Datura</i>	— bangidevona
<i>Hyoscyamus</i>	— mingdevona
<i>Senecio</i>	— sariqbosh

Tarkibida vitamini bor dorivor o'simliklar

<i>Anabasis Aphylla</i>	— maymunjon
<i>Apium</i>	— seldr
<i>Betula</i>	— qayin
<i>Brassica</i>	— sholg'om
<i>Citrullus</i>	— tarvuz
<i>Crataegus</i>	— do'lana
<i>Diospyros</i>	— xurmo
<i>Fragaria</i>	— qulupnay
<i>Hordeum</i>	— arpa
<i>Lycopersiconum</i>	— pomidor
<i>Oxycoccus</i>	— qizil nordon mevali o'simlik
<i>Padus</i>	— shumurt
<i>Petroselinum</i>	— kashnichsimon o'simlik
<i>Persica</i>	— shaftoli
<i>Pisum sativum</i>	— ko'k no'xat
<i>Ribes</i>	— qoraqat
<i>Raphanus</i>	— rediska
<i>Rosa</i>	— na'matak (atirgul)
<i>Rubus ideus</i>	— xo'jag'at (maymunjon)

Balg'am ko'chirish xususiyatiga ega bo'lgan dorivor o'simliklar

<i>Allium cepa</i>	— piyoz
<i>Althaea officinalis</i>	— dorivor gulxayri
<i>Anisum</i>	— arpabodiyon
<i>Anethum</i>	— shivit
<i>Calamus</i>	— igir (qiyuqsimon o'simlik)
<i>Carum</i>	— qorazira
<i>Cerasus</i>	— olcha
<i>Cydonia</i>	— behi
<i>Farfara</i>	— tuyatovon
<i>Ficus</i>	— anjir
<i>Foeniculum</i>	— shivit, fexel
<i>Glycyrrhiza</i>	— qizilmiya
<i>Melilotus</i>	— sariq beda
<i>Origanum</i>	— tog'rayhon, kiyiko't
<i>Pinus</i>	— qarag'ay
<i>Plantago</i>	— zubtutum
<i>Primula</i>	— navro'zgul
<i>Raphanus</i>	— turp
<i>Rubus ideus</i>	— xo'jag'at (maymunjon)
<i>Saponaria</i>	— sovunak
<i>Spinacia</i>	— ismaloq
<i>Thermopsis</i>	— afsonak
<i>Thymus</i>	— toshcho'p (tog'jambil)
<i>Trifolium</i>	— beda
<i>Viola</i>	— binafsha
<i>Brassica</i>	— xantal

Qon to'xtatish xususiyatiga ega bo'lgan dorivor o'simliklar

<i>Arctium</i>	— qariqiz
<i>Berberis</i>	— zirk
<i>Bursa pastoris</i>	— jag'-jag'
<i>Equisetum</i>	— qirqbo'g'im
<i>Malus</i>	— olma
<i>Morus nigra</i>	— shotut
<i>Polygonum hydropiper</i>	— suvqalampir
<i>Patentilla</i>	— beshbarg, yerchoy
<i>Plantago</i>	— zubtutum
<i>Rumex</i>	— otquloq
<i>Sorbus</i>	— chetan
<i>Urtica</i>	— chayono't

Viburnum — bodrezak

Quvvat berish xususiyatiga ega bo'lgan dorivor o'simliklar

Armeniaca — o'rik
Cerasus — gilos
Ginseng — odamgiyoh
Morus — tut
Pyrus — nok
Schizandra — limon
Thea — choy
Zizyphus — chilonjiyda

Siydik haydash xususiyatiga ega bo'lgan dorivor o'simliklar

Adonis — gulizardak (adoniz)
Allium cepa — piyoz
Bidens — ittikanak
Citrullus — tarvuz
Mays — makkajo'xori
Melo sativus — qovun
Petroselinum — kashnichsimon o'simlik
Urtica — chayono't

Tinchlantiruvchi dorivor o'simliklar

Amygdala — bodom
Belladonna — zaharli o't, o'simlik, belladonna
Hyoscyamus — mingdevona
Leonurus — arslonquyruq
Valeriana — valeriana

Haroratni pasaytirish xususiyatiga ega bo'lgan dorivor o'simliklar

Bidens — ittikanak
Chamomilla — moychechak
Oxycoccus — qizil, nordon mevali o'simlik
Rubus idaeus — xo'jag'at (maymunjon)
Tilia — jo'ka
Morus — tut
Partulaca — semizo't

Allergiyaga qarshi qo'llaniluvchi dorivor o'simliklar

<i>Bidens</i>	— ittikanak
<i>Chamomilla</i>	— moychechak
<i>radix Rubi idaei</i>	— xo'jag'at (maymunjon) ildizi
<i>Viola</i>	— binafsha

O't (safro) haydash xususiyatiga ega bo'lgan dorivor o'simliklar

<i>Allium sativa</i>	— sarimsoqpiyoz
<i>Chelidonium</i>	— qoncho'p
<i>Citrullus</i>	— tarvuz
<i>Crataegus</i>	— do'lana
<i>Cuninum</i>	— sariqzira
<i>Foeniculum</i>	— shivit
<i>Helichrysum</i>	— bo'znoch
<i>Mentha</i>	— yalpiz
<i>Narcissus</i>	— nargis
<i>Origanum</i>	— tog'rayhon
<i>Rosa</i>	— na'matak
<i>Spinacia</i>	— ismaloq
<i>Urtica</i>	— chayono't
<i>Valeriana</i>	— valeriana

Og'riq qoldirish xususiyatiga ega bo'lgan dorivor o'simliklar

<i>Artemisia absinthium</i>	— achchiq shuvoq
<i>Chelidonium</i>	— qoncho'p
<i>Foeniculum</i>	— shivit, fenxel
<i>Marticaria Chamomilla</i>	— dorivor moychechak
<i>Origanum</i>	— tog'rayhon
<i>Valeriana</i>	— valeriana

Ishtaha ochuvchi dorivor o'simliklar

<i>Artemisia</i>	— shuvoq, yovshan
<i>Calamus</i>	— igir (qiyosimon o'simlik)
<i>Foeniculum</i>	— shivit
<i>Mentha</i>	— yalpiz
<i>Peganum</i>	— isiriq

<i>Salvia</i>	— mavrak
<i>Taraxacum</i>	— qoqio't
<i>Wrassica</i>	— xantal

Bakteriya (mikrob)larga qarshi qo'llaniluvchi dorivor o'simliklar

<i>Calamus</i>	— igir (qiyoqsimon o'simlik)
<i>Calendula</i>	— tirnoqgul
<i>Chamomilla</i>	— moychechak
<i>Chelidonium</i>	— qoncho'p
<i>Hypericum</i>	— qizilpoycha
<i>Peganum</i>	— isiriq
<i>Phaseolus</i>	— loviya
<i>Plantago</i>	— zubtutum

Yallig'lanishga qarshi qo'llaniluvchi dorivor o'simliklar

<i>Achillea</i>	— bo'ymodaron
<i>Armeniaca</i>	— o'rik
<i>Apium</i>	— qarafs
<i>Avena sativa</i>	— suli
<i>Bidens</i>	— ittikanak
<i>Brassica</i>	— sholg'om
<i>Calendula</i>	— tirnoqgul
<i>Carum</i>	— zira
<i>Chamomilla</i>	— moychechak
<i>Chelidonium</i>	— qoncho'p
<i>Daucus sativus</i>	— sabzi
<i>Diospyros</i>	— xurmo
<i>Farfara</i>	— tuyatovon
<i>Glycyrrhiza</i>	— qizilmiya
<i>Hordeum</i>	— arpa
<i>Hypericum</i>	— qizilpoycha
<i>Linum</i>	— zig'ir
<i>Mentha piperita</i>	— qalampir yalpiz
<i>Morus nigra</i>	— shotut
<i>olea Europaea</i>	— zaytun
<i>Oryza sativus</i>	— sholi
<i>Persica</i>	— shaftoli
<i>Phaseolus aurens</i>	— mosh
<i>Prunus</i>	— olxo'ri

<i>Plantago</i>	— zubtutum
<i>Tilia</i>	— jo'ka

Milk va og'iz bo'shlig'i yallig'lanishida qo'llaniladigan dorivor o'simliklar

<i>Allium cepa</i>	— piyoz
<i>Allium sativa</i>	— sarimsoqpiyoz
<i>Aloë</i>	— aloy, sabur
<i>Althaea</i>	— gulxayri
<i>Artemisia</i>	— shuvoq, yovshan
<i>Betula</i>	— qayin
<i>Brassica</i>	— karam
<i>Calamus</i>	— igir
<i>Chelidonium</i>	— qoncho'p
<i>Cydonia</i>	— behi
<i>Hypericum</i>	— qizilpoycha
<i>Hyppophayo</i>	— chirqanoq
<i>Juniperus</i>	— archa
<i>Kalanchoë</i>	— kalanxoe
<i>Mays</i>	— makkajo'xori
<i>Mentha piperita</i>	— qalampir yalpiz
<i>Potentilla</i>	— beshbarg, yerchoy
<i>Ribes</i>	— qoraqat
<i>Rosa</i>	— na'matak
<i>Salvia</i>	— mavrak
<i>Schizandra</i>	— limon
<i>Sesamum</i>	— kunjut
<i>Urtica</i>	— chayono't
<i>Viburnum</i>	— bodrezak
<i>Farfara</i>	— tuyatovon

Nerv sistemasiga ijobiy ta'sir etuvchi dorivor o'simliklar

<i>Echinopanax</i>	— exinopanaks
<i>Eleutherococcus</i>	— eleuterokokk
<i>Ephedra</i>	— qizilcha, zag'oza
<i>Genista</i>	— sariq gulli cho'p o'simligi
<i>Ginseng</i>	— odamgiyoh
<i>Rhadiola</i>	— radiola
<i>Schizandra</i>	— limon

Thea sinensis
Thermopsis

— xitoy choyi
— afsonak

LOTINCHA-O'ZBEKCHA LUG'AT

A

A. ab (predlog Abi kel:)	— dan
abdomen, inis, n	— qorin
abdominalis, e	— qoringa oid
(m) abductor, oris, m	— uzoqlashtiruvchi mushak
abortus, us, m	— bola tashlash, muddatidan
	ilgari tug'ish
abrasio, onis, f	— qirib tozalash (tishga oid)
abscessus, us, m	— yiringli yara, chipqon
Absinthium, i, n	— shuvoq, yovshan, ermon
Acacia, ae,	— akatsiya
acer, acris, acre	— o'tkir
acetabilum, i, n	— quymich kosasi
acetas, atis, m	— atsetat
acetosus, a, um	— sirkaga oid
acetum, i, n	— sirka
acetylsalicylicus, a, um	— atsetilsalitsilatga oid
acidum, i, n	— kislota
acidum arsenicosum	— margimush kislota
Acrichinum, i, n	— akrixin
actio, oxis,	— harakat, ta'sir
activatus, a, um	— faollashtirilgan
acusticus, a, um	— eshitishga oid
acustus, a, um	— o'tkir
ad (predlog ass. kel.)	— gacha, uchun, -ga
adamantinus, a, um	— po'lat yoki olmosdek qattiq
addo, ere	— qo'shmoq
(m) adductor, oris, m	— yaqinlashtiruvchi mushak
adeps, ipis, m	— yog', moy
adhaerens, entis	— qo'shilib o'sgan, yopishgan
adhibeo, ere	— qo'llamoq,
	ishlatmoq
adjuvans, antis	— yordamchi
admisceo, ere	— qo'shmoq,
	birlashtirmoq
adnumero, are	— sanamoq
Adonilenum, i, n	— adonilen
Adonis, idis, m	— gulizardak, adonis
aegrota, ae, f	— bemor, xasta
	(erkak kishiga nisbatan)
aegrotus, i, m	— bemor, xasta
	(erkak kishiga nisbatan)
aër, aëris, m	— havo
aestimo, are	— teng

aetas, atis, f	— baholamoq
aether, eris, m	— yosh
	— efir
	(rangsiz uchuvchan suyuqlik)
aethereus, a, um	— efirga oid
aethylicus, a, um	— efirli
agito, are,	— chayqatmoq
age, ere	— ishlamoq, qilmoq
albus, a, um	— oq
aliter	—
	boshqacha
alius, a, um	— boshqa
allergia, ae, f	— allergiya
	(a'zoning yot moddaga qarshiligi)
Allium (i) sativum (i)	— sarimsoq piyoz
Aloë, ës, f	— aloy, sabur
Althaea, ae, f	— gulxayri
Alnus, i, f	— qandag'och
altus, a, um	— baland, katta
alumen, inis, n	— achitqi
Aluminium, i, n	— aluminiy
alveolus, i, m	— pufakcha
alvus, i, m	— qorin
amabilis, e	— sevishga
	munosib
amarities, ei, f	— achchiq ta'm, taxir maza
amarus, a, um	— achchiq
ambulatio, onis, f	— sayr qilish, ochiq havoda
	yurish
Amidopyrinum, i, n	— amidopirin
Ammonium, i, n	— ammoniy
amnion, i, n	— homilani o'rab
	turuvchi ichki parda
amo, are	— sevmoq
amor, oris, m	— sevgi
ampulla, ae, f	— ampula, ichiga
	dori quyib og'zi payvandlangan naycha
amputatio, onis, f	— kesib tashlash
Amygdala, ae, f	— bodom
Amygdalus, i, f	— bodom (daraxti)
amylum, i, n	— ohor (kraxmal)
ana	— teng,
	baravar
anaemia, ae, f	— kamqonlik
Anaesthesinum, i, n	— anestezin
anatomicus, a, um	— anatomiyaga oid
angina, ae, f	— bodomsimon
	bezning yallig'lanishi
angina pectoris	— yurak siqilish
	kasalligi
angulus, i, m	— burchak
angustus, a, um	— tor, ensiz

anhydricus, a, um
animal, alis. n
animalis, e

animus, i, m
anisatus, a, um
Anisum, i, n
annalus, i, n
annuus, i, m
anomalía, ae, f
anonymus, a, um
ansa, ae, f
ante (predlog ass. kel)
ante (ravish)
anterior, ius
antidotum, i, n
antipyreticus, a, um
antiquus, a, um
anuria, ae, f
anus, i, m

aorta, ae, f
apex, icis, m

aphtha, ea, f
aphthosus, a, um
apis, is, f
apnoë, ës, f

apopeurosis, is, f
apparatus, us, m
appendix, icis, f
aqua, ae, f
aquaeductus, us, m
aquosus, a, um
Arachis, idis, f
Aralia, ae, f
arbor, oris, f
arcus, us, m
Argenti nitras

argilla, ae, f
Arnica, ae, f
ars, artis, f
arsenas, atis, m
arsenis, itis, m
arsenicicus, a, um
arsenicus, a, um
arsenicum, i, n
arteria, ae, f
arthritis, itidis, f
articulatio, onis, f

— suvsiz
— hayvon
— hayvonga oid,

hayvonsimon

— ruh, qalb
— arpabodiyonga oid
— arpabodiyon
— gardish, halqa
— yil
— g'ayritabiyl holat
— nomsiz, noma'lum
— ilmoq, tugun
— oldida
— avval, dastlab
— oldingi
— ziddi-zahar
— issiqni pasaytiruvchi
— qadimiy
— siydik chiqmasligi
— orqa chiqaruv

teshigi

— aorta
— yuqori qism, uchi,

oxiri

— yaracha
— yaraga oid
— asalari
— nafas faoliyatini

to'xtashi

— payning cho'zilishi
— asbob
— o'simta, o'siq
— suv
— suv oqadigan nay
— suvli
— yeryong'oq
— araliya
— daraxt
— yoy, ravoq
— kumush nitrat

yoki lyapis qalami

— gil tuproq
— arnika
— san'at
— arsenat
— arsenit
— margimushga oid
— margimushli
— margimush
— arteria
— bo'g'imlar yalig'lanishi
— bo'g'im

articularis, e	— bo'g'imga oid
artificialis, e	— sun'iy
arvensis, e	— dalaga oid
ascendens, entis	— ko'tariluvchi
ascites, ae, m	— qorin istisqosi
Asellus, i, m	— treska balig'i
aspersio, onis, f	— sepma
asperum, i, n	— dag'al, g'adir-
asthma, atis, n	budir
atlas, ntis, m	— bo'g'ilish, nafas olishning
atomus, i, f	— birinchi bo'yin
atque	umurtqasi
atrium, i, n	— atom
atrophia, ae, f	—
atrophicans, ntis	shuningdek
attente	— yurak oldi
auctor, oris, m	— oriqlovchi
audio, ire	— diqqat
auditivus, a, um	bilan, ehtiyotlik bilan
auricula, ae, f	— muallif
auris, is, f	— eshitmoq
Aurum, i, n	— eshitishga oid
auscultacio, onis, f	— quloq supراسi
axis, is, m	— quloq
axungia, ae, f	— oltin, tilla
	— eshitib ko'rib kasallikni
	aniqlash
	— ikkinchi bo'yin
	umurtqasi
	— yog', moy

B

bacca, ae, f	— meva
bacillus, i, m	— tayyoqcha
bactericidus, a, um	— bakteriyaga qarshi
balneum, i, n	— hammom, vanna
basicus, a, um	— asosiy
basilaris, e	— asosiy
basis, is, f	— asos
Belladonna, ae, f	— belladonna
bene (ravish)	— yaxshi
benzoas, atis, m	— benzoat
benzoicus, a, um	— benzoyga oid
benzoë, ës, f	— buxo'r, xushbo'y
Betula, ae, f	yelim
bibo, ere	— qayin
biceps, bicipitis	— ichmoq
	— ikki boshli

bicipitalis, e	— ikki boshli
bidens, ntis	— ikki tishli
Bidens, ntis, f	— ittikanak
bidestillatus, a, um	— ikki marta tozalangan
bilifer, fera, ferum	— o'tga (safroga) oid
bilis, is, f	— o't (safro)
bis	— ikki
Bismuthum, i, n	marta
Bistorta, ae, f	— vismut
bolus, i, f	— ilonsimon toron
	— gil tuproq, katta
bolus alba	hab dori
bonum, i, n	— oq gul
bonus, a, um	— yaxshilik, ezgulik
	— mehribon,
borax, acis, f	rahmdil
	— tanakor, rangsiz
boras, atis, m	mineral
boricus, a, um	— borat
brachium, i, n	— boratga oid
brevis, e	— yelka, kift
briquetum, i, n	— qisqa
	— taxtakachlab
bromidum, i, n	tayyorlangan dor shakli
bronchialis, e	— bromid
bronchitis, itidis, f	— bronxga oid
bronchus, i, m	— bronxlarning yallig'lanishi
bucca, ae, f	— bronx
buccinator, oris, m	— lunj, chakka
bulbus, i, m	— lunj muskuli
bullosus, a, um	— ko'z soqqasi
bursa, ae, f	— pufakchali
Bursa, pastoris	— xalta
butyrum, i, n	— jag'-jag'
	— moy
butyrum Cacao	(quyuqlashtirilgan)
	— kakao moyi

C

Cacao	— kakao
cadaver, eris, n	— jonsiz tana
caecum, i, n	— ko'richak
calcaneus, a, um	— tovon suyagiga tegishli
calcaneus, i, m	— tovon suyagi
calcaria, ae, f	— ohak
Calendula, ae, f	— tirmoqqul
calide	— astoydil
calidus, a, um	— issiq
calor, oris, m	— issiqlik

calvaria, ae, f	— kalla qopqog'i
camera, ae, f	— maxsus
jihozlangan xona	
campester, tris, tra	— dalaga oid
Camphora, ae, f	— kofur, kamfora
camphoratus, a, um	— kamforaga oid
canalis, is, m	— yo'l, naychasimon
yo'l	
cancer, cri, m	— xavfli o'sma
Cannabis, is, f	— nasha o'simligi
capillaris, e	— bosh tuki (sochga)
oid)	
capillus, i, m	— soch
capitulum, i, n	— boshcha
capsula, ae, f	— kapsula, qobiq
(anat.)	
caput, itis, n	— bosh
carbo, onis, m	— ko'mir
Carbolenum, i, n	— karbolen
carbonas, atis, m	— karbonat
carbonicus, a, um	— ko'mirga oid
carcinoma, atis, n	— xavfli o'sma, rak
cardiacus, a, um	— yurakka tegishli
cardinalis, e	— bosh, asosiy
caries, ei, f	— chirish
cariosus, a, um	— chirituvchi
caritas, atis, f	— hurmatlash,
sevish	
carneus, a, um	— muskulli, go'shtli
carotis, idis, f	— (o'q) uyqu
arteriyasi	
carpus, i, m	— kaft oldi
cartilagineus, a, um	— tog'ayga oid
cartilago, inis, f	— tog'ay
carus, a, um	— aziz, hurmatli
casus, us, m	— voqea, hodisa
catarrhus, i, m	— shilliq pardalarning
yallig'lanishi	
catheter, eris, m	— qovuqni bo'shatish yoki unga dori yuborish uchun ishlatiladigan naycha
causa, ae, f	— sabab
causticus, a, um	— achishtiradigan, o'yuvchi
caute (ravish)	— ehtiyotlik bilan
cavernosus, a, um	— g'ovaksimon
cavitas, atis, f	— bo'shliq
cavum, i, n	— bo'sh
celeber, bris, bre	— mashhur
celer, eris, ere	— tez
cella, ae, f	— hujayra
colo, ere	— yashirmoq
cellula, ae, f	— hujayracha

centralis, e	— markaziy
cere, ae, f	— mum
ceratus, a, um	— mumlangan
cerebellum, i, n	— miyacha
cerebrospinalis, e	— orqa miyaga oid
cerebrum, i, n	— bosh miya
certus, a, um	— aniq, ma'lum
cervicalis, e	— bo'yinga oid
cervix, icis, f	— bo'yin, bo'yincha
cetaceum, i, n	— kashalotlarning
ceterus, a, um	miya kosasidan oli-nadigan yog'simon modda
et cetera	— boshqa
Chamomilla, ae, f	— va boshqalar
charta, ae, f	— moychechak
Chelidonium, i, n	— qog'oz
China, aa, f	— qoncho'p
chinensis, e	— xina
Chininum, i, n	— xitoycha
chirurgicus, a, um	— xinin
chirurgus, i, m	— jarrohlikka oid
Chloroformium, i, n	— jarroh
cholagogus, a, um	— xloroform
chole, es, f	— o't (safro) haydovchi
choledochus, a, um	— o't (safro)
cholera, ae, f	— o't (safro)ga oid
chorda, ae, f	— vabo
choronicus, a, um	— tor (qilsimon tola)
chylus, i, m	— surunkali
cibus, i, m	— sutsimon shira
cilium, i, m	— oziq-ovqat
Cina, ae, f	— kiprik (mujgon)
cinareus, a, um	— darmana
circulatio, onis, f	— kulrang
circulatio sanguinis	— aylanasimon harakat
	— qonning aylanasimon
	harakati
circulus, i, m	— aylana, halqa
cirrhosis, is, f	— to'qima kasali
cisterna, ae, f	— suv saqlanadigan
	qurilma
citissime (ravish)	— juda tezlik bilan
cito	— tezlik
	bilan, shoshilinch ravishda
clarus, a, um	— mashhur atoqli
claudo, ere	— yopmoq,
	mahkamlamoq
clausus, a, um	— yopilgan,
	mahkamlangan
clavicula, ae, f	— o'mrov suyagi
clavus, i, m	— qavariq, qadoq

clinica, ae, f	—	bemorlarni davolash bilan birga o'quv va ilmiy-tekshirish ishlari olib bori-ladigan kasalxonada
Clostridium tetani	—	qoqshol tayoqchasi
clypsma, atis, n	—	huqna
coccygeus, a, um	—	dum (quyruq)ga oid
coccyx, ygis, m	—	dum, quyruq
cochlea, ae, f	—	chig'anoq
Codeinum, i, n	—	kodein
coelum, i, n	—	ob-havo
coeruleus, a, um	—	ko'k, havorang
Coffeinum, i, n	—	kofein
cognatus, i, m	—	o'xshashlik
colatura, ae, f	—	suzilgan (tozalangan) suyuqlik
colitis, itidis, f	—	yo'g'on ichak shilliq pardasining yallig'lanishi
collapsus, us, m	—	yurak faoliyatining keskin susayishi
collega, ae, m, f	—	hamkasb, hamkasaba
colligo, ere	—	yig'ib-termoq
collodium, i, n	—	kollodiy, quyuq yelimshak
collum, i, n	—	bo'yin, bo'yincha
colo, are	—	sizmoq, suzmoq
colon, i, n	—	chambar ichak
color, oris, m	—	rang
columna, ae, f	—	ustun
coma, ae, f	—	soch
combustio, onis, f	—	quyish
commissura, ae, f	—	bitishma
communis, e	—	umumiy, oddiy
compactus, a, um	—	zich, mustahkam
complexus, a, um	—	birlashtirish
compositio, onis, f	—	tuzish, qo'shish
compositus, a, um	—	murakkab
compressio, onis, f	—	bosim ostida qisish
compressor, oris, m	—	siquvchi mushak
concaus, a, um	—	botiq, botiqroq
concha, ae, f	—	chig'anoq
concido, ere	—	maydalab
concisus, a, um	—	kesmoq
congelatio, onis, f	—	maydalangan
conjunctiva, ae, f	—	sovuq urish
conjungo, ere	—	ko'z shilliq pardasi
connexio, onis, f	—	birlashtirmoq
conservatus, a, um	—	bog'lanish, qo'shilish
consilium, i, n	—	konserva qilingan
consistentia, ae, f	—	kengash
conspergo, ere	—	zichligi, a'zolarning baquvvat yoki zaiflik darajasi
	—	sepmoq

constituens, entis	— hosil qiluvchi
constituo, ere	— ko'rmoq,
	shakllantirmoq
contagiosus, a, um	— yuqumli
continens, entis	— tarkibida bor
contineo, ere	— tarkibida bor
	bo'lmoq
contra	— qarshi
contractus, a, um	— qisqartirilgan
contrahio, ere	— qisqartirmoq
contundo, ere	— kukun (talqon)
	qilmoq, tuymoq
Convallaria, ae, f	— marvaridgul
convexus, a, um	— gumbazsimon
convulsivus, a, um	— changak, g'ayriixtiyoriy
	holat
coquo, ere	— qaynatmoq
cor, cordis, n	— yurak
Coriandrum i, n	— muguz (shox)
cornu, us, n	— kashnich
cornutus, a, um	— shoxsimon
corona, ae, f	— toj
coronarius, a, um	— tojsimon
corpus, oris, n	— tana
corrigenens, ntis	— tuzatuvchi
corrigo, ere	— tuzatmoq
corrasivus, a, um	— achituvchi, o'yuvchi
corruptus, a, um	— shikastlangan
cortex, icis, m	— po'stloq
costa, ae, f	— qovurg'a
costalis, f	— qovurg'aga oid
coxa, ae, f	— chanoq suyagi
cranium, i, n	— kalla suyagi
crassus, a, um	— yo'g'on
Crataegus, i, f	— do'lana
creosotum, i, n	— o'tkir hidli rangsiz sariq
	moysimon suyuqlik
cresco, ere	— o'stirmoq
creta, ae, f	— bo'r
crisis, is, f	— kasallik holatining
	keskin o'zgarishi
crista, ae, f	— qirra
criticus, a, um	— favqulodda holat
crouposus, a, um	— krupoz
crusi, cruris, n	— boldir, oyoqcha
crystallus, i, f	— kristall
Cucurbita, ae, f	— oshqovoq, oshkadi
cum	— bilan
Cuprum, i, n	— mis
cura, ae, f	— g'amxo'rlik
curatio, onis, f	— davolash
cura, are	— davolamoq

cursus, us, m	— yakunlangan
curvatura, ae, f	davolash muolajasi
cutaneus, a, um	— egrilik, qiyshqlik
cutis, is, f	— teriga tegishli
cyanatus, a, um	— teri
cyanidum, i, n	— sianli
cyclus, i, m	— sianid
cylindrus, i, m	— aylana, davr
cystis, is, f	— silindr
cystitis, idis, f	— pufak
	— siydik pufagining
cytus, i, m	yallig'lanishi
	— hujayra

D

de	— dan
decen	— o'n
decido, ere	— tushmoq
deciduus, a, um	— tushuvchi
dens deciduus	— (tushadigan) sut
decigramma, atis, n	tishlari
decoctum i, n	— detsigramm
decorticated, a, um	— qaynatma
decrementum, i, n	— po'stloqdan tozalangan
decubitus, us, m	— kichraytirilgan
	— yotaverishdan uvishib
decursus, us, m	qolgan joy (a'zo)
defectus, us, m	— oqish, kechish
defendo, ere	— nuqson, kamchilik
deindo	— himoya qilmoq
	— so'ng,
delibero, are	keyin
	— o'ylamoq,
musculus dalitoideus, a, um	ko'rmoq, fikrlamoq
demonstro, are	— deltasimon muskul
dendritum, i, n	— ko'rsatmoq
	— nerv hujayrasining daraxtsi-
dens, dentis, m	mon o'simtasi
densitas, atis, f	— tish
dentalis, e	— qalinlik, zichlik
Dentinum, i, n	— tishga oid
musculus depressor, oris, m	— dentin
depressus, a, um	— pastga tortuvchi muskul
	— 1) past, bosilgan; 2)
depuratus, a, um	g'amgin ko'rinish
descendens, entis	— tozalangan
destillatus, a, um	— tushuvchi
dexter, tra, trum	— distillangan suv
diabetes, ae, m	— o'ng
	— qand kasalligi

diaeta, ae, f	— parhez
diagnosis, iis, f	— kasallikni aniqlash
diameter, tri, f	— diametr
diaphoreticus, a, um	— terlatuvchi
diaphragma, atis, n	— ko'krak va qorin bo'shlig'i
diastola, es, f	o'rtasidagi to'siq, diafragma
	— yurakning
	kengayishi
dico, ere	— gapirmoq,
	so'zlamoq
dichloridum, i, n	— dixlorid
dies, ei, f	— kun
differentia, ae, f	— tafovut, farq
difficilis, e	— qiyin
diffusus, a, um	— yoyilgan, tarqalgan
digero, ere	— hazm qilolmaslik
digestorius, a, um	— hazm qilishga oid
Digitalis, is, f	— angishvonagul
digitus, i, m	— barmoq
diagnostico, ere	— kasallikni aniqlamoq
dilatatio, onis, f	— kengayish
dilutus, a, um	— suyultirilgan
diphtheria, ae, f	— o'tkir yuqumli kasallik, dif-
	teriya
	— ketmoq
discedo, ere	— tartib-intizom, fan
disciplina, ae, f	— o'quvchi
discipulus, i, m	— o'qimoq
disco, ere	— tartibsizlik, adovat
discordia, ae, f	— moyillik
dispositio, onis, f	— odam a'zolarida
dissimilatio, onis,	moddalarning sodda ko'rinishga o'tib o'zla-
	shuvi
	— erish
dissolutio, onis, f	— farqlamoq, ajrata
distinguo, ere	
diuturnus, a, um	bilmoq
diversus, a, um	— davomli
divido, ere	— har xil
divisus, a, um	— bo'lmoq
do, dare	— bo'lingan
doceo, ere	— bermoq
	— o'qimoq,
	yodlamoq
	— o'qimishli
doctus, a, um	— og'riq
dolor, oris, m	— uy
domus, us, f	— uxlamoq
dormio, ire	— orqaga oid
dorsalis, e	— orqa
dorsum	— miqdor o'lchovi
dosis, is, n	— shubhalanmoq
dibito, are	— shubhali
dubius, a, um	

ductus, us, m
ductus, choledochus
dulcis, e
dum

duodenum, i, n
duplex, icis
duplicatura, ae, f
dura mater

durus, a, um
dysenteria, ae, f
dyspepsia, ae, f

ectropion

eczema, atis, n
elasticus, a, um
electuarium, i, n
elixir, iris, n

emphysema, atis, n

emplastrum, i, n

emulsio onis, i

emulsum, i, n

enamelum, i, n
encephalitis, idis, f
encephalon, i, n
endocardium, i, n
endocrinus, a, um

endometrium, i, n
enterosolubilis, e
epidemia, ae, f

epidemicus, a, um

epidermis, idis, f
epistola, ae, f
epithelialis, e

Equisetum, i, n
erosio, onis, f
Erysimum, i, n

— oqim
— o't (safro) oqimi
— shirin

hozircha

— o'n ikki barmoqli ichak
— qo'shaloq
— ikki hissa oshish
— miyaning qalin

pardachasi

— qattiq, qalin
— ichburug'
— ovqat hazmining buzilishi

E

— ag'darilib qolish
(bachadon bo'yinchasi)

— chilla yara
— bukiluvchan, egiluvchan
— bo'tqa

— tarkibida
xushbo'y moddalar va ba'zan faol dorivorlar
bo'ladigan tiniq, mazali suyuqlik

— o'pkaning havo yordamida
kengayishi

— yaraga yopishtirib
qo'yiladigan malhamli mato

— bir-biriga mos
kelmaydigan

— ikki xil suyuqlik
aralashmasi

— sirlangan, sirlı
— miyaning yallig'lanishi
— bosh miya
— yurakning ichki pardasi
— ichki bezlarning shira

chiqarishiga oid

— bachadon shilliq pardasi
— ichakda eruvchi
— keng tarqalgan yuqumli

kasallik

— yoppasiga tarqaluvchi
yuqumli kasallikka oid

— terining ustki qavati
— xat
— a'zolarni sirtidan

qoplab turuvchi to'qimaga oid

— qirqbo'g'im
— shilingan, tilingan
— kulrang sariq, o't, jeltushnik

erythema, atis, n	— qizillik
Escherichia coli sive Bacterium (o) esophagus, i, n esse	— ichak tayyoqchasi — qizilo'ngach
essentia, ae, f	— bor
et	— o'simlikdan
ethmoidalis, e	— va
Eucalyptus, if	— panjarasimon
Eucommia, ae, f	— evkalipt
Euphyllinum, i, n	— xitoy daraxti, evkommiya
evaco, are	— eufillin
ex	— chaqirmoq
ex tempore	— da
	— talab qilingan
	vaqtda, keragida
exacte	— aniq
exanthematicus, a, um	— toshмали
exemplum, i, n	— misol
exempli causa	— masalan
excitator, oris, m	— qo'zg'atuvchi
excito, are	— qo'zg'atmoq
exitus, us, m	— natija
existimo, are	— hisoblamoq
exprimo, ere	— siqmoq, ezmoq
exsiccatus, a, um	— quritilgan
exsicco, are	— quritmoq
extendo, ere	— surtmoq
musculus extensor, oris, m	— to'g'rilovchi (yoziluvchi) mushak
externus, a, um	— tashqi, sirtqi
extra	—
	tashqari
extractum, i, n	— so'rim, ekstrakt
extraordinarius, a, um	— g'ayritabiiy
extrauterinus, a, um	— bachadondan tashqarida
extremitas, atis, f	— tamom, oxiri, uchi
extrinsecus (ravish)	— tashqaridan

F

facialis, e	— yuz (bet)ga
facies, ei, f	— yuz, bet
facilis, e	— yengil
facio, ere	— qilmoq, ishlamoq
factitius, a, um	— sun'iy
faex, faecis, f	— achitqi
Farfara, ae, f	— tuyatovon
Farina, ae, f	— un
	tegishli

fascia, ae, f	— mushakni o'rab olgan qo'shilma to'qima pardasi
febris, is, f	— isitma
fel, fellis, n	— o't (safro)
felleus, a, um	— o't (safro)ga
femina, ae, f	— ayol
femininus, a, um	— ayolga oid
femoralis, e	— songa oid
femur, oris, n	— son
ferreus, a, um	— temirga oid
Ferrum, i, n	— temir
fiat, fiant	— hosil bo'lsin, hosil
fibra, ae, f	— tola
fibrinosus, a, um	— tolasimon
fibrosus, a, um	— tolaga oid
fibula, ae, f	— kichik boldir
fides, ei, f	— ishonch, e'tiqod
filamentum, i, n	— ipsimon tolali bog'lam
filius, i, m	— o'g'il bola
Filix, icis, f	— qirqquloq
Filix mas, Filicis maris	— erkak qirqquloq
filtro, are	— filtrlamoq, doka
filium, i, n	— ip
finio, ire	— tugatmoq,
finis, is, m	— tamom
fio, fieri	— hosil qilmoq
firno, are	— mustahkamlamoq
firmus, a, um	— mustahkam
fissura, ae, f	— yoriq, darz
fistula, ae, f	— teshik (oqma)
flavus, a, um	— sariq
musculus flexor, oris, m	— bukuvchi muskul
flexura, ae, f	— bukilgan,
floreo, ere	— gullamoq
flos, floris, m	— gul
flavus, a, um	— suyuq
Foeniculum, i, n	— shivit
folium, i, n	— barg
Foiliculinum, i, n	— follikulin
fomentatio, onis, f	— malham
fons, fontis, m	— manba, asos
foramen, inis, n	— teshik
forma, ae, f	— shakl, ko'rinish
formica, ae, f	— chumoli,
formicicus, a, um	— chumoliga tegishli
tegishli	— ayol
qilinsin	— tolasimon
suyagi	— tolaga oid
orqali suzib tozalamoq	— kichik boldir
tamomlamoq	— ishonch, e'tiqod
qayrilgan	— ipsimon tolali bog'lam
	— o'g'il bola
	— qirqquloq
	— erkak qirqquloq
	— filtrlamoq, doka
	— ip
	— tugatmoq,
	— tamom
	— hosil qilmoq
	— mustahkamlamoq
	— mustahkam
	— yoriq, darz
	— teshik (oqma)
	— sariq
	— bukuvchi muskul
	— bukilgan,
	— gullamoq
	— gul
	— suyuq
	— shivit
	— barg
	— follikulin
	— malham
	— manba, asos
	— teshik
	— shakl, ko'rinish
	— chumoli,
qumursqa	— chumoliga tegishli

formo, are

formosus, a, um

formula, ae, f

fornix, icis, m

fortis, e

fossa, ae, f

fovea, ae, f

fractura, ae, f

Frangula, ae, f

frictio, onis, f

frigidus, a, um

frons, ntis, f

frontalis, e

fructus, us, m

fumalis, e

fumans, ntis

functio, onis, f

fundus, i, m

furunculus, i, m

fuscus, a, um

ganglion, i, n

gangraene, ae, f

gargarisma, atis, n

gaster, gastris, f

gastricus, a, um

gaudeo, ere

gelatina, ae, f

gelatinosus, a, um

gemma, ae, f

Gentiana, ae, f

genu, us, n

genus, eris, n

gingiva, ae, f

gingivitis, idis, f

Genseng

glacialis, e

globulus, i, m

globus, i, m

gluconas, atis, m

Glucosum, i, n

gluteus, a, um

Glycerinum, i, n

Glycyrrhizam, ae, f

shakllantirmoq — hosil qilmoq,

— chiroyli, ko'rkam

— shakl

— gumbaz

— mustahkam,

kuchli

— chuqur

— chuqurcha

— sinish

— itshumurt

— uqalab surtish

— sovuq

— manglay,

pehona

— manglayga oid

— meva

— chekiladigan

— tutovchi

— vazifa

— tub, o'zan

— chipqon, yiringli yara

— qoramtir

G

— nerv tuguni

— to'qimalarning o'lishi, chiri-

shi

— chayqash

— me'da

— me'daga tegishli

— xursand bo'lmoq,

quvnamoq

— yelimshak, jelatin

— yelimshaksimon

— kurtak (bot.)

— gazako't

— tizza

— tur, xil

— milk

— milkning yallig'lanishi

— odamgiyoh

— muzsimon

— sharcha

— soqqa

— glukonat

— gluukoza

— dumbaga oid

— glitserin

— shirinmiya, chuchukmiya

Gnaphalium, i, n	— gnafaliy
Gossypium, i, n	— g'o'za, paxta
gracilis, e	— xushqomat,
gramma, atis, n	— gramm
Granatum, i, n	— anor (mevasi)
granulum, i, n	— granula
gratuito	— in'om, bepul
gratus, a, um	— yoqimli, nazokatli
gravida, ae, f	— homilador
graviditas, atis, f	— homiladorlik
gravis, e	— qiyin, og'ir
grosse	— yirik,
cum grosso modo	— yirik shaklda
grossus, a, um	— katta, yo'g'on
gummi	— daraxt
gummi arabicum	yoki o'simlik shirasi
gummi Armeniacae	— arabistonda o'sadigan
gustus, us, m	daraxt yoki o'simlik shirasi
gusto, are	— o'rik shirasi
gutta, ae, f	— maza, ta'm
guttur, uris, n	— mazasini tatib
	ko'rmoq
	— tomchi
	— halqum, tomoq

H

habeo, ere	— ega bo'lmoq
habitus, us, m	— tashqi ko'rinish,
haema, atis, n	tana tuzilishi
haemorrhagia, ae, f	— qon
haemostaticus, a, um	— qon oqishi
halux, ucis, m	— qon to'xtatuvchi
Helianthus, i, m	— oyoqning bosh
Helichrysum, i, n	barmog'i
helmins, nthis, f	— kungaboqar
hemisphaerium, i, n	— bo'znoch
hepar, atis, n	— odam va hayvon
hepaticus, a, um	organizmida parazitlik qilib yashovchi chu-
hepatitis, idis, f	valchangsimon jonivor
herba, ae, f	— yarim palla
hernia, ae, f	— jigarning
	yallig'lanishi
	— jigar (odamniki)
	— o't (o'simlik)
	— dabba, churra
tushishi	

heroicus, a, um	— kuchli ta'sir etuvchi
herpes, etis, m	— temiratki
herpes zoster	— tez tarqaluvchi
hic	(kengayuvchi) temiratki
Hierochloyo, es, f	— hozir,
Hippophayo, yos, f	bundan keyin
hirudo, inis, f	— tilqiyor
hodie	— chirqanoq
homo	— zuluk
homo sapiens	— bugun
homunculus, i, m	— odam
honor, oris, m	— aqli odam
hora, ae, f	— odamcha
hormonum, i, n	— hurmat, or-nomus, obro'
	— soat
	— hayvonlar organizmining
	ichki sekretiya bezlari ishlab chiqaradigan va
	to'g'ridan-to'g'ri qonga quyiladigan suyuqlik
humanus, a, um	— odamiylik, insoniy, bashariy
humerus, i, m	— yelka suyagi
humidus, a, um	— namlangan, xo'l
humilis, e	— past
humus, i, m	— er
Hydrargyri dichloridum	— simob xlorid
Hydrargyrum, i, n	— simob
hydricus, a, um	— suvli
Hydrocarbonas, atis	— gidrokarbonat
Hydrochloridum, i, n	— gidroxlorid
hydrochloricus, a, um	— vodorod xloridga oid
Hydrogenii peroxydum	— vodorod peroksid
Hydrogenium, i, n	— vodorod
hydrophobia, ae, f	— quturish (suvdan qo'rqish)
hydrops, opis, m	kasalligi
hydroxydum, i, n	— istisqo
hygiena, ae, f	— gidroksid
	— sog'liqni
	saqlashga doir chora-tadbirlar va shu haqdagi
	fan
hyoideus, a, um	— til ostiga oid (suyak nomi)
Hyoscyamus, i, m	— mingdevona
hyperanemia, ae, f	— tananing ma'lum qismida
	qonning me'yoridan oshishi
Hypericum, i, n	— qizilpoycha
hypermanganas, atis, m	— giper-manganat
hypertonia, ae, f	— qon bosimning me'yoridan
	yuqori bo'lish holati
hypertonicus, a, um	— qon bosimining me'yoridan
	yuqori bo'lish holatiga oid
hypertrophia, ae, f	— biror to'qima yoki a'zoning
	haddan tashqari kattalashishi
hypodermicus, a, um	— teri ostiga tegishli
hypoglossus, a, um	— til ostiga oid

hypotonia, ae, f
hypotonicus, a, um
hypophysis, is, f

— qon bosimining me'yoridan
past bo'lishi
— qon bosimning me'yoridan
past bo'lish holatiga oid
— miya ortig'i (pastki)

I

ibi
Ichthyolum, i, n
ictus, us, m
idoneus, a, um
igitur
ileum, i, n
immaturus, a, um
immobilis, e
impar, imparis
impero, are
impressio, onis, f
in
incisio, onis, f
incisivus, a, um
incisura, ae, r
incola, ae, f
incrementum, i, n
increSCO, ere
incubatio, onis, f
index, icis, m
indivisus, a, um
induco, ere
inertia, ae, f
infarctus, us, m
inferior, ius
inflammatio, onis, f
infra
infundo, ere
infusum, i, n
ingeniosus, a, um
ingrediens, ntis
inhalatio onis, f

— o'sha
yerda, u yoqda
— ixtiol
— zarba, chaqib
(tishlab) olish
— qulay, soz, yaxshi
—
shunday qilib, keyin
— yonbosh suyak
— pishmagan, yetilmagan
— qo'zg'almas,
harakatsiz
— toq, tengmas
— buyruq bermoq
— siqish
— -ga
— kesik, tilingan joy
— kesikka oid
— kesma, kesib
olingan joy (et)
— istiqomat qiluvchi,
yashovchi
— o'sish, bitish
— o'smoq
— kasallikning yashirin davri
— ko'rsatma,
ikkinchi ko'rsatkich barmoq
— bo'linmaydigan
— kirgizmoq
— harakatsiz
— biror a'zoning ma'lum
qismiga qon yetarli kelmasligi natijasida shu
joydagi to'qimalarning o'lishi
— pastroq
— yallig'lanish
— ostida,
biror narsadan past bo'lish
— quymoq
— damlama
— iqtidorli, iste'dodli
— asosiy qism
— dorili bug'da nafas oldirish
yo'li bilan davolash

inhalator, oris, m		— dorili bug‘ chiqaruvchi
injectio, onis, f	asbob	— igna orqali teri ostiga dori
insectum, i, n	quyish	— hasharot
insevio, ire		— xizmat qilmoq
instrumentum, i, n	— asbob	
insufficient, a, ae, f	— yetishmovchilik	
integer, gra, grum	— shikastlanmagan	
intelligo, ere	— tushunmoq	— -aro,
inter	orasida	— qovurg'alararo
intercostalis, e		— har zamonda
interdium	—	almashinadigan,
intermittens, entis	o'zgaruvchi	
internationalis, e	— xalqaro	
internus, a, um	— ichki	
interosseus, a, um	— suyak orasiga	
interrogo, are	— so'ramoq	
intestinalis, e	— ichakka	
intestinum, i, n	— ichak	— ichi,
intra	ichiga	
intramuscularis, e	— mushak ichiga	
intro, are	— kirmoq	
introduco, ere	— kirgizmoq	
intraductio	— kirgizish	— ichida
intus	— keraksiz	
inutilis, e	— burab kirgizish	
invaginatio, onis, f	— kasal, nimjon, mayib-	
invalidus, a, um	majruh	— topmoq, kashf
invenio, ire	qilmoq	— turmoq,
invenitur	uchramoq	
inversus, a, um	— buzuv, noto'g'ri	
invidia, ae, f	— hasad, rashk,	
iodum, i, n	ko'ra olmaslik	— yod
ipecacuanha, ae, f	— qustiruvchi ildiz	
iris, iridis, f	— ko'zning rangdor	
ischiadicus, a, um	pardasi	— biror a'zo yoki to'qimadagi
ischiadicus, a, um	kamqonlik	— quymichga oid
ischium, i, n		— quymich suyagi
isogenus, a, um	— izogenli	
isotonicus, a, um	— izotonik	
item	shunday qilib	—

jecur, oris, n

jejunum, i, n
jecunde (ravish)
jecundus, a, um
jugularis, e
jungo, ere

Juniperus, i, f
jus, juris, n
juvans, ntis
juvenalis, e
juvenis, is, m
juventus, utis, f
juvo, are

Kalanchoë, ës, f
Kalium, i, n
keratoma, atis, n
keratinum, i, n

labium, i, n
labor, oris, m
laboriosus, a, um
laboro, are

lac, lactis, n
laceratus, a, um
lacrima, ae, f
lacrimalis, e
lactas, atis, m
lacteus, a, um
lacticus, a, um
laesus, a, um

lagna, ae, f
Lagochilus, i, m
lamella, ae, f

lamina, ae, f
lana, ae, f
lanceolatus, a, um
Lanolinum, i, n

J

— jigar (dengiz)
jonivori, baliqlarga oid)
— ingichka ichak
— yoqimli
— yoqimtoy
— bo'yinturuqqa oid
— birlashtirmoq,
biriktirmoq
— archa
— huquq
— yordamchi
— o'smirlikka oid
— o'smir (o'g'il bola)
— yoshlik
— yordam bermoq

K

— kalanxoy
— kaliy
— shoxsimon o'sma
— shoxsimon modda

L

— lab
— mehnat, ish
— mehnatkash, mehnatsevar
— mehnat qilmoq,
ishlamoq
— sut
— yirtiq
— ko'z yoshi
— ko'z yoshiga oid
— laktat
— sutsimon
— sutga oid
— shikastlangan,
asabiylashgan
— shisha idish
— bozulbang, bangidevona
— pilakcha, (ko'z
pardasi)
— pilakcha, lavha
— jun, yung
— nishtarsimon
— lanolin

lapsus, us, m
laryngitis, idis, f

larynx, laryngis, m
lateralis, e
latus, eris, n
laudo, ara
lavo, are
laxans, ntis

Ledum, i, n
lego, ere
lege artis
lente

Leonurus, i, m
letalis, e
leucocytus, i, m
Leuzea, ae, f
musculus levator, oris, m
levis, e
levo, ere
lax, legis, f
lex medicinalis
liber, eri, erum
liber, bri, m
liberatus, a, um
liberi, orum, m
libero, are
libertas, atis, f
lichen, enis, m
lien, enis, m
ligamentum, i, n
lignum, i, n
limpidus, a, un
linea, ae, f
lingua, ae, f
linimentum, i, n
lintheum, i, n
Linum, i, n
liquidus, a, um
Liquiritia, ae, f
liquor, oris, m
liquor Ammonii anisatus
liquor (solutio) Ammonii
caustici

liquor Burovi
littera, ae, f
Lobelia, ae, f
lobulus, i, m
lobus, i, m

— xato, yiqilish
— hiqildoq (tomoq) ning
yallig'lanishi

— hiqildoq, tomoq
— yonboshga oid
— yonbosh
— maqtamoq
— yuvmoq
— surgi,

yumshatuvchi

— ledum
— o'qimoq
— qoidaga asosan
— sekin

(ta'siri bo'yicha)

— arslonquyruq
— o'ldiruvchi
— oq qon hujayrasi
— levzey
— ko'taruvchi muskul
— yengil
— yengillashtirmoq
— qonun
— tib qonuni
— ozod, erkin
— kitob
— ozod qilingan
— bolalar
— ozod qilmoq
— ozodlik
— temiratki
— taloq
— bog'lam
— daraxt (yog'och)
— rangsiz
— chiziq
— til
— suyuq surtma
— mato
— zig'ir
— suyuq
— qizilmiya
— suyuqlik
— novshadil-arpabodiyon tomchisi

novshadil spirti

—
— Burov suyuqligi
— harf
— lobeliya
— bo'lakcha
— bo'lak

locatus, a, um		— moyil, o'ziga tez
loco, are	yuqtiruvchi	— joylashtirmoq
locus, i, m		— joy o'rin
longitudinalis		— uzunasiga
longitudo, inis		— uzunlik
longus, a, um		— uzun
lucidus, a, um		— oqroq rangsiz
ludus, i, m		— o'yin
lumbalis, e		— belga oid
lumbus, i, m		— bel
luna, ae, f		— oy
lunula, ae, f		— oycha
luteus, a, um		— sariq
lux, lucisi, f		— yorug'lik
luzatio, onis, f	— chiqiq (suyakka oid)	
lymphaticus, a, um	— limfasimon	
lysis, is, f		— chirish, buzilish,
	erish; kasallikning sekin paydo bo'lishi	

M

macero, are	— ivitmoq	
magis (ravish)	— ko'proq	
magister, tri, m	— ustoz, muallim, o'qituvchi	
magistralis, e	— asosiy, bosh	
magnasia, ae, f	— magneziya	
Magnesium, i, n	— magniy	
magnitudo, inis, f	— kattalik	
magnus, a, um	— katta	
majalis, e	— may oyiga tegishli	
major, jus	— kattaroq	
male	— yomon	
malignus, a, um	— xavfli	
maleus, i, m		— manqa, pishillash
malus, a, um		— yomon, sifati past
Malva, ae, f		— gulxayri
mamma, ae, f		— ko'krak (ayollarga)
mandibula, ae, f	oid), sut bezi	
mane		— pastki jag'
		— erta
manubrium	bilan	
manus, us, f		— sop, dasta
mare. is, n		— qo'l
margo, inis, m		— dengiz
marinus, a, um		— o'lka
mas, maris, m		— dengizga oid
masculus, a, um		— erkak
massa, ae, f		— erkakka oid
mastoideus, a, um		— miqdor
		— sut bezisimon

mater, ae, f	— ona, miya pardasi
materia, ae, f	— materiya, modda
Mays, Maydis, f	— makkajo'xori
maxilla, ae, f	— yuqori jag'
maximus, a, um	— juda katta
meatus, a, um	— tashqi eshituv yo'li
medianus, a, um	— o'rtalikkdagi, oraliqdagi
mediastrium, i, n	— umurtqa bilan ko'krak
	qafasi oralig'i
mediatus, a, um	— o'rtacha, qiya
medicamentum, i, n	— dori-darmon
medicalus, a, um	— tibbiy
medicina	— tibbiyot
medicinalis, e	— tibbiyotga oid
medicus, i, m	— shifokor
medietas, atis, f	— o'rtalik, oraliq
medius, a, um	— o'rta
medulla, ae, f	— miya, miya
	moddasi
mel, mellis, n	— asal
membrana, ae, f	— parda
membranula, ae, f	— ko'zga qo'yiladigan plyonka
	(dori)
membrum, i, n	— a'zo, qo'l-oyoq
meningitis, idis, f	— miya pardasining
	yallig'lanishi
meninx, ngis, f	— miya pardasi
	— aql
mensis, is, f	— oy
mensura, ae, f	— dorixonaga oid
	o'lchovli idish
menstruum, i, n	— hayz (balog'at yoshiga yetgan qizlardagi holat)
mentalis, e	— iyakka oid
Mentha, ae, f	— yalpiz
Mentha piperita	— qalampir yalpiz
Mentholum, i, n	— mentol
Menyanthes, idis trifoliata, ae	— uchbarg
metallum, i, n	— temir
mentum, i, n	— iyak
mesenterium, i, n	— qatqorin
metastasis, is, f	— og'riqning bir a'zodan ikkin-
	chisiga o'tishi
methodus, i, f	— usul, uslub
Methylenum coeruleum	— metil ko'ki
Millefolium, i, n	— dastarbosh
miles, itis, m	— askar
mineralis, e	— mineralga oid
minuta, ae, f	— daqiqa
mirabilis, e	— ajoyib, mo'jizavor
misceo, are	— aralashtirmoq
mitralis, e	— mitralga oid

mixtio, onis, f
mixtura, ae, f
mobilis, e (ravish)
modice

modus, i, m
molaris, e
molestio, ae, f
molestus, a, um
mollis, e
monstro, are
morbilli, orum, m
morbus, i, m
Morphinum, i, n
mors, mortis, f
morsus, us, m

mortifer, fera, ferum
mortuus, a, um
motorius, a, um
moveo, ere
mucilago, inis, f
mucosus, a, um
mulier, eris, f
multo

multum (ravish)
multus, a, um
mundus, i, m
musculus, i, m
muto, are
myocarditis, idis, f

Myrtillus, i, m

narcosis, is, f

narcoticus, a, um
naris, is, f

narro, are
nasalis, e
nasus, i, m
Natrium, i, n
natura, ae, f
naturalis, e
necessarius, a, um
necesse

— aralashtirish
— aralashma
— harakatchan

o'rtacha, o'rtamiyona

— o'lchov, usul
— katta jag' tishi
— bezovtalanish
— qiyinchilik, mashaqqatli
— yumshoq
— ko'rsatmoq
— qizamiq
— kasallik
— morfin
— o'lim
— chaqib (tishlab)

olish

— o'ldiruvchi
— o'lgan, jonsiz
— harakatlantiruvchi
— harakatlantirmoq
— shilliq modda
— shilliqsimon
— erli ayol

anchagina, ko'proq

— ko'p
— juda ko'p
— dunyo, koinot
— mushak
— almashtirmoq
— yurak mushaklarining

yallig'lanishi

— mirtil

N

behush qilish — og'riqsizlantirish,

— narkotik
— burun teshigi

(kovagi)

— aytib bermoq
— burunga oid
— burun
— natriy
— tabiat
— tabiiy
— kerakli, zarur

darkor

— kerakli,

necrosis, is, f

negotium, i, n

nemo

neogalenicus, a, um

neonatus, i, m

Nerium, i, oleander, dri

neurosus, a, um

nervus, i, m

neuron, i, n

nexus, us, m

niger, gra, grum

nihil

nitens, ntis

nitras, atis, m

nitricus, a, um

nitris, itis, m

nitrosus, a, um

nobilis, e

noceo, ere

nodus, i, m

nomen, inis, n

nomino, are

non

nonnulus, a, um

norma, ae, f

noto, are

nox, noctis, f

noxicus, a, um

nucha, ae, f

nucleus, i, m

numerus, i, m

nutritio, onis, f

nutricium, a, um

Nux, Nucis, f

Nux vomica

obduco, ere

obductus, a, um

obliquus, a, um

oblongatus, a, um

obscurus, are

obstetricius, a, um

sezmaslik — jonsizlanish,

— ish

— hech kim

— yangi galenga oid

— yangi tug'ilgan bola (chaqaloq)

— sambitgul

— nerv sistemasining funksional kasalligi

— asab

— asab hujayrasi

— ulanish, bitishish

— qora

— hech nima

— yaltirovchi

— nitrat

— azotga oid

— nitrit

— azotli

— ma'lum, mashhur

— zarar (ziyon)

yetkazmoq

— tugun

— ot, ism

— ism qo'ymoq,

atamoq, nomlamoq

— yo'q

— ayrim

— miqdor, qoida

— belgilamoq

— tun, kecha

— zararli, ziyonli

— ensa

— o'zak, negiz

— son

— boqish, ovqatlantirish

— to'yimli, oziqlantiruvchi

— yong'oq

— qustiruvchi

yong'oq (mo'tadil iqlimda o'suvchi daraxtning zaharli urug'i va ildizi)

O

qoplamoq — parda bilan

qoplamoq

— qobiqli (pardali)

— qiyshiq, egri

— cho'zinchoq

— qoraytirmoq

— doyalik

obteneo, ere	— egallamoq, band
obturatorus, a, um	qilmoq
obtusus, a, um	— yopiq
occipitalis, e	— o'tmas, anqov
occiput, itis, n	— ensaga tegishli
occupo, are	— ensa
occurro, ere	— ishg'ol qilmoq,
octo	— kutib olmoq
octoculatus, a, um	— sakkiz
octoti	— sakkiz ko'z
oculus, i, m	— sakkiztadan
odontalgia, ae, f	— ko'z
odontogenia, ae, f	— tish og'rig'i
odor, oris, m	— tish chiqishi
oedema, atis, n	— hid
oesophagus, i, m	— shish
officina, ae, f	— qizilo'ngach
officinalis, e	— dorixona
Oleander, dri, m	— dorivor
oleo, ere	— oleandr
oleosus, a, um	— hid chiqarmoq
oleum, i, n	— moyga oid
oleum Jecoris	— moy
oleum Olivarum	— baliq moyi
oleum Ricini	— zaytun moyi
oleum Terebinthinae	— kanakunjut moyi
olla, ae, f	— terebintin moyi
omentum, i, n	— shisha idish
omnis, e	— charvi, qoplama
onus, eris, n	— hammasi,
ope	butunlay
operatio, onis, f	— qiyinchilik,
Opium, i, n	mashaqqat
opletio, onis, f	—
opponens, entis	yordami bilan
ops, opis, f	— jarrohlik usuli bilan davolash
opticus, a, um	—
optime	— ko'knori
optimus, a, um	shirasidan tayyorlangan dori
opus, eris, n	— mushkul, og'ir
orator, oris, m	— muxolif, opponent
orbita, ae, f	— kuch, yordam
ordinarius, a, um	— ko'rishga oid
	— eng
	yaxshi
	— juda yaxshi, a'lo
	— mehnat, ish
	— notiq
	— ko'z kosasi
	— tabiiy, hamisha

organismus, i, m
organon, i, n
organum, i, n

originalis, e
orior, oriri
orno, are
Oriza, ae, f
os, oris, n
os, ossis, n
osseus, a, um
ostium, i, n
otium, i, n

ovalis, e

ovarium, i, n
ovis, is, f
oyum, i, n
Oxycoccus, i, m
oxydum, i, n
oxydulatus, a, um
Oxygenium, i, n

— a'zo

— tananing bir qismi
— tananing bir

bo'lagi

— asl nusxa
— paydo bo'lmoq
— bezamoq
— sholi, guruch
— og'iz
— suyak
— suyakka oid
— teshik
— dam olish, hordiq

chiqarish

— tuxumsimon

(yassi) shakl

— tuxumdon
— qo'y
— tuxum, moyak
— qizil nordon mevali o'simlik
— oksid
— chala oksid
— kislorod

P

Padus, i, f
palatinus, a, um
palatum, i, n
palpebra, ae, f
palpo, are
pancreas, atis, n
pancreaticus, a, um
Papaver, eris, n
papilla, ae, f
par, paris
paracentralis, e
paraffinatus, a, um
paralisis, is, f

paranasalis, e
parasiti, orum, m
parathyreoides, a, um
paresis, is, f

paries, etis, m
parietalis, e

paro, are
parotis, idis, f (gland)
pars, partis, f

— shumurt
— tanglayga oid
— tanglay
— qovoq (ko'zga oid)
— paypaslamoq
— me'da osti bezi
— me'da osti beziga taalluqli
— ko'knori
— ko'krak so'rg'ichi
— teng, barobar
— markaz oldi
— parafinli

— a'zoning

harakatsizlanishi

— burun oldi
— tekinxo'rlar (gijjaga oid)
— qalqonsimon bez oldi

— a'zoning qisman

harakatsizlanishi

— to'siq
— tepaga oid (to'siq

oldi)

— tayyorlamoq
— quloq oldi bezi
— qism

divide in partes aequales	— teng qismlarga bo'l
partium (ravish)	— qisman
partus, us, m	— tug'ish
parum	— kam,
parvus, a, um	yetarsiz
pasta, ae, f	— kichik
	— xamirsimon
patella, ae, f	modda
pater, tris, m	— tizza qopqog'i
patria, ae, f	— ota
paulatium	— vatan
pax, pacis, f	— oz-ozdan
pectoralis, e	— tinchlik
pectus, oris, n	— ko'krakka oid
pediculus, i, m	— ko'krak
pelvinus, a, um	— bit
pelvis, is, f	— chanoqqa (jomga) tegishli
pelvis renalis	— chanoq
penetro, are	— buyrak jomi
	— kirmoq, suqilib
penis, is, m	kirmoq
	— olat (erkaklarning
per	jinsiy a'zosi)
per diem	— orqali
per rectum	— kun mobaynida
per se	— to'g'ri ichak orqali
	— toza
percussio, onis, f	holda
	— tukillatib eshitib ko'rib tek-
pereo, ire	shirish
	— o'lmoq,
pericarditis, idis, f	yo'qolmoq
	— yurak oldi xaltasining
periculosus, a, um	yallig'lanishi
perineum, i, n	— xavfli
periodontitis, idis, f	— oraliq
	— tish suyak pardasining
periodontium, i, n	yallig'lanishi
periodus, i, f	— tishning suyak pardasi
periosteum, i, n	— davr, vaqt
peripheria, ae, f	— suyak pardasi
Periploca, ae, f	— a'zoning tashqi (sirtqi) qismi
peritoneum, i, n	— periploka
peritonitis, idis, f	— qorin pardasi
	— qorin pardasining yallig'la-
peritus, a, um	nishi
permanens, ntis	— tajribali, usta
peroxydum, i, n	— doimiy, muttasil
Persicum, i, n	— peroksid
pertussis, is, f	— shaftoli
pes, pedis, m	— ko'kyo'tal
	— oyoq kafti

pessimus, a, um
pestis, is, f
peto, ere
petraeus, a, um
petrosus, a, um
phalanx, ngis, f
pharmaceuta, ae, f
pharmacopoea, ae, f

pharmacopola, ae, f
pharynx, yngis, m
Phenolum, i, n
phlegmone, es, f
phlegmonosus, a, um
phosphas, atis, m
phosphoricus, a, um
Phosphorus, i, m
phrenicus, a, um

phthisicus, a, um
physiotherapia, ae, f

pia mater

pilula, ae, f
pinguis, e
Pinus, i, f
Piper, eris, n
pituitarius, a, um
Pix, Picis, f
Pix liquida
plane (ravish)
planta, ae, f
Planiago, inis, f
planus, a, um
plasma, atis, n
platysma, atis, n
plerumque (ravish)
pleura, ae, f

pleuritis, idis, f

plexus, us, m
plica, ae, f
Plumbum, i, n
pneumonia, ae, f
poyota, ae, f
pollex, icis, m
Polygala, ae, f
Polygonum bistorta
Polygonum hydropiper

— juda yomon, salbiy
— o'lat, vabo
— so'ramoq

— qoyasimon
— toshsimon
— barmoq suyaklari
— dorishunos
— dori tayyorlash, saqlash va
bemorga yozib berish qoidalari to'plami
— dorixona xodimi
— halqum
— fenol
— yiringli yallig'lanish
— yiringli yallig'lanishga oid
— fosfat
— fosforli
— fosfor
— ko'krak va qorin o'rtasidagi

pardaga oid

— silga oid
— odam a'zolarini tashqi
muhitning fizikaviy omillari bilan davolash
— miyaning

yumshoq pardasi

— hab dori
— yog', moy
— qarag'ay
— qalampir, murch
— shilliqsimon
— yelim
— qatron
— mutlaqo, butunlay
— o'simlik, oyoq tagi
— bargizub, zubtutum
— silliq, tekis
— qonning suyuq qismi
— bo'yinning teri osti muskuli
— katta qismidan
— ko'krak va o'pkani

o'rgan parda

— ko'krak va o'pkani o'rgan

pardaning yallig'lanishi

— chigal
— qatlam
— qo'rg'oshin
— o'pkaning yallig'lanishi
— shoir
— qo'lning katta barmog'i
— poligala
— anjabor, yerqo'noq

(eris)

pomatus, a, um
pono, ere
populus, i, m
porcinus, a, um
porrigo, ere

positivus, a, um
post
postea
posterior, ius
postero die
posterus, a, um
postremo
postremus, a, um
postulo, are
prae

praecipitatus, a, um
praecipue
praematurus, a, um
praemolaris, e
praeparatio, onis, f
praeparatum, i, n

praeparo, are
praepositio, onis, f
praescribo, ere

praescriptio, onis, f
praestans, ntis

practerea (ravish)

pressura, ae, f
primum (ravish)
primus, a, um
primus, inter pares
pro
pro auctore

pro die

pro dosi

pro me

pro usu proprio
probe

suvqalampir

—
— olmaga oid
— quymoq
— xalq
— cho'chqaga oid
— so'rmoq, tortib

olmoq

— ijobiy
— keyin
— natijada
— orqadagi, ortki
— ertangi kunda
— navbatdagi
— nihoyat
— oxiri
— talab qilmoq
— oldida,

sabab

— cho'kkan, cho'kindi
— asosan, muhim
— avval, vaqtdan oldin
— kichik jag' tishi
— tayyorlash
— preparat, maxsus

tayyorlangan dori

— tayyorlamoq
— predlog, old ko'makchi
— yozib bermoq,

buyurmoq

— buyruq
— atoqli, mashhur,

dong'i ketgan

— shu bilan birga, bundan

tashqari

— taxtakachlash
— birinchidan, boshidan
— birinchi
— tengdoshlar orasida birinchi
— uchun
— avtor, dorixat

yozuvchi uchun (shifokor retseptni o'zi uchun
yozganda qo'llashi mumkin)

— kuni

bilan bir kunlik

— dorini bir marta

qabul qilish miqdori

— men

uchun

— o'zim qo'llashim uchun
— yaxshi,

to'g'ri

probo, are	— ma'qullamoq
processus, us, m	— o'siq, o'simta
prodormalis, e	— oldindan aytib
profligatus, a, um	berish, bashorat qilish
progressivus, a, um	— halok bo'lgan
progressus, us, m	— rivojlanuvchi, o'suvchi
prognosis, is, f	— taraqqiyot
	— kasallikni oldindan aytib
	berish
profundus, a, um	— chuqur
prolapsus, us, m	— tushish
prominens, ntis	— turtib (do'ppayib) chiqish
proprius, a, um	— xususiy, shaxsiy
prostata, ae, f	— erkaklar jinsiy
	a'zosining toq bezi
protego, ere	— himoya qilmoq,
	yashirmoq
	— chaqirmoq
provoco, are	— eng yaqin
proximus, a, um	— qichima, qichish
pruritus, us, m	— qanotsimon
pterygoideus, a, um	— qov (qovuq)
pubes, is, f	— jinsiy a'zo
pudentalis, e	— ayollar jinsiy a'zosi
pudendum femininum	— o'g'il bola
puer, eris, m	— bolalarga oid
puerilis, e	— bolalik
pueritia, ae, f	— o'pka
pulmo, onis, m	— o'pkaga oid
pulmonalis, e	— yumshoq to'qima
pulpa, ae, f	— tomir urishi
pulsus, us, m	— kukunsimon
pulveratus, a, um	— kukun
pulvis, eris, m	— sanchib teshish
punctio, onis, f	— surgi,
purgans, ntis	
	yumshatuvchi
purgativus, a, um	— surgi, yumshatuvchi
puritas, atis, f	— tozalik, ozodalik
purus, a, um	— toza
pus, puris, n	— yiring
pyelitis, idis, f	— buyrak jomining yallig'la-
	nishi
pyloricus, a, um	— qorin bo'yniga oid
pylorus, i, m	— qorin bo'yni
Pyramidonum, i, n	— piramidon

Q

quadratus, a, um	— to'rtburchakli
quadriceps, ipitis	— to'rtboshli
quadrigeminus, a, um	— to'rt tomonli

qualitas, atis, f quam	— sifatli	— nima
quantitas, atis, f quantum, satis	uchun, qanday	— son, miqdor — qancha miqdorda
quartus, a, um que (bog'lovchi)	kerak bo'lsa, keragicha	— to'rtinchi — va
Quercus, us, f qui, quae, quod quid		— eman
quies, etis, f quinguaginta quinque	— qaysi	— nima
quinelobatus, a, um quintus, a, um quis, quid quivis, quaevis		— tinchlik, orom — ellik — besh — besh parrakli, besh kurakli — beshinchi — kim? nima? — qaysinisi lozim
quotidianus, a, um quotidia	bo'lsa, har qanday	— har kungi, odatdagi — har kuni

R

rabies, ei, f rachitis, idis, f		— quturish kasalligi — vitamin D yetishmasligi
radius, i, m radix, icis, f ramus, i, m raphe, es, f rapio, ere raro (ravish) rarus, a, um reactio, onis, f	natijasida kelib chiqadigan bolalar kasalligi	— bilak suyagi — ildiz — shox — chok — yulib olmoq — siyrak — siyraklik
recens, ntis	— ruhiy va jismoniy holatdagi	
recenter (ravish) receptum, i, n receptaculum, i, n	keskin o'zgarish	— yaqindagina
recipio, ere reconvalescens, ntis rectalis, e rectificatus, a, um rectum, i, n rectus, a, um recurrens, ntis reductus, a, um refrigerero, are	uzilgan meva, hozir tayyorlangan dori	— yaqindagina, yangitdan — retsept — biror narsa saqlanadigan
	idish	— olmoq — sog'ayuvchi — to'g'ri ichakka oid — tozalangan (spirtida) — to'g'ri ichak — to'g'ri — qaytuvchi — sog'lig'i qayta tiklangan — sovitmoq

regio, onis, f	— atrof
regnum, i, n	— podsholik
rego, ere	— boshqarmoq
regressus, us, m	— inqiroz, ahvolning yomonla-
	shishi
reliquus, a, um	— qolganlar, boshqalar
remedium, i, n	— dori-darmon
ren, renis, m	— buyrak
renalis, e	— buyrakka oid
repetatur	— takrorlansin!
repeto, ere	— takrorlamoq
res, rei, f	— narsa
resistentia, ae, f	— qarshilik, monelik
respiratorius, a, um	— nafas olishga oid
respondeo, re	— javob bermoq
rastitutio, onis, f	— qayta tiklanish
restitutio cum defect	— qisman sog'ayish
rete, is, n	— to'r
reticularis, e	— to'rsimon
retina, ae, f	— to'rsimon parda
revertor, ere	— qaytmoq
rex, regis, m	— podshoh
Rhamnus(i) cathartica(ae)	— itjumrut
Rheum, i, n	— rovoch
rheumatismus, i, m	— bod kasalligi
rhizoma, atis, n	— ildizpoya
Ricinus, i, m	— kanakunjut
rima, ae, f	— teshik, tirqish
robus, oris, n	— kuch
robustus, a, um	— kuchli, baquvvat
Romanus, a, um	— rimlik
Rosa, ae, f	— na'matak
rotundus, a, um	— aylanasimon, soqqa,
	dumaloq
rubeola, ae, f	— qizilcha (bolalar
	kasalligi)
ruber, bra, brum	— qizil
rubor, oris, m	— qizillik,
	qizarganlik
Rubus, idaeus	— ho'jag'at, malina
ruptura, ae, f	— yorilish, uzilish
rutilus, a, um	— qizilroq

S

saccharum, i, n	— shakar, qand
sacculus, i, m	— qog'oz xalta
sacer, cra, crum	— dumg'azasimon
sacrum, i, n	— dumg'aza
sacralis, e	— dumg'azaga
	tegishli

sacrococcygeus, a, um	— dumg'aza-dumga oid
sacrolumbalis, e	— dumg'aza-belga doir
sacropelvinus, a, um	— dumg'aza-chanoqqa
	qarashli
sacrospinosus, a, um	— dumg'aza-qirraga oid
sacrotuberalis, e	— dumg'aza-nayga oid
saepe (ravish)	— ko'pincha, zich,
	qalin
sal, salis, m	— tuz, namak
salicylas, atis, m	— salitsilat
salicylicus, a, um	— salitsilatli
Salmonella, ae, f	— salmonella
saluber, bris, bre	— sog', sog'aytiruvchi
salus, utis, f	— sog'liq
saluto, are	— salomlashmoq,
	ko'rishmoq
Salvia, ae, f	— mavrak
Sambucus, i, f	— marjongul
sanguis, inis, m	— qon
Sanguisorba, ae, f	— sangvizorba, dorivor
	o'simlik
sanguineus, a, um	— qonli
sanitas, atis, f	— sog'lik-salomatlik
sano, are	— davolamoq,
	sog'aytirmoq
Santoninum, i, n	— santonin
sanus, a, um	— sog'
saphenus, a, um	— yashirin, yashirin vena
sapiens, ntis	— aqli, donishmand
sapientia, ae, f	— donolik
sapo, onis, m	— sovun
sapor, oris, m	— maza, ta'm
scapula, ae, f	— kurak
scatula, ae, f	— quticha
sceleton, i, n	— skelet
sceletum, i, n	— skelet
Schizandra, ae, f	— limon
schola, ae, f	— maktab
sciro, ire	— bilmoq
scribo, ere	— yozmoq
Secale, is, n	— javdar, qora
	bo'g'doy
Secale, cornutum	— qorakuya (bot.)
secerno, ere	— ajratmoq
secretio, onis, f	— organizmdagi turli bezlar
	ishlab chiqaradigan shira
sectio, onis, f	— kesilgan joy
	(qism)
secundus, a, um	— ikkinchi
sed	— ammo,
	lekin
sedativus, a, um	— tinchlantiruvchi

sejungo, ere	— bo'lmoq
selectio, onis, f	— saralash
sella, ae, f	— egar, o'rindiq
semel	— bir
semen, inis, n	— urug'
semilunaris, e	— o'roqsimon shakl
semper	—
senectus, utis, f	— qarilik, keksalik
Senega, ae, f	— senega (bot.)
senex, senis	— qari kishi (qariya)
Senna, ae, f	— sano
sensorius, a, um	— sezgi a'zosiga oid
sensus, us, m	— sezgi, his-tuyg'u
sentio, ire	— sezmoq
sepono, ere	— ajratib qo'yimoq
sepsis, is, f	— chirish, buzilish,
septem	— yetti
septum, i, n	— devorsimon to'siq
series, ei, f	— qator
serotinus, a, um	— kechki
serotinus, i, m	— aql tish
serratus, a, um	— tishsimon
servo, are	— saqlamoq
seu (bog'lovchi)	— yoki
severus, a, um	— talabchan,
sex	— olti
sexaginta	— oltmish
si (bog'lovchi)	— agar
siccus, a, um	— quruq
sigmoideus, a, um	— sigmasimon, S-simon
signo, are	— belgilamoq
signum, i, n	— belgi
silvester, tris, tre	— o'rmonga oid
similis, e	— o'xshash
simplex, icis	— oddiy
simpliciter (ravish)	— odatdagi, odmi
Sinapis, is, f	— xantal
sine	— siz
sinister, tra, trum	— chap
sinus, us, m	— zovur, chuqurlik
sirupus, i, m	— sharbat (dorivor)
situs, a, um	— joylanish
sive (bog'lovchi)	— yoki
sol, solis, m	— quyosh
Solanum, i, n	— ituzum
Solanum(i) tuberosum(i), n	— kartoshka
soleo, ere	— odat qilmoq

solubilis, e	— eruvchan
solutio, onis, f	— suyuqlik
solvo, ere	— eritmoq
somnifer, fera, ferum	— uxlatuvchi
somnus, i, m	— uyqu
Sorbus, i, f	— chetan
species, ei, f	— yig'ma (dorivor)
	o'tlar yig'masi)
spero, are	— umidvor bo'lmoq
sphenoidalis, e	— ponasimon
musculus, sphincter, eris	— qisuvchi muskul
spica, ae, f	— boshqoq
spicum, i, n	— boshqoq
spina, ae, f	— qirra
spinals, e	— orqa o'simtaga
	oid
spinosus, a, um	— qiltiqli, serqiltiq
spiralis, e	— buramasimon
spirituosus, a, um	— spirtli
spiritus, us, m	— spirt
spiro, are	— nafas olmoq
spissus, a, um	— quloq
splen, enis, m	— taloq
splendidus, a, um	— chiroyli, ajoyib
spongia, ae, f	— o'ziga suvni
	singdiradigan narsa (mochalka)
spongiosus, a, um	— g'orsimon (bulutsimon)
spurius, a, um	— yolg'on
squama, ae, f	— tangachasimon
	teri
stadium, i, n	— davr
statim	— darhol
status, us, m	— holat, ahvol
status, quo ante	— o'zgarishsiz holat (bemorga)
	oid)
stenosis, is, f	— torayish
steriliso, are	— qaynatib
	tozalamoq, sterillamoq
stenoclavicularis, e	— ko'krak-o'mrovsimon
sternum, i, n	— ko'krak
stigma, atis, n	— tumshuqcha,
	og'izcha (bot.)
stipes, itis, m	— shoxcha, novda
	(bat.)
transversus, a, um	— me'daga oid
stomatitis, idis, f	— og'iz shilliq pardasining yal-
	lig'lanishi
Stramonium, i, n	— bangidevona
Strophanthus, i, m	— strofant
structura, ae, f	— tuzilish
Strychninum, i, n	— strixnin

Strychnos, i, m	— mo'tadil iqlimda o'suvchi daraxtning zaharli urug'i va ildizining nomi
studens, ntis	— o'quvchi, talaba, ilmi tolib
studeo, ere	— o'qimoq
studiosus, a, um	— o'z ishiga berilgan, tirishqoq
sub	— ostida,
subclaviculus, a, um	— o'mrov suyagi ostida
subcutaneus, a, um	— teri ostida
sublimatus, a, um	— haydalgan, vozgonka
sublingualis, e	— til osti
subnitras, atis, m	— nitrat asosi
substantia, ae, f	— modda, asos
subtilis, e	— yupqa, mayda
succus, i, m	— sharbat, shira
sudor, oris, m	— ter, terlash
suillus, a, um	— cho'chqaga oid
sulcus, i, m	— ariqcha, ajin
sulfas, atis, m	(manglayga oid)
sulfidum, i, n	— sulfat
sulfis, itis, m	— sulfid
Sulfur, uris, n	— sulfit
sulfuricus, a, um	— oltingugurt
sulfurosus, a, um	— oltingugurtli
sum, esse	— tarkibida oltingugurt bo'lgan
summus, a, um	— bor, mavjud
sumo, ere	— eng yuqori
superficies, ei, f	— olmoq, qabul
superior, ius	qilmoq
superlativus, a, um	— ustki qismi, yuzasi
musculus, supinator, oris, m	— yuqorigi
suppositorium, i, n	— a'lo darajada, ajoyib
suppurativus, a, um	— qo'l kaftini buruvchi muskul
supra	— shamcha
supremus, a, um	— yiringli
sura, ae, f	— ustida,
surculus, i, m	yuqorisida
sutura, ae, f	— eng yuqori
symphysis, is, f	— boldir
symphysis, ossium pubis	— zirapcha
symptoma, atis, n	— chok
synarthrosis, is, f	— qo'shima, bitishma
systema, atis, n	— qov suyagining bitishishi
systole, es, f	— belgi, alomat
	— harakatlanmaydigan
	bo'g'im
	— sistema, tuzilma
	— yurak
	mushaklarining torayishi

T

tabies, is, f	— ozish, oriqlash
tabletta, ae, f	— tugmachasimon dori,
taceo, ere	— jim turmoq
talis, e	—
Tanacetum, i, n	shunaqa, shunday
Taraxacum, i, n	— dastarbosh
tarsus, i, m	— qoqi, momaqaymoq
tartarus, dentium	— oyoq panjasining
testus, a, um	— tishga tosh yig'ilishi
tego, ere	— qoplama, g'ilof
tela, ae, f	— qoplamoq
temporalis, e	— mato, doka
tendo, inis, m	— chakkaga oid
tener, era, erum	— chandir, pay
tensus, a, um	— nafis, yupqa
tenuis, e	— tortilgan,
tenuissime	— yupqa
tenuiter	— juda ham yupqa
tepidus, a, um	— ingichka, yupqa
ter	— iliq
Terebinthina, ae, f	— uch
teres, teretis	marta
terminatio, onis, f	— igna bargli daraxt, terpentin
tero, ere	— yumaloq,
terra, ae, f	dumaloq
tetanus, i, m	— qo'shimcha
tetraboras, atis, m	— surtmoq
textus, us, m	— yer
therapeuticus, a, um	— qoqshol kasalligi
therma, ae, f	— tetraborat
thermometrum, i, n	— mato
Thermopsis, idis, f	— davolashga oid
thoracicus, a, um	— cho'milish uchun
thorax, acis, m	iliq suv solingan idish (vanna)
Thymolum, i, n	— harorat o'lchagich
Thymus, i, m	— afsonak (bot.), termopsis
thymus, i, m	— ko'krakka oid
thyreoides, a, um	— ko'krak qafasi
tibia, ae, f	— timol
Tilia, ae, f	— tog'jambul
	— ayrisimon bez
	— qalqonsimon
	— katta boldir
	suyagi
	— jo'ka

tinctura, ae, f

tingo, ere

Tormentilla, ae, f

totus, a, um

toxicus, a, um

transfusio, onis, f

transversus, a, um

trapezius, a, um

tres, tria

triceps, tricipitis

tricolor, oris, m

tricuspidalis, e

triennis, e

Trifolium(i) fibrinum(i), n

trigeminus, a, um

triginta

tripartitus, a, um

triplex, icis, m

tristitia, ae, f

Triticum, i, n

tritrus, a, um

truncus, i, m

tu

tuba, ae, f

tuber, eris, n

tum (ravish)

tumor, oris, m

tunica, ae, f

turbidus, a, um

tussis, is, f

tuto

tympa-num, i, n

typhus, i, m

eritma) — nastoyka (spirtli

— ivitmoq

— beshbarg, yerchoy

— hammasi,

butunlay

— zaharli

— suyuqliklarni qon tomirga

yoki suyak ichiga quyish

— ko'ndalang

— trapetsiyasimon

— uch

— uch boshli

— uch rangli

— uch qopqoqli

— uch yoshli

— suv uchbargi

— uch shaxli nerv

— uch bo'lakli — o'ttiz

— uch marta katta

— uch marta katta

— qayg'u, tashvish

— bug'doy

— maydalangan

— gavda, tana

— sen

— nay, naycha

— bo'rtma, do'mboq

— o'shanda, keyin

— shish, g'urra

— parda

— loyqasimon

— yo'tal

— xavfsiz

— nog'ora

— terlama kasalligi

U

ubi

qayerda

—

— yara

— qizitib eritilgan

— tirsak suyagi

— kindikka oid

— kindik

— soya

— o'n bir

— surtma (quyuq)

— tirnoq

— bir

ulcus, eris, n

uliginosus, a, um

ulna, ae, f

umbilicalis, e

umbilicus, i, m

umbra, ae, f

undecim

unguentum, i, n

unguis, is, m

unis, a, um

urethra, ae, f

urina, ae, f
urinarius, a, um
ursus, i, m
Urtica, ae, f
usque

ustio, onis, f
ustus, us, m
usus, us, m
ut
uterinus, a, um
utilis, e
Uva, ae, f
Uva ursi
uxor, orts, f

vacca, ae, f
vaccinum, i, n
vaccinus, a, nm
vaginalis, e
vagus, a, um
vale

valeo, ere

Valeriana, ae, f
validus, a, um
valva, ae, f

valvula, ae, f
vapor, oris, m
varietas, atis, f
variola, ae, f
varius, a, um
vasa, vasorum, n, plor
vasa capillaria
vasa sanguinea
vasa lymphatica
vasculosus, a, um
Vaselinum, i, n
vegetabilis, e
velve
velociter
vena, ae, f
venenum, i, n
venio ire
venosus, a, um

nayi — siydik chiqarish
— siydik
— siydikka oid
— ayiq
— chayono't — bir-
biriga yaqin, yonma-yon
— kuydirish
— kuydirilgan
— qo'llash, ishlatish
— g'uncha
— bachadonga oid
— foydali
— uzum, tok
— archagul
— rafiqa, qalliq

V

— sigir
— vaksina
— sigirga oid
— qinga oid
— adashgan (nerv)
— sog'-
salomat bo'l — sog'-salomat
bo'lmoq — valeriana
— kuchli, baquvvat
— yurak-qon yo'lini
to'suvchi qism
— qopqoq
— bug'
— xilma-xil, rang-barang
— chechak kasalligi
— har xillik
— tomirlar; idishlar
— qil tomir
— qon tomiri
— limfa tomiri
— tomirsimon
— vazelin
— o'simlikka oid
— yoki
— tez, tez orada
— vena
— zahar
— kelmoq
— vena tomiriga oid

venter, tris, m	— me'da (qorin) muskuli
ventriculus, i, m	— qorin, me'da
Veratrum, i, n	— maralquloq (bot.)
verbum, i, n	— so'z, gap
vermiformis, e	— gijjasimon
vermis, is, m	— gijja
	(chuvalchangsimon qurt)
vernalis, e	— bahorgi
vero	— ammo,
	biroq
vertebra, ae, f	— umurtqa
vertebralis, e	— umurtqaga oid
vertex, icis, m	— bosh suyagining tepa qismi,
	cho'qqi
verto, ere	— aylantirmoq
verus, a, um	— haqiqiy, chin
vesica, ae, f	— pufak
vesicalis, e	— pufakka oid
vesicatorius, a, um	— chipqonga qo'yiladigan
vestibulum, i, n	— biror teshik yo'lining boshla-
	nishi, kirish qismi
vestio, ire	— kiyinmoq
vestis, is, f	— kiyim-kechak
via, ae, f	— yo'l
Viburnum, i, n	— bodrezak
vir, viri, m	— er, erkak
virgo, inis, f	— qiz bola
Viride(is) nitens(ntis), n	— yashil (ko'k) spirtli dori
virilitas, atis, f	— voya (balog'at)ga yetganlik
virus, i, n	— zahar, virus
viscera, um, n, plur	— ichki qism (a'zoga oid)
vita, ae, f	— hayot
vitium, i, n	— nuqson, kamchilik
vitium, cordis	— yurak nuqsoni
Vitis(is) idaea(ae), f	— brusnika
vitreus, a, um	— shishasimon
vitrum, i, n	— shisha idish
vivo, ere	— yashamoq
vocalis, e	— unli
voco, are	— chaqirmoq
vola, ae, f	— kaft (qo'l kafti)
volatilis, e	— uchuvchan
voluntas, atis, f	— istak, iroda
vomer, eris, m	— dimog' suyagi
vomicus, a, um	— qayt qildiruvchi (qustiruvchi)
vomitus, us, m	— qusish
vulgaris, e	— oddiy
vulnus, eris, n	— jarohat
vultus, us, m	— yuz, bet

Xeroformium, i, n
xiphoideus, a, um

— kseroform
— xanjarsimon

Y

Ypsiloideus, a, um

— ipsilonsimon

Z

Zincum, i, n
zona, ae, f
zonula, ae, f
zonularis, e
(herpes) zoster

— rux
— kamar, bel, soha
— kamarcha
— kamarsimon
— tez tarqaluvchi

zugoma, atis, n
zygomaticus, a, um

temiratki

— bet (yuz) suyagi, yonoq
— yonoqqa oid

O‘ZBEKCHA-LOTINCHA LUG‘AT

A

Avval — ante

adashgan — vagus, a, um

adonilen — Adonilenum, i, n

ayol — femina, ae, f

ayolga oid — femininus, a, um

ajratmoq — secerno, ere

ajratib qo‘ymoq — sepeno, ere

aziz — carus, a, um

azot — Nitrogenium, i, n

azotga oid — nitricus, a, um

azotli

— nitrosus, a, um

aylana

— circulus, i, m

aylantirmoq

— verto, ere

ayrisimon bez — thymus, i, m

ayrim

— nonnullus, a, um

aytib bermoq — narro, are

akatsiya — Acacia, ae, f

akrixin — Acrichinum, i, n

aktivlashtirilgan — activatus, a, um

allergiya — allergia, ae, f

almashtirmoq — muto, are

aloy — Aloë, ës, f

aluminium — Aluminium, i, n

amidopirin — Amidopyrinum, i, n
ammoniy — Ammonium, i, n
ammo — vero
anatomiyaga oid — anatomicus, a, um
anesteziya — Anaesthesinum, i, n
aniqlash — diagnosis, is, f
aniq — exacte
anor — Granatum, i, n
aorta — aorta, ae, f
aralashma, mikstura — mixtura, ae, f
aralashtirish — mixtio, onis, f
aralashtirmoq — misceo, ere
araliya — Aralia, ae, f
arnika — Arnica, ae, f
arpabodiyon — Anisum, i, n
arpabodiyonga oid — anisatus, a, um
arsenat — arsenas, atis, m
arsenit — arsenitis, itis, m
archa — Juniperus, i, f
archagul, tolaknyanka — Uva (ae) ursi
asab — nervus, i, m
asabga oid — nervosus, a, um
asab (nerv) hujayrasi — neuron, i, n
asalari — apis, is, f
asbob — apparatus, us, m
asl nusxa — originalis, e
astoydil — culide
atom — atomus, i, f
atoqli — praestans, ntis
afsonak — Thermopsis, idis, f
atsetat — acetas, atis, m
atsetilsalitsilatga oid — acetylsalicylicus, a, um
achituvchi — carrosivus, a, um
achchiqtosh — alumen, inis, n;
achchiq — amarus, a, um
a'zo — organismus, i, m
a'zoning harakatsizlanishi, falajlik — paralysis, is, f
a'zoning qisman harakatsizlanishi — paresis, is, f
a'zoning ustki qismi — peripheria, ae, f
a'lo darajada — superlativus, a, um
aql — mens, mentis, f
aqli odam — homo sapiens
aql tishi — serotinus, i, m

B

bakteriyaga qarshi — bactericidus, a, um
baland — altus, a, um
baliq moyi — oleum Jecoris
bangidevona — Stomonium, i, n
barg — folium, i, n
bargizub — Plantago, inis, f
barmoq — digitus, i, m
barmoq suyaklari — phalanx, ngis, f
bachadon — uterus, i, m
bachadonga oid — uterinus, a, um
bachadondan tashqari — extrauterinus, a, um
bachadon shilliq pardasi — endometrium, i, n
baquvvat — validus, a, um
baholamoq — aestimo, are
bahorgi — vernalis, e
bez — glandula, ae, f
bezamoq — orno, are
bezovtalanish — molestio, ae, f
bel — lumbus, i, m
belgi — signum, i, n
belgilamoq — noto, are; signo, are
belladonna — noto, are; signo are
bemor ayol — aegrota, ae, f
bemor erkak — aegrotus, i, m
benzoat — benzoas, atis, m
benzoyga oid — benzoikus, a, um
bepul — gratuitio
besh — quinque
bermoq — do, dare
bet — facies, ei, f
bet suyagi — zygoma, atis, n
bet suyagiga oid — zygomaticus, a, um
birinchi — primus, a, um
bit — pediculus, i, m
bilak suyagi — radius, i, m
bir marta — semel
bir — unus, a, um
binafsha — Viola, ae, f
birinchi bo'yin umurtqasi — atlas, ntis, m
bitishma — commisura, ae, f
birlashtirish — complexus, a, um
birlashtirmoq — conjungo, ere
bilan — cum
bolalar — liberi, orum, m
bolalik — pueritia, ae, f
bolalarga oid — puerilis, e

bod kasalligi — rheumatismus, i, n
boshqarmoq — rego, ere
boshq — spica, ae, f
boldir — crus, cruris, n
bosh suyagining tepa qismi cho'qqisi — vertex, icis, m
bodrezak — Viburnum, i, n
bola tashlash, homiladorlikning muddatidan ilgari
to'xtashi — abortus, us, m
boshqacha — aliter
boshqa — alius, a, um
bodom — Amygdala, ae, f
bodom (daraxti) — Amygdalus, i, f
bodom bezing yallig'lanishi — angina, ae, f
borat — boras, atis, m
boratga oid — boricus, a, um
bosh tuki — capillaris, e
bosh — caput, itis, n
bosh miya — cerebrum, i, n
bosim ostida qisish — compressio, onis, f
botiq — concavus, a, um
bog'lanish — connexio, onis, f
bozulbang — Lagochilus, i, m
bog'lam — ligamentum, i, n
boqish — nitritio, onis, f
bor bo'lmoq — sum, esse
buzuq — inversus, a, um
buyruq — praescriptio, onis, f
burun — nasus, i, m
burunga oid — nasalis, e
burun teshigi — naris, is, f
burun oldi — paranasalis, e
buyrak — ren, renis, m
buyrakka oid — renalis, e
buyrak jomi — pelvis, renalis
buramasimon — spiralis, e
bug'doy — Triticum, i, n
bug' — vapor, oris, m
buxo'r — benzoyo, yos, f
buzilmaydigan holat — conservatus, a, um
bukiluvchi — elasticus, a, um
bukilgan — flexura, ae, f
bug'doysimon donacha — granulum, i, n
bugun — hodie
burab kirgizish — invaginatio, onis, f
burchak — angulus, i, m
bo'g'im — articulatio, onis, f

bo'g'imga oid — articularis, e
bo'g'implarning yallig'lanishi — arthritis, idis, f
bo'shliq — cavum, i, n
bo'yin — cervix, icis, f
bo'yinga oid — cervicalis, e
bo'r — creta, ae, f
bo'lmoq — divido, ere
bo'lingan — divisus, a, um
bo'tqa — electuarium, i, n
bo'znoch — Helichrysum, i, n
bo'yinturuqqa oid — jugularis, e
bo'lak — lobus, i, m
bo'lakcha — lobulus, i, m
bo'yinning teri osti muskuli — platysma, atis, n
bo'rtiq — tuber, eris, n
bo'rigul — Vinca, ae, f

D

davolash — curatio, onis. f
davolamoq — curo, are
davolashga oid — therapeuticus, a, um
davomli — diuturnus, a, um
davr — stadium, i, n; periodus, i, f
dalaga oid — arvensis, e
dam olish — otium, i, n
dastarbosh — Tanacetum, i, n
daraxt — arbor, oris, f
darmana — Cina, ae, f
darhol — statim
daqqa — minuta, ae, f
devorsimon — septum, i, n
dengiz — mare, is, f
dengizga oid — marinus, a, um
deltasimon — daltoideus, a, um
detsigramm — decigramma, atis, n
diametr — diameter, tri, f
diqqat — attente
dixlorid — dichloridum, i, n
donolik — sapienta, ae, f
donishmand — sapiens, ntis
dorivor o'tlar yig'masi — species ei, f
dori-darmon — medicamentum, i, n
dorivor — officinalis, e

dorixona — officina, ae, f
dorixona xodimi — pharmacopola, ae, f
dori ichishga mo'ljallangan o'lchovli idish — mensura, ae, f
dorishunos — pharmaceuta, ae, f
doyalik — obstetricius, a, um
dum — coccyx, ygis, m
dumga oid — coccygeus, a, um
dimog' suyagi — vomer, eris, m
dumg'aza — sacrum, i, n
dumg'azasimon — sacer, era, crum
dumg'azaga tegishli — sacralis, e
dumg'aza-dumga oid — sacrococcygeus, a, um
dumg'aza-belga doir — sacrolumbalis, e
dumg'aza-chanoqqa oid — sacropelvinus, a, um
dumg'aza-qirraga oid — sacrospinosus, a, um
dumg'aza-payga oid — sacrotuberalis, e
dunyo — mundus, i, m
do'lana — Crataegus, i, f

E

evkalipt — Eucalyptus, i, f
egrilik — curvatura, ae, f
ensa — occiput, itis, n, nucha, ae, f
epsaga oid — occipitalis, e
erkaklar jinsiy a'zosining ton bezi, prostata — prostata, ae, f
erkaklar jinsiy olati — penis, is, m
erish — dissolutio, onis, f
eruvchan — solubilis, e
efir — aether, eris, m
efirga oid — aethereus, a, um
efirli — aethylicus, a, um
eshitib ko'rib kasallikni aniqlash — auscultatio, onis, f
eshitishga oid — auditivus, a, um
ehtiyotlik bilan — caute

F

fenol — Phenolum, i, n
follikulin — Folliculinum, i, n
fosfat — phosphas, atis, m
fosforli — phosphoricus, a, um
fosfor — Phosphorus, i, m

G

gazako't — *Gentiana*, ae, f
gardish — *annulus*, i, m
gijja — *helmins*, ntis, f
giltuproq — *argylla*, ae, f
gidroksid — *hydroxydum*, i, n
gipermanganat — *hypermanganas*, atis, m
glitserin — *Glycerinum*, i, n
glyukonat — *gluconas*, atis, m
glukoza — *Glucosum*, i, n
gnafily — *Gnaphilium*, i, n
gramm — *gramma*, atis, n
gul — *flos*, *floris*, m
gullamoq — *floreo*, ere
gulizardak, adoniz — *Adonis*, idis, m
gulxayri — *Althaea*, ae, f
gumbaz — *fornix*, icis, m
gumbazsimon — *convexus*, erum
go'zal — *gracilis*, e

H

hab dori — *pilula*, ae, f
havo — *aër*, *aëris*, m
hazm qilishga doir — *digestorius*; a, um
hayvon — *animal*, alis, n
hayvonsimon — *animalis* e
halqum — *guttur*, *uris*, n; *pharynx*, yngis, m
hammom — *balneum*, i, n
harakat — *mobilis*, e
harakatlantiruvchi—*motorius*, a, um
harakatlanmaydigan bo'g'im — *synarthrosis*, is,
harakatsiz — *inertia*, ae, f
hasharot — *inseclum*, i, n
haqiqiy — *verus*, a, um
hid — *odor*, *oris*, m
hiqildoq — *larynx*, yngis, m
hiqildoq yallig'lanishi — *laryngitis*, idis, f
hodisa — *casus*, us, m
homiladorlik — *graviditas*, atis, f
hosil bo'lsin — *fiat*
hosil qilinsin — *fian*
hosil qiluvchi — *constilucus*, entis
hujayra — *cella*, ae, f; *cyms*, i, m

hujayracha — cellula, ae, 1
hurmatli — carus, us, m
hurmatlash — caritas, atis, f
hugna — clysmā, atis, n
huquq — jus, juris, n

I

ivitmoq — macero, are
ijobiy — positivus, a, um
izogenli — isogenus, a, um
izotonli — isotonicus, a, um
ikki boshli — biceps, bicipitis
ikki boshli muskulga oid — bicipitalis, e
ikkinchi — secundus, a, um
ikki marta — bis
ikki marta tozalangan — bidestillatus, a, um
ikki hissa oshish — duplicatura, ae, f
ikki tishli — bidens, ntis
ilik — tepidus, a, um
ilmoq — ansa, ae, f
ingichka — tenuiter
ingichka ichak — jejunum, i, n
in — filum, i, n
ipsimon topali bog'lam — filamentum, i, n
isitma — febris, is, f
issiq — calidus, a, um
issiqlik — calor, oris, m
istisqo — hydrops, opis, m
ittikanak — Bidens, ntis, f
itshumurt — Frangula, ae, {
itjumrut — Rhamnus cathartica
ituzum — Solanum, i, n
ixtiol — Ichthyolum, i, n
ichak — intestinum, i, n
ichakka tegishli — intestinalis, e
ichakda eruvchi — entersolubilis, e
ichburug' — dysenteria, ae, f
ichki a'zolar — viscera, urn, n, plur.
ichki — internus, a, um
ichi — intra
ichida — intus
ichmoq — bibo, ere
ish — nigotium, i, n
ishlamoq — ageo, ere
iyak — mentum, i, n

iyakka oid — mentalis, e
iqtidorli — ingeniosus, a, um

J

javdar — Secale, is, n
jarohat —vulnus, eris, n
jarroh; — chirurgus, i, m
jag'-jag' — Bursa pastoris
jigar (odamniki) — hepar, atis, n
jigar (hayvonniki) — jecur, oris, n
jigarga oid — hepaticus, a, um
jigar yallig'lanishi — hepatitis, idis, f
jim turmoq, — taceo, ere
joylanish —situs, a, um
jonsiz tana — cadaver, eris, n
jonsizlanish — necrosis, is, f
juda katta — maximus, a, um
juda ham yupqa — tenussime
juda yomon —pessimus, a, um
jun — lana, ae, f

K

kaliy — Kalium, i, n
kalla qopqog'i — calvaria, ae, f
kalanxoy — Kalanchoë, es, f
kamar, belbog' — zona, ae, f
kamfora, kofur — camphora, ae, f
kamqonlik —anaemia, ae, f
kamqonlik, biror to'qimaning qonsizlanishi — Ischaemicus, a, um
kanakunjut — Ricinus, i, m
karbolen —Carbolenum, i, n
karbolli — carbolicus, a, um
karbonat — carbonas, atis, m
kasallikning yashirin davri — incubatio, onis, f
kasallikni oldindan aytib berish — prognosis, is, t
katta—magnus, a, um
kattalik —magnitudo, inis, f
kasallikni aniqlash — diagnosis, is, f
kattaroq — major, jus
katta boldir suyagi — tibia, ae, f
kaft oldi — carpus, i, m
kashnich — Coriandrum, i, n
kengayish — dilitatio, onis, f

kesib tashlash — amputatio, onis, f
kesik — incisio, onis, f
kesikka oid — incisivus, a, um
kesma — incisura, ae, f
kindikka oid — umbilicalis, e
kiprik — cilium, i, n
kislorod — Oxygenium, i, n
kichik — parvus, a, um
kichik boldir suyagi — fibula, ae, f
kodein — Codeinum, i, n
kollodiy — Collodium, i, n
kristall — crystallus, i, f
krupoz — crouposus, a, um
kseroform — Xeroformium, i, n
kuydirish — ustio, onis, f
kuydirilgan — ustus, us, m
kuyish — combustio, onis, f
kukun — pulvis, eris, m
kukunsimon — pulveratus, a, um
kulrang — cinercus, a, um
kurak — scapula, ae, f
kurtak (bot.) — gemma, ae, f
kuch — robus, oris, n
kuchli — robustus, a, um
ko'z kosasi — orbita, ae, f
ko'k — coeruleus, a, um
ko'knori — Papaver, eris, n
ko'krak — pectus, oris, n; sternum, i, ya
ko'krakka oid — pectoralis, e
ko'k tomir, vena — vena, ae, f
ko'k tomirga oid — venosus, a, um
ko'krak qafasi — thorax, acis, m
ko'krak qafasiga oid — thoracicus, a, um
ko'mir — carbo, onis, m
ko'mirga oid — carbonicus, a, um
ko'richak — caecum, i, n
ko'rishga oid — opticus, a, um
ko'rsatkich barmoq — index, icis, iri
ko'tariluvchi — abcendens, entis
ko'tariluvchi mushak — levator, oris, in

L

lab — labium, i, n
laktat — lactas, atis, m
lanolin — Lanolinum, i, n

levzey — Leuzea, ae, f
limon — Schizandra, ae, f
limfa tomiri — vasa lymphatics
limfasimon — lymphaticus, a, um
lobeliya — Lobelia, ae, f
loyqa — turbide
loyqasimon — turbidus, a, um
lunj — bucca, ae, f

M

mavrak — Salvia, ae, f
magnezii — Magnesium, i, n
magneziya — magnesia, ae, f
maza — sapor, oris, m; gustus, us, m
maydalangan — tritus, a, um
makkajo'xori — Mays, Maydis, f
malham — fomentatio, onis, f
manglay — frons, ntis, f
manglayga oid — frontalis, e
manqa — maleus, i, m
maralquloq — Veratrum, i, n
marjongul — Sambucus, i, f
margimush — arsenicum, i, n
margimushli — arsenicosus, a, um
margimushga oid — arsenicicus, a, um
margimush kislotasi — acidum arsenicosum
mato — textus, us, m
maxsus jihozlangan xona — camera, ae, f
meva — bacca, ae, f; fructus, us, m
mentol — Mentholum, i, n
me'da — gaster, gastris, f
me'daga oid — gastricus, a, um
me'da osti bezi — pancreas, atis, n
me'da osti beziga oid — pancreaticus, a, um
milk — gingiva, ae, f
milkning yalliglanishi — gingivitis, idis, f
mingdevona — Hyoscyamus, i, m
mineralga oid — mineralis, e
mis — Cuprum, i, n
mirtil — Myrtillus, i, m
miya moddasi, orqa miya — medulla, ae, f
miya ortng'i, gipofiz — hypophysis, is, f
miya pardasi — meninx, ngis, f
miya pardasining yallig'lanishi — meningitis, idis, f
miyaniig kattiq pardasi — dura mater

miyaning yallig'lanishi — encephalitis, itidis, f
(bosh) miya — cerebrum, i, n
miyaga oid — cerebrialis, e
miyacha — cerebellum, i, n
miyachaga oid — cerebellaris, e
modda — meteria, ae, f; substantia, ae, t
modda miqdori — massa, ae, f
moyillik — dispositio, onis, f
moy — oleum, i, n
morfin — Morphinum, i, n
muallif — auctor, oris, m
muguz (shox) — cornu, us, n
muzsimon — glacialis, e
mum — cera, ae, f
mumga oid — ceratus, a, um
musallas — vinum, i, n
mustahkam — firmus, a, um
muskul — musculus, i, m
muskulga oid — muscularis, e
muskul orasiga — intramuscularis, o

N

naychasimon yo'l — canalis, is, t
namlangan — humidus, a, um
narkotikka oid — narcoticus, a, um
natija — exitus, us, m
natriy — Natrium, i, n
nasha o'simligi — Cannabilis, is, f
nimjon — invalidus, a, um
nitrat — nitras, atis, m
nitrit — nitris, itis, m
nuqson — tympanum, i, n
nog'opa — defectus, a, um

O

ovqat hazmining buzilishi — dyspepsia, ae, f
odamgiyoh — Genseng
odam — homo, inis, tll
odamcha — homunculus, i, m
odamiylik — humanus, a, um
oddiy — simplex, icis
ozish — tabes, is, f
ozod — liber, era, erum
ozodlik — libertas, atis, f

oy — mensis, is, f
oksid — oxydum, i, n
oltin — Aurum, i, n
ona — mater, tris, f
oriqlash — atrophia, ae, f
orqa — dorsum, i, n
orqaga oid — dorsalis, e
orqa miyaga oid — cerebrosppinalis, e
ota — pater, tris, m
oshqovoq — Cucurbita, ae, f
oq — albus, a, um
oq gid — bolus alba
oq yoy parda, ko'zning rangdor pardasi — iris, iridis, f
oqim — ductus, us, m
oqroq — lucidus, a, um
og'iz — os, oris, n
og'iz shilliq pardasining yallig'lanishi — stomatitis, idis, f
og'riq — dolor, oris, m
og'riqsizlantirish — narcosis, is, f
og'riqning bir a'zodan ikkinchisiga o'tishi — metastasis, is, f

P

payning cho'zilishi — aponeurosis, is, f
papjarasimon — ethmoidalis, e
parda — membrana, ae, f
pardacha — membranula, ae, f
parhez — diaeta, ae, f
pastki jag' — mandibula, ae, f
past — humilis, e
pastroq — inferior, ius
periploka — Periploca, ae, f
peroksid — peroxydum, in
piramidon — Pyramidonum, i, n
pilakcha — lamella, ae, f
poligala — Polygala, ae, f «
ponasimon — sphenoidalis, e
preparat — praeparatum, i, n
pufak - cystis, is, i; vesica, ae,
pufakka oid — vesicalis, e
pufakchali — bullosus, a, um
po'stloq — cortex, icis, m
po'stloqdan tozalangan — decorticatus, a. um

Q

qavariq —clavus, i, m
qadimiy — antiquus, a, um
qayt qildiruvchi (qustiruvchi) yongok — Nux vomica
qayip — Betula, ae, f
qaynatma — decoctum, i, n
qaytuvchi —recurrens, ntis
qalampir — Piper, eris, n
qalampir yalpiz — Mentha piperita
qaliplik — densitas, atis, f
qalkonsimon — thyreoideus, a, um
qandag'och — Ainus, i, f
qand kasalligi — diabetes, ae, m
qanotsimon — pterygoideus, a, um
qarag'ay — Pinus, i, f
qancha miqdorda kerak bo'lsa — quantum satis
qarilik — senectus, utis, f
qari kishi (qariya) — senex, senis, m
qarshi —contra; anti
qatroi — Pix liquida
qatlam — plica, ae, f
qator — series, ci, f
qattiq — durus, a, um
qatqorin —masenterium, i, n
qizamiq — mereilli, orum, m
qizil — ruber, bra, brum
qizillik — erythema, atis, n, rubor oris, m
qizilmiya — Liquiritia, ae, f
qizilpoycha — Hypericum, i, n
qizilcha —rubeola, ae, f
qizilungach — oesophagus, i, m
qiyin — difficilis, e
qiyshiq — obliquus, a, um
qiltiqli — spinosus, a, utfi
qil tomir—vasa capillaria
qin (ayollarning jinsiy a'zosi) — vagina, ae, f
qinga oid —vaginalis, e
qisman sog'ayish — rcstitutio cum defestu
qisuvchi muskul — sphincter, eris, m
qiska — brcvis, e
qisqartirilgan — contractus, a, um
qovoq — paibepra, ae, f
qovurg'a — costa, ae, f
qovurg'aga oid — costalis, e
qovurg'alararo — intercostalis, e
qovuq —pubes, is, f
qoidaga asosan — lege artis

qon — haema, atis, n; sanguis, inis, m
qopli — sanguineus, a, um
qon oqishi — haemorrhagia, ae, f
qon to'xtatuvchi — haemostaticus, a, um
qon bosiminipg oshishi — hypertonia, ae, f
qon bosimiping pasayishi — hypotonia, ae, f
qoncho'p — Chelidonium, i, n
qon tomiri — vasa sanguinea
qonning suyuk qismi — plasma, atis, n
qonun — lex, legis, f
qoplama — obductus, a, um; testus
qopqoq — valvula, ae, f
qora — niger, gra, grum
qorakuya, shoxkuya (bot.) — Secale cornutum
qoramtir — fuscus, a, um
qorin — abdomen, inis, n
qorinra oid — abdominalis, e
qorin istisqosi — ascites, ae, m
qorni bo'yni — pylorus, i, m
qorin bo'yniga oid — pyloricus, a, um
qoyasimon — petraeus, a, um
qoqshol tayoqchasi — clostridium tetani
qoqio't — Taraxacum, i, n
qoqshol kasalligi — tetanus, i, m
qog'oz — charta, ae, f
qog'oz xaltacha — sacculus, i, m
quymich suyagi — ischium, i, n
quymich kosasi — acetabulum, i, n
quymich suyagiga oid — ischiadicus, a, um
qulay — idoneus, a, um
quyish — transfusio, onis, f
quloq oldi bezi — parotis, idis, f (grandula)
quloq suprasi — auricula, ae,
quloq — auris, is, f
qurutilgan — exsiccatus, a, um
quruq — siccus, a, um
qusish — vomitus, us, m
quticha — scatula, ae, f
quyuq — spissus, a, um
qo'zg'atuvchi — excitator, oris, m
qo'zg'almas — immobilis, e
qo'lining katta barmog'i — pollex, icis, m
qo'l kaffini buruvchi muskul — supinator, oris, m
qo'llash — usus, us, m
qo'rg'oshin — Plumbum, i, n
qo'shaloq — duplex, icis, m

qo'shilma — symphysis, is, f
qo'shib o'sgan — adhaerens, ntis
qo'shimcha — terminatio, onis, f

R

ravoq — arcus, us, m
rang — color, oris, m
rangsiz — lirnpidus, a, um
resept — receptum, i, n
rivojlanuvchi — progressivus, a, um

S

sabab — causa, ae, f
sakkiz — octo
sakkiz ko'z — octoculatus, a, um
salitsilat — salicilas, atis, m
salmonella — Salmonella, ae, f
sano — Senna, ae
sangvizorba — Sanguisorba, ae, f
santonin — Santoninum, i, n
sanchib teshish — punctio, onis, f
saralash — selectio, onis, f
sariq — flavus, a, um; luteus, a, um
safro (o't) — chole, es, f
safroga oid — choledochus, a, um
sag'riga (dumbaga) oid — gluteus, a, um
sevgi — amor, oris, m
sezgi — sensus, us, m
sezgi a'zosiga oid — sens ius, a, um
senega — Senega, ae, f
sepma — aspersio, onis, f
suzilgan (tozalangan) suyuqlik — colatura, ae, f
siydik — urina, ae, f
siydikka oid — urinarius, a, um
siydikning butunlay to'xtab qolishn — anuria, ae, f
silliq — pain us, a, urn
simob — Hydrargyrum, i, n
sinish — fractura, ae, f
sirka — acetum, i, n
sirkaga oid — acet'cus, a, um
sistema (tuzilma) — systema, atis, n
sifatli — qualitas, atis, f
siqish — impressio, onis, f
siqiluvchi mushak — compressor, oris, tn

skelet — sceletum, i, n
sovun — sapo, onis, m
sovuq — frigidus, a, utri
son — femur, oris, n
songa oid — femoralis, e
soch — capillus, i, m
soqqa — bulbus, i, m
sog'lik — salus, utis, f
sog'ayuvchi — reconvalescens, ntis
sog'ligi qayta tiklangan — reductus, a, um
spirt — spiritus, us, m
strixnin — Strychninum, i, n
strofant — Strophanthus, i, m
suv — aqua, ae, f
suvli — aquosus, a, um
suvsiz — anhydricus, a, um
sulfit — sulfis, itis, m
sulfid — sulfidum, i, n
sulfat — sulfas, atis, m
sun'iy — artificialis, e
surgi — purgans, ntis
surunkali — chronicus, a, um
sut — lac, lactis, n
sutli — lacteus, a, um
sutga oid — lacticus, a, um
sutsimon shira — chylus, i, m
suyultirilgan — dilutus, a, um
suyuq — liquidus, a, um
suyuqlik — liquor, oris, m; solutio, onis, f
suyak — os, ossis, n
suyakka oid — osseus, a, um
suyak pardasi — periosteum, i, n
suyak orasiga oid — interosseus, a, um
so'rim, ekstrakt — extractum, i, n

T

tabiat — natura, ae, f
tabiiy — naturalis, e
tayoqcha — bacillus, i, m
tayyorlangan — praeparatio, onis, f
takrorlansin — repetatur
talabchan — severus, a, um
talab qilingan vaqtda — ex tempore
taloq — lien, lienis, m
tamom — finis, is, t

tana — corpus, oris, n
tanglay — palatum, i, n
tanglayga oid — palatinus, a, um
tangachasimon teri —squama, ae, f
taranglashgan — tensus, a, um
taraqqiyot — progressus, us, m
tezlik bilan — cito
teatr —theatrum, i, n
temiratki — herpes, etis, m; lichen enis, n
temir — Ferrum, i, n
temirga oid — ferreus, a, um
teng — aequalis, e
teng qismlarga bo'l — divide in partes aequales
tepaga tegishli — parietalis, e
teri —cutis, is, f; derma, atis, n
teriga oid — cutaneus, a, um
terining ustki qismi — epidermis, idis, f
teri ostiga oid — hypodermicus, a, um
ter — sudor, oris, m
terlatuvchi — diaphoreticus, a, um
terebintin moyi — oleum Terebinthinae
terlama kasalligi — typhus, i, m
teshik (oqma) —fistula, ae, f
teshik — foramen, inis, n; osteum, i, n
tizz qopqog'i — patella, ae, f
tizz — genu, us, n
til —lingua, ae, f
tip osti — sublingualis
til ostiga tegishli — hypoglossus, a, um
til ostiga oid (suyak nomi) — hyoideus, a, um
tilqiyor — Hierochloë, es,
tinchlik — pax, pacis, f
tinchlantiruvchi — sedativus, a, um
tirnoqgul — Calendula, ae,
tirnoq — unguis, is, m
tirsak — ulna, ae, f
tirqish — rima, ae, f
tish — dens, dentis, m
tishga oid — dentalis, e
tish og'rig'i - odontalgia, ae, f
tish chiqishi — odontogenia, ae, f
tishning suyak pardasi — peridontium, i, n
tishsimon —serratus, a, um
tovon suyagi — calcaneus, i, m
tovon suyagiga oid — calcaneus, a, um
toj — corona, ae, f

toza — purus, a, um
tozalapgan — depuratus, a, um
tibbiy — medicatus, a, um
tibbiyot — medicina, ae, f
tibbiyotga oid — medicinalis, e
tozalangan (soflangan) suv — destillatus, a, um
tozalangas (spirtda) — rectificatus, a, um
tozalik — puritus, atis, f
toza holda — per se
tola — fibra, ae, f
tolasimon — fibrinosus, a, um
tolaga oid — fibrosus, a, um
tomirsimon — vasculosus, a, um
tomir urishi — pulsus, us, m
tomchi — gutta, ae, f
tor — angustus, a, um
torayish — stenosis, s, f
toshmali — exanthematicus, a, um
toshsimon — petrosus, a, um
tok — impar, imparis
tog'jambil — Thymus, i, m
tog'ay — cartilago, inis, f
tog'ayga oid — cartilagineus, a, um
tugmachasimon dori — tabuletta, ae, f
tugun — nodus, i, m
tugun (asabga oid) — ganglion, i, n
tuzish — compositio, onis, f
tuzatuvchi — corrigens, entis
tuzilish — structura, ae, f
tuz — sal, salis, m
tumshuqcha (bot.) — stigma, atis, n
tur — genus, eris, n
turtib chiqish — prominens, ntis
tutovchi — fumans, ntis
tushuvchi — descendens, entis
tushish — prolapsus, us, m
tuxum — ovum, i, n
tuxumsimon shakl — ovalis, e
tug'ish — partus, us, m
tuyatovon — Fanara, ae, f
to'yimli — nutricius, a, um
to'siq — paries, etis, m
to'rt boshli — quadriceps, ipitis
to'rt burchakli - quadratus, a, um
to'rt juft - quadrigeminus, a, um
turtinchi — quartus, a, um

to'p — rete, is, n
to'rsimon — reticularis, e
to'rsimon parda — retina, ae, f
to'qillatib eshitib ko'rib tekshirish — percussio, onis, f
to'g'ri — rectus, a, um
to'g'ri ichak — rectum, i, n
to'g'ri ichak orqali — per rectum

U

uzoqlashtiruvchi muskul — abductor, oris, m
uzum — Uva, ae, f
uyqu — somnus, i, m
ulanish — nexus, i, m
uyqu tomiri — carotis, idis, f
umumiy — communis, e
umurtqa — vertebra, ae, f
umurtqaga oid — vertebralis, e
un — farina, ae, f
unli — vocalis, e
urug' (bot.) — semen, inis, n
urug' (pusht) — sperma, atis, n
ustida — supra
ustki qism — superficies, ei, f
ustoz — magister, tri, m
usul — methodus, i, f
ustun — columna, ae, f
uxlatuvchi — somnifer, fera, ferum
uchbarg — Menyanthes (idis) trifoliata (ae)
uch boshli — triceps, tricipitis
uch bo'lakli — tripartitus, a, um
uch yoshli — triennis, e
uch marotaba — ter
uch marta katta — triplex, icis
uch rangli — tricolor, oris
uchuvchan — volatilis, e
uch — tres, tria
uch shoxli (asabga oid) — trigeminus, a, um
uch qopqoqli — tricuspidalis, e
uqalab surtish — frictio, onis, f

V

va — et
vabo — cholera, ae, f
va boshqalar — et cetera

vazelin — Vaselineum, i, n
vazifa — functio, onis, f
valeriana — Valeriana, ae, f
vanna — balneum, i, n
vatan — patria, ae, f
vafodor — certus, a, um
vaqtidan oldin — praematurus, a, um
vismut — Bismuthum, i, n
vitamin — vitaminum, i, n
vodorod — Hydrogenium, i, n
vodorod peroksid — Hydrogenii peroxydum
vodorod xloridga oid — hydrochloricus, a, um
voyaga yetganlik — virilitas, atis, f

X

xavfli — malignus, a, um
xavfli o'sma — cancer, cri, m; carcinoma atis, n
xavfsiz — tuto
xalta — bursa, ae, f
xalqapo — internationalis, e
xalq — populus i, m
xantal — Sinapis is, f
xat — epistola, ae, f
xilma-xil — varietas, atis, f
xina — China, ae, f
xinin — Chininum, i, n
xitoycha — chinensis, e
xitoy daraxti — Eucommia, ae, f
xloroform — Chloroformium, i, n
xususiy — proprius, a, um
xo'jag'at, malina — Rubus idaeus

Y

yakunlangan davolash muolajasi — cursus, us, m
yallig'lanish — inflammatio, onis, f
yalpiz — Mentha, ae, f
yaltirovchi — nitens, ntis
yangi tug'ilgan bola (chaqaloq) — neonatus, i, m
yara — ulcus, eris, n
yaraga oid — aphthosus, a
yaxshilik — aphtha, ae, f
yaracha — bonum, i, n
yaqinlashtiruvchi muskul — adductor, oris, m

yelimshak —gelatina, ae, f
yelimshaksimon — gelatinosus, a, um
yelka — brachium, i, n
yelka suyagi —humerus, i, m
yengil — facilis, e; levis, a
yengillashtirmoq — levo, are
yeryong'oq — Arachis, idis, f
yigirma — viginti
yil — annus, i, m
yiring — pus, puris, n
yiringli — suppurativus, a, um
yiringli yara — abscessus, us, m
yiringli yallig'lanish — phlegmone, es, f
yiringli yallig'lanishga oid — phlegmonosus, a, um
yiringsimon — vesicatorius, a, um
yod — lodum, i, n
yo'tal —tussis, is, i
yozmoq — scribo, ere
yoy — arcus, us, m
yoyilgan — diffusus, a, um
yoki—seu; sive; velve
yolg'on — spurius, a, um
yomon —malus, a, um
yonbosh — latus, eris, n
yonboshga oid — lateralis, e
yonbosh suyagi — ileum, i, n
yong'oq — Nux, Nucis, f
yopiq — obturatus, a, um
yopilgan — clausus, a, um
yoriq — fissura, ae, f
yordamchi — adjuvans, ntis; juvans, ntis
yordam bermoq; —juvo, are
yorilish — ruptura, ae, f
yorug'lik — lux, lucis, f
yosh — aetas, atis, f
yoshlik —juventus, ntis, f
yoqimli — gratus, a, um
yoqimtoy — jecundus, a, um
yog' — adeps, ipis, n; axungia, ae, f; pinguis, e
yuz (bet)ga oid—fasialis, e
yuz (bet) — facies, ei, f
yumaloq — teres, teretis
yupqa —tenuis, e
yurak — cor, cordis, n
yurak kengayishi — diastole, es, f
yurak muskullarining torayishi — systole, es, f

yurak nuqsoni — vitium cordis
yurakka oid — cardiacus, a, um
yurak oldi — atrium, i, n
yurak oldi xaltasining yallig'lanishi — pericarditis, idis, f
yurakning ichki sardasi — endocardium, i, n
yurak qon yulini to'suvchi qism, qopqoq — valva, ae, f

Z

zaytun moyi — oleum Olivarum
zarar yetkazmoq — noceo, ere
zarba — ictus, us, m
zararli — noxicus, a, um
zahar—venenum, i, n
zaharli — toxicus, a, um
ziddi-zahar — antidotum
zirapcha — surculus, i, m
zich — compactus, a, um
zuluk — hirudo, inis, f
zubtutum — Plantago, inis, f

O'

o'zak — nucleus, i, m
o'zimga qo'llash uchun — pro usu proprio
o'lat — pestis, is, f
o'lgan — mortuus, a, um
o'ldiruvchi — letalis, e; mortifer fra frum
o'lchov — modus, i, m
o'lchov, miqdor — dosis, is, f
o'mrov suyagi — clavícula, ae, f
o'mrov suyagi ostida — subclavius, a, um
o'n bir — undecim
o'ng — dexter, tra, trum
o'n ikki barmoq ichak — duodenum, i, n
o'pka — pulmo, onis, m; pneumon, i, n
o'pkaga oid — pulmonalis, e
o'pkaga havo kirishi natijayaida — emphysema, atis, n
paydo bo'lgan shish
o'pkaning yallig'lanishi — pneumonia, ae, f
o'roqsimoi shakl — semilunaris, e
o'rtalik — perineum, i, n
o'simlikka oid — vegetabilis, e
o'cish — incrementum, i, n
o'siq — procesus, us, m

o'tkir — acer. acris' acre
o't (safro)ga oid — choledochus, a, um
o't (safro) — chole, es, f
o't (bot.) —herba, ae, f
o't (safro) haydovchi — cholagogus, a. um
o'tish joyi — mentus, a, um
o'ttiz — triginta
o'xshash — similis, e
uqituvchi —magister, tri, m
o'quvchi — studens, ntis; discipulus, i, m
o'kq tomir — arteria, ae, f

G'

g'ayritabiiy kattalashish — hypertrophia, ae, f
g'ayritabiiy holat, normal bo'lmagan — anomalia, ae, f
g'amxo'rlik — cura, ae, f
g'ovaksimon — cavernosus, a, um
g'urra, shish, o'sma — tumor, oris, m
g'o'za — Gossypium, i, n

SH

shakar — saccharum, i, n
sharbat — sirupus, i, m
shivit — Foeniculum, i, n
shikastlangan — corruptus, a, um
shilingan — erosio, onis, f
shilliq modda —mucilago, inis, f
shilliqsimon — mucosus, a, um
shilliq pardalarning yallig'lanishi — catarrhus, i, m
shisha idish — olla, ae, f
shisha idishcha — vitrum, i, n
shishasimon — vitreus, a, um
shish — oedema, atis, um
shoxsimon — cornutus, a, um
shox—ramus i, m; cornu us, n
shoxcha (bot.) — stipes, itis, m
shumurt — Padus, i, f

CH

chakka — tempus, oris, m
chaykaga oid — temporalis, e

chala oksid — oxydulatus, a, um
 chambar ichak — tendo, inis, m
 chandir — colon, i, n
 chanoq — pelvis, is, f
 chanoq suyagi — soxa, ae, f
 chap — sinister, tra, trum
 chayono't — Urtica, ae, f
 chaqib (tishlab) olish — morsus, us, m
 chekiladigai — fumalis, e
 chechak kasallpgi — variola, ae, f
 chigal — plexus, us, m
 chiziq — linea, ae, f
 chipqon — furunculus, i, m
 chirituvchi — cariosus, a, um
 chirish — caries, ei, f
 chiroyli — formosus, a, um
 chirqanoq — Hyppophaë, ës, f
 chiqiq, —luxatio, onis, t
 chig'anoq, — concha, ae, f
 chok — raphe, es, f
 chuqur — profundus, a, um
 chuqurcha — fovea, ae, f
 cho'kindi — praecipitatus, a, um

MUNDARIJA

Muqaddima	3
Lotin tilining qisqacha tarixi	4

FONETIKA

Lotin tili alifbosi (1-§)	5
Tovushlar tasnifi (2—7-§)	6—18
So'zlarning bo'g'inlarga bo'linishi. Bo'g'inlarning cho'ziq va qisqalik qoidasi. Urg'u (8—10-§)	19—20
So'zlarning yasalishi (11-§)	21

MORFOLOGIYA

So'z turkumlari (12-§)	28
Fe'l (13—15-§)	28—35
Ot (16-§)	36
Otlarning birinchi guruhda turlanishi (17—20-§)	38—45
Moslasmagan aniqlovchi (21-§)	46
Predlog (old ko'makchi)lar va bog'lovchilar (22-§)	47

Retseptura (23-§).....	50
Tibbiyotda ko'p qo'llaniladigan yunoncha so'z yasovchi qo'shimchalar va atamalar. M—F. (24-§).....	56
Otlarning ikkinchi guruhda turlanishi (25—28-§)	57—68
Dori nomlari yasalishida qo'llaniladigan ma'noli so'z yasovchi qismlar (29—31-§).....	69—72
Kimyoviy moddalar, oksidlar, kislotalar va tuzlarning nomi (32—33-§)	73—78
Sifat. Birinchi guruh sifatleri (34—37-§).....	79—86
Moslashgan aniqlovchi (38-§)	87
Uchinchi guruhda turlanuvchi otlar (39-§).....	92
Birinchi guruh sifatlarining uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan moslashishi (40-§)	93
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Masculinum</i> rodiga tegishli otlar (41—44-§).....	94—100
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Femininum</i> rodiga tegishli otlar (45—49-§).....	101—111
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Neutrum</i> rodiga tegishli otlar (50—53-§).....	112—118
Yunon tilidan kirib kelgan tibbiy atamalar (54—55-§).....	119—125
Ikkinchi guruh sifatleri (56—59-§).....	126—130
Ikkinchi guruh sifatlarining birinchi, ikkinchi hamda uchinchi guruhlarda turlanuvchi otlar bilan rodga, sonda va kelishiklarda moslashuvi (60-§).....	130
Hozirgi zamon aniq sifatdoshi (61—62-§)	137
To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlar (63—65-§).....	138—144
Beshinchi guruhda turlanuvchi otlar (66—67-§).....	148
Lotin tilidagi otlarning besh guruhda turlanish jadvali (68-§).....	149
Sifat darajalari (69—71-§).....	150—153
Olmosh (72-§).....	154
Ravish (73—74-§).....	154—156
Son (75—76-§).....	158
Retseptdagi qisqartma otlar (77—78-§).....	159—164
Dori shakllari to'g'risida umumiy ma'lumot va retseptlardan namunalar	165

O'QISH UCHUN QO'SHIMCHA MAVZULAR

Yallig'lanish kasalliklarining nomi	172
Odam a'zolarida uchraydigan xavfsiz va xafvli o'smalarning nomi	177
Muhim so'z yasovchi qo'shimchalar	180
Tibbiyotga oid fan, soha va bo'limlarning lotincha nomi	182
Tibbiyotda qo'llaniladigan davolash usullarining nomi	186
Tibbiyot amaliyotda eng ko'p qo'llaniladigan dorivor	

o'simliklar	188
Lotincha-o'zbekcha lug'at	196
O'zbekcha-lotincha lug'at	230

B83 **Boliyev M.N. Lotin tili va tibbiyot terminologiyasi:** Tibbiyot kollejlari uchun darslik (3-nashr, qayta ishlangan va to'ldirilgan). T., «ILM ZIYO», — 256 b.

BBK 81. 2 Lot—922.5 ya 722

MUHIDDIN NURIDDINOVICH BOLIIYEV

LOTIN TILI VA TIBBIYOT TERMINOLOGIYASI

Tibbiyot kollejlari uchun darslik

Qayta ishlangan va to'ldirilgan uchinchi nashri

Toshkent — «ILM ZIYO» — 2005

Muharrir *B.Hoshimov*
Rassom *Sh.Qahhorov*
Texnik muharrir *F.Samatov*
Musahhih *F.Temirxo'jayeva*

2005-yil 25-mayda chop etishga ruxsat berildi. Bichimi 84S108¹/32. «Tayms» harfida terilib, ofset usulida chop etildi. Shartli b.t. 16,0. Nashr tabog'i 16,0. 5000 nusxa. Buyurtma № Bahosi shartnoma asosida.

«ILM ZIYO» nashriyot uyi. 700129, Toshkent,
Navoiy ko'chasi, 30-uy.
Shartnoma № 52—2004.

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyida chop etildi.
700128, Toshkent, U. Yusupov ko'chasi, 86-uy.

Lotin tili va tibbiyot terminologiyasi fani darsligi kasb-hunar kollejlari uchun tuzilgan o'quv dasturi asosida qayta ishlandi va to'ldirildi. Fonetika, harf va tovushlar tasnifi, odam skeleti va ichki a'zolari, dori shakllari, dorivor o'simlik qismlariga doir ma'lumotlar hamda nazorat ishlari variantlari kabi qismlar kiritildi. Ushbu darslikda tibbiy atamalarning yasalishi va ularning zamonaviy tibbiyot terminologiyasi (anatomik, davolash hamda dorishunoslik)da qo'llanilishi berilgan. Darslikdagi mavzular boblarga bo'lingan. Qo'shimcha ma'lumotlarda kasallik nomlari, tibbiy fanlar va davolash usullari, shuningdek xalq tabobatida qo'llaniladigan shifobaxsh o'simliklar va mevalarning lotincha nomlari berilgan.

Mas'ul muharrirlar: **N.Q.TURNIYOZOV** — Samarqand Davlat chet tillar instituti professori; **M.M.YO'LDOSHEV** — Samarqand Davlat universiteti dotsenti.

Taqrizchilar: **A.E.MAMATOV** — Samarqand Davlat tibbiyot instituti professori; **Z.B.O'RINBOYEV** — Samarqand Davlat universiteti dotsenti; **I.K.MIRZAYEV** — Samarqand Davlat universiteti professori; **Sh.K.YAKUBOV** — Respublika elektrotexnika tibbiyot kolleji o'qituvchisi, biologiya fanlari nomzodi; **A.M.BUSHUY** — Samarqand Davlat chet tillar instituti professori.